

Krajiny češtiny

11. číslo / rok 2019

Vydává Dům zahraniční spolupráce a Program podpory českého kulturního dědictví v zahraničí

Časopis učitelů u krajanských komunit
a lektorů českého jazyka a literatury
na zahraničních vzdělávacích institucích

téma čísla:
**VÝZNAMNÉ
ČESKÉ
OSOBNOSTI
V ZAHRAŇÍČÍ**

Ilustrační fotografie

Rozhovor s hodnotiteli časopisu Krajiny češtiny

Úvodní rozhovor je letos věnován těm, s jejichž jmény se můžete setkat sice jen na zadní straně *Krajin češtiny*, ale bez nichž by tento časopis nemohl vzniknout – hodnotitelům příspěvků *Krajin češtiny*. Spolupráce hodnotitelů (odborníků bohemistů z různých vysokých škol v ČR) s redakcí začala již v roce 2009, kdy bylo vydáno nulté číslo časopisu. V jednotlivých letech se na tvorbě časopisu podílelo až 12 hodnotitelů, nyní se počet ustálil na šesti.

Hodnotitelé každoročně obdrží k posouzení a revizím cca 30 stránek textů, které analyzují po stránce gramatické, stylistické, typografické a obsahové. Rozhodují, jestli články odpovídají obecnému cíli časopisu, kterým je prezentace výsledků **Programu podpory českého kulturního dědictví v zahraničí**, dále posuzují, jaká je jejich odborná kvalita a zda jsou originální. Celkové hodnocení článků, tedy zda je článek: přijat; přijat, ale je nutné ho přepracovat; anebo odmítnut, je důležitým podkladem pro práci redakční rady.

V tomto čísle se vám pokusíme představit dva hodnotitele: Květoslavu Musilovou a Jiřího Nového, kterým jsme položili několik otázek týkajících se jejich práce pro časopis *Krajiny češtiny*.

Z jakého důvodu pracujete jako hodnotitel/hodnotitelka časopisu *Krajiny češtiny*? Co vám tato činnost přináší?

Květoslava Musilová

Líbí se mi zaměření časopisu na šíření české kultury a zachování českého jazyka v zahraničí.

Prostřednictvím tematicky rozmanitých rubrik se dovidáme o působení učitelů a lektorů jak mezi příslušníky českých menšin, tak v rámci univerzitního vzdělávání. Je důležité, aby se vědělo o této jejich záslužné a mnohdy (vlivem vnějších okolností) nelehké činnosti. To, že se učitelé a lektori mohou se čtenáři časopisu podělit o své didaktické i jiné úspěchy, může pro ně znamenat určitou motivaci k jejich další práci.

Jsem ráda, že se mohu alespoň malou měrou účastnit projektu zaměřeného na podporu českého kulturního dědictví v zahraničí a na propagaci aktivit českých lektorů.

Květoslava Musilová

Absolvovala Filozofickou fakultu Univerzity Palackého (FF UP), český a ruský jazyk. Na téže fakultě získala titul PhDr. (1982) a v roce 1996 obhájila disertační práci zaměřenou na vyjadřování optativnosti ve slovanských jazycích a získala titul Dr. v oboru český jazyk. V letech 1976–2014 byla odbornou asistentkou na katedře českého jazyka a literatury na PdF UP; vyučovala především valenční, sémantickou a textovou syntax a v rámci volitelných předmětů češtinu pro cizince – především Slováků studujících na UP, dále slovenštinu a ruštinu. Zabývala se využitím elektronických korpusových databází Českého národního korpusu a Slovenského národního korpusu při sledování vývojových tendencí v jazyce (v jazycích), také sociolingvistickou problematikou komunikace Čechů a Slováků ve změněné sociolingvistické situaci, perceptivní kompetenci Čechů a Slováků ve vztahu k „druhému“ jazyku, jazykovou asimilací Slováků žijících v ČR a Čechů v SR. Výsledky svého výzkumu prezentovala na mezinárodních lingvistických konferencích, v rámci projektů Fondu rozvoje vysokých škol, Evropského sociálního fondu a Grantové agentury České republiky a výukových erasmovských pobytů v SR a Polsku. V současné době spolupracuje s Filozofickou fakultou Univerzity Palackého, Výzkumným ústavem pedagogickým a Pedagogickou fakultou Univerzity Karlovy, s časopisem *Krajiny češtiny* a dalšími pracovišti jako korektorka a posuzovatelka českých a slovenských textů.

Jiří Nový

Vystudoval germanistiku a bohemistiku na Filozofické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci. Poté působil jako odborný asistent na katedře germanistiky FF UP. Absolvoval studijní pobyty na katedrách germanistiky Univerzity Vídeň a Univerzity Curych. V letech 2002–2007 pracoval jako lektor českého jazyka a literatury na Institutu slovanských jazyků Ekonomické univerzity ve Vídni. Řadu let působil jako lektor češtiny při Letní škole slovanských studií FF UP. Od roku 2007 je odborným asistentem na katedře aplikované lingvistiky FF UP (nyní Centrum jazykového vzdělávání), kterou od roku 2012 vedl. Je autorem vědeckých prací v oboru současného německého jazyka a češtiny pro cizince.

Jiří Nový

S časopisem *Krajiny češtiny* spolupracuji od samého počátku. Po návratu z pětiletého působení jako lektor českého jazyka a literatury na Ekonomické univerzitě ve Vídni jsem byl osloven redakční radou a přijal jsem funkci hodnotitele. Tato činnost je pro mě neustále inspirativní, zajímavá a obohacující.

Krajiny češtiny vycházejí již od roku 2009. Došlo během této doby ke změně příspěvků, např. po stránce gramatické, stylistické či obsahové?

Květoslava Musilová

V posledních dvou letech se mi dostávají do rukou příspěvky s lepší gramatickou i stylistickou úrovní. (Existují však výjimky, kdy je autor textu hodně ovlivněn „jinojazyčným“ prostředím a citlivost k češtině se tak mění. Je na nás, abychom text upravili a neodmítli ho, protože obsahově bývají tyto příspěvky na velmi dobré úrovni.)

Jiří Nový

K nějaké zásadní změně příspěvků po stránce jazykové dle mého mínění nedošlo. Jsou velmi kvalitní.

Jaké by podle vašeho názoru mělo být další směřování *Krajin češtiny*?

Květoslava Musilová

Pravidelné rubriky časopisu podle mého názoru velmi dobře vystihují oblasti, jichž se působení českých lektorů a učitelů týká. Také výtvarná a grafická stránka časopisu je na velmi dobré úrovni. V elektronické mutaci časopisu spatřuji výhodu uplatnění hypertextových odkazů.

Jiří Nový

Myslím, že směřování časopisu je zřejmé. Časopis slouží jako komunikační platforma především ke sdílení informací, metod a přístupů k výuce mezi lektory českého jazyka a literatury na zahraničních vzdělávacích institucích, učiteli u krajan-ských komunit, a v neposlední řadě ostatních zájemců o problematiku výuky češtiny v cizině.

Letošní číslo časopisu je věnováno významným Čechům žijícím v zahraničí. Jaké jméno našeho krajana se vám vybaví jako první a proč?

Květoslava Musilová

Operní pěvkyně Magdaléna Kožená. Propaguje ve světě díla našich mistrů, hlavně Antonína Dvořáka. Založila nadační fond na podporu základních uměleckých škol v ČR; je patronkou projektu ZUŠ OPEN – letos se koná již 3. ročník tohoto celostátního happeningu zaměřeného na oslavu umění a výchovy k němu. Potěšující je také to, že Magdaléna Kožená mluví se svými dětmi (podle jejího vyjádření) výlučně česky.

Jiří Nový

Jednoznačně Milan Kundera, který nedávno oslavil významné životní jubileum. A proč? Je to autor český – evropský – světový.

Rozhovory byly vedeny písemně. ■

S Madlenkou na výletě do okolí Dunedinu
Foto: česká maminka Madlenky

Čeština na jižní polokouli

Jiří Kostečka / krajanská komunita Austrálie a Nový Zéland

Dvojdestinace Austrálie – Nový Zéland je geograficky nejvzdálenějším místem působení českého učitele v rámci vládního **Programu podpory českého kulturního dědictví v zahraničí (krajané, lektori), realizovaného Domem zahraniční spolupráce (DZS)**. Až dosud jsme se v *Krajinách češtiny* nevěnovali podrobněji druhé z nich – ostrovům Aotearoa, zemi Dlouhého bílého oblaku. Pokusme se to nyní napravit. V článku však nebudou chybět ani aktuální informace o kulturním životě Československého klubu v hlavní pacifické destinaci českého učitele – v australském Adelaide.

Nový Zéland

Češtinu na jižní polokouli šířili čeští učitelé až do roku 2016 pouze v Austrálii. Na Novém Zélandu působila jako první Marie Bierdūmplová, která navázala přímé kontakty s krajanem jak na Severním, tak na Jižním ostrově. Na mne pak přešel úkol ustavit pravidelné návštěvy českého učitele i charakter a hlavní cíle jeho činnosti v této nádherné zemi.

O tom, jak spolupráce s krajanem u „kiviů“ vypadala konkrétně a co přinesla, bude ještě řeč. Ještě předtím je však třeba představit základní informace o realitě i realitě života Čechů v západní části Tichého oceánu.

Čeští emigranti jsou rozseti po celém území Nového Zélandu. Nejpočetnější komunity se nacházejí ve městech Auckland, Tauranga, Wellington na Severním ostrově a Dunedin, Christchurch na Jižním ostrově. Organizují se v českých klubech a při nich zakládají české školy. Svým nadšením vy-

nahrazují nedostatek vlastních prostor pro výuku (ty jsou vesměs pronajímány); učitelé jsou rodiče dětí či příležitostně čeští studenti místních univerzit. Rodiče si pomoci České republiky velmi váží.

Po zkušenostech mé předchůdkyně, která svoje roční působení strávila spíše přelétáváním z místa na místo jak v Austrálii (Perth, Adelaide, Melbourne), tak na Novém Zélandu (Auckland, Wellington, Tauranga, Dunedin), takže nemohla ani na jednom místě zavést koncepční výuku, bylo rozhodnuto,

že český učitel bude mít hlavní stan v australském Adelaide a do dalších působišť se bude přemísťovat na jednotýdenní až dvou-týdenní kurzy či školy v přírodě, podle zájmu krajských klubů. Přitom bylo stanoveno, že na Nový Zéland poletí učitel mandatorně jedenkrát během každého školního roku. Jako dvě hlavní působiště byla vybrána města Tauranga a Dunedin. Tento model se výtečně osvědčil a vnesl řád a klid do celé koncepce.

Tolik úvodem; nyní základní informace o obou zmíněných novozélandských destinacích a mém dosavadním působení v nich:

Dunedin (jižní ostrov)

Dunedin je druhé největší město na Jižním ostrově Nového Zélandu a centrum regionu Otago. Má kolem 130 000 obyvatel a rozkládá se na velmi širokém prostoru na jihovýchodním pobřeží.

Český klub vede agilně a obětavě Martin Dvořáček. Česká škola nemá vlastní prostory, pronajímá si učebnu v jedné z místních základních škol. Krajané postrádají potřebné vybavení pomůckami a učebními materiály, výuka se tam uskutečňuje jen díky péči českých rodičů.

Nepodařilo se mi zjistit, kolik našich krajanů je zde a v blízkém okolí soustředěno – sami v tom nemají přesný přehled. Českou školu pravidelně navštěvuje 8–10 dětí různého věku a stupně jazykové pokročilosti v češtině (některé byly v době mé návštěvy v České republice s rodiči). Učil jsem zde jeden týden, vždy dopoledne; sešlo se většinou něco kolem 4–6 dětí. Většina z nich slušně češtině rozuměla, ale fakticky ani jedno dítě aktivně nemluvalo; některé dokázaly reagovat česky na moje dotazy a podněty, ale při komunikaci mezi sebou okamžitě přecházely do angličtiny.

Díky Martinu Dvořáčkovi jsem mohl v jeho domě prezentovat dobře navštívenou přednášku o bilingvní výchově¹, která vyvolala následnou živou diskusi.

Jak Martin Dvořáček, tak dvě další rodiny mně poskytli bez nadsázky vynikající zázemí: výborné ubytování, pomoc při přípravě výuky, dopravu po městě a okolí; dcera Martina Dvořáčka se obětavě zúčastňovala jako asistentka každý den výuky ve škole.

Je třeba zdůraznit obrovský zájem české komunity o bilingvní výchovu dětí (i v širším kulturním kontextu) a o působení českého učitele v tomto městě.

Tauranga (Severní ostrov)

Tauranga je nejlidnatější město v oblasti Bay of Plenty na Severním ostrově Nového Zélandu. Má bohatou maorskou historii i dějiny osídlování evropskými přistěhovalci. Čítá přes 130 000 obyvatel. Sídí tu poměrně početná česká komunita; stejně jako v Dunedinu i zde je velký zájem o bilingvní vzdělávání dětí s českými kořeny.

Tauranga, pohled z hory Mauao

V Hobitíně nedaleko Taurangy: zde se točil Pán prstenů

Česká škola je umístěna v prostorách místní chlapecké střední školy a pravidelná výuka se koná dvě hodiny týdně vždy v neděli (od 10:00 do 12:00 hod.).

Po Daně Dunford převzal v roce 2017 běh českého života v Taurange Petr Faitl, neobyčejně vstřícný, zkušený a koncepční organizátor. Byl jsem u něj ubytován po dobu svého prvního pobytu v tomto městě a v jeho domě se též konala výuka dětí (každý den dopoledne); dvě lekce jsem vedl i v české škole v neděli 23. 7. 2017, před odletem zpět do Austrálie. V době této mé návštěvy byly i zde prázdniny, ale většina dětí neodcestovala, takže výuka byla bohatě navštěvována – celkem se na ni vystřídalo 10 dětí.

Moje přednáška o bilingvní výchově byla péčí Petra Faitla přenášena online na

sociální síti pro krajané, kteří se jí nemohli zúčastnit osobně.

Stejně jako v Dunedinu jsem konstatoval i zde velký a upřímný zájem našich krajanů o udržení kontaktu s rodnou zemí a o dvoj-jazyčnou výchovu dětí z jazykově smíšených manželství či partnerství. Ve většině případů děti velmi dobře rozumějí česky, ale v důsledku tlaku prostředí většinou odpovídají na české jazykové podněty anglicky.

Česká škola v přírodě na Severním ostrově – rok 2018

V dubnu 2018, ve druhém roce své pacifické mise, jsem odletěl z Adelaide na Severní ostrov, kde v oblasti Rotorua proběhla škola v přírodě u jezera Okaitana. O této velmi zdařilé akci jsem referoval v *Krajinách češtiny* v minulém roce.² Shrnu jen tolik, že tuto školu v přírodě perfektně zorganizoval již zmíněný Petr Faitl, prezident

¹ Články a další příspěvky naleznete na stránkách *Dům zahraniční spolupráce* [online]. Cit. 2019-06-16. <<https://www.dzs.cz/cz/program-podpory-ceskeho-kulturniho-dedictvi-v-zahranici/vyukove-materialy-krajanskych-ucitelu/>>.

² *Krajinách češtiny* č. 10, str. 80–81. *Dům zahraniční spolupráce* [online]. Cit. 2019-05-20. <[https://www.dzs.cz/file/6690/Krajin%C3%A1ch%20%C4%9B%20%C4%9B%2010_2018%20\(1\).pdf](https://www.dzs.cz/file/6690/Krajin%C3%A1ch%20%C4%9B%20%C4%9B%2010_2018%20(1).pdf)>.

Osmý den schází nám...

Jak se dělá hastrman

naděšené ohlasy dětí. Na závěr obou prezentací Tomáš Končinský zorganizoval workshopy, v nichž děti pracovaly s papírem, tužkou, pastelkami, nůžkami a vyráběly další přístroje pro skřítky-entropíky podle vlastní fantazie.

Následující pátek 8. března byl ve škole věnován malíři, spisovateli a scénografovi Josefu Ladovi. K tomu malý úvod.

Vzhledem k tomu, že Česká škola v Adelaide nabízí dětem našich krajanů individuální výuku češtiny v rozsahu 24 hodin týdně, je možné věnovat tradiční páteční skupinovou výuku poučením o historii, kultuře a reálných českých zemích. Zařazují tak do hodin pro školáky krátká poučení o českých bájích, o největších postavách naší historie a kultury, o významných českých městech, o české přírodě. Vše doprovází bohatý obrazový materiál – fotografie i videa. Ladovská hodina byla motivována chystanou návštěvou **Ivany Findurové**, loutkoherečky, v naší škole. (Připravila si totiž pro děti pohádku *Kocour Rek*, motivovanou – kým jiným – kocourem Mikešem.)

Zjistil jsem, že děti znají Ladovy ilustrace Erbenových pohádek, byly však upřímně potěšeny, že se dozvěděly něco o samotném malíři. Výklad jsem prokládal volně stažitelnými ilustracemi s motivy jak pohádkovými, tak hrusickými. Odvážil jsem se tlumočit jim i některé tragické události v Ladově životě a byl jsem dojat, jak citlivě reagovaly na informaci o jeho dětském úrazu oka a o nešťastném osudu Ladovy mladší dcery Evy, nadané pianistky (byla jednou z obětí bombardování Prahy spojenci 14. února 1945). Následovalo promítání filmu *Hrátky s čertem*³.

O týden později, 15. března, Ivana Findurová nejprve pracovala s předškoláky. Nechala děti vyrábět vodníky z vařečky, různých textilií a dalších materiálů; dětské kreace byly vesměs velmi zdařilé. Pro všechny děti pak inscenovala a zahrála zmíněnou interaktivní maňáskovou pohádku. Čs. klub v Adelaide má vlastní jeviště s příslušnou technikou, takže byl zajištěn bezproblémový průběh. Autorku a herečku v jedné osobě jsem doprovodil na klavír (součástí pohádky byly čtyři písně z dílny Petra Findury).

Všechny tyto aktivity měly u krajanů kladný ohlas a byly vítaným příspěvkem do kulturního dění v Československém klubu. **Co bude následovat? Čeká nás spousta práce a jsem si jist, že v dalších letech se budeme snažit českou kulturu na jižní polokouli nejen zachovat, ale též šířit i mimo krajské komunity.**

³ *Hrátky s čertem*, komedie z roku 1956, Josef Lada byl autorem kulis a kostýmů.

Na výuce češtiny v Indii

Ivana Bozděchová / Ústav českého jazyka a teorie komunikace, Filozofická fakulta Univerzity Karlovy

Český jazyk se v Indické republice vyučuje již více než deset let, a to na katedře slovanských a ugrofinských studií Filozofické fakulty Dillíské univerzity jako jeden z volitelných slovanských jazyků pro studenty magisterského studia rusistiky. Další volitelné jazyky jsou polština, bulharština, chorvatština a také maďarština. V současné době tam jako lektorka češtiny působí Veronika Resslerová.

Na sklonku února 2019 katedra slovanských a ugrofinských studií slavila 30. výročí svého založení, a tak uspořádala mezinárodní konferenci *Kultura, jazyk a formování identity: Diaspora v globalizujícím se světě (se zvláštním zřetelem na východní a střední Evropu a Rusko)*. Veronika Resslerová byla součástí organizačního týmu konference a také její studenti češtiny se zapojili jako dobrovolníci a současně byli přítomni na konferenci jako posluchači. Na konferenci přijela z Česka delegace členů Komise pro lektoráty češtiny v zahraničí: ředitel odboru mezinárodních vztahů Ministerstva školství,

mládeže a tělovýchovy ČR Ladislav Bánovec, Markéta Fajmonová z Ministerstva zahraničních věcí ČR, docentka Ivana Bozděchová z Ústavu českého jazyka a teorie komunikace Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze a docentka Božena Bednaříková z katedry bohemistiky Filozofické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci. Všichni přednesli na konferenci referát a setkali se s indickými studenty češtiny. Společně s velvyslancem ČR Milanem Hovorkou si po zahájení konference prohlédli výstavu o památkách a přírodních zajímavostech Česka, kterou studenti a lektorka připravili při příležitosti konferen-

ce ve vstupním foyer Dillíské univerzity. Se studenty si také v době pobytu prohlédli univerzitní kampus a diskutovali s vedoucí katedry doktorkou Nílákší Súrjanárájanovou. Zúčastnili se hodin českého jazyka, které vyučovala Veronika Resslerová v kurzech *Diploma in Czech Language* a *Advanced Diploma in Czech Language* pro cca 16 studentů. Hodiny byly tematicky pestré – procvičovala se gramatika, studenti prezentovali ukázky z oblíbených českých pohádek a pověstí a besedovali s českými hosty o studiu češtiny, o letních kurzech a o programu Erasmus+. Podobně jako v minulosti i letos získali dva studenti Dillíské univerzity stipendium a zúčastní se Letní školy slovanských studií na FF UK v Praze. Indičtí studenti byli při hodině velmi motivovaní, aktivně se zapojovali do činnosti, výuka probíhala ve zcela uvolněné a tvůrčí atmosféře.

Význam návštěvy české delegace na Dillíské univerzitě vystihuje následně vyjádření lektorky češtiny: „Studenti byli z návštěvy nadšeni, velmi je povzbudilo, že se o ně někdo z České republiky zajímá, a fakt, že dokážou komunikovat, způsobil základy v docházce i plnění povinností.“

českého klubu v městě Tauranga. Propojovala dopolední výuku češtiny (na téma *Čtyři roční období*) s odpoledními táboryvými aktivitami a večerním divadelním představením, které se svými třídami připravovali učitelé.

Austrálie – krajské kulturní akce v Adelaide – rok 2019

Součástí života českých a československých krajských klubů je i bohatá kulturní činnost. Dominují samozřejmě aktivity vytvářené a konané přímo našimi krajanmi, ale často sem zavítají i umělci z České republiky a obohatí dospělým i dětem jejich klubovou činnost. Zároveň se tak udržuje a utužuje povědomí o dění v mateřské České republice a sounáležitost s domácí českou a slovenskou kulturou.

Nejinak tomu bylo hned na počátku tohoto roku v Austrálii. Únor a březen 2019 se nesly v Československém klubu v Adelaide ve znamení kulturních akcí.

Dne 22. února k nám zavítala legenda českého rocku **Petr Janda**. Zakladatel a front-

man skupiny *Olympic* přijel bez svých kolegů, jen s kytarou; v druhé polovině koncertu ho doprovázel druhý kytarista. Zazněly téměř všechny dávné hity, samozřejmě včetně *Jasná zpráva*. Řada našich krajanů středního věku se tak mohla vrátit do doby, kdy byl *Olympic* součástí jejich dětství a dospívání. Po koncertu v Adelaide a posezení s krajanmi v klubu pokračoval Petr Janda v turné po Austrálii a Novém Zélandu návštěvami dalších měst, v nichž sídlí česká komunita – Melbourne, Sydney, Brisbane a Auckland.

Jen o týden později, 1. března, se představil v České škole v Adelaide **Tomáš Končinský** s autorským čtením ze své knihy *Překlep a Škrálop*. Ta získala v roce 2017 prestižní českou literární cenu *Magnesia Litera* za knihu pro děti.

Prezentace byla rozdělena do dvou samostatných částí – pro předškoláky a pro děti od 6 let. První byla provedena hravou formou za využití videa; ve druhé, náročnější, autor představil knižku, postavy a příběh, načež se zaměřil na dva hlavní motivy knihy: stárnutí a vznik chaosu. Čtené ukázky byly bohatě prokládány ilustracemi z knihy, které si získaly

Studenti Dillíské univerzity s Ivanou Bozděchovou z UK a Boženou Bednaříkovou z UP

Velvyslanec ČR v Indii Milan Hovorka při zahájení konference ke 30. výročí založení katedry slovanských a ugrofinských studií na Dillíské univerzitě

Studenti češtiny Dillíské univerzity připravili výstavku o České republice

Studenti s lektorkou českého jazyka Veronikou Resslerovou

Vernisáž výstavy *Čeští a českoslovenští autoři literatury pro děti a mládež*

Jacek Baluch při udělení „obnověného doktorátu“ Jagellonské univerzity, březen 2019

Vánoční večírek Ústavu slovanské filologie

Studenti bohemistiky s lektorkou (první zleva nahore) při focení materiálu k divadelnímu představení

Bohemistika v Krakově

Jitka Lukášová / lektorát Krakov, Polsko

Starobylé polské město Krakov není jen známým turistickým cílem zapsaným na seznamu UNESCO, kam návštěvníci míří kvůli nádherným kostelům, hradu Wawel nebo procházkám kolem Visly, ale je také studentským městem. Jagellonská univerzita tu sídlí již od 2. poloviny 14. století jako druhá nejstarší ve střední Evropě, hned po Univerzitě Karlově. V jejích zdech, v Institutu slovanské filologie, probíhá již několik desítek let výuka českého jazyka a literatury.

Stručná historie bohemistiky na Jagellonské univerzitě

V roce 1364 se polský král Kazimír III. Veliký nechal inspirovat Karlem IV. a založil v královském městě Krakově Jagellonskou univerzitu¹. Jako součást univerzity se rozvíjela také krakovská slavistika, nejstarší slovanská filologie v Polsku, jež vznikla v roce 1818, kdy filolog Samuel Bandke začal vést cyklus přednášek *O bibliografii a vědě ve slovanských jazycích*. Bandke byl známý čechofil a seznámil polské prostředí

např. s pracemi J. Dobrovského, P. J. Šafaříka nebo J. Kollára.

Zásadní pro krakovskou bohemistiku bylo období 60. let 19. stol. Tehdy slavista Henrik Suhecki, jenž pět let přednášel polský jazyk a literaturu na Univerzitě Karlově v Praze, zavedl na UJ přednášky z komparativní polsko-české synchronní i diachronní lingvistiky a literatury.²

O půl století později, v roce 1925, založil významný krakovský lingvista Kazimierz Nitsch na Filozofické fakultě UJ Slovanská studia, jejichž součástí byla filologie, etnografie, umění a historie. Slovanská studia řídil ve třicátých letech 20. stol. Tadeusz Lehr-Spławiński, slavná osobnost evropské slavistiky, který zde přednášel především vývoj češtiny, českou gramatiku i onomas-

niku. V období 2. světové války byl Lehr-Spławiński, jako velká většina krakovských profesorů, vězněn v koncentračním táboře a po skončení války se obnovena Slovanská studia rozdělila na sekci jazykovědnou, vedenou tehdejším rektorem Tadeuszem Lehrem-Spławińskim, a sekci literární, již řídil Tadeusz Stanisław Grabowski. V této době vznikl také lektorát českého jazyka, jež jako první vedl Jan Magera.

V roce 1950 ze Slovanských studií vznikla katedra slovanské filologie, jejímž vedoucím až do roku 1961 zůstal T. Lehr-Spławiński, vynikající znalec češtiny a autor mnoha vědeckých prací zejména z oblasti gramatiky. Je třeba ještě dodat, že Lehr-Spławiński byl členem Slovanského ústavu v Praze i Královské české vědecké společnosti a za jeho vědeckou a osvětovou činnost mu byl také udělen titul doktor honoris causa UK, a především československý *Řád bílého lva*. V období 50.–60. let 20. stol. byly v Krakově vypracovány nové studijní programy, jejich osnovy a studijní materiály pro bohemisty. Akademické tituly tehdy získaly vynikající osobnosti polské bohemistiky: lexikoložka a lexikografka, spolupracovnice Edwarda Lotka z UP v Olomouci, autorka mnoha slovníků zrádných slov, profesorka Teresa Zofia Orłós³, a také literáti: Zdzisław Niedziela, významný znalec českého modernismu, a Jacek Baluch, specialista v oblasti české literatury 20. století, který v 90. le-

tech 20. stol. působil jako velvyslanec Polské republiky v Praze.

V letech 1961–1971 vedl katedru bohemista a polonista Stanisław Urbańczyk, přítel B. Havránka a A. Jedličky, autorů *Stručné mluvnice české*, jenž se věnoval české diachronní lingvistice nebo českým a polským biblickým překladům. Po jeho odchodu katedru přešla Maria Bobrownicka, která se vědecky zabývala zejména recepcí českého divadla v Polsku.

Aktuální činnost Ústavu slovanské filologie

Katedra slovanských jazyků byla přejmenována na Ústav slovanské filologie (Instytut Filologii Słowiańskiej, dále IFS) a pod tímto názvem funguje dodnes. Na IFS probíhá výzkum a výuka západoslovanských a jihoslovanských jazyků

a literatury (čeština, slovenština, bulharština, chorvatština, srbština) a také komparatistická, kontrastivní a kulturněhistorická studia. Bohemistika je vyučována na jedné z kateder IFS – na katedře české a lužické filologie (Zakład Języka Czeskiego i Łużyckiego).

Široká odborná i didaktická činnost řadí toto pracoviště na významné místo v evropské slavistice, což ostatně dokazuje i přehled vedoucích IFS v posledních dvaceti letech: výše zmíněný bohemista Zdzisław Niedziela a Jacek Baluch, bulharistka Celina Juda a aktuální vedoucí, kroatistka Magdalena Dyras.

Ústav slovanské filologie nabízí v souladu s Boloňským systémem a na základě evropských jazykových standardů i standardů akademického vzdělávání prezenční tříleté bakalářské studium a navazující prezenční dvouleté magisterské studium. Kromě hlavního studovaného slovanského jazyka (v Polsku se tradičně studuje jeden obor) se studenti učí také další slovanské jazyky:

¹ Dále v textu používáme polskou zkratku UJ (Uniwersytet Jagielloński).

² Dalšími významnými osobnostmi krakovské slavistiky ve druhé polovině 19. stol. a na přelomu století byli mj. Lucjan Malinowski, Marian Zdziechowski, Jan Rozwadowski nebo Jan Łoś.

³ Teresa Zofia Orłós se po dlouhá léta zabývala česko-polskými jazykovými vztahy, vývojem českého spisovného jazyka, staročeštinou, současnou češtinou, frazeologií a v neposlední řadě i problematikou česko-polské jazykové ekvivalence. Jejím zásadním vědeckým přínosem je posmrtně vydaný *Velký česko-polský frazeologický slovník (Wielki czesko-polski słownik frazeologiczny; Orłós, 2010)*, jehož přípravě věnovala více než dvacet let. Slovník obsahuje kolem pěti tisíc hesel a zahrnuje především české frazeologismy užívané ve 20. století. Na srovnávacích aspektech jazykové ekvivalence spolupracoval s T. Z. Orłós i Henryk Wróbel, další absolvent Slovanských studií a přední současný polonista i bohemista. Většina jeho prací se týká srovnávacích výzkumů západoslovanských jazyků a teorie gramatiky, aktivně se podílel na výzkumu česko-polské jazykové ekvivalence.

Tadeusz Lehr-Spławiński

ruštinu, slovinštinu nebo makedonštinu a jeden jazyk západoevropský.

IFS disponuje nejstarší slavistickou knihovnou v Polsku. Vydává vlastní odborné publikace (mj. časopis *Pamiętnik sławiański* a také ročenku *Krakowsko-Wileńskie Studia Slawistyczne* nebo studentský časopis *Studenckie Zeszyty naukowe*) a udržuje bohaté kontakty s polskými i zahraničními univerzitami (v ČR jsou to např. Univerzita Palackého v Olomouci, Univerzita Karlova v Praze, Masarykova univerzita v Brně, Západočeská univerzita v Plzni, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích).

Významnou roli na IFS hraje i mezinárodní konferenční činnost. Každoročně je pořádána mezinárodní mezioborová konference v městečku Nowy Sącz, jejíž témata jsou zaměřena široce slavisticky (např. *Cyrlometodějský komponent křesťanské kultury Slovanů v regionu Karpat. Historie, tradice, reference; Slované a Osmanská říše. Konflikty, koexistence, dědictví*). V letech 2015–2018 IFS organizoval úspěšný cyklus mezinárodních konferencí s názvem *Malé radosti – slovanský katalog*.

Krakovská bohemistika zažívá v posledních deseti letech výrazný rozvoj. Na počátku existence IFS bylo na bohemistiku přijímáno osm studentů, v současnosti začíná v bakalářském programu každoročně studovat okolo čtyřiceti studentů.

Ve srovnání s ostatními polskými bohemistikami je pro Krakov specifický poměrně vysoký počet hodin jazykových cvičení a důraz na předměty spojené s překladem,

kteří absolventům usnadňují uplatnění na pracovním trhu⁴. Všechny hlavní jazykové disciplíny jsou vyučovány ze synchronního pohledu, opomíjeny ale nejsou ani vývojové aspekty češtiny.

Současní krakovští bohemisté

Téměř všichni současní krakovští lingvisté jsou bývalými blízkými spolupracovníky Teresy Zofie Orloš a často také jejími bývalými doktorandy. Současná vedoucí katedry české a lužické filologie Elżbieta Szczepańska, kromě jiného překladatelka V. Havla a V. Černého do polštiny, se zabývá především česko-polskou komparativistikou v oblasti slovo tvorby a lexicologie, barokní češtinou a jejím vlivem na stratifikaci českého jazyka, výzkumem jevů na pozadí jednotlivých útvarů národního jazyka, problémy standardizace a diferenciacie českého jazyka se zvláštním zřetelem k obecné češtině, již dlouhodobě sleduje i v oblasti překladu. Je rovněž redaktorkou několika významných slavistických sborníků.

Bohemistka a sorabistka Renata Bura, jež spolupracovala na všech publikacích T. Z. Orloš, se věnuje komparativistice v oblasti české a hornolužickosrbské frazeologie a zabývá se také vývojem spisovného českého jazyka a teorií překladu. Lingvistka Joanna Korbut se zabývá českou morfologií a slovní zásobou a mj. zpracovala česko-polskou kosmetickou terminologii. Zájem bohemisty a kroatisty Przemysława Fałowského se upírá především k historické gramatice českého jazyka a způsobům obohacování slovní zásoby.

Stručně se zmíníme také o současných literárních vědcích. Jacek Baluch se po roce 2000 proslavil svými překlady polské dětské poezie do češtiny, zabýval se též analýzou problematiky překladu poezie a hrabalovskou problematikou. Anna Car sleduje českou literaturu 20. století zejména z genderového hlediska a se zřetelem k oblasti překladu. Literární vědkyně Dorota Bielec

se specializuje na oblast českého literárního samizdatu a polsko-české stereotypy v literatuře, Piotr Gierowski se věnuje polsko-českým vědeckým kontaktům a recepci českého strukturalismu v Polsku. Lze tedy konstatovat, že krakovská literární bohemistika se soustředí především na českou literaturu 19. a 20. století.

Nedílnou součástí zahraničních bohemistik je také osobnost lektora. V průběhu existence bohemistiky jako samostatného studijního oboru se na IFS vystřídal mnoho vynikajících lektorů přijíždějících v rámci mezinárodní dohody s MŠMT, např. Jiří Skalička, Edward Lotko nebo Dobra Bergová. Od

konce 70. let do roku 2001 působila v Krakově známá lektorka Jiřina Rutová. V současnosti jsou lektory zaměstnanec IFS Petr Jokeš, doktorandka Natalia Palich a lektorka vyslaná Domem zahraniční spolupráce Jitka Lukášová.

Bez zajímavosti jistě nejsou ani diplomové práce zpracovávající pod vedením pracovníků IFS. Některé tyto práce byly vydány a materiál sebraný studenty byl využit ve společných vědeckých studiích pracovníků katedry (např. grant týkající se vzájemné česko-polské gramatické ekvivalence z roku 2002).

Vysoká úroveň bohemistiky v Krakově klade značné teoretické nároky i na lektora češtiny jako cizího jazyka. Výuka na vyšších úrovních komunikačních kompetencí od něj vyžaduje hlubší znalost polského jazyka a kontrastivní přístup k jazykovému materiálu, neboť ten se ukazuje jako nejefektivnější způsob výuky natolik blízkých (a odlišných) jazyků, jako jsou čeština a polština. Samozřejmě součástí práce lektora je také prezentace České republiky a české kultury, včetně organizace návštěv významných českých kulturních osobností, autorských výstav apod.

Závěrem lze říci, že celkový vědecký přínos krakovské bohemistiky (nejen) pro polskou slavistiku a zahraniční bohemistiku je bohatý a hodnotný. Týká se nejrůznějších komparativně nahlížených problémů, mj. českého vlivu na polštinu, polského vlivu na češtinu, historie spisovného českého jazyka, vzájemných česko-polských nebo česko-slovanských jazykových kontaktů, gramatických srovnávacích studií a v poslední době také frazeologické vhodnosti a zdánlivé jazykové ekvivalence mezi oběma jazyky. ■

Literatura a internetové zdroje

Historia Instytutu Filologii Słowiańskiej Uniwersytetu Jagiellońskiego (2010–2019) [online]. Cit. 2019-04-24. <<http://www.ifs.filg.uj.edu.pl/historia-instytutu>>.

LUKÁŠOVÁ, J. (2013): Krakovská bohemistika. Sborník Asociace učitelů češtiny jako cizího jazyka (AUČCJ) 2013. Praha: Filip Tomáš – Akropolis. s. 75–84.

ORŁOŚ, T., Z. (2002): Z dziejów krakowskiej bohemistyki językoznawczej. *Slavia Occidentalis*. 59, s. 59–62.

ORŁOŚ, T., Z. (2008): Krakowska bohemistyka. *Bohemistyka* [online]. 1–4, s. 457–464. Cit. 2019-04-24. <http://bohemistyka.pl/kronika/2008/K_Krakow_Orlos.pdf>.

ORŁOŚ, T., Z. (2010): *Wielki czesko-polski słownik frazeologiczny*. Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego.

Slavní Češi očima melitopolských studentů

Jana Hondl, Julia Podoliak a Olexsii Tymofieiev, úvod Vladimíra Pěčonková

krajanská komunita Chechograd, Ukrajina

Úvodem zamyšlení české učitelky

V devadesátých letech minulého století jsem se, jako mnoho dalších Čechů, vypravila prověřit si své jazykové znalosti do anglicky mluvících zemí. Kamarádka začínající podnikat v cestovním ruchu mě požádala, abych se poohlédla po ubytovacích kapacitách v Anglii.

V cenových možnostech cestovní kanceláře jsem ale nacházela jen ubytování opravdu nízké kvality. Angličané se rozhodně vstřícně nechovali. Nakonec mě jeden majitel penzionu, patrně rozzlobený mou vybíravostí, vzal na místa, kde – jak řekl – žijí vaši.

Polorozpadlé, špinavé, několikapatrové domy, na chodbách příšerný zápach. Pochopila jsem, jak mě celou dobu vnímali. Vysvětlovala jsem sice, že z Československa utíkali různí lidé, ale patrně znali jen tyto případy.

Další ránu mému češtví zasadily výpravy turistů do Itálie a Chorvatska přes Rakousko. Vše, co bylo zdarma, rychle rozebrali, dobrovolné příspěvky byly pochopeny jako nulové. Většinou jsem doplňovala ze svého.

Díky těmto zkušenostem jsem moc ráda, že se situace zlepšila. Při návštěvě Nového Zélandu mě dojala česká vlajka před námi pronajatým domem. Přátelé v zahraničí nás vnímají také podstatně lépe než dřív.

O Ukrajině určitě nemusím dlouze psát. Studenti všech věkových kategorií si přejí žít a pracovat v České republice. Při srovnávání životní úrovně jsem na svou zemi pyšná. Stejně tak na lidi, kteří za hranicemi ukazovali a ukazují, že Češi umí.

Se studenty 14–50 let jsme o některých takových osobnostech hovořili a poté si dobrovolníci z internetu vybrali, kdo je jim svou činností nejbližší. Jejich názory jsem necenzurovala, ani do přiložených textů nezasahovala. V další hodině jsme zapojili aktivitu KDO JE KDO, při které jsme k fotografiím a úryvkům textů doplňovali jména.

Poznáte z krátkých prací, kdo se učí česky tři měsíce, rok, dva roky? ■

AUTENTICKÝ
TEXT

Julia Podoliak

Jmenuji se Julia Podoliak, jsem studentka českého jazyka v Melitopolu. Ráda čtu, proto bych vám ráda řekla o Frantsu Kafkovi, který se narodil v roce 1883 v Praze. František Kafka byl pražský německy píšící spisovatel. Je považován za jednoho z literárně nejvlivnějších spisovatelů 20. století, byl členem Pražského kruhu. Napsal tři romány *Amerika*, *Proces*, *Zámek* a řadu povídek a novel. V roce 1912 napsal román "Transformace", který byl založen na ruském filmu. Hlavním tématem je nekonečná osamělost a bezmocnost člověka. V roce 1924 zemřel na tuberkulózu hrtnu v sanatoriu v Dolním Rakousku. Mechanická hlava Franze Kafky – odhalena 31. října 2014. To je pamník v Praze od sochaře Davida Černého. Toto je jedinečné umění.

Olexsii Tymofieiev

Eva Jiříčková – architektka, Velká Británie.

Vybral jsem si její proto, že mám také rád architekturu a design. Narodila se 3.03.1939 ve Zlíne. Studovala v Akademii výtvarných umění v Praze. Proslavila se díky interierům londýnských a newyorských módních obchodů a butiků. Pro její stavby je charakteristické použití skla a betonu. Její dílo – oranžerie Královské zahrady, Univerzitní centrum Zlín, hlavní sál kongresového centra Zlín, Autobusový terminal u londýnské stanice Canada Water.

Jana Hondl

Madeleine Albrigtovou jsem si vybrala, protože je pro mě příkladem úspěšné ženy, která dokázala proslavit svou zemi v zahraničí.

Madeleine Albrigtová se narodila jako Marie Jana Korbélová 15. května 1937 v Praze. V roce 1948 její rodina požádala o azyl v USA. Stala se vůbec první ženou v historii Spojených států, která zastávala funkci ministryně zahraničí. Madeleine Albrigtová během dvou prezidentských období Billu Clintonu podílela na zásadních politických rozhodnutích své doby a účastnila se nejednoho dějinného dramatu, od mírových jednání na Blízkém Východě přes zásah NATO na Balkáně po politické střety s Iránem či Irákem.

⁴ Pro zajímavost uvedme, že všichni absolventi krakovské bohemistiky v posledních letech nacházejí práci v oboru.

Studenti SciencesPo u sochy J. Palacha

Odrůda vinné révy
Pinot Noir

Dijonská sova na zdi katedrály
Notre Dame

Česká stopa v Burgundsku aneb Čeština v Dijonu

Magdalena Vigent / lektorát Dijon, Francie

Burgundsko bývá někdy označováno za „nejčeštější“ francouzský region. Před více než 650 lety nechal císař Karel IV. přivést z Francie do Čech burgundskou odrůdu vína Pinot Noir, u nás známou jako Rulandské modré.

Brzy nato byli z Burgundska povoláni vinaři, aby naše předky naučili, jak správně tuto révu pěstovat. Na jedné z mělnických vinic najdeme na skále vytesaný nápis *Chambertin 1348*, letopočet a místo, odkud byla zmíněná odrůda vinné révy přivezena. Obec Gevrey-Chambertin najdeme 12 km jižně od Dijonu. Starobylou usedlost je stále možné navštívit a spojit s degustací ve vinném sklepě.

Dijon, hlavní město Burgundska, světově známé především proslulou dijonskou hořčicí, se nachází 900 km jihozápadně od Prahy a 300 km jihovýchodně od Paříže. Město

má bohatou kulturní minulost, v 18. století zde byla založena univerzita. Symbolem města je sova vytesaná do katedrály Notre Dame. Říká se, že přináší štěstí.

Češi v Dijonu

Prvním známým Čechem majícím vztah k městu byl Edvard Beneš. V roce 1908 zakončil na zdejší univerzitě své studia práv doktorskou prací s titulem: *Rakouský problém a česká otázka*.

Se jménem Edvarda Beneše bývá také spojován vznik tzv. československých sekcí, jež ve Francii vznikly po první světové válce. Jednalo se o politický projekt, Francie chtěla posílit své zájmy ve střední Evropě, Československo chtělo ukázat soudržnost s Evropou západní. Principem sekcí bylo „přesadit“ české studenty do francouzského prostředí, kde spolu s francouzskými spolužáky absolvovali střední školu ve francouzském jazyce. Studenty od počátku doprovázel český profesor nebo správce, jehož úkolem bylo zajiš-

ťovat výuku češtiny pro české studenty a zároveň být jakýmsi prostředníkem mezi studenty a školní administrativou. Žáci, nejprve pouze chlapi, byli ubytováni na internátě, kde vládl přísný internátní režim, někdy označovaný dokonce jako vojenský. Ve Francii byly postupně založeny celkem tři československé sekce. V roce 1920 v Carnotově lyceu v Dijonu, v roce 1923 v lyceu Clauda Debussyho v Saint Germain en Laye (dívčí sekce) a o rok později chlapecká sekce v lyceu Alfonse Daudeta v Nîmes.

Čeští a slovenští studenti pobývali v Dijonu mezi roky 1920–1939, kdy byl následně vývoj přerušena druhou světovou válkou, poté krátce od roku 1945 do únorového převratu 1948 a v letech 1967–1973. Na československé sekce navázaly v roce 1990 nově obnovené české sekce v Dijonu a v Nîmes. V roce 1999 navštívil dijonské Carnotovo lyceum tehdejší prezident Václav Havel, jeho návštěvu dodnes připomíná pamětní deska umístěná u vchodu do třídy, kde se Havel setkal s českými i francouzskými studenty.

Mezi významné absolventy Carnotova lycea patří například herec Jiří Voskovec, literární kritik Václav Černý, politik Čestmír Císař, režisér Zdeněk Troška či politik a politolog Lukáš Macek, momentálně ředitel pobočky SciencesPo Dijon. U příležitosti stoletého výročí založení českých sekcí ve Francii vyšla v roce 2018 kniha Jiřího Hnilici *Fenómén Dijon*. Její francouzský překlad, vydaný Spolkem bývalých českých studentů českých sekcí ve Francii, byl v září 2018 za účasti autora knihy, francouzského velvyslance a dalších zástupců slavnostně předán hostitelským rodinám.

V současné době studuje na Carnotově lyceu v Dijonu 18 studentů, 9 chlapců a 9 dívek. Zájemci procházejí přísným výběrovým řízením, ve kterém musí prokázat nejen velmi dobré znalosti francouzštiny, ale i schopnost „obstát“ v cizím prostředí daleko od rodiny. Studium na francouzském gymnáziu trvá tři roky, v každém ročníku je tedy šest žáků. Ti jsou rozděleni do francouzských tříd (jen výjimečně jsou v jedné francouzské třídě dva Češi), výuka češtiny probíhá z praktických důvodů ve večerních hodinách. Cílem je zprostředkovat znalosti z literární historie, motivovat k četbě, sledovat dění v České republice a v neposlední řadě v cizím prostředí rozvíjet a udržovat znalosti pravopisu. Na závěr žáci skládají francouzskou maturitu, jejíž součástí je i maturita z českého jazyka.

Studenti mezi sebou mají velmi úzký kontakt, tráví spolu volný čas, vzájemně se podporují a pomáhají si. Používají zvláštní studentský žargon, založený na francouzské slovní zásobě, dodržují nejrůznější tradice a společně každoročně připravují tradiční „český spectacle“ – představení ve francouzském jazyce určené profesorům, spolužákům a hostitelským rodinám, kde žáci tráví většinu víkendů. Úloha lektora nadále zůstává klíčová. Kromě výuky plní roli

prostředníka, rodiče či psychologa. Společným cílem je propagovat češtinu a českou kulturu.

Výuka češtiny jako cizího jazyka

Čeština se vyučuje i na Burgundské univerzitě na Fakultě jazyků a komunikace. V rámci oddělení slovanských jazyků je vedle ruštiny jediným slovanským jazykem na fakultě vyučován. Z toho vyplývá i relativně vysoký zájem o jazyk mezi studenty. Není výjimkou, že se v 1. ročníku setkáváme s třiceti a více zájemci. Ačkoliv si většina z nich jazyk volí skutečně náhodně, případně podle rozvrhu, řada studentů ovládá po třech letech studia češtinu na velmi dobré úrovni.

Vedle Burgundské univerzity si češtinu vybírají i studenti dijonské pobočky Institutu politických věd SciencesPo Dijon zaměřené na střední Evropu. Zasluhou současného ředitele Lukáše Macka (absolventa Carnotova lycea) si studenti 1. ročníku povinně vybírají výuku češtiny, polštiny či maďarštiny. Zájem o češtinu přitom výrazně převažuje. V prostorách institutu stojí socha Jana Palacha, zmenšená replika bronzové sochy, která se nachází v Jungmannových sadech v Mělníku. Autorem je maďarský sochař András Beck, který ji vytvořil v roce 1969 jako reakci na Palachovo upálení. Socha byla odhalena v roce 2010 v rámci česko-francouzského projektu, podporovaného ministerstvem zahraničí obou zemí, společností přátel Andráse Becka a krajem Burgundsko.

Honorární konzulát a Česká škola Dijon

VDijonu se nachází také jeden z devíti honorárních konzulátů ve Francii. Manželka honorárního konzula Jolana Barbe Novotná založila při konzulátu Českou školu, která zahájila činnost v září 2016. Děti jsou rozděleny do dvou věkových skupin.

Vyučuje se český jazyk, prvouka pro mladší a vlastivěda pro starší děti. O tom, do jaké míry je výuka češtiny na jednotlivých místech v Dijonu provázána, svědčí i skutečnost, že vyučování České školy probíhá v prostorách SciencesPo. Vyučuje se v posluchárně Praha a na výuce se od letošního roku podílejí i čeští studenti Carnotova lycea.

Literatura a internetové zdroje

FUČÍK, I. (2016): *Francie s českou příchutí: Putování po stopách českých osobností*. Praha: CPRESS.

HNILICA, J. (2017): *Fenómén Dijon: Století českých maturit ve Francii*. Praha: Karolinum.

CEPOVA-FOURTOY, A. (2003): *La Bourgogne, la région la plus tchèque de France*. Cairn.info [online]. Cit. 2019-04-22. <<https://www.cairn.info/revue-le-courrier-des-pays-de-l-est-2003-9-page-73.htm>>.

Dijon & Nîmes | České sekce ve Francii [online]. Cit. 2019-04-22. <<http://dijon-nimes.eu/>>.

MALEČEK, B. České stopy ve Francii (2012). *Archiv Slavkovského zpravodaje* [online]. Cit. 2019-04-22. <<https://www.veslavkove.cz/spolecnost/ceske-stopy-ve-francii.aspx>>.

Poeta Janu Palachovi (2010). *Francie v České republice – Velvyslanectví Francie v Praze* [online]. Cit. 2019-04-22. <<https://cz.ambafrance.org/Poeta-Janu-Palachovi,2162>>.

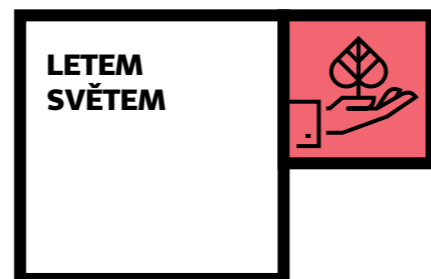
V Dijonu od září působí nová česká škola (2016). *Velvyslanectví České republiky v Paříži* [online]. Cit. 2019-04-22. <https://www.mzv.cz/paris/cz/kultura_a_skolstvi_1/vyuka_cestiny_pro_deti_v_dijonu_od_zari_pusobi_nova_ceska_skola.html>.

Devítky (nejen magické) v české historii. Týdny československé a české kultury 2019 v Nancy

Lenka Froulíková / lektorát Nancy, Francie

V březnu a dubnu tohoto roku probíhaly na Lotrinské univerzitě v Nancy tradiční Týdny české a československé kultury, každoročně pořádané studenty českého jazyka, literatury a kultury a jejich českou vyučující. Záštitu nad akcí převzal Petr Drulák, velvyslanec České republiky ve Francii a stálý delegát při UNESCO. Přednáška velvyslance, dříve profesora politologie, výmluvně nazvaná *Patnáct let České republiky v Evropské unii*, se stala jejich symbolickým zakončením.

Týdny české a československé kultury si letos připomněly řadu výročí důležitých událostí českých dějin: heroické gesto Jana Palacha z roku 1969, sametovou revoluci, ale i vyhlášení protektorátu Čechy a Morava a uzavření českých vysokých škol v roce 1939, a také smutnou existenci Tereziína, kde však kultura, především ta hudební, ukazovala svou sílu i v nuzných podmínkách ghetta. Program, který rovněž připomněl vstup České republiky do NATO (před dvaceti lety) a do Evropské unie (před patnácti lety), zahrnoval přednášky, koncerty, výstavy obrazů, kreseb a soch a mimořádné projekce hraných filmů.

Zahájení kulturních týdnů obstaral literární večer se spisovatelem a diplomatem Markem Tomanem, spojený se čtením z jeho románu *Chvála oportunistu*. Proběhl 4. března 2019 v univerzitní knihovně. Studenti českého jazyka a literatury všech ročníků si nejprve v hodinách češtiny prostudovali vždy jeden kratší úryvek z románu, jiná jeho vybraná část byla přeložena do francouzštiny a předem uveřejněna v univerzitním časopise *Factuel* a na stránkách knihovny. Marek Toman poskytl před literárním čtením čtyři úryvky ze své knihy ve francouzské verzi *Benoît Meuniera*.

Čtyři studentky a student pak četli tyto úryvky pro francouzsky hovořící veřejnost v rámci večera. V jeho úvodu vyučující českého jazyka a literatury představila spisovatele Marka Tomanu a jeho tvorbu návštěvníkům, poté dostal slovo hlavní protagonista večera. Marek Toman si připravil bohatou obrazovou prezentaci, která spolu se čtenými úryvky dobře doplňovala jeho výtečný slovní projev. Po hlavní části následovaly dotazy jednotlivců, které spisovatel pravdivě a vtipně zodpovídal. Literární večer uzavřela neformální diskuse návštěvníků s autorem u drobného občerstvení. Hosté si mohli s sebou odnést i přeložené úryvky z románu a v sále byla připravena k nahlédnutí vitrina s dalšími knihami spisovatele (*Cukrárna U šilhavého jima*, *Oko žraloka*). V řadách publika byla ředitelka univerzitní knihovny Frédérique Peguiron, univerzitní vyučující z různých oborů, bývalí a současní studenti češtiny a jejich přátelé i další návštěvníci z Nancy a okolí. Byli mezi nimi též čeští krajané, kteří žijí v Lotrinsku. V průběhu literárního čtení vznikly fotogra-

fie, které dokládají velmi milou atmosféru celé akce. Studenti také během večera napsali své postřehy do zápisníku, jež následně spisovatel věnovali. Upoutávky na literární večer byly zveřejněny na stránkách Wicri/Lorraine, Českého centra v Paříži a Velvyslanectví České republiky v Paříži.

Z další náplně kulturních týdnů se zmiňme už jen o dvou akcích výtvarných: výstavě *Krev mé krve. Dvě pokolení malířů – Jaroslav Hovadík (Zlín) a Yann Hovadík (Nancy)* a výstavě obrazů, kreseb a soch akademického malíře Lukáše Bradáčka nazvané *Flora*.

Na vernisáž přijeli i bývalí pracovníci baťovských závodů z lotrinského Bataville. Jaroslav Hovadík byl totiž známý český malíř a autor venkovních instalací na Zlínsku.

Vernisáž první výstavy přilákala do prostor univerzitní galerie takové množství návštěvníků, že je výstavní sál nestačil pojmut a vernisáž se spontánně rozšířila do přilehlých prostor. Mezi diváky byli zástupci univerzity, města Nancy a médií, přijeli i bývalí pracovníci baťovských závodů z lotrinského Bataville. Jaroslav Hovadík byl totiž známý český malíř a autor venkovních instalací na Zlínsku, který opustil Československo po roce 1968. Po kratším působení v Kanadě se usadil ve Francii. Zde se narodil jeho syn Yann, dnes rovněž malíř a profesor malby a kresby v Nancy. Na vernisáži promluvila dojemným způsobem manželka zesnulého Jaroslava Hovadíka Gabriela a Yann, jenž trávil dětství v otcově ateliéru, rozesmál publikum českými pronesenými citacemi z rozhovorů laskavého otce se synem v době svých prvních výtvarných pokusů:

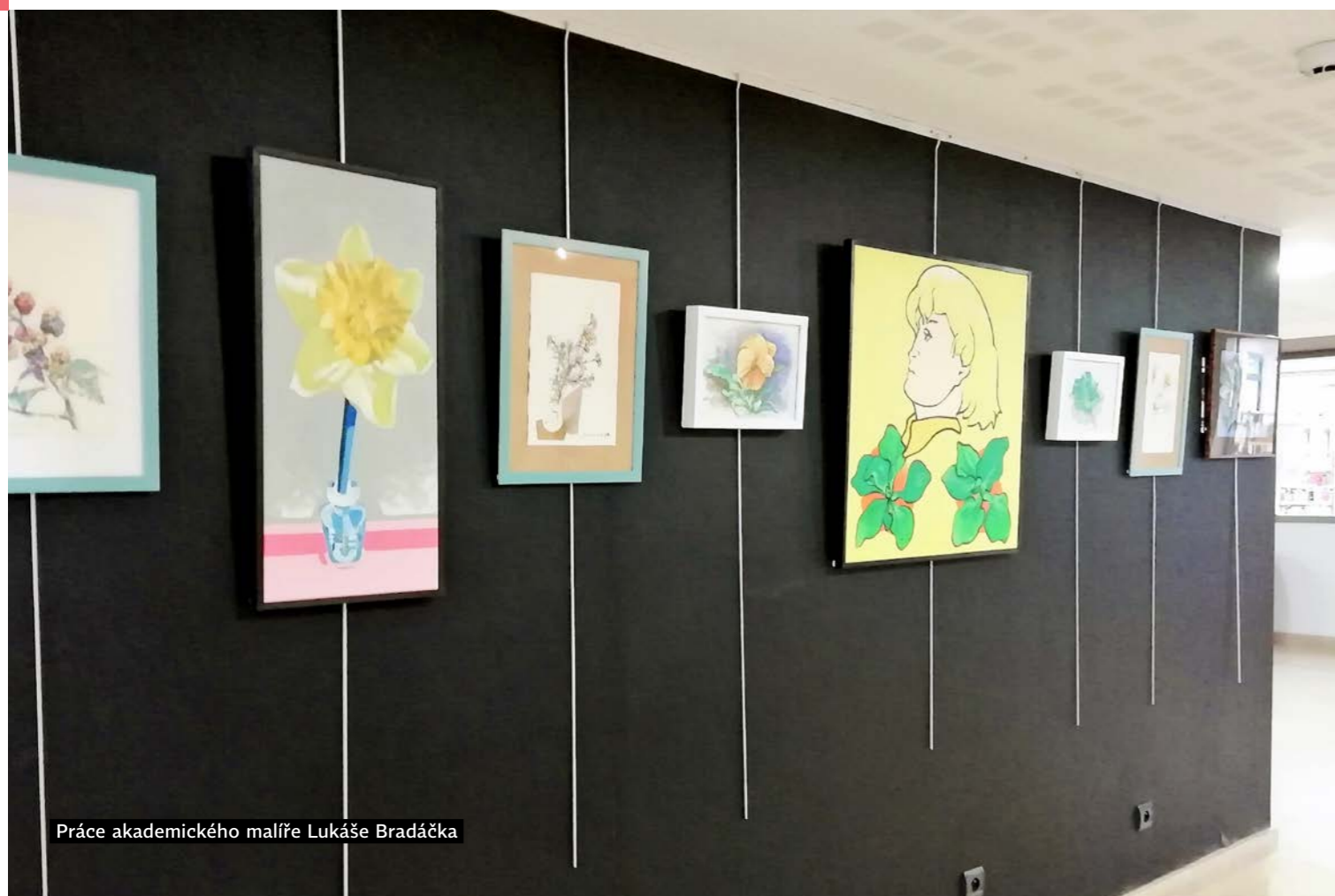
„Tati, ten můj obraz je dobrý, nebo špatný?“
„Já nevím, synu. Maluj dál.“

Dodejme, že dnes je Yann velmi ceněným realistickým malířem a nesmírně oblíbeným profesorem. A na Lotrinské univerzitě exi-

stuje vědeckovýzkumná skupina *Batalab*, která se zabývá výzkumem fenoménu Baťa z hlediska sociologie a udržuje čilé styky s Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně.

Akademický malíř Lukáš Bradáček má nevidanou fantazii a výtvarné řemeslo v malíčku. I jeho záběr je široký: po absoloriu Ateliéru užitě a monumentální malby na pražské VŠUP se vedle vlastní tvorby podílel na organizování mnoha výstav, workshopů a seminářů. Silným tématem je pro něj příroda: je přítomna obsahově, například v obrazech a kresbách květin a v portrétech s květinovými detaily, projevuje se však i materiálově. Svědčí o tom jeho sochy tvořené ze dřeva: *Hlava klenutá*, *Hlava podlouhlá*, a aby duše nepřišla zkrátka, tak je tu i *Barokní srdce*, opět v celé sérii. Oči milovníka obrazů a kreseb upoutá jeho „botanická zahrada“, kde najde *Afrikán*, *Cesmínu*, *Levanduli*, *Tulipán* i *Kaktus*, také však *Chrpu*, *Sedmikrásku* nebo *Pomněnku*. Květiny, ovoce a zelenina se hlásí ke slovu i v portrétech. *Flora*, ať už svůdná římská bohyně, nebo to, co ji ztělesňuje v pozemském světě – totiž květena –, byl proto ten nejpřiléhavější název pro jeho výstavu. Zaujala návštěvníky natolik, že byla zařazena i do celofrancouzských dubnových *Dnů umění a kultury ve francouzském vysokém školství* – JACES.

Práce akademického malíře Lukáše Bradáčka

Literární večer s Markem Tomanem

Přečtěte si výrok Jana Amose Komenského (Comenius) a parafrázujte ho:

„Škola má být(i) místo veselé“

Thomas Vogel, úvod Lenka Froulíková / lektorát Nancy, Francie

Ve druhém ročníku studia českého jazyka na Universitě de Lorraine v Nancy – čeština je zde pro studenty jazykem volitelným či fakultativním – jsou čtyři šedesátiminutové hodiny věnovány tématu **Škola, studium a vysoké školy v České republice a ve Francii**.

V oblasti lexikální se studenti seznamují s termíny spjatými se studiem (akademický rok, semestr, přednáška, seminář, cvičení, předměty povinné a volitelné, zápis, studijní oddělení, katedra, skládat/složit zkoušku atd.), s osobními údaji (jméno, příjmení, datum a místo narození, stav, národnost apod.), jak v praxi vyplnit formuláře spjaté se studiem (např. přihlášku na LŠSS). V gramatice si opakují prostřednictvím nejrůznějších cvičení nominativ a akuzativ plurálu substantiv, adjektiv a pronomin, slovesa znát, vědět, umět v různých vazbách, a také procvičují slovesný vid. Závěrem studenti hovoří a píšou o vlastním studiu na univerzitě, o své motivaci pro zvolený obor, o profesních plánech a představách o budoucím povolání. Součástí tématu jsou také sociolingvistické informace a realie: oslovení českých vyučujících (ve Francii pouhé „Madame, Monsieur“), stručné poučení o školském systému v České republice, přiblížení tradic, které ve Francii neexistují (maturitní plesy, vysokoškolské promoce – zde s použitím autentických obrazových materiálů), krátké představení osobnosti a díla Jana Amose Komenského jako „učitele národů“. Výše zmíněný výrok Komenského byl zadán pro jeden z domácích písemných úkolů.

Thomas Vogel

Thomas Vogel je student druhého ročníku češtiny jako volitelného jazyka s dotací dvou šedesátiminutových hodin týdně. Jeho

hlavním studijním oborem je historie. Má za sebou krátkou zkušenost učitele na základní škole.

Přečtěte si výrok Jana Amose Komenského (Comenius) a parafrázujte ho: „Škola má být(i) místo veselé“

Souhlasím s Komenským, ale škola může být i něco jiného. Můžou být příklad, může být nejen místem studia, ale může být i místem otevřenosti vůči světu. To znamená, že student učí lidským vztahům ve společnosti, ale také umí analyzovat svět.

Pokud škola není místo veselé, ale místo omezení, žádný student nebude v životě s kvést. Protože cílem školy není výchova, ta je cílem rodiny, ale cílem je vzdělávání, to znamená být nezávislý a myslet samostatně.

Thomas Vogel

Jedna cesta – tři jazyky

Karel Šebesta / Ústav českého jazyka a teorie komunikace, Filozofická fakulta Univerzity Karlovy

Pod tímto názvem proběhlo ve dnech 26. až 29. dubna 2019 na Filozofické fakultě UK v Praze čtyřdenní česko-čínsko-korejské sympozium. Za organizací celé akce stály dva ústavy fakulty, Ústav českého jazyka a teorie komunikace a Ústav bohemistických studií; finanční a organizační podporu jí daly vedení FF UK, projekt KREAS (financovaný z Evropského fondu pro regionální rozvoj) a projekt Progres 4.

Jednání se zúčastnili pracovníci osmi univerzit, z toho pěti zahraničních a tří domácích. Významně byli zastoupeni bohemisté dálněvýchodních univerzit – Hankuk University of Foreign Studies v Soulu, dvou univerzit pekingských – Beijing Foreign Studies University a Beijing International Studies University – a univerzity National Chengchi University z Tchaj-pej. Připomínku si zaslouží fakt, že na Beijing Foreign Studies University a National Chengchi University působí dlouhodobě lektori češtiny vysílání v rámci vládního Programu podpory českého kulturního dědictví v zahraničí.

Sympozium bylo věnováno češtině a jejímu vyučování jako cizímu jazyku u čínských a korejských rodilých mluvčích.

Sympozium bylo věnováno primárně češtině a jejímu vyučování jako cizímu jazyku u čínských a korejských rodilých mluvčích a různým tématům styčným ve velmi širokém spektru – od české literatury na Dálném východě přes vliv typologických rozdílů mezi sledovanými jazyky na proces jejich osvojování a vyučování až po budování sdílených databází a na nich založených akvizitních korpusů, široce využitelných pro badatelské i didaktické účely. Pozornost však byla věnována např. i výuce korejštiny pro české studenty v Praze a Olomouci a dalším tématům. Po-

slední dva dny byly vyhrazeny pro plánovanou pracovní jednání a workshop. Akce měla nejen velmi bohatý program, ale přinesla také významné výsledky a závěry. K těm nejdůležitějším patří jednak iniciování vzniku pracovní skupiny, která by pečovala o konkrétní spolupráci mezi zastoupenými univerzitami v oblasti výuky češtiny jako cizího jazyka, v oblasti výzkumu i v dalším budování pravidelném pořádání společných setkání, která by v budoucnu mohla zahrnout i další dálněvýchodní univerzity, na nichž se bohemistika pěstuje (Japonsko, KLDR), výuku a užívání češtiny jako cizího jazyka rodilými mluvčími dalších dálněvýchodních jazyků (vietnamštiny) atd.

Účastníci sympozia
Jedna cesta – tři jazyky

Praha i Morava na Tchaj-wanu

Ondřej Geppert / lektorát Tchaj-pej, Tchaj-wan

Letos v březnu zavítala na veletrh *Taipei Smart City Summit & Expo* početná česká delegace, která dokázala ve svém naplněném programu najít též chvíli na setkání s tchajwanskými studenty češtiny.

Katedra slavistiky Univerzity Chengchi (NCCU) soustředila pozornost zejména na jednoho z členů delegace, **pražského primátora Zdeňka Hříba**. Právě jemu se totiž rozhodla adresovat pozvání na besedu se studenty bohemistických studií. Díky zveřejňování pracovního kalendáře primátora na internetových stránkách pražského magistrátu i mediální pozornosti, které se na Tchaj-wanu těší, nebylo příliš těžké zjistit možnosti uspořádání takové akce a navrhnout vhodný termín.

Pozvání bylo k naší radosti přijato. Přestože to bylo jen krátce před vlastní návštěvou, podařilo se nám zorganizovat setkání s rektorem NCCU Ming-Cheng Kuem a také besedu se studenty na téma „chytrých“ partnerských měst budoucnosti: Prahy a Tchaj-peje. Skutečnost, že pražský primátor je rodákem z moravského Slavičína, je možná překvapivá, nám ale přišla opravdu vhod. Navázala totiž ideálně na iniciativu loňského roku, naplněnou předáním **páru slováckých lidových krojů** během setkání lektorů a učitelů u kra-

janů v Domě zahraniční spolupráce (DZS) v srpnu 2018. Pro tento účel se v měsících tomu předcházejících spojily síly několika podporovatelů české kultury. Zejména díky sponzorskému daru Československého ústavu zahraničního mohl DZS věnovat moravské kroje na Tchaj-wan.

Je nutné zdůraznit, že mezi studenty češtiny na NCCU nachází kulturní činnost pozitivní odezvu a setkáváme se s ochotou při realizaci různých lektorských nápadů. Obrovskou výhodou při organizaci podobných akcí na univerzitě představuje též angažovanost nám nakloněných dam, konkrétně vedoucí katedry Ting-Chia Yen, kolegyně Melissy Lin a v neposlední řadě mé manželky Aleny Geppert.

Během tohoto akademického roku měli bohemisté možnost představit se na různých vystoupeních hned několikrát. Poprvé naši studenti tančili v krojích dne 23. října při každoroční znalostní a jazykové soutěži s příznačným názvem *Český folklor žije*, uspořádané díky štědré podpoře zdejší České ekonomické a kulturní kanceláře. Kromě vlastní soutěže v recitaci lidových říkadel a poslechu písní s porozuměním byly součástí programu ukázky výroby trdelníku, prezentace o moravském folkloru a rychlokurz lidového tance. **Muzika našťestí nezna hranic**, ovšem s pojmenováním jednot-

Předání krojů na 10. společném setkání učitelů u krajanů a lektorů, srpen 2018
Foto: Jan Rudolf

livých součástí kroje to už bylo těžší (např. *kordula*, *fěrtoch* či *krpce*). Nakonec jsme společnými silami našli způsob, jak vše vyjádřit i v čínštině, a také jak studenty do krojů snad i správně obléct.

Za připomenutí stojí i studentské představení konané 11. prosince 2018 v rámci tzv. *Slovanské noci*, tradiční předvánoční besídky katedry slavistiky. Vedle ruských a jiných slovanských scének představili své vystoupení i naši krojovaní studenti, kteří pod vedením mé manželky nejdříve několik týdnů pilně trénovali tradiční slovanské tance, např. *mazurku* nebo *hanácký tanec cófavá*. Vystoupení našich tanečnicků a tanečnic sklídilo velký úspěch a bylo opět doplněno prezentací **o podobě a symbolice moravských lidových krojů**. Nelze nezmínit, že studenti při různých příležitostech nejen rádi soutěží či tančí, ale umějí také pomoci s přípravou originálního guláše pro český stánek na *Festivalu světových jídel* nebo při organizaci jubilejní československé výstavy *100 let ČSR*.

Letošní studentská a lektorská aktivita vyvrcholila 27. března, kdy NCCU spolu s primátorem Hříbem a jeho chotí přijel navštívit také poslanec Jakub Michálek a několik dalších členů pražské delegace. Zájem studentů o setkání byl na hraně kapacity daných prostor, takže se dala očekávat bohatá diskuse. Otázky přítomných směřovaly např. na složité uznávání zahraničních titulů v Česku (tzv. nostrifikace), nastavení přívětivější

tváře Prahy pro turisty (např. wifi zdarma) nebo problematiku moderních technologií a lidských práv (digitální demokracie vs. diktatura), která je v čínském kontextu poměrně aktuální. Před zahájením besedy jsme mezi studenty uspořádali anketu s otázkou: **„Kterou věc chytrě fungující v Tchaj-peji byste doporučili Praze?“** Vybírat mohli z několika atraktivních oblastí, např. doprava, urbanistická koncepce či ekologie, jak je patrné z výsledků ankety níže.

Ukázalo se, že mezi studenty jsou velmi populární přestavby bývalých městských průmyslových objektů na „kulturní centra“, tedy místa pro uměleckou tvorbu a performanci. Většina ostatních doporučení směřovala k perfektně fungujícímu systému tchajpejského metra s předplacenou dobíjecí kartou, tzv. EasyCard. Karta je totiž plnohodnotnou alternativou hotovosti nebo běžné platební karty nejen v metropoli, ale na celém ostrově (v dopravních prostředcích, obchodech, automatech, při platbě za parkování a za vstupy do kulturních institucí atd.). Student 4. ročníku slavistiky Kryštof při té příležitosti zmiňoval svoji pražskou zkušenost s lítačkou a nejspíš nebude těžké uhodnout, která z karet dopadla ve srovnání lépe. Na dalších místech se v anketě umístily alternativní způsoby dopravy, které zde představují zejm. sdílená kola YouBike, a mobilní aplikace sledující např. dobu do příjezdu autobusu na zastávku nebo polohu volných parkovacích míst.

Zájem studentů o setkání byl na hraně kapacity daných prostor, takže se dala očekávat bohatá diskuse.

Z četných ohlasů lze usuzovat, že setkání bylo příjemné a přínosné pro všechny zúčastněné. Přes závažnost některých témat se beseda nesla v přátelském a odlehčeném duchu. Jeden moment ze závěru setkání tuto atmosféru celkem vystihuje: po rozebrání všech fotografií hlavního hosta museli někteří studenti vzít zavděk obrázkem z předvolební kampaně Pirátů s popiskem „Hříb pravý“ pod karikaturou hříbu (houby). Přes prvotní nechápavý výraz ve tvářích studentů se zdálo, že vysvětlení této slovní hříčky dokázali porozumět. V každém případě bylo setkání výrazným motivačním impulsem pro zahraniční studenty, a snad i **povedenou vizitkou zdejší bohemistiky**, která zaujala (nejen) zbytek akademické obce. Možnost debatovat s výraznými a reprezentativními osobnostmi současného Česka poskytuje studentům v Asii jeden z mála způsobů, jak si i na dálku udržovat jasný obraz o dění „u nás“.

Rovněž z opačné perspektivy (nejen vlastní zahraniční zkušenosti) mohou potvrdit, že každý interkulturní dialog je obohacující a zúčastněným otevírá širší obzory a nové možnosti. Pokud tedy příště v Praze narazíte na něco tchajwanského, nenechte se zaskočit, přijímání rozmanitých vlivů a inspirací k současnému modernímu a „chytrému“ městu patří.

Společná fotografie účastníků setkání s českou delegací na NCCU. Uprostřed zleva: český lektor Ondřej Geppert, poslanec Jakub Michálek, primátor Zdeněk Hříb, bohemistka Melissa Lin.
Foto: Michaela Krausová

S Radkou Návarovou (uprostřed) v argentinské kavárně

Kavárenská čeština v Buenos Aires

Robert Kazda / Moravsko-slezsko-česká kočovná enologická společnost

S úkolem navštívit vinařské podniky v Argentině, zhodnotit tamní vína a navázat obchodní vztahy přijeli zástupci jedné společnosti do Argentiny. Co je překvapilo, s kým se setkali a proč v kavárně v Buenos Aires uspořádali hodinu češtiny vám objasní tento článek.

Proč cestovat na konec světa?

Důvody k cestám do dalekých koutů můžete mít různé. Stěží mezi nimi ale bude chuť učit někoho česky na druhém konci světa. Proč byste to probouh dělali? A tak vás trochu překvapí, když se při vyhlášení spoje na obrazovce frankfurtského letiště za vámi ozve: „Vy jedete do Buenos Aires?“ Nemá cenu zapírat, stejně by to prasklo. „Vy také?“ ptáme se s kamarádem na oplátku. Nic originálnějšího vás v té chvíli tváří v tvář prudce elegantní a sympatické mladé dáme stejně nenapadne, zejména když vám dojde, že jste vedle ní zcela neproduk-

tivně strávili předchozí let z Prahy, nemajíce nejmenší potuchy o jejím poslání.

První setkání se slečnou učitelkou

Již v této chvíli se projevuje nesmírná komunikativnost, kterou se zřejmě nakazíte při delším pobytu v Latinské Americe. Za pár minut se tedy dozvídáme, že v Argentině začíná právě teď v březnu nový školní rok a slečna učitelka se vrací ke svým žákům češtiny, celkem již čtvrtým rokem. V odletové hale se k nám připo-

juje po cestě z Vídně moravská část naší pětičlenné výpravy, které okamžitě s obvyklou dávkou recese hlásíme, že tentokrát jsme s sebou vzali průvodkyni, jako takové překvapení, aniž bychom ovšem tento nápad jakkoliv s učitelkou konzultovali. Živé průvodkyně jsou na výpravách naší skupiny přísně zakázány, ale všichni během vteřiny souhlasí. Souhlasí i učitelka. Nám v té chvíli začíná docházet, že naše první chvíle v Argentině (a na jihoamerickém kontinentu vůbec) budou snazší a zajímavější, než jsme doufali. Můžete pročíst, kolik chcete cestovatelských brožur, ale jen místní vám spolehlivě řeknou co a jak.

Hlavním cílem výpravy je víno

Při dlouhém letu křižujícím rovník vzpomínám na svou kratičkou a neúspěšnou emigrantskou epizodu z mládí a přemítám, jak to muselo být těžké pro všechny krajany, kteří se před mnoha desítkami let plahočili na parní-

cích na vzdálené kontinenty, nevědouce, co je čeká. My si letíme jak v bavlne a po vystoupení z letadla nám začíná být věnována nebývalá péče. S naší průvodkyní a andělem strážným – učitelkou Radkou Návarovou – trávíme dva krásné podzimní víkendové dny v Buenos Aires a dozvídáme se mnohé o místních realitách i o jídle, učíme se jezdit hromadnou dopravou a přivykáme polednímu slunci svítícímu od severu. Dostáváme také tipy a rady pro naši další cestu do Mendoza – hlavního cíle výpravy. Naším úkolem je totiž navštívit tamní vinařské podniky, hodnotit vína a případně navázat obchodní vztahy.

Česká republika do zahraničí posílá misionáře – učitele a lektory

Stranou nezůstává ani téma výuky češtiny. Nikdo z nás netušil, že český stát vysílá do zahraničí učitele a lektory, a tak se ptáme na řadu podrobností. Na odborné hodnocení tohoto výukového programu si netroufám, ale pokud Česká republika posílá misionáře, aby pomáhali udržet mezi krajany při životě jazyk předků, reprezentovali náš stát a nad to zcela nezištně pomáhali nám pocestným, tak to považuji za minimálně stejně hodnotné jako vyslání sportovního týmu na mezinárodní turnaj. Nevím, kolik cizinců i našich si vzpomene na přesné umístění našich sportovců v různorodých disciplínách na minulé olympiádě. Tato kulturní misijní aktivita však trvalou hodnotu a smysl zřejmě má. Minimálně na základě naší argentinské zkušenosti. V českých kruzích nebývá obvyklé chválit činnost veřejných institucí, ale v tomto případě se nerozpakuji to udělat na adresu Domu zahraniční spolupráce a příslušných ministerstev, z jejichž rozpočtů se program financuje.

Má každý Čech v krvi Komenského?

Okouzlení dojmy z Buenos Aires, naší průvodkyní a její skutečnou náplní práce navrhujeme před odletem do Mendoza, že po návratu do hlavního města a před odletem zpět do Čech uspořádáme hodinu češtiny pro zájemce z řad stávajících studentů. Kromě touhy symbolicky přispět k podpoře českého kulturního dědictví v zahraničí se někde v pozadí zřejmě schovává i zvědavost slyšet Argentinec mluvit česky a chuť zahrát si na učitele. Máme zřejmě Komenského v krvi. Vzhledem k tomu, že polovina členů výpravy je z Ostravska a dorozumět

se s nimi dá někdy zabrat i autorovi této reportáže, cítíme z učitelky snad poprvé lehký pesimismus podepřený pochybností, jestli to vůbec myslíme vážně. Kromě toho se dozvídáme, že pro první dny nového školního roku není ještě zajištěna učebna na univerzitě, a tak by výuka musela probíhat někde v kavárně. To je voda na náš mlýn. Jednak argumentujeme, že student musí být vystaven různým variantám jazyka, jinak by Argentina hovořila pouze češtinou s regionálně příznakovými prvky mluvy mladé generace na Táborsku (odkud Radka Návarová pochází), zatímco takto si studenti osvojí i rázovité prvky mluvy staré generace na Ostravsku, jednak všichni členové naší výpravy již od mládí absolvují výuku daleko raději v kavárně než ve školní lavici.

Nejlépe se čeština učí v argentinské kavárně

Neprůstřelnost naší argumentace nás tedy ráno v den našeho odletu z Argentiny přivádí do Café Tortoni na Avenida de Mayo. Místo není vybráno náhodně. Jde o vrchol výukové taktiky. Secesní styl kavárny navozuje atmosféru historických kaváren pražských či vídeňských, kde se svého času také mluvilo česky a kdekdo si tam pustil pusu na špacír. Věříme proto, že studenti ztratí svůj případný ostych (jakkoliv je to u Argentinců nepravděpodobné) a hbitě se rozmluví. Pro všechny případy jsme ale celou akci podpořili avizovanou kávou zdarma pro všechny účastníky z „repre“ fondu naší výpravy. A zabralo to. S pomyslým zvoněním se objevuje první student, po chvíli další. Dnes přišli ryzí Argentinci. Krajané chodí na hodiny spíše mimo Buenos Aires.

Studenti různých úrovní konverzují na rozličná témata

Naše studijní skupina okupuje několik sražených stolků. Studenti jsou různých úrovní, ale ničemu to nevadí. Učitelka Radka hbitě překládá význam slov do španělštiny tam, kde naše amatérské výukové metody selhávají. Okruh konverzačních témat postupně roste, od sportu v čele s fotbalem, přes kinematografii, turistiku v Patagonii po situaci na Korejském poloostrově. Jsme fascinováni tím, že se vůbec někdo pustí do tak těžkého jazyka, jako je čeština, a s obdivem pozorujeme snahu studentů vyjádřit své myšlenky a účastnit se diskuse. Mezitím kolem stolu koluje loňské vydání časopisu *Krajiny češtiny*. Náhle se z batohu jednoho ze studentů

S českými novinami v Argentině

na scéně objevuje sotva měsíc staré vydání *Táborského deníku*. Je vidět, že jihočeský vliv v Buenos Aires je silný a povinná četba je přísně nastavena.

Konec jednoho cestovatelského snu

Blíží se konec vyučování. Platíme účet napsaný tužkou na papírovém ubrusku. Přesně takový způsob evidence tržeb do tohoto podniku patří, má to styl. Pořizujeme poslední fotografie a loučíme se se studenty a slečnou učitelkou. Do našeho odletu zbývá pár hodin. Přijeli jsme především za viničními tratěmi, andskými vrcholky, vůní grilovaného masa a zvuky tanga. Odvážíme si ale daleko víc. Přátelskost sympatických Argentinců a nezapomenutelné okamžiky se všemi, kteří zkřížili naši cestu. Netvrdíme, že život v Argentině je jednoduchý, ale cestou na letiště většina výpravy mlčí a chtěla by si (krom pár lahví Malbecu v kufru) něco z této země vzít zpět s sebou. Uskutečnil se a končí jeden z našich cestovatelských snů. Přejeme pomyslně našim krajanům a češtině další desítky let úspěšného pokračování. Děkujeme ti, Argentino, za všechny zážitky a setkání!

Pozn.: **Moravsko-slezsko-česká kočovná enologická společnost (MSČKES) – dobrovolný neregistrovaný spolek založený v roce 2012, zaměřený na návštěvy světových vinařských oblastí.**

Významné osobnosti v zahraničí

Helena Hrdličková / krajanská komunita Sao Paulo, Brazílie

V téměř patnáctimilionové brazilské megapoli Sao Paulo našlo svůj druhý domov mnoho významných osobností, které sem přijely z Československa, odešly, nebo dokonce utekly, aby si zachránily život. Jsou cennou součástí naší historie, i když všechna jejich jména nenajdete ve slovnících. Životní osudy každého z nich však byly zajímavé a spojuje je jedno: odvaha.

Oslovia jsem především ty krajany či jejich potomky, se kterými se v průběhu svého působení setkávám. Většina z nich jsou děti či vnuci Čechů a Slováků. Zdůrazňovali, že bylo pro ně těžké napsat o svém rodiči nebo prarodiči. Pro většinu z nich je takové vzpomínání na rodinnou minulost stále velmi citlivou záležitostí. Bohužel nebylo možné publikovat příspěvky všech.

Miguel Flusser, odborník na IT a v současnosti ředitel firmy Matrix Sistemas, byl prvním z mých vzácných průvodců zde v Sao Paulu. Vzpomínání na svého slavného otce ale přenechává Evě Batličkové, která se již několik let zabývá studiem filozofie jeho otce **Viléma Flussera** a napsala o něm již dvě knihy. Toto téma zaujalo i studenta češtiny Germana Hasreitera, který o „Prvním filozofovi internetu“.

Paní Sandra Klinger pracuje jako obchodní ředitelka ve společnosti Art Unlimited a v současnosti studuje druhým rokem češtinu na Univeršitě de São Paulo. Napsala o svých nyní již zesnulých rodičích **Evě Stein** (provdané Klinger) a **Janu Klingerovi**.

Sandřinými rodinnými přáteli jsou také Pedro Farský, mezinárodně uznávaný kardiolog působící v Hospital Israelita Albert Einstein, a jeho bratr Jorge Farský, inženýr zaměstnaný ve společnosti Cleantec BioChem. Jorge Farský je autorem článku o jejich tatínkovi **Janu Farském**, který letoš oslaví obdivuhodné životní jubileum – 100 let. K osobní návštěvě Jana jsem se dostala až po několika letech pobytu v Sao Paulu, kdy se přede mnou otevřelo téma

holocaustu, díky mé brazilské studentce češtiny Luciane Fernandes Bonace a české studentce Pamele Kraftové.

Ve stejné době jsem poznala českou operu *Brundibár* od Hanse Krásky, kterou opakovaně inscenovaly děti v koncentračním táboře Terezín, i když se většina mladých účinkujících už dalšího představení nedožila. Bylo mi dopřáno osobně poznat dvě z těchto dětí. Slováka žijícího v Sao Paulu Tomáše Venetianera a prostřednictvím Sandry její maminku Evu Klinger. Eva v *Brundibáru* hrála i zpívala a v letech 2000 a 2007 se podílela na nastudování opery v Brazílii ve státech Sao Paulo a Minas Gerais.

Napsání příspěvku do Krajin češtiny bylo pro krajany skutečnou osobní i jazykovou výzvou. Všechny zachycené životní osudy spojuje jediné – odvaha.

Tomáš Venetianer, autor několika knih, byl ve svých sedmi letech odvezen spolu s celou svojí rodinou do koncentračního tábora. Dalo by se říci, že jejich život poznávala nejedna ironická náhoda. Jeho otec, před druhou světovou válkou chemik a majitel firmy na ničení štěnic, totiž používal cyklon B, tedy chemickou sloučeninu, která pak zabíjela v plynových komorách koncentračních táborů, kde také zemřel. Tomáš Venetianer stále přednáší mladým lidem o holocaustu, díky tomu jsme si v srpnu 2018 jeho příběh mohli vyslechnout na prvním Česko-brazilském semináři na Universidade de São Paulo. Během letošního roku by měla vyjít biografie Tomáše Venetianera, který mimochodem stále mluví výborně slovensky.

Nejen našim studentům přednášela rovněž **Marie Hadzi Antic Hlavničková**. Svůj příspěvek nazvala *Princip Baťa*. Její maminkou byla Marie Baťová, sestra Jana Antonína Bati a nevlastní sestra Tomáše

Auschwitz – ploty
Foto: archiv J. Farského

Bati. Marie Hadzi Antic Hlavničková je poslední žijící pamětnice rodinného „principu Baťa“ a prezentovala jej tak, jak ho sama zažila za časů svého dětství ve Zlíně. Ukázala také to, jak se systém přenesením do odlišného sociálně-kulturního prostředí změnil a proč už nemohl fungovat tak dobře jako v Československu. Bratr Marie **Josef Hlavnička** byl až do své smrti dlouholetým předsedou Česko-brazilské kulturní unie v Sao Paulu.

Pro všechny autory příspěvků bylo napsání textu do *Krajin češtiny* skutečnou výzvou – osobní i jazykovou. ■

Eva a Jan

Sandra Klinger, z portugalštiny přeložila Helena Hrdličková

Eva

Narozena dne 25. 10. ve městě Louny. Přišla na svět za nevládného podzimu, v době poznamenané depresí a recesí, jež vyústily v pověstný krach na newyorské burze.

Byla dcerou Karla Steina a Grety Singer. Žili jako uznávaná tradiční židovská rodina. Její otec byl přední obchodník s obilovinami na domácím i zahraničním trhu. Její matka Greta byla krásná vzdělaná žena, vynikající sportovkyně, mluvila několika jazyky.

V té době navštěvovala Tenisový klub Louny a hrála dvojhru s mladým Jiřím Roubíkem. Chodila do státní školy a navzdory své dobře situované rodině se věnovala jednoduchým koničkům, jako bylo čtení, psaní a zpěv. Žila bez okázalosti.

S nacistickou okupací musela Eva nechat školy, odstěhovat se a nosit Davidovu hvězdu, která označovala Židy na ulici, nyní otevřeně pronásledované.

V roce 1940 byli její rodiče uvězněni na Pankráci, jejich majetek zabavili a všechny cennosti ukradli Němci.

Měli možnost utéct, ale její rodiče nechtěli opustit zbytek početné rodiny, za kterou se cítili být zodpovědní. A tak všichni zůstali v protektorátu.

V roce 1941 byli všichni Židé v protektorátu Čechy a Morava svoláni, aby se zaregistrovali a v téže době začali Němci s jejich transporty. Co to znamenalo „TRANSPORTY“?

Další vyhnání, kterými Židé ve své stáleté historii prošli již několikrát. Kam půjdou? Do ghetta a následně do koncentračních táborů. V únoru 1942 přijíždí rodina Stein do Terezína v transportu Z. Eva, která měla 14 let, teď byla jen Z 789 z celkem 30 tisíc Židů uvězněných v Terezíně, v přeplněném ghettu. Při příjezdu oddělili muže a ženy. Eva byla s dalšími dospívajícími dívkami zařazena do tzv. Jugendheim (ubytovny pro mládež). V terezínském pokoji číslo 27 vznikla neznámá pouta přátelství. Dívky, které přežily toto peklo, se pak opakovaně setkávaly po celém světě, aby zpívaly skladby Karla Svenka a aby slavily život.

Z 789 pracovala na poli, okopávala, sela, sklízela. Její tatínek pracoval v pekárně a maminka byla zodpovědná za ženské ubytovny. Pro Evu bylo divné v ghettu vidět zásobovací vozy, které patřily její rodině a ještě měly nápisy STEIN a stejné řidiče, kteří bývali tatínkovi zaměstnanci. Mnohokrát přiváželi zprávy z okolního světa a hlavně z Loun.

Terezín přežíval díky umění, důležitým umělcům a intelektuálům. Židovští skladatelé tvořili a organizovali divadelní hry, hudební vystoupení, umělecké výstavy a další kulturní aktivity, které Němci povolili a chtěli

předvést pracovníkům Mezinárodního červeného kříže, jako příklad, že Židé se mají v ghettu dobře.

Eva milovala zpěv a byla jednou z účinkujících prvního provedení opery *Brundibár* od Hanse Krásky, což byla alegorie výhry Dobra nad Zlem. *Brundibár* byl největší kulturní atrakcí ghetta a terezínské děti jej nesčetněkrát prezentovaly.

Umělci z ghetta hráli, tančili, zpívali pro publikum, jež se postupně vytrácelo, a ani oni sami nemohli předpovědět, jestli budou i na příštím představení. ... Jan Krása byl převezen do Auschwitzu v roce 1944.

150 000 Židů prošlo Terezínem. Eva a Jan byli na stejném místě, ve stejný čas, oba pracovali s rostlinami. Kolikrát zkřížili svoje cesty v zelinářské zahradě či na ulici ghetta? Ale toto místo nedovolilo, aby se čtrnáctiletá dívka a dvacetiletý mladík seznámili.

V květnu 1944 byli Eva a část její rodiny povoláni do transportu. Její kamarádky byly na stejném tak děsivém seznamu. Všichni byli naloženi do tmavých nákladních vagónů bez oken, bez jídla, bez vody a bez základního hygienického zařízení. Nebylo kam si lehnout, nakládali s nimi jako s dobytčím. Uplynuly možná tři dny.

Ztratili pojem o místě, o čase...

Vlak se zastavil.
Auschwitz
Československo
Latinská Amerika

Eva a Jan

Eva a Jan se seznámili v září 1954 v brazilské cukrárně Yara v Sao Paulu. Sympatie byly vzájemné, a souznění tak velké, že když spolu začali chodit, bylo to jako by se znali už dávno. Navštěvovali krajanský spolek, hráli karty, užívali si jednoduchého a skromného života, plného malých radostí.

V prosinci 1954 požádal Jan Evu o ruku. Vzali se 10. července. V říjnu 1957 se jim narodil první syn Daniel. Dva roky nato se přestěhovali do klidné čtvrti Granja Julietta a 22. listopadu 1959 se jim narodil druhý syn Michael.

V roce 1960 si pořídili statek na přehradě Americana a za dva roky zde postavili dům, kde celá rodina trávila víkendy a prázdniny. Toto místo je plné citových rodinných vzpomínek.

V roce 1962 se narodila Sandra. Od roku 1968 se její rodiče začínají zapojovat do dobročinných aktivit židovské asociace neustraníků *B'nai B'rith*. Dům Klingerových se stal místem setkávání „různých kmenů“, kde každý týden pořádali večírky. Herci, spisovatelé, básníci, umělci všech ras a vyznání i politické orientace byli vítáni. Děti vyrostly v tomto demokratickém prostředí, které bylo oslavou života a kde základní hodnotou byl respekt k rozmanitosti, tak typický pro brazilského ducha té doby. Oba synové vstoupili do dospělosti náboženským obřadem „Bar micva“ podle zvyklostí svých předků.

Rok 1989 přinesl sametovou revoluci a konec komunistického režimu v Československu. Honza se po 42 letech vrací do Prahy, navštíví svůj rodný dům, školu, kde studoval a všechna místa, na kterých prožil své dětství. Hřbitov, na němž jsou pochováni jeho prarodiče. Bylo to pro něj velmi emotivní..., ale Praha už nebyla stejná jako dřív. Změnila se na šedé zanedbané město bez šarmu.

Roku 1990 vešel v platnost zákon o restitucích, který povolil navrácení majetku zabaveného nacisty a posléze i komunisty. Evina maminka Greta vzala s sebou při útěku z Československa do Švýcarska knihu, v níž byly záznamy veškerého majetku, čísla katastru, dokumenty a úmrtní listy členů rodiny, kteří zemřeli v koncentračních táborech, a předala je dceři Evě, v tu chvíli jediné dědičce. Eva se vrátila do Loun po 44 letech a s velkým smutkem viděla zničený rodný dům, opuštěné usedlosti a ruiny rodinného mlýna. V Lounech potkala kamarádky z dětství ze školy, mezi nimi Jarku, která u sebe schovávala dopisy z Terezína.

Po odchodu do penze v roce 1999 se Eva intenzivně věnovala získání majetku zpět, aby tak splnila poslední přání své maminky a uctila vzpomínku na celou rodinu. I po smrti maminky Grety se Eva hnala za svým cílem s neocenitelnou pomocí právníků Zdenka Urbana a Františka Vacka v Praze. Tak se jí podařilo získat zpět majetek, který jí po právu náležel.

V roce 2000 dostala Eva Stein-Klinger od divadelního režiséra Amaury Falseti nabídku ke spolupráci na brazilské inscenaci opery *Brundibár*. Přeložila toto dílo Hanse Krásky z češtiny do portugalštiny a vedla konzultace. Nakonec dne 7. 10. 2007 proběhla v divadle São Pedro slavnostní premiéra *Brundibára*, kde si zahrálo a zazpívalo 70 dětí z veřejných i soukromých škol ze Sao Paula.

V tomto období se jí narodili 4 vnuci (Filip 1998, Caio 2000, Gabriel 2002 a André 2004).

V roce 2007 intenzivně spolupracovala s dirigentem Viniciem Mariano de Carvalho (profesorem na King's College London) na projektu *Brundibár – protože netolerance není věc minulosti!*

Celkem 9 měsíců pracoval s dětmi základních a středních škol z rozdílných sociálních

Eva a Jan Klingerovi

vrstev ve státě Minas Gerais ve městě Juiz de Fora. Na produkci *Brundibára* se tenkrát podílelo 150 lidí.

Profesor Vinicius napsal o tomto projektu publikace a prezentuje jej na svých přednáškách po celém světě, ve kterých je jeho hlavním tématem *Holokaust a Paměť a dílo českého autora*. (např. jeho přednáška na Universidade de São Paulo 13. 8. 2018, pozn. překl.).

Eva a Jan vydali v roce 2008 knihu *Náš odkaz – příběh víry, odvahy a odhodlání*. Chtěli jí sdílet svůj nejcennější majetek: lásku k životu. Jejich vzpomínky odrážejí odhodlání pomáhat všem, kteří tuto knihu budou číst, aby porozuměli, jak se vzpomínky na tragickou minulost přeměnily v zázračnou a skvělou přítomnost.

Jan a Eva žili spolu v manželství více než 60 let a vytvořili šťastnou rodinu, věrné přátele a velkou síť příznivců. Chránili základní hodnoty jako toleranci. Celý život spolupracovali s humanitárními organizacemi a pomáhali, kde bylo třeba. Podle učení judaismu jsou všechny morální zásady odvozeny z božích příkázání.

Jan pracoval až do 92 let ve své firmě SILIMED, kterou se svými spolupracovníky měnil podle světových trendů v oblasti plastické chirurgie. Zemřel v prosinci 2013. Eva Klínger zesnula v červenci 2015, bylo jí 87 let. ■

Jan Farský – z Československa do Brazílie

Jorge Farský, z portugalského přeložila Helena Hrdličková

Dětství a dospívání

Johny Feurstein: narodil jsem se v Praze, v létě roku 1919, jako syn Ludwiga Feursteina z Kosovy Hory a Vlasty Píkové Feursteinové z vesničky Stará Paka.

Moji rodiče byli významné osobnosti pražské společnosti, protože byli lékaři. Otec byl zubní chirurg a maminka zubařka, což z ní dělalo v této době výjimek, protože ženy mívaly jen zřídka nějakou profesi. Ludwig byl také předseda dobročinné židovské asociace.

Prožil jsem své dětství v Praze a v okolních vesnicích, kam jsme často jezdili lyžovat, jezdit na kole a na pikniky. Účastnilo se mnoho přátel s rodinami. S mnohými z nich, kteří přežili válku a odjeli do různých zemí jako Velké Británie, USA, Kanady, Švýcarska, Argentiny a dalších, jsme se znovu často vidali.

Válka

V roce 1938 zabralo nacistické Německo Sudety a část Slovenska. Československo bylo sice připraveno na obranu, mělo postaveno pohraniční pevnosti za ústní podpory Ruska, Francie a Jugoslávie. To vše bylo zbytečné od chvíle, kdy britský premiér Neville Chamberlain ustoupil Hitlerovi. V březnu 1939 Německo obsadilo pohraničí Čech a Moravy a byl vyhlášen protektorát Čechy a Morava.

Život jednoho českého Žida se proměnil v noční můru.

Všechny cennosti byly zabaveny a museli jsme odejít z našeho útulného bytu s pěti místnostmi pro rodinu a čtyřmi ordinacemi. Už jsme nemohli chodit ani do školy, do kina, do divadla, ani používat veřejnou hromadnou dopravu. Žlutá židovská Davidova hvězda s nápisem „ŽID“ byla přišita na náš oděv. Dostal jsem výpověď z textilního závodu, ve kterém jsem pracoval.

Brzy jsme byli přemístěni do ghetta v Terezíně, bývalých kasáren postavených pro rakousko-uherskou armádu. S kapacitou přibližně 5 600 vojáků sem bylo umístěno více než 150 000 Židů, včetně 15 000 dětí. Život byl těžký, protože chybělo jídlo a voda. Špatné hygienické podmínky měly na svědomí obrovskou úmrtnost.

Odtud jsem byl v květnu 1944 transportován do Auschwitzu. To byl vyhlazovací tábor postavený pro nepřátele Říše, jako byli Židé, Cikáni, homosexuálové a další. Většina sem transportovaných byla poslána rovnou do plynových komor.

S velkým štěstím jsme byli umístěni do tábora pro rodiny v Birkenu poblíž Auschwitzu, kam se dostali jen málokterí přeživší z transportů z roku 1943.

Měl jsem na ruce vytetované číslo vězně „A 155“. Už jsem neměl jméno, nic. Jen číslo. Bylo to jako *Peklo* od Danteho Alighieri: „Zanechte vši naděje, kdož vstupujete.“ Byl to čas přežívání, čas udusané hlíny obehnané elektrickým drátem, s vysokými věžemi, na kterých po zuby ozbrojené hlídky strážily tábor. Ani kousek zeleně, rostliny, strom. Nic nerostlo. A všudypřítomný zápach spáleného masa z krematorií.

V červenci 1944 proběhla selekce, při které vybrali nejsilnější mezi 15 a 35 lety na nucené práce do Schwarzheide poblíž Drážďan, do továrny na výrobu syntetického benzínu Brabag. Naše práce spočívala v čištění území po bombardování spojenců. Zkroucené kolejnice, jakýkoliv druh sutin a mnohokrát rozervané části lidí.

Počátkem jara 1945 jsme už slyšeli děla ruských tanků a jednoho dne vše utichlo. Tábor byl evakuován. Museli jsme jít pěšky dny a noci. Tam mnoho z nás zemřelo. Na jedné vlakové stanici jsme byli naházeni do otevřených nákladních vagonů a ty vlaky tam stály několik dnů a nocí, bez jídla. Nakonec se vlak rozjel a přijeli jsme do Terezína a do svobody.

Po válce

Navzdory všemu tomu utrpení jsem neměl nikdy zlost na německý lid. Co bylo, bylo, život jde dál. Jsme živi! Užívalo se každé minuty vesele a s radostí. Ale vzhledem k odporu proti německým jmenům jsem si změnil jméno na Jan Farský.

Díky tomu, že jsem uměl plynule německy, česky, anglicky, francouzsky a španělsky, jsem po skončení války začal pracovat v jedné exportní společnosti. Velmi jsem se radoval v tomto zaměstnání, jednou jsem přeci přežil a teď jsem žil s chutí, prožíval život zapáleně a radostně; život, na který jsem byl připravený a který byl v minulosti nenadále přerušeno.

Navzdory celkové poválečné euforii se objevovaly tmavé mraky moci Sovětského svazu, který měl u nás velký politický vliv.

Ve chvíli, kdy Československo pod tlakem SSSR odmítlo pomoc v rámci Marshallova plánu, jsem dospěl k závěru, že je čas odejít.

Krátce jsme pobýli společně s manželkou Editou ve Švýcarsku a Španělsku. Edita byla také v Auschwitzu, kde ztratila celou rodinu: rodiče, bratra a manžela. Vídeňka, sama, bez rodiny, neměla důvod dále žít v Rakousku. Seznámili jsme se přes její bývalou švagrovou, která žila v Praze. Rozhodli jsme se jet daleko od válčící Evropy, daleko od autoritativních zemí. Chtěl jsem jet do nějaké země, která by měla příjemné podnebí a dobré výhledy na rozvoj (podmínky k růstu) a taky „latino“ prostředí, které mi dělalo tak dobře ve Španělsku. Výběr padl na Brazílii.

Příchod do Brazílie

Česta byla krušná. Neměli jsme peníze na jízdenky. Ale všechno se nějak vyřešilo. Edita znala jednu židovskou organizaci a dostali jsme dvě jízdenky na plavbu částečně cestovní, částečně nákladní lodí. Ta byla v tak špatném stavu, že brzy po našem příletu do Brazílie byla vyřazena z provozu.

Na lodi jsme byli ubytováni společně s další desítkou lidí. Hygienické podmínky a jídlo bylo špatné. Chybělo jídlo a voda. Jeden zajímavý zážitek se přihodil na zastávce v Dakaru, kde jsme na několik hodin vystoupili s očekáváním, že koupíme nějaké jídlo. Hlavní náměstí bylo z udusané hlíny a po ní se s velkým klidem procházeli supi. Editu to vylekalo a udělalo se jí tak špatně, že se bezodkladně chtěla vrátit do Evropy. Nakonec jsme vystoupili v Santosu. Když Edita uviděla velkou reklamu na Cinzano, lidi pěkně oblečené a dopravní ruch, uklidnila se, a tak jsme vstoupili v červnu 1951 do naší nové vlasti, kterou se stala Brazílie.

Obnova našich životů v nové vlasti

Náš život v Brazílii byl skvělý; hned na začátku jsme se setkali s mou sestrou a maminkou, které přijely trochu dříve. Měli jsme zde i některé přátele z Prahy, kteří se sem také přistěhovali. Edita v Barceloně absolvovala krejčovský kurz, a tak brzy sehnala práci.

Se svou zkušeností v zahraničním obchodě jsem začal také dovážet barevný kov. Bylo to velmi složité, neboť veškerá korespondence s Evropou probíhala poštou anebo v lepším případě telegraficky.

Ztratil jsem mnoho zakázek kvůli změnám kurzu měn, o čemž jsem se dovídal až po nějaké době. Potřeboval jsem najít nějaké solidnější a bezpečnější zaměstnání.

Stávám se podnikatelem

V roce 1954 se jeden kamarád zmínil, že nějaký německý technik, odborník na výrobu vrtáků, potřebuje obchodníka pro prodej jeho produktů. Šel jsem do toho, aniž bych pořádně věděl, co to je „vrták“.

Obchod prosperoval a vznikla firma FBP, Fábrica Paulista de Brocas. V roce 1958 koupili podíl v této společnosti další dva imigranti, Rumun a Maďar.

V roce 1964 během nestabilní situace v Brazílii jsme téměř zkrachovali. Ale pokračovali jsme, a abychom přežili, rozhodl jsem, že je čas začít naše zboží vyvážet do zahraničí. Proto bylo nutné, aby naše produkty měly kvalitu srovnatelnou s těmi nejlepšími výrobky ve světě. Odjel jsem tedy do Spojených států, kde jsem navštívil největší továrnu a poznal jejich vybavení a výrobní procesy. S podporou BNDES jsme koupili různé moderní severoamerické stroje, rozšířili výrobu a začali růst.

V této fázi jsem se na jedné obchodní večeři seznámil s jedním Švédem ze společnosti SKF, kterého náš podnik zaujal. Koupili nadpoloviční podíl v našem podniku.

S tímto silným společníkem bylo jednodušší se rozrůstat, ale potřebovali jsme větší odbytiště. Řekl jsem našemu podílníkovi, že budu prodávat do Japonska. Velmi se tomu smál a odpověděl: „Johny, to se ti nikdy nepodaří! Neumíš japonsky a jejich kvality není možné dosáhnout!“ Vzal jsem to jako výzvu a po několika dopisech mi jeden Japonec napsal, že zná firmu, která chce doplnit svou výrobu o vrtáky. Tak se proměnil v našeho druhého největšího odběratele, po USA a před Kanadou.

Společnost SKF následně prodala naši firmu švédské skupině Sandvik, a tak se jméno továrny změnilo na Dormer, což byla jedna z nejlepších a největších továren ve světě na výrobu řezacích nástrojů.

Ve svých 65 letech jsem odešel do důchodu a prodal svůj podíl.

Můj odkaz

V roce 1991 jsem bohužel ztratil svou Editu. Vychovali jsme dva syny: jeden je inženýr a druhý je lékař. Mám pět vnuků, čtyři pravnučky. Letos (2019) mi bude 100 let a mám velkou čest žít v zemi, která mě tak dobře přijala a dala mi možnosti se rozvíjet jak osobně, tak i profesně.

Život je plný příležitostí, překvapení, nepředvídatelných situací a voleb, ale je pomíjivý. Je potřeba o něj pečovat s důvěrou, vytrvalostí, silou a s odhodláním. ■

Marie Hadzi Antic Hlavničková

Autentický text v češtině

Marie Hadzi Antic Hlavničková

Narozená ve Zlíně dne 25 července 1931. Dcera Josefa Hlavničky a Marie Hlavničkové, rozené Baťové. Její matka byla nevládní sestrou Tomáše Baťi. Otec obou byl Antonín Baťa.

Můj otec byl generálním ředitelem firmy Baťa, a. s., a jak já tak moji bratři Josef, Jiří a Jan, museli jsme být vzorem, alespoň tak si to moje rodiče vyžadovali, druhým spolužákům.

Krátkou dobu po skončení války již bylo jasné, kam směřuje politika, a proto moje matka byla první s dvouletým bratrem Janem odjela do Švýcarska. Já jsem přecházela hranice v den svých patnácti let. Studovala jsem gymnasium ve Švýcarsku a potom jsme všichni odjeli do Brazílie.

Pracovala jsem dva roky v Batatuba a potom v Indiana. Vdala jsem se za Makedonce, s kterým jsem si dobře rozuměla protože jako mládík byl mladým mužem ve Zlíně a potom vystudoval v Československu a v Německu a měl pět universitních diplomů, z těchto dva doktoráty.

Když jsme přijeli do Sao Paulo zúčastňovali jsme se oslav pořádaných českým spolkem a když se můj bratr Joseph Hlavnička stal předsedou spolku, dostala jsem různé zodpovědnosti, tak jako knihovnice, a hlavně jsem byla činná při pořádání obědů. Knedlíky byla moje specialita a ty jsem vyráběla pro všechny obědy během skoro 30 let. Také jsem byla zvolena několikrát za vicepresidenta našeho spolku. ■

Rodinná oslava, Jorge Farský vlevo dole

Jorge Farský v čele slavnostní tabule

Jorge Farský, oslava života

Před vchodem na výstavu. (Zleva studentky Giovanna Siviero a Anita Frison, profesor Alessandro Catalano a Stefano Baldussi)

Výročí Jana Palacha v Padově

Lajla Mashehová / lektorát Padova, Itálie

V lednu uplynulo padesát let od upálení studenta Jana Palacha, jehož jméno je známé po celém světě. Nejinak je tomu i v Itálii. Za zmínku stojí například fakt, že rok po Palachově smrti byl v Římě odhalen jeho pomník a náměstí, kde se pomník nachází, je pojmenováno *Piazza Jan Palach*.

Palch se stal pro Italy symbolem protestu proti sovětské okupaci roku 1968. Jeho čin si ve druhé půli ledna 2019 připomínala i Padova sérií zajímavých událostí pojmenovaných *Praga è sola* (česky: *Praha je sama*¹). Hlavním organizátorem byl Alessandro Catalano, profesor českého jazyka a literatury na Univerzitě v Padově (Università degli Studi di Padova), ve spo-

lupráci s magistrátem (Comune di Padova, Assessorato alla Cultura), Českým centrem v Miláně a Výzkumným a archivním centrem fotografie ve Spilimbergu (Centro di ricerca e archiviazione della fotografia).

Prvním setkáním byl kulatý stůl, jenž se konal ve středu 16. ledna 2019 v prostorách magistrátu. Po počátečních proslovech zastupitele pro kulturu Andrey

Colasia, prorektorky padovské univerzity Annalisy Oboe, vedoucí katedry lingvistických a literárních studií Anny Bettoni a ředitelky Českého centra v Miláně Simony Calboli představil vznik celého projektu Stefano Baldussi, který za celým nápadem stál. Michal Stehlík z Univerzity Karlovy v Praze promluvil o pražském jaru v souvislosti s Palachem, Alessandro Catalano posluchačům přiblížil českou kulturu tohoto období a Dalibor Dobíáš z Ústavu české literatury v Praze se zaměřil na českou literaturu 60. let 20. století. Závěrem

si přítomní mohli vyslechnout příspěvek Francesca Pitassia, profesora Univerzity v Udine, jenž byl věnován české a slovenské kinematografii v 60. letech minulého

Díky ukázkám z dobového tisku mohli návštěvníci výstavy na jedné straně „zažít“ uvolňování politických poměrů, na straně druhé pak náladu a postoje lidí po srpnu 1968.

Den poté byla na univerzitě prezentována kniha italského tvůrce komiksů Vittoria Giardina. Inspirací pro jeho knihu *Jonáš Fink* se mu stala 60. léta 20. století v Praze. Jedná se o poslední část trojdílné ságy, z níž první dva díly byly také přeloženy do češtiny.

V pátek 18. ledna proběhla v galerii v centru Padovy vernisáž výstavy, kde úvodní slovo pronesla Francesca Benciolini, radní města Padovy, dále pak se svým příspěvkem vystoupili Alessandro Catalano a Stefano Baldussi. Výstava svým pojetím zobrazovala Československo zejména v 60. letech 20. století (přestože je krátce popsána také „hlubší historie“, např. o zrodu československého státu).

Návštěvníci měli možnost seznámit se s umělecky velmi plodným obdobím mezi lety 1963 až 1968, reprezentovaným v umělecké oblasti plakáty filmů nové vlny, ukázkami prvních vydání děl spisovatelů Ladislava Fukse, Bohumila Hrabala, Milana Kundery aj. Díky ukázkám z dobového tisku bylo na jedné straně možné „zažít“ uvolňování politických poměrů, na straně druhé pak náladu a postoje lidí po srpnu 1968. Tuto proměnu ovzduší pěkně zachytili ve své práci italské fotografy Carlo Leidi a Alfonso Modonesi, jejichž fotografie velmi dobře demonstrovaly předěl v československé historii – zprostředkovaly politickou, kulturní a sociální změnu, která se zrodila ve velmi krátkém čase. Reakcí na ni byl pak čin Jana Palacha, jenž byl stěžejní částí výstavy. Výstavu si během dvou týdnů prohlédlo zhruba pět set návštěvníků, což bylo pro organizátory velmi potěšující.

Výstavní prostory nabízely také možnost přehrát ukázkou z dokumentu o výše zmiňovaném Vittoriu Giardinovi, díky čemuž bylo nejen možné nahlédnout do tvůrčí dílny autora, ale bylo také možné zhlédnout použité barevné záběry zachycující vpád sovětských vojsk do Prahy v roce 1968. To je vskutku originální, protože španělský kameraman, který byl v té době v Praze, měl k dispozici barevnou kameru. Pro dokreslení zněla během ukázky písnička velmi slavného italského písničkáře Francesca Gucciniho, jeho píseň *Prima-*

vera di Praga (do češtiny přeloženo jako *Pražské jaro*) z roku 1969 zná mnoho Itálů.

Též byly vystaveny texty či písně (ať už v češtině, nebo v italštině) reflektující pražské jaro a tematiku Palacha. Na tomto místě je nutné vyzdvihnout jméno studentky českého jazyka a literatury Giovanny Siviero, která pro tuto příležitost velmi pěkně přeložila text Jindřicha Chalupeckého *Smysl oběti*.

Výstavu, která trvala až do 3. února, doplňovala projekce tří filmů z období nové vlny. K vidění byly *Skřivánci na niti*, *Žert a Spalovač mrtvol*. Promítání se konalo v prostorách multikina v Padově a bylo přístupné zdarma. Průměrně se na každý film přišlo podívat kolem pětadvaceti diváků.

Sérii vzpomínek na pražské jaro a Jana Palacha uzavírala prezentace překladu knihy Ludvíka Vaculíka *Jaro je tady*. Jednou z překladatelek je Stefania Mella, absolventka oboru českého jazyka a literatury na padovské univerzitě, která v současné době vyučuje českou literaturu na Univerzitě v Udine.

Pozadu nezůstala ani média, posluchači Českého rozhlasu 3 Vltava se mohli na dálku dozvědět o všech akcích konaných v Padově a italské zájemci si pak mohli přečíst článek publikovaný na univerzitním webu, doplněný o krátké video.

Závěrem lze říci, že ohlas na sérii aktivit připomínajících Palachovo výročí a vše, co mu předcházelo, byl velmi pozitivní. Zápisy z výstavní knihy a reflexe veřejnosti ukázaly, že se jednalo o vítanou akci, která mnohým připomněla nedávnou historii Československa, jiným objasnila a odhalila méně známé detaily či celkově zasadila do širšího kontextu příběh studenta Jana Palacha. ■

Zahájení – kulatý stůl

Giovanna Siviero s přeloženým textem

¹ Tímto názvem se odkazuje k textu *Praga è sola*, který vyšel v září 1969 v italském týdeníku *Il Manifesto*, jehož autor chtěl upozornit na tragickou situaci Prahy, v níž se ocitla po srpnu roku 1968.

Češi v zahraničí

Roberto Angerillo, Miriam Coccia
Jana Sovová / lektorát Udine, Itálie

Téma letošního čísla *Krajiny češtiny* posloužilo dvěma studentům jako inspirace k napsání textů o českých osobnostech, svázaných v jednom případě s místem bydliště, v tom druhém s koníčkem. Roberto (24 let, studuje 2. ročník češtiny a 3. ročník ruštiny) narazil na stopy Čechů a Čechoslováků v rodném Coneglianu, zatímco hudebnice Miriam (24 let, studuje 3. ročník češtiny a angličtiny, základy češtiny se naučila před univerzitním studiem během pobytu v pražském hudebním prostředí, hraje na bicí) se rozhodla načrtnout životní osudy velké jazzové zpěvačky Vlasty Průchové.

Postava Luigího Mezířky Roberto Angerillo

Minulý týden jsem potkal na ulici ex profesorku, začali jsme si povídat a ona se zeptala mi jestli ještě studuju.

Odpověděl jsem jí že se učím češtinu a náhle řekla mně že má moravský původ. Byl jsem udivený.

Profesorka mluvila o Luigioví Mezířkovi (její předek), on byl moravan a v 1805 se přestěhoval do Cittadelly jako překladatel z němčiny a funkcionář.

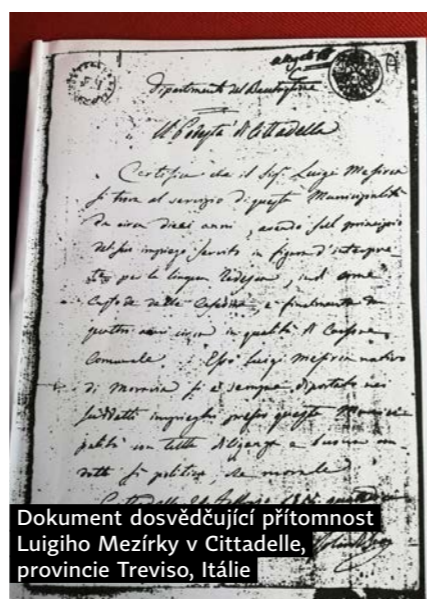
Máme dokument vystavený citadelským podestou který dosvědčí přítomnost Mezířky v italském městě.

Mimo to víme že Luigi bydlil a umřel tam. Ještě chtěl bych povědět anekdotu: profesorka hledala Mezířku na internetu a uviděla že v Brně existuje ulice Mezířka. Myslíla že je ulice pana Mezířky.

Když ona mi řekla její objev, já vysvětlil jí že je jenom jméno ulice. Kdyby byla pana Mezířky, byla by Mezířkova Ulice.

(Děkuju profesorce Eleonora Mesirca za informace.)

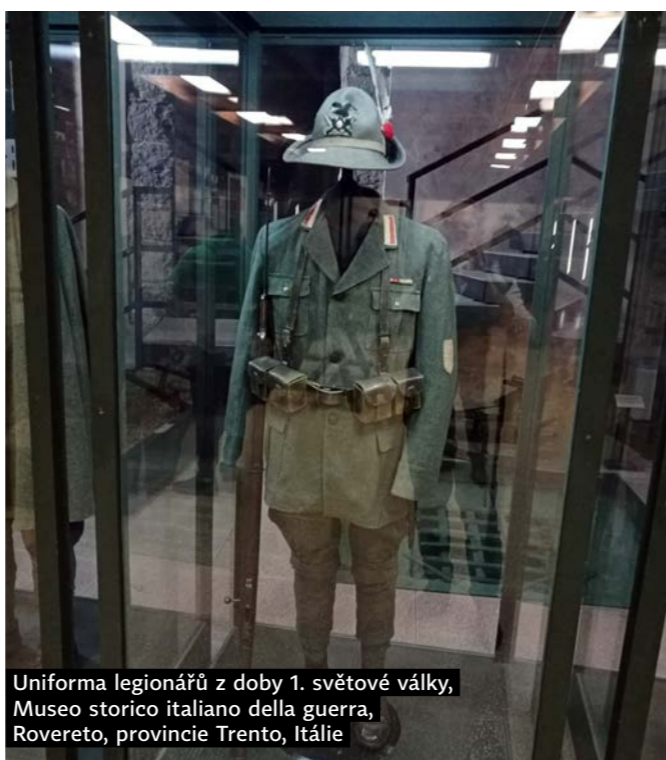
AUTENTICKÝ
TEXT

Dokument dosvědčující přítomnost
Luigího Mezířky v Cittadelle,
provincie Treviso, Itálie

Via Martiri Cecoslovacchi, Conegliano,
provincie Treviso, Itálie

Uniforma legionářů z doby 1. světové války,
Museo storico italiano della guerra,
Rovereto, provincie Trento, Itálie

Svědectví československých legionářů v Coneglianu Roberto Angerillo

První světová válka byla příležitost pro Čechy a Slováky (Čechoslováky), osvobodit jejich vlast od rakousko-uherské monarchie.

V Itálii, první jadra legionářů se založila z desertérů rakousko-uherské říše kteří se připojili s Italy, prostřednictvím italskou vládu.

Na fotografii můžeme se dívat na typickou italskou uniformu legionářů.

V Coneglianu, malé město v severní Itálii, máme mnoho stop legionářů, kteří bojovali spolu s italskými vojsky.

Tento je vojenský hřbitov ve Follině blízko Coneglianu, kde odpočívají všichni vojáci rakousko-uherské říše.

Víme bohužel že legionáři byli desertéři a jestli nepřítel je dopadne, zastřelí je na místě.

Tady jsou památky a ulice, které Italové dedikovali československým mučedníkům, padlým za jejich vlast.

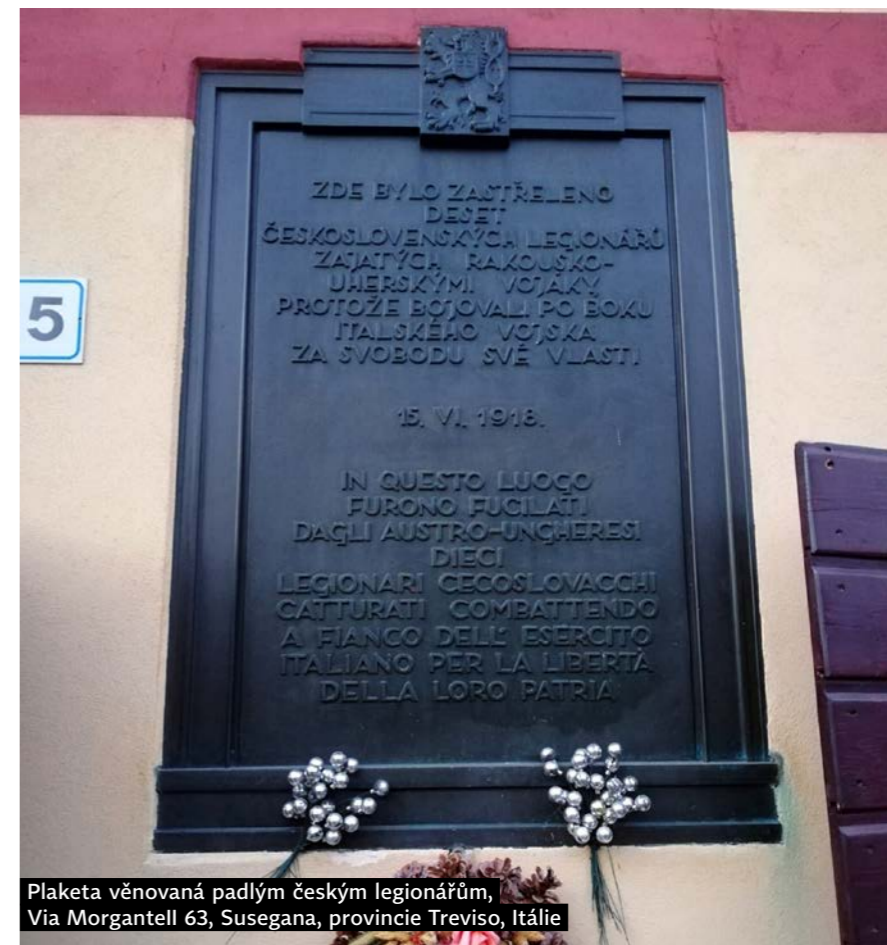
Na počátku bylo blues Miriam Coccia

Pod těžkým příkrovem nehybnosti a pseudodění teče jejich tajný pramének a pomalu a nenápadně podemílá ten příkrov" napsal 8. dubna 1975 v dopisu Husákoví budoucí poslední prezident Československa a první České republiky. Zatímco, když se historické události odehrávaly buď tam nahoře, nebo v podzemí národa, na její povrchu, v každodenní realitě, významné hudební osobnosti trpěli dopady současného politického klimatu.

Tak třeba hučivý zvuk tajného pramének bylo slyšet v samizdatových literárních dílech nebo v soukromých bytech, kde se tvůrce moderního národa setkávají a pracovali bez přestání, ale v nějakých pražských barech dominantou byl jiný zvuk, rodinnější a sladší: zvuk hlasu jazzové zpěvačky Vlasty Průchové.

Ovšem, zpěvačka byla tak daleko od politiky, ale je nutné ji zařadit mezi těmi početnými hudebníky a hudebnicemi, které historii zaznamenali na vlastní kůži. Jejich hlas byl totiž během doby komunistického režimu ztišen ale jejich drahocenný příspěvek k české hudbě byl slyšet navzdory obtížnosti vody. Jako valoun zlata nalezený v řece se hlas zpěváků a zpěvaček jako Vlasta Průchová po Sametové revoluci znovu vynořil.

Ale její kariéra začala skoro čtyřicet let předtím, po druhé světové válce, když vstoupila do historie českého jazzu díky spolupráci s kapelou nastávajícího manžela Jana Hammera sr. Spolu vystupovaly v početných

Plaketa věnovaná padlým českým legionářům,
Via Morgantell 63, Susegana, provincie Treviso, Itálie

pražských klubech, mezi těmi Pygmalion i Lucerna. Zatímco se Průchovin-Hammerův dům stál místem setkání jazzových hudebníků, které oživil večery četnými pravidelnými jam sessions a v roce 1965 byl dokonce pozván četný host: známý americký trumpetista Luis Armstrong, který se zúčastnil na jednu z obvyklých hudebních večírků.

Když se ale dějiny a hudba splývají, objeví se neočekávané směry. Byl rok 1968 a vojska Varšavské smlouvy obsadila Československo jako reakce demokratizujícím politikám vlády Dubčeka. Vlasta Průchová a její mladá rodina se přestěhovali do Spojených Států, kde její manžel, kardiolog a hudebník, dostal výzkumní projekt trvající rok. Jejich pobyt v západní zemi měl dopad na kariéru Průchové i její rodiny. Režim de facto odmítnul vstup dcery Andrey

na Pražský konzervatoř a přítom Vlastě bylo zakázané vydávání nových alb.

Do nahrávacích studií se vrátila jen v 1991, dvě roky po Sametové revoluci, diskem Tonight, který představil nový počátek po 27 letech hudebního ticha.

Ačkoliv historické osudy měly dopad na její život, stejně jako na život mnohých jiných, v textech písní Průchovy chybí jakýkoliv politický nebo obřadný záměr. Texty se naopak sestávají z hluboké lásky k životu a událostí běžných lidí. Možná právě ta blízkost každo-

denním světu, tom 'všednímu a obyčejnému dnu' z ní dělá hudebnici stojící za povšimnutí, protože její výjimečně sladký ale zároveň silný hlas dokáže vést pozornost posluchače na drobné denní radosti. A specifčnost její hlas, jako přiznala při konverzaci s polským autorem Mariuszem Szczygielcem, vznikla kvůli klubům v Chicagu, kde zpívá po dobu jejího pobytu v Spojených Statech. Podle historiky, Průchová vskutku tvrdí, že její hlas byl utvořen kouřem. Ne, ona nikdy nebyla žádnou kuřačkou, ale ty prostory byly tak zakouřené, že přispívaly k tvoření té lehké chraplavosti hlasu české královny jazzu.

Tak bychom se na ni měli pamatovat až roky po její smrti v 2006: jako královna hudby. Ale nikoliv té hudby vyplňující stadióny nebo vyhrající platinové desky, nýbrž té hudby, která zahřeje u srdce a rozjasňuje dny, té hudby, která přivítá jako matčino objetí v dětství.

Hlas Vlasty Průchové je skutečný návratem ke kořenům, ke krásě každodennosti, a díky ní už to dokážeme pochopit: kromě všech politických událostí, na počátku bylo blues.

Pelíšky v Uruguayi

Radka Návarová / krajanská komunita Montevideo, Uruguay

Uruguayská asociace přátel České republiky vznikla v roce 2001, tehdy ještě na půdě českého velvyslanectví. Od té doby pořádá pravidelná setkávání a organizuje různé, především kulturní aktivity – přednášky, promítání filmů, kurzy vaření, koncerty, výuku češtiny apod.

Do roku 2008 měla Asociace možnost využívat k mnohým ze svých aktivit prostory zastupitelského úřadu, poté byla však ambasáda uzavřena a spolek si musel hledat prostory nové. V současné době spolupracují především s Národní knihovnou v Montevideu (Biblioteca Nacional de Uruguay), jejíž ředitelka Esther Pailos studovala knihovnictví v Praze a je také členkou Asociace, a dále s galerií výtvarného umění (Museo Nacional de Artes Visuales).

Vzhledem k tomu, že Montevideo nepatří k největším latinskoamerickým metropolím, kulturní nabídka ve městě není tak rozmanitá jako například v nedalekém Buenos Aires. Nestává se proto, že by se zde konaly akce související s Českou republikou organizované městem nebo jinými institucemi, veškerá iniciativa je tedy v rukou Asociace. **V současnosti čítá spolek kolem padesáti členů. Nejedná se ovšem pouze o krajanskou organizaci, ale, jak stojí v názvu, připojit se může každý, kdo našel v naší vlasti nějaké zalíbení. Takže kromě krajanů jsou členy také Uruguayci, kteří u nás žili, studovali nebo jen Česko navštívili jako turisté.**

Prezident Asociace Peter Cladera vyjmenoval aktivity, které krajanský spolek organizuje:

Mezi každoročně realizované aktivity patří společensko-kulturní a vzdělávací akce, výuka českého jazyka na různých úrovních. Výuka vaření a ochutnávka české kuchyně. Oslava státního svátku k výročí založení republiky 28. října a také oslava Vánoc a konce roku a dále skupinové výlety. Cykly přednášek, koncertů, divadelních představení, výstavy ručních prací, promítání českých filmů.

Vedle pravidelné výuky češtiny jednou týdně Asociace minimálně jednou měsíčně pořádá nějakou kulturní aktivitu.

Návštěvy se vzdělávacím účelem venkovské školy „Česká republika (República Checa)“, která se nachází na silnici 8, na 41,5 km z Canelones.

Každoročně v červnu probíhá „Ceremonie k připomenutí lidické tragédie“. Akt, který se vždy koná za účasti českého velvyslance nebo konzula, a to na dvou místech, jednak v Montevideu a jednak v Canelones, tam se totiž nachází náměstí nesoucí jméno Lidic.

Asociace má navíc k dispozici dobře vybavenou knihovnu a videotéku. Mnohý materiál, který je zde uložen, dostala, když se rušila česká ambasáda a přestěhovala se do Buenos Aires. Také obdržela materiály darem od některých členů, případně přátel Asociace.

Vedle pravidelné výuky češtiny jednou týdně, kterou vede krajanka Věra Kreclová, je minimálně jednou měsíčně pořádána nějaká kulturní aktivita. Od roku 2017 jezdí do Montevidea s těmito aktivitami vypomáhat také učitelka působící v Buenos Aires, to bylo členy Asociace přijato s velkým nadšením.

Současný prezident klubu Peter Cladera společně s Věrou Kreclovou dokonale zajišťují organizaci a průběh akcí. Uskutečnily se přednášky k vývoji českého jazyka či o básníkovi Jaroslavu Seifertovi a při poslední návštěvě jsme se vzhledem k termínu – září 2018 – dohlubili na krátkém historickém exkurzu k tématu pražského jara a promítání filmu Pelíšky.

Film je plný narážek, jazykového i situačního humoru, který je bez znalosti historického a kulturního kontextu jen těžko pochopitelný. Proto jsem se padesátičlennému publiku (tak tomu v Uruguayi bývá vždy, místní jsou po českých akcích opravdu lační), které se dostavilo v sobotu v pět hodin odpoledne na promítání v Uruguayi naprosto neznámého filmu Pelíšky, snažila přiblížit nejen historické okolnosti roku 1968, ale dopředu upozornit na některé scény a momenty ve filmu a vysvětlit je, aby diváci nebyli o nic ochuzeni. Při probírání pražského jara je téměř nemožné nezabrousit do politiky, což pro Čecha může představovat jistý kulturní střet nejen v Uruguayi, ale v podstatě v celé Latinské Americe. Latinská Amerika si prošla pravicovými vojenskými diktaturami, existuje tu proto všeobecná tendence vidět socialismus jako kladný protipól místních historických zkušeností a idealizovat si jej.

Po náročném úkolu zprostředkovat český pohled přišel druhý náročný úkol, a to zprostředkovat také český humor. Ještě před promítáním se objevily dotazy, zda půjde opravdu o komedii (jak avizoval plakát), když přeci jde o tak závažné téma. Další informace, a to že se jedná o typický vánoční film, byla pro uruguayské diváky ne zcela pochopitelná. Právě české malované perníčky, které byly krajanům nabídnuty místo tradičního popkornu k navození vánoční atmosféry v srpnu, už se setkaly s pochopením větším. Během promítání bylo možno u hlášek v Česku již zlidovělých a u scén všem dobře známých zaznamenat v tvářích diváků spíš nesmělé decentní úsměvy než opravdové pobavení. I tak však Pelíšky sklidily úspěch a vzbudily zvědavost, jak že se to má s českým humorem, a tím pádem i zájem o další české komedie.

Závěrem Peter Cladera dodává: „Všem členům Asociace, kteří různým způsobem pomohli svou účastí a svým úsilím k tomu, aby naše Asociace mohla plnit své náročné cíle, kterými je mimo jiné solidarita mezi členy v přátelské a harmonické atmosféře, upřímně děkujeme především za snahu šířit bohatou českou kulturu mezi další komunitu.“

Pozn.: Slova Petera Cladery ze španělštiny přeložila Radka Návarová.

International vibe v českém vysokém školství

Magdalena Hornová / Dům zahraniční spolupráce

První jarní den letošního roku se v Kampusu Hybernská setkali současní a bývalí stipendisté, aby sdíleli své zkušenosti se studiem a životem v České republice a zahraničí. Akci zorganizovala Akademická a informační agentura a Oddělení internacionalizace studia v ČR působící pod hlavičkou Domu zahraniční spolupráce.

Na setkání byli pozváni tři čeští studenti, kteří studovali v Izraeli, Mongolsku nebo Peru, a zároveň studenti z těchto vybraných zemí, kteří se právě teď vzdělávají na českých veřejných vysokých školách. Během 15 minut každý z nich představil své zkušenosti se studiem a životem v cizí zemi.

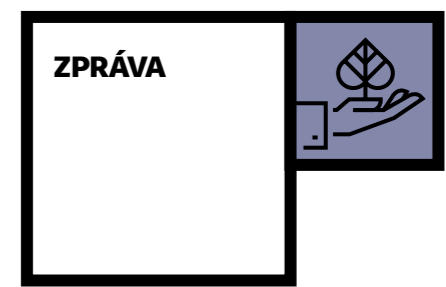
Studentka z Izraele, původem z Brazílie, nejvíce ocenila mezinárodní složení studentů a zajímavé předměty, které měla příležitost navštěvovat na Fakultě sociálních věd Univerzity Karlovy. Student z Peru vyzdvihl kvalitu studia, důraz na praktické dovednosti a příjemné prostředí učeben Přírodovědecké fakulty UK. Student Vysoké školy chemicko-technologické z Mongolska chválil kvalitu jazykové a odborné přípravy v Mariánských Lázních a vstřícný a motivující přístup vy-

učujících. Všichni studenti zmínili dobrou kvalitu životního prostředí v Praze, především dostatek zeleně v parcích. Naopak mezi největší potíže patřilo překonání rozdílů, mezi které studenti zařadili jak složitější systém dopravy, tak velké teplotní rozdíly oproti jejich domovu.

Jedním z cílů Oddělení internacionalizace studia ČR je propagace českého vysokého školství v zahraničí. Ke zkvalitnění a zefektivnění své práce využívá již druhým rokem pomoci a zkušeností „Study in the Czech Republic“ ambasadorů. Ambasadori jsou současní zahraniční studenti v ČR, zahraniční absolventi českých VŠ ve svých zemích, čeští studenti a krajané v zahraničí, kteří pomáhají zájemcům o studium, radí s výběrem univerzity a sdílí s nimi svoje zkušenosti.

V současné době spolupracujeme s některými lektory a krajaney. Nabídku stát se

20. března 2019 se konalo setkání českých studentů, kteří studovali v Mongolsku, Izraeli a Peru, se zahraničními studenty českých vysokých škol.

ambasadorem a odpovídat na dotazy zahraničních uchazečů o studium v ČR zaslaných prostřednictvím formuláře na stránkách využilo již téměř 60 studentů a absolventů. Uvítáme další zájemce, kteří vyplní náš formulář na webu a pomohou nám s propagací České republiky v zahraničí. Zkušenosti ambasadorů a studentů se studiem a životem v ČR je možné sledovat na našich sociálních sítích prostřednictvím článků, fotek a videí s hashtagem #studyincz.

Krátké video s rozhovory se zahraničními a českými studenty, které proběhly v rámci setkání v Hybernské, je ke zhlédnutí na našem Facebooku.

Více informací:

Alumni and students ambassadors - Study in the Czech Republic [online]. Cit. 2019-05-21. <<https://www.studyin.cz/ambassadors/>>.

Study in the Czech Republic [online]. Cit. 2019-05-21. <<https://www.studyin.cz/>>.

Radka Návarová (druhá zleva) s našimi krajaney v Uruguayi

Čeští a zahraniční studenti si vyměňují zkušenosti

Česko a svět

Pravý „baťaman“ Jakub Hříbek

Markéta Pilátová / krajanská komunita Mato Grosso do Sul a Rio Grande do Sul, Brazílie

Jakub Hříbek je muž, který se světem koulí. Když ho přijdete navštívit do jeho domova v Olšanech, kde od tří let žije v Domově pro osoby se zdravotním postižením, dokoulí se až k vám.

Nemůže nikomu na uvítanou podat ruku, protože jeho ruce a nohy jsou zakrnělé. Postižení páteře mu navíc nedovoluje si ani sednout, takže svět může pozorovat a prožívat třicet čtyři let z polo-

hy vleže. Podává vám ale svůj zářivý šibalský úsměv a vy si uvědomíte, jak moc nezáleží na tom, jak člověk je nebo není fyzicky zdatný, nebo jestli mu slouží nebo neslouží končetiny a záda.

Jakub, kterého znám asi tři roky, ze všeho nejraději maluje. Maluje ústy, v nichž drží štětec, a když píše na počítači, klávesnici ovládá tyčinkou. Stejně jako speciální vozík, který mu umožňuje mnohem větší pohyblivost. Jakuba naučila malovat šumperská výtvarnice Milada Sobková, která se mu intenzivně věnuje, ve spolupráci s Městskou knihovnou T. G. Masaryka v Šumperku pořádá jeho výstavy a každý týden, už čtrnáct let za ním dojíždí do Olšan. Jakub se také stal členem Celosvětového sdružení umělců malujících ústy a nohama.

Já jsem se s jeho kresbami poprvé setkala v šumperské knihovně, kde mi nabízeli *Houbovou kuchařku Jakuba Hříbka*. Kniha je nádherně ilustrovaná naivistickými akvarelovými obrázky hub. Recepty jsou jednoduché a srozumitelné, a protože je moje maminka vášnivá houbářka, knihu ode mne dostala k Vánocům. Pak jsem se dozvěděla, že Jakub napsal a ilustroval knížku *Kočí básničky*, tu jsem zase dovezla svým malým žákům, které učím česky v Brazílii. Dětem se básničky i houbová kuchařka, z níž jsme vyzkoušeli několik receptů, líbila, stejně jako Jakubův příběh¹.

A protože Jakub píše na počítači i mail, děti i dospělí studenti češtiny mu z Brazílie začali psát česky dopisy. A Jakub jim odpovídal. Děti zkoušely malovat jako on ústy a svoje výtvary mu pak posílaly. Všechno tohle mi přišlo hezké, ale přemýšlela jsem, jak s Jakubem spolupracovat nějak intenzivněji. A díky generální konzulce v brazilském Sao Paulu Pavle Havlíkové se pak mohl uskutečnit nápad, který je už něčím víc než jen přátelskou spoluprací.

Chtěla jsem totiž, aby Jakub mohl profesionálně ilustrovat skutečnou knihu. Jednu takovou jsem napsala v loňském roce na popud generálního konzulátu v Sao Paulu pro děti, které učím v brazilském městě Batayporã ve škole Jana Antonína Bati. Kni-

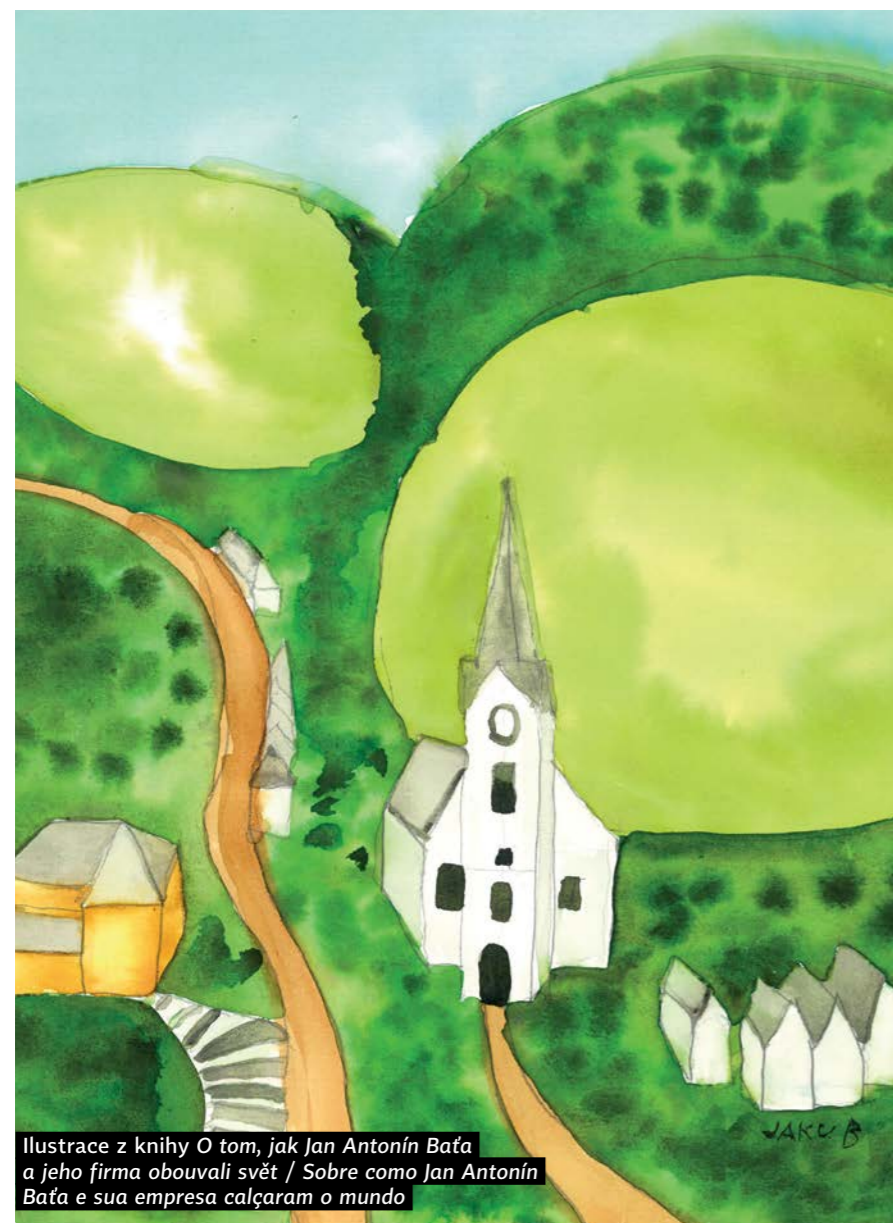
ha se jmenuje *O tom, jak Jan Antonín Baťa a jeho firma obouvali svět* a také *Sobre como Jan Antonín Baťa e sua empresa calçaram o mundo*. Je totiž česko-portugalská a ilustroval ji právě Jakub Hříbek. Ten si před tím zajel na studijní cestu do Zlína a vytvořil soubor skutečně nádherných akvarelových ilustrací, které moji knihu pro brazilské děti doprovázejí. Jeho styl je téměř průzračný a přitom plný vtipných detailů a navíc přesně vystihl náladu pocitů českých emigrantů. Nakreslil totiž ilustraci velké lodi a řady lidí, kteří se svými lepenkovými kufry čekají, až se na ni nalodí a ona je odveze na neznámý světadíl, do nového života. Obraz pak grafička Jana Vahalíková použila také na obálku knihy. Jakub se tak stal skutečně profesionálním ilustrátorem a vypadá to, že jeho kariéra se začíná rychle rozvíjet. Dostal totiž další nabídku na ilustrování knihy o Pražském Jezulátku a letos bude ilustrovat další mou knihu pro děti s podobným „baťovským“ tématem².

Nová kniha bude určená českým a slovenským dětem a vyjde v česko-slovenském překladu. Český podnikatel Jan Antonín Baťa totiž nestavěl jen města v Brazílii, ale založil také slovenské městečko Partizánske. To se do roku 1949 jmenovalo Baťovany a Jan Antonín Baťa tady vedle své továrny na obuv vybudoval i domky pro dělníky a potravinářské závody. Jakub už tedy plánuje další studijní cestu na Slovensko. Je to pro něj v jeho situaci stejné, jako by se vydával za oceán. Cesta do Zlína mu trvala dva dny a vezl ho tam spřátelený taxikář, který kvůli Jakubovi vymontovává zadní sedadla z auta, aby ho tam pak mohl pomoci ližin naložit. Domluva návštěv muzea, mrakodrapu a ateliérů není až takový problém, ale komplikované je pro Jakuba shánění ubytování. Jeho vozík je totiž delší než vozíky sedících lidí, proto je potřeba zajistit hotely s většími výtahy, než jsou výtahy určené pro bezbariérový přístup. Naštěstí v hotelu Moskva ve Zlíně nechali ty původní obrovské výtahy z dob Baťů. Na

všechny cesty s Jakubem jezdí Milada Sobková a dva pracovníci z domova v Olšanech, kteří Jakubovi pomáhají při přesunu z vozíku na postel, případně tlačí vozík do kopce. Elektrický vozík si Jakub totiž na cesty brát nemůže, nevejde se do auta. Před cestou si pak Jakub vyhledává veškeré informace na internetu a také měl velké štěstí, protože manžel výtvarnice Milady Sobkové se ve firmě Baťa vyučil a pracoval tam až do roku 1949, takže měl zajímavé informace opravdu z první ruky. Zkrátka, aby mohl ilustrovat knihu, musí Jakub zmobilizovat veškeré své síly, především ty fyzické.

Každá taková cesta ho ale posouvá dopředu, zprostředkovává mu nové podněty a vjemy, které jsou pro každého, zvláště výtvarného umělce životně důležité. I v tomto bodě se protulo ono proslavené „baťovské nadšení“ a víra podnikatelů a vizionářů Tomáše a Jana Antonína Bati v to, že nic není nemožné, pokud do toho člověk vloží energii a nečeká pasivně na to, že ho někdo spasí. Jakub Hříbek je v tomto směru pravý „baťaman“. Nikdy si nestěžuje a vždycky se snaží vydat se na cestu, kterou pro sebe a jen díky sobě našel. A já jsem poctěná, že ho můžu na téhle cestě svými texty doprovázet. ■

Ilustrace z knihy *O tom, jak Jan Antonín Baťa a jeho firma obouvali svět / Sobre como Jan Antonín Baťa e sua empresa calçaram o mundo*

¹ Více o Jakubu Hříbkovi v *Krajinách češtiny* č. 10, str. 64–65. *Dům zahraniční spolupráce* [online]. Cit. 2019-05-20. <[https://www.dzs.cz/file/6690/Krajiny%20cestiny%20c.%2010_2018%20\(1\).pdf](https://www.dzs.cz/file/6690/Krajiny%20cestiny%20c.%2010_2018%20(1).pdf)>.

Moravanka na cestách

Pavlaína Řeháčková / krajanská komunita Chaco, Argentina

Během srpna a září 2018 se taneční soubor **Moravanka** z argentinského města Presidencia Roque Sáenz Peña, které se nachází v centru argentinské provincie Chaco, zúčastnil dvou významných kulturních událostí na území Argentiny.

První z nich byla tradiční *Buenos Aires Celebra*, během níž se představují významné národnostní komunity žijící v Argentíně. Jeden ze dnů oslav, 25. srpen, byl věnován německé, rakouské, české a slovenské menšině.

Právě tento den se těšil nadprůměrné účasti návštěvníků. Kromě jiného bylo možné zhlédnout ukázky českých lidových tanců, ochutnat českou kuchyni, dozvědět se mnoho nových informací o České republice a její kultuře, a dokonce se zúčastnit výuky českého jazyka. Všechny přítomné české a slovenské spolky z Buenos Aires, Rosaria a Chaca se setkaly se zástupci českého a slovenského velvyslanectví. Součástí programu byl také průvod účastníků všech čtyř národností, zakončený slavnostními projevy.

Během dne taneční soubor *Moravanka* vystoupil dvakrát a pokaždé měl obrovský ohlas. Publikum ocenilo zejména práci vedoucí souboru Melanie Ayelén Gutierrez

Rath a profesionalitu tanečnic. Působivost vystoupení kladně ovlivnilo početné zastoupení souboru, rozrůstajícího se každým rokem. Členové souboru získali kromě úcty a obdivu diváků také mnoho nových zkušeností, dozvěděli se více o české a slovenské kultuře a – což bylo neméně radostné a cenné – setkali se s krajany z jiných měst Argentiny.

Večer se soubor přesunul do domu Slovenského kulturního spolku v Buenos Aires. Po setkání českých a slovenských krajanů následoval tanec a zpěv doprovázený dvěma hudebníky ze skupiny *La Banda del Viejo Mundo*, jejíž repertoár se skládá převážně z českých a slovenských písní. Den tak byl úspěšně završen.

Druhou významnou událostí, které se *Moravanka* zúčastnila ve dnech 9. až 11. září, byla *Fiesta Nacional del Inmigrante*, tedy nejdelší – dvoutýdenní – festival národnostních menšin v Argentíně. Místem konání bylo město Oberá (spadající do provincie Misiones), které je kulturním a společenským centrem argentinského přistěhovalectví z celého světa. Dne 9. září se výprava z Chaca zúčastnila slavnostního průvodu představitelů 14 národností z centra města do komplexu *Parque Nacional del Oberá*, kde bylo možné navštívit stylizované domy některých národů, ochutnat v nich jídla typická pro jednotlivé národní kuchyně, a taky se zúčastnit probíhajícího programu oslav. Během čtvrté noci *Moravanka* tančila v Českém domě Mamienka

a také tam zhlédla vystoupení místního českého tanečního souboru.

Dne 11. září oslavy vrcholily a *Moravanka* představila své umění na hlavní scéně společně s dalšími soubory.

Obě události byly pro členy souboru nejen velkým zadostiučiněním, a to zvláště kvůli ocenění jejich úsilí, které věnovali rozvíjení krajanských tradic, ale především představovaly výrazný podnět k dalším aktivitám, kterých je v roce 2019 opět mnoho. ■

Společné setkání v domě Slovenského kulturního spolku v Buenos Aires
Foto: Pavlaína Řeháčková

Moravanka v čele s prezidentem Unión Checoeslovaca Robertem Bubenikem
Foto: Pavlaína Řeháčková

Moravanka v Buenos Aires
Foto: Pavlaína Řeháčková

ZPRÁVA

Bohemistika pro cizince

Svatava Škodová / Ústav bohemistických studií, Filozofická fakulta Univerzity Karlovy

Po tříleté pauze se v letošním roce na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy znovu otevírá obor pro zájemce o bohemistické studium z řad nerodilých mluvčích češtiny. Nově otevřený program *Bohemistika pro cizince* v mnohém navazuje na dlouholetou tradici tohoto oboru vyučovaného v Ústavu bohemistických studií FF UK, zároveň se však svou koncepcí snaží reagovat na současné podněty.

Studijní program je určen zahraničním studentům a cizincům žijícím v ČR, dále uchazečům, kteří absolvovali na našich či zahraničních vysokých školách studium nejrůznějších oborů (humanitních i technických), a studiem bohemistiky chtějí získat takové znalosti českého jazyka a české kultury, které by jim umožnily bez komplikací žít a pracovat v českém kulturním prostředí anebo udržovat odborné kontakty s českými firmami i státními institucemi.

Obor *Bohemistika pro cizince* je v mnohém oborem orientovaným na zvládnutí praktické stránky jazyka, v rámci studia však budou budovány také teoretické znalosti tý-

kající se jednak jazykového systému, jednak širšího socio-kulturního kontextu, čímž bude student připravován na další oborovou profilaci, aby mohl pokračovat v magisterském studiu. Tomuto cíli poslouží zvl. rozčlenění studia do volitelných modulů a skupin, v jejichž rámci má student lepší možnosti přípravy na další oborovou profilaci. Studentům umožňujeme hlubší specializaci v předmětech vědních disciplín, jako jsou lingvistika, česká literatura, český film, české divadlo.

Absolvent bakalářského studia je po ukončení odborných i prakticky zaměřených seminářů vybaven teoretickými znalostmi bohemistiky, tj. lingvistickým popisem češtiny

a přehlednými znalostmi literárními, znalostí socio-kulturních dějin českých zemí a vzhledem do evropského filologického myšlení a je připraven k navazujícímu magisterskému studiu. Absolvent daného programu má ucelené znalosti základních disciplín lingvistické, literární a sociokulturní složky studia včetně odborného pojmosloví. Náležitý přehled o základních předmětech teoretického lingvistického popisu současného českého jazyka na všech jeho rovinách, tj. foneticko-fonologické, mluvnické, lexikální. Dále má také odpovídající znalost české literatury v sociokulturním a historickém kontextu, ale i základní znalost české historie a českých realit.

Absolvent má dále přehled o struktuře oboru bohemistika, o aktuálních problémech, trendech a osobnostech jednotlivých bohemistických disciplín. Aktivně ovládá český jazyk, včetně zvládnutí recepce odborných textů, má kultivovaný samostatný řečový projev v mluvené podobě, aktivně zvládá odborný styl v písemné podobě. Výstupem studia je také aktivní znalost jednoho dalšího cizího (tj. nemateřského) jazyka.

Věříme, že nabízený obor je oborem zajímavým a že jeho absolventi najdou dobré uplatnění jak v ČR, tak v zahraničí.

Nesporným pozitivem programu jsou také samotné studijní skupiny, v nichž se potkávají studenti z celého světa s odlišnými zkušenostmi a pohledy na svět, což je významným obohacením programu.

V letošním roce se již těšíme na šikovné a motivované studenty bakalářského studia, kterým brzy budeme moci nabídnout i nový program magisterský, který se v současné době akredituje.

Aktuální informace o přijímacím řízení najdete na webových stránkách ÚBS FF UK. ■

Internetové zdroje

Ústav bohemistických studií [online]. Cit. 2019-05-17. <<https://ubs.ff.cuni.cz/cs/>>.

Akce spojené s českým jazykem na Uralu

Dagmar Toufarová / lektorát Jekatěrinburg, Rusko

Již druhým rokem se v Jekatěrinburgu setkávají studenti místní univerzity i další zájemci o český jazyk a kulturu na pravidelných Českých besedách. Kromě těchto akcí ale mají také možnost účastnit se různých soutěží nebo třeba *Noci knihoven*.

Česká beseda pokračuje a mění se

Česká beseda je cyklus setkání pro zájemce o český jazyk a kulturu, která se konají jednou měsíčně v oblastní knihovně Bělinského v Jekatěrinburgu (Sverdlovská oblast, Rusko). Setkání jsou zdarma a nejsou nijak omezena – ani jazykovými znalostmi, ani věkem účastníků. Významnými spoluorganizátory jsou Uralská federální univerzita, kde působí lektorka českého jazyka a literatury Dagmar Toufarová, a Generální konzulát České republiky v Jekatěrinburgu. Rovněž jeho pracovníci (jak Češi, tak místní pracovní síly) rádi besedy navštěvují. To také přispívá k prestiži akce a účastníkům umožňuje pohovořit si s rodilými mluvčími českého jazyka v neformálním prostředí.

Během akademického roku 2018/19 proběhlo celkem osm besed na následující témata: 1. *Český vzdělávací systém*, 2. *100 let republiky*, 3. *Typicky české...*, 4. *Pohádková zima*, 5. *Kultura v ČR*, 6. *Naše významné osobnosti*, 7. *Jarní svátky* a 8. *Netradiční turistické cíle v ČR*.

Všech setkání se zúčastnilo publikum čítající přibližně 20–50 osob, přičemž zhruba polovina jsou stálí návštěvníci besedy a druhá polovina se obměňuje. Nově přichodí lákají především zajímavá témata. Ze zpětných vazeb se organizátoři dozvěděli, že účastníci velmi oceňují formát dvojjazyčné prezentace (výklad v českém jazyce s překladem do ruštiny), dobře vybrané základní i rozšiřující informace, přehlednou strukturu prezentace, přátelskou atmosféru besed, uvolněná setkávání s osobnostmi z různých oblastí (včetně generálního konzula Josefa Maršička či konzula Štěpána Gilara) a samozřejmě velkou chválu pěje publikum pokaždé na „doma“ připravené občerstvení v podobě tradičních českých buchet či jiných sladkostí a dobrot.

Tradice i novinky

Česká beseda má již dlouhou tradici a její formát se také postupně ustálil. Přesto během letošního akademického roku nastalo hned několik změn. V předchozím ročníku byl zaveden takový formát setkává-

ní, kdy po první části prezentace následovala přestávka s občerstvením, a poté pokračovala prezentace druhou částí. Bohužel vzhledem k tomu, že knihovna v neděli uzavírala své prostory již v 18 hodin, nezbyvalo dost času na volnou konverzaci. Z tohoto důvodu bylo rozhodnuto, že v tomto akademickém roce bude pouze jedna část prezentace (o něco delší než dříve), čímž vznikne dostatečný prostor diskusí a neformální posezení organizátorů s účastníky u čaje či kávy.

Od dubna 2019 nastala další organizační změna ze strany Knihovny Bělinského, a to sice změna otevírací doby. Místo zavírací soboty byl volný den pro pracovníky knihovny posunut na neděli, a tím pádem se dnem pro konání České besedy stala sobota. Tato změna ale přinesla i výhodu v tom, že knihovna místo v šest hodin zavírá nyní až v osm večer. Tato skutečnost umožnila organizátorům během posledních dvou besed zavést novinku: po prezentaci a občerstvení mají zájemci možnost se posadit zpátky na svá místa a zhlédnout vybraný český film (v původním znění s ruskými titulky). Před promítáním lektorka Toufarová krátce informuje o obsahu filmu, zajímavých osobnostech spojených s filmem (režisér, herci, produkce, autoři předloh aj.) či poukazuje na „typicky česká místa“ ve filmu (nejen, kde se film odehrává, ale také na české realie a český humor). Po ukončení projekce lektorka odpovídá na otázky publika a objasňuje jazykové jevy (typické repliky, dvojsmyslný humor aj.).

Soutěže

V minulém vydání *Krajiny češtiny*¹ jsme informovali o první soutěži pro zájemce o český jazyk a kulturu, kterou uspořádalo Centrum českého jazyka a kultury v Jekatěrinburgu. Téma soutěže bylo loni shodné s tématem časopisu – *Magické osmičky*. Této první „vlaštovky“ se zúčastnily pouze dvě zájemkyně. V akademickém roce 2018/19 byly vyhlášeny další dvě soutěže a jsme rádi, že počet účastníků roste.

¹ *Krajiny češtiny* č. 10, 2018 (pozn. redakce).

První soutěž byla kreativní na téma *100 let od vzniku Československé republiky*. Vzhledem k tomu, že nebyla povinná textová část, doufali organizátoři, že se zúčastní i osoby nemluvící česky. Počet účastníků soutěže se zvýšil a některá „díla“ nás opravdu překvapila svým nápadem i provedením. K nejpovedenějším patří model Chrámu sv. Víta či skleněná mapa ČR ve formě vlajky nebo papírový lev.

Druhá soutěž vyhlášená v letním semestru měla opět název shodný s aktuálním vydáním časopisu *Krajiny češtiny – Významné české osobnosti v zahraničí*, přičemž jsme účastníkům kladli na srdce, že preferujeme Čechy, kteří působili nebo v současné době ještě žijí v Ruské federaci. Soutěž byla pojata jako překladatelská s tím, že si účastníci mohli najít text v českém nebo ruském jazyce a přeložit jej do druhého jazyka. Nebránili jsme se ani dvojjazyčným textům, které si soutěžící kompletně napsali sami v jednom jazyce a pak přeložili do jazyka druhého. Také nás potěšila jedna soutěžící, která svůj text doplnila 3D modelem hroznového vína.

Významné osobnosti a Češi v Rusku

Jak jsme již zmínili, jedním z témat letošních Českých besed byly i významné osobnosti. Vzhledem k tomu, že čas vyhrazený pro setkání byl omezen, musela lektorka Toufarová dobře zvážit, které osobnosti zvidavému publiku představí. Rozhodla se tedy pro osobnosti, které jsou zobrazeny na současných českých bankovkách: Karel IV., Jan Amos Komenský, Božena Němcová, František Palacký, Ema Destinová a Tomáš Garrigue Masaryk. Řadu doplnily ještě dvě bankovky, které jsou již mimo oběh, tedy dvacetikoruna s Přemyslem Otakarem I. a padesátikoruna se sv. Anežkou Českou. Poněvadž cílem besed není pouze dozvědět se něco přímo na místě, ale také získat přehled o tom, kde si mohou zájemci sami najít další informace, představila lektorka anketu *Největší Čech*, kterou v roce 2005 pořádala Česká televize. Se současnými osobnostmi se mohou zájemci seznámit například díky *Show Jana Krause* (pořad TV Prima).

Na následující besedě byly vyhlášeny výsledky zmíněné soutěže a účastníci dostali prostor, aby představili své práce a publikum seznámilo se zajímavými osobnostmi z České republiky, resp. z bývalého Československa, které žily nebo žijí na území Ruska.

Elena Farafontova (Елена Павловна Фарафонтова) pohovořila o Bedřichu Hejdukovi, který se roku 1854 přestěhoval na základě pozvání do Ruska, kde žil na různých místech. V roce 1867 odjel do Novorossijsku,

Model Chrámu sv. Víta v Praze

Model hroznového vína

kde působil jako hlavní agronom. Díky němu zde bylo započato s pěstováním vína v blízkosti Abrau. V okolí začaly vznikat i další české vesnice – Glebovka, Kirilovka, Mefodievka, Vladimirovka a Varvarovka. Hejduk po smrti manželky žil i na Dálném východě a je pochován ve Vladivostoku.

Další účastník soutěže Michail Krasnogortsev (Михаил Алексеевич Красногортцев) se ve své práci věnoval Eduardu Nápravníkov. Tento byl po ukončení svých studií v Praze pozván jako varhaník a dirigent do Marijinského divadla v Petrohradě. Zde působil padesát let (od roku 1869 až do své smrti) jako hlavní dirigent a zasloužil se o rozvoj hudební kultury Ruska. Na jeho počest nese jedno z foyer Marijinského divadla jeho jméno.

Poněvadž je Sverdlovská oblast úzce spjata s působením legionářů, nebylo divu, že další účastnice soutěže Anastasia Čerapanova (Анастасия Сергеевна Черепанова) připomněla i českého spisovatele Jaroslava Haška, který roku 1915 narukoval do armády, následně se ocitl v ruském zajetí a poté vstoupil do československých legií. Do Čech se vrátil roku 1920 i s novou ženou Alexandrou Lvovou, aniž by se ovšem předtím rozvedl. Z Prahy, kde žil bohémským životem, se přestěhoval do Lipnice nad Sázavou, kde v roce 1923 ve věku devětatřiceti let zemřel.

Představení zajímavých osobností zakončila lektorka, když ještě krátce doplnila informace o dvou osobnostech. První byl Ján Novák, který se narodil 1942 blízko Piešťan. Od mládí byl veden ke sportu, především plavání a otužování. Proslavil se dálkovým plaváním. V roce 1974 jako první přeplaval Lamanšský průliv v těžším směru, tj. z Anglie do Francie. Ve spojitosti s Ruskem bylo uvedeno, že jako první roku 1990 přeplaval jezero Bajkal.

Druhou a zároveň poslední prezentovanou osobností byl v Jekatěrinburgu aktuálně žijící Oliver Dohnányi, rodák z Trenčína, který působil v předních operních domech po celém světě. Od roku 2015 působí jako šéfdirigent Státního divadla opery a baletu v Jekatěrinburgu, v jehož repertoáru jsou i dvě české opery – *Rusalka* a *Řecké pašije*.

Noc knihoven a další akce

Na závěr bychom ještě rádi dodali, že Česká beseda není jedinou akcí spojenou s českým jazykem a kulturou v Jekatěrinburgu. Na své si přijdou zájemci o nejrůznější témata, která jsou nabízena v různých formátech (např. filmové festivaly, výstavy fotografií, konverzační kluby aj.).

Jednou z velkých akcí letního semestru byl český „stánek“ na akci s názvem *Noc knihoven*. Ta se konala na konci dubna 2019. Lektorka Toufarová se svými studenty a pomocníky připravila divadelní večer, který vycházel z hesla akce: *Noc knihoven ve Sverdlovské oblasti – Pojďme si vyměnit role!* Všichni přichodí (bez ohledu na to, zda se učí česky, nebo ne) se zapojili do hraní divadla v češtině. Každý návštěvník dostal text své role v českém jazyce. Poněvadž se jednalo o pohádku *Červená karkulka*, byl děj všem dobře známý, a tudíž lektorka opravovala pouze výslovnost. Účastníci měli možnost vyrobit si také masku nebo jednoduchou loutku. Na závěr akce všichni účastníci v malých skupinkách sehráli pro organizátory malé představení v českém jazyce. Vzhledem k tomu, že divadlo bylo velmi úspěšné, bylo předvedeno také hned druhý den na České besedě, kde bylo odměněno potleskem početného publika. ■

Internetové zdroje

BILLAND, K. (2016): Oliver von Dohnányi. *DER OPERNFREUND* – 51. Jahrgang. [online]. Cit. 2019-04-20. <<https://www.deropernfreund.de/oliver-von-dohnanyi.html>>.

КИЧИН, В. (2015): Назначен главный дирижер Екатеринбургской оперы. Интернет-портал «Российской газеты» (1998-2019) [online]. Cit. 2019-04-20. <<https://rg.ru/2015/06/25/glava-site.html>>.

Jan Novák (plavec). *Wikipedia.cz* [online]. Cit. 2019-04-20. <[https://cs.wikipedia.org/wiki/Jan_Nov%C3%A1k_\(plavec\)](https://cs.wikipedia.org/wiki/Jan_Nov%C3%A1k_(plavec))>.

Oliver Dohnányi. *Wikipedia.cz* [online]. Cit. 2019-04-20. <https://cs.wikipedia.org/wiki/Oliver_Dohn%C3%A1nyi>.

ŠPRINC, R. (2009): Muž, který pokořil Bajkal. *Pardubický deník* (2005-2019) [online]. Cit. 2019-04-20. <https://pardubicky.denik.cz/ostatni_region/jiri_novak_plavec_otuzilec_20091124-4e98.html>.

Knihovna Bělinského / České centrum jazyka a literatury

Pomník J. Haška v Lipnici nad Sázavou. Zdroj: Matěj Bařha, Wikipedia Commons

Dětské práce: Po stopách slavných Čechů

Eva Řezníčková / krajská komunita Žytomyr, Ukrajina

Děti z ukrajinského Žytomyru dostaly za úkol napsat slohovou práci o slavných Čechích na Ukrajině. V následujících textech se dozvíte, jaké osobnosti je zaujaly.

Další český rodák z východní Volyně byl Prof. Evžen Rychlík, který pečoval o obnovu maďeřského jazyka, kultury a lidových tradic mezi krajany.

Evžen Rychlík (1888-1937) se narodil v Lutnivské oblasti ve Vilsance (mezi krajany je to Olsanka), která byla založena jižně od Žytomyru českými emigrandy z východních Čech roku 1872.

Jeho rodiče byli dva Češi, matka byla dcerou bohatých sedláků, otec vlastnil pivovar a byl předsedou občanské vesnické jednoty.

Evžen byl velmi nadaný, tři roky základního vzdělání získal u příbuzných v Čechách. Pak se vrátil a studoval v Kyjevě s. Kyjevské gymnázium, na Kyjevské univerzitě s. Vladimíra studoval Fakultu historicko-filologickou a ve vzdělávání pokračoval v Berlíně. Po návratu do Kyjeva dokončil magisterium (doktorandské studium) a pracoval jako docent na katedře slovanské filologie.

Zajímal se o folklór, jazyk, etnografii, hudbu a problematiku českých kolonií na Ukrajině. Vydal národopisnou studii o Vilsance, ve které se zabýval také českým jazykem vilsanských. Byl členem Etnografické komise, publikoval články o pokusy nad českými koloniemi na Ukrajině.

Krásce byl ředitelem Vilsanské české školy a české školy v Kyjevě. Videl Kabineta studií národnostních menšin. Jám ovládal 11 jazyků, většinou slovanských. V roce 1929 navštívil české kolonie na Žytomyrsku (Dubovštinu, Malynivku, Okilok, Hysoké Česté, Sokoliv), také pobýval mezi krajany v černomoří a na Kavkaze.

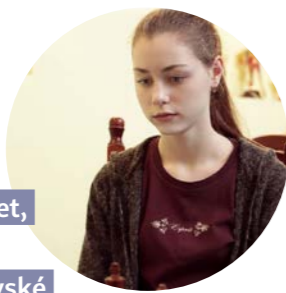
Výsledkem byla práce o nacionálních menšinách Sovětské Ukrajiny. V lednu 1937 byl obviněn orgány ČSPPU za údajnou antisovětskou agitaci a příslušnost k české špiónáží agentuře.

V červnu se konal soud, který rozhodl o uvěznění vědce do koncentračního tábora na 10 let. Odvolání bylo zamítnuto a Rychlík si připínal břesť v sibiřských trestných pracovních zařízeních. V roce 1937 byl E. Rychlík popraven zastřelením. Na žádost jeho syna Rosdilara byl E. Rychlík rehabilitován v roce 1958.

Napsala Luša Kornijčuk

Prof. Evžen Rychlík

Foto: Eva Řezníčková

Evžen Rychlík
Alexandra Kornijčuk, 17 let,
Ukrajina, Malyn,
krajský spolek Malynivské

Saša letos zakončila Střední jedenáctiletou školu v Malyně. Jejím velkým koníčkem jsou od dětství šachy, postupně se královské hře věnovala stále intenzivněji. Je členkou Šachového klubu žytomyrského rodáka O. Bernsteina, účastní se turnajů na Ukrajině i mezinárodních šachových festivalů v Polsku, Bělorusku, Litvě či Arménii. V roce 2018 byla na týdenním mezinárodním šachovém festivalu Open Praha.

Vincenc Častoslav Chvojka
Tetyana Makucha, 15 let,
Ukrajina, Malynin, krajský
spolek Malynivské

Taňa se narodila v Malyně, ale od ledna 2019 studuje v Čechách, kam se celá rodina přestěhovala. Jejím koníčkem jsou tance a zpěv. Několik let byla členkou dětského tanečního souboru Kalamajka při krajském spolku Malynivské, se kterým vystupovala na krajských festivalech v Praze.

Bohumil Vojáček
Anna Něžola, 15 let, Ukrajina,
Jedenáctiletá střední škola No 16,
Krošňa Česká

Od pěti let dochází do hudební školy žytomyrského rodáka Svjatoslava Richtera. Jejím koníčkem je hra na elektronické klávesové varhany a digitální klavír. V loňském roce se účastnila celostátní soutěže v Kyjevě, kde získala nejvyšší ocenění. Velkých úspěchů dosahuje Anička v angličtině. Začátkem srpna odjíždí na roční středoškolské studium do Ameriky v rámci programu Rotary International.

V Kyjevě je spojeno jméno hudebního skladatele Bohumila Vojáčka (1857-1934), nejvýznamnějšího českého skladatele na Ukrajině a konce 19. a počátku 20. století.

Narodil se v Čechách v Lubni u Mechanic. V dětství se u něj projevil hudební talent. Nejprve působil v pražských orchestrech, pak v Německu a od roku 1884 v carském Rusku. Byl profesorem na učitelské carské hudební společnosti a Kyjevské konzervatoři. Řídil symfonický orchestr velké opery v Kyjevě.

Vojáček také v Kyjevě zemřel a je pochován na Huljanijském hřbitově Anička Něžola

Vincenc Chvojka (1850-1914) se narodil v Čechách ve Lomčíně u Pardubic. Do Kyjeva se dostal ve 26 ti letech a spojil s městem svůj životní osud.

Náše exkurze začíná na ulici Frankova (dříve Kirillovska), kde žil a také objevil sídliště lovců mamutů.

A další šťastná náhodou objevil nejslavnější mamutí šou kulturu „Kypolyjšov“ její náhoda byla odhalen podle nálezů v Tripolje (Tři pole) na břehu Dněpru, a to asi 40 km jižně pod Kyjevem. Nález pochází z doby 4500-4000 př. n. l.

Chvojka je považován za zakladatele ukrajinské archeologie, přestože sám neměl ani vysokoškolské vzdělání.

Nalezl také objevy starého kyjevského hradu a pohanského chrámu, prováděl archeologické průzkumy sídla knížete Vladimíra v Kyjevě a prvních křesťanských chrámů na Rusi a s. a s. století v Bělgorodu. Ukrajinský novinář A. Javenkov tehdy napsal do deníku „Kijevčanin“ články „Ústřední archeolog na Rusi“.

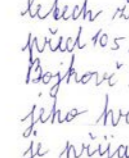
„V. Č. Chvojka dvě léta kopat a učinil skutečné objevy, nad kterými máme velký učený archeologický svět.“

Jeho objevy odhalily nové stránky pravěké minulosti Ruska. Chvojka založil Kyjevské muzeum sbírek (nes Narodní muzeum ukrajinské historie) a stal se jeho ředitelem. Napsal knihu „Pohřbívků středního Pridněprí“ (1901) a „Starověcí obyvatelé Pridněprí“ (1913).

Účastnil se archeologických kongresů v Praze, Vídni, Budapešti, Paříži i Londýně. Pro samou práci nikdy Ukrajinu nepouští.

Na jeho návrh se podepsaly říšské živobní podnikárny při vykopávkách. V posledních letech života byl vážně nemocný. Zemřel před 105 lety v roce 1914 a je pochován na Božkově katolickém hřbitově v Kyjevě. Na jeho hrobě je arbutou napsáno jméno, jak se přijal v novém domově, kde si jeho práce i jeho osoby do dnešních dnů vhele říká: Ukrajinský Vjačeslavovi Chvojko.

Taňa Makucha, 15 let.

Vincenc Častoslav Chvojka

УЧЕБНИК ЧЕШСКОГО ЯЗЫКА

Titulní strana knihy Učebnice českého jazyka

Vzpomínka na profesorku Aleksandru G. Širokovovou (1918–2003)

Růžena Henkrichová, Nina V. Vorobjova / lektorát Moskva, Rusko

Nestává se každý rok, abychom měli možnost slavit výročí narození takové osobnosti bohemistiky, jakou byla Aleksandra Grigorjevna Širokovová. Není tedy divu, že jí byla věnována velká část konference, která se uskutečnila vloni na podzim v Moskvě.

Aleksandra Grigorjevna Širokovová

Ve dnech 28.–29. 11. 2018 se na Moskevské státní univerzitě M. V. Lomonosova (MSU) konala mezinárodní vědecká konference *Slovanský svět: jazyk, literatura, kultura*. Konference se zúčastnilo 140 vědců, a to buď osobně, nebo formou zaslání příspěvků. Kromě ruských lingvistů a literárních vědců byli zastoupeni také vědečtí pracovníci z České republiky (Marie Čechová, Jiří Hasil), Slovenska, Polska, Bulharska, Ukrajiny, Běloruska, Srbska, Chorvatska, Rakouska, Makedonie, Itálie, Arménie, Německa, Ázerbájdžánu a Tchaj-wanu.

Konference byla věnována stému výročí narození přední ruské (sovětské) bohemistky Aleksandry Grigorjevny Širokovové (1918–2003) a 75. výročí založení katedry slovanské filologie Filologické fakulty MSU. **A. G. Širokovová se stala zakladatelkou ruské (sovětské) bohemistické školy.** Její tvorba a vklad pro rozvoj bohemistiky byly vysoce ceněny nejen v Moskvě a v Rusku, ale i v ostatních republikách bývalého SSSR a také v zahraničí. Velký vliv měla na rozvoj bohemistických center v Kyjevě a ve Lvově. Vychovala několik generací slavistů-bohemistů v Rusku a v bývalých republikách SSSR.

A. G. Širokovová se narodila v roce 1918 v Moskvě. Po absolvování střední školy v roce 1937 studovala na literárním oddělení Moskevského státního pedagogického institutu. V roce 1941 nastoupila na postgraduální studium, kde studovala pod

vedením A. M. Seliševa a R. I. Avanesova. Od roku 1943 pracovala na katedře slovanské filologie Filologické fakulty Moskevské státní univerzity. Ve 40. letech začala A. G. Širokovová studovat češtinu a slovenštinu. V roce 1945 obhájila dizertační práci na téma *Východoslovenské dialekty Zemplínské oblasti*, která byla první vědeckou prací o česko-slovenské lingvistice obhajovanou v SSSR. Později napsala a obhájila habilitační práci na téma *Slovesa pohybu v českém jazyce*. Od roku 1968 působila jako docentka katedry slovanské filologie MSU, v roce 1970 byla jmenována profesorkou a v roce 1987 získala titul zasloužilá profesorka Moskevské státní univerzity M. V. Lomonosova. Od roku 1971 do roku 1991 vedla katedru slovanské filologie Filologické fakulty Moskevské státní univerzity, stala se tak druhou vedoucí v historii této katedry. Za svou celoživotní práci získala čestný doktorát Univerzity Karlovy.

Významnou část svého života věnovala A. G. Širokovová rozsáhlému studiu českého jazyka a popularizaci českého jazyka a české a slovenské kultury. Vědecká činnost profesorky Širokovové v průběhu téměř půl století práce na Moskevské univerzitě byla mimořádně bohatá, věnovala se prakticky všem lingvistickým disciplínám. Do oblasti jejího vědeckého zájmu patřila témata, která se týkala vzniku českého literárního jazyka, kategorie sloves v češtině

ve srovnání se slovesy v jiných slovanských jazycích, srovnávací studium gramatiky českého a ruského jazyka, funkční gramatika slovanských jazyků aj.

A. G. Širokovová je autorkou celé řady učebnic, monografií a jazykových příruček. Za její nejvýznamnější a doposud nepřekonanou práci je považována *Učebnice českého jazyka* (Учебник чешского языка 1973, 1988). Každý student bohemistické sekce v Rusku se začíná seznamovat se základy českého jazyka především prostřednictvím této učebnice, a proto je jméno A. G. Širokovové mezi bohemisty neustále skloňováno ve všech pádech.

A. G. Širokovová udržovala bohaté kontakty s předními českými bohemisty. Vedla s nimi vědecké diskuse, pravidelně se účastnila mezinárodních konferencí na různých bohemistických pracovištích v ČSSR a v ČR. Do ruského jazyka přeložila práce českých a slovenských lingvistů, např. O. Hujera, F. Trávníčka, B. Havránka, J. Mukařovského, V. Barneta nebo V. Skaličky.

Je nesmírně těžké hovořit o vědeckém dědictví profesorky Širokovové, protože její talent, šíře vědeckých zájmů a univerzálnost vědeckých oborů nelze jednoznačně změřit. Za svou vědeckou kariéru vydala více než 160 prací věnovaných bohemistice a slavistice, vyškolila dva současné profesory katedry slovanské filologie MSU – Valerii F. Vasiljevovou (vedoucí bohemistické sekce) a Konstantina V. Liťanova (vedoucí slovenské sekce), dále 25 vědeckých pracovníků působících na jiných bohemistických a slavistických pracovištích v Ruské federaci a v zahraničí.

Z vědeckého odkazu A. G. Širokovové dodnes čerpají mnozí ruští i zahraniční bohemisté a slavisté, její přínos v rozvoji lingvistiky je vysoce oceňován a prozatím svým rozsahem nepřekonan. ■

Internetové zdroje

Широкова Александра Григорьевна [online]. Cit. 2019-04-10. <<http://www.philol.msu.ru/~slavphil/staff/shirokova.html>>.

Mezinárodní vědecká konference Slovánský svět: jazyk, literatura, kultura [online]. Cit. 2019-05-16. <https://www.mzv.cz/moscow/cz/kultura_a_skolstvi/mezinarodni_vedecka_konference_slovansky.html>.

Josef Knytl a divadlo v Chorvatsku

Leonora Janotová / krajanská komunita Daruvar, Chorvatsko

Tento článek je věnován význačné osobnosti krajanského divadelnictví v Chorvatsku 20. století Josefu Knytlovi. Jeho autorkou je Leonora Janotová, bývalá dlouholetá předsedkyně Svazu Čechů v Republice Chorvatsko, jejíž celý život je spojen s mimořádně bohatou krajanskou činností v Daruvaru a jeho okolí. Text příspěvku je publikován v autentické podobě.

Pojď se mnou, milý čtenáři, já tě provedu mravenišťem lidské lásky a obětavosti. Provedu tě dějinami našeho divadelního ochotnictví, které dalo život naší Besedě, našim spolkům, naší menšině a všemu, co dnes máme.

Tato práce si vyžádala tisíce večerů strávených zpravidla v zimních měsících v nevytopených místnostech v přípravách divadelních představení, zkoušek a ostatních spolkových podniků.

Vykonal ji dobrovolně stovky drobných lidí, obětavých a vytrvalých pracovníků, nečekaně odměny.

S vděčností vzpomínáme všech těch pracovníků – divadelních ochotníků, kteří již spí svůj věčný sen, i těch, kteří se ještě mohou těšit z vykonaného díla.

Tři krásné vlastnosti byly základem jejich práce: láska, obětavost, nadšení.

Nebyli to parádní funkcionáři spolku. Byli to lidé prodchnutí láskou k divadlu, ke svému mateřskému jazyku, byli to solidní,

čestní lidé všech stavů a povolání oběho pohlaví.

Je mnoho darů, jež za ta léta rozdali. Smích na rty, slzy v oko, potěšení srdce, duši útěchu. Jiným rozdávali, a na sebe zapomínali. Sebe ochuzovali o zdraví i čas.

Proto těm, kteří přijdou po nás, neodkazuje jen krásný Národní dům, krásnou školu, knihovnu a jiné hmotné statky, pilnou rukou a obětavostí dřívějších generací těžce vydobyté – odkazujeme jim také – a to na prvním místě – tradici poctivé, obětavé a vytrvalé práce.¹

Josef Knytl

¹ KNYTL, J. (1958): Naše ochotnické divadelnictví. In: Památník Československé besedy Daruvar FLR Jugoslávie (1907-1957). Daruvar: Československá beseda, s. 41.

Těmito slovy Josef Knytl charakterizoval divadelní ochotnictví, úsilí o zachování mateřského jazyka a zajištění budoucnosti kulturní tvořivosti české menšiny v Chorvatsku v první polovině 20. století.

Kdo byl Josef Knytl?

Josef Knytl se narodil 8. července 1898 v tkalcovské rodině v Jestřebí u Náchoda. Po otci zdědil hudební a po matce divadelní schopnosti. Otec Josef byl kapelníkem městské dechovky a matka Anna hrávala divadlo v místním ochotnickém kroužku. Josef ml. navštěvoval vyšší průmyslovou školu v Hronově. Právě tento kraj ovlivnil jeho charakterové vlastnosti: vždy důsledný, vytrvalý a nepokrytecký.

Začátkem minulého století otec Josef st. hostoval se svým orchestrem v jednom lázeňském městečku v Chorvatsku, pravděpodobně v Topusku. Chorvatsko se mu natolik zalíbilo, že se už za rok s rodinou přestěhoval do Delnic. Zde Josef ml. ukončil obchodní akademii a zaměstnal se na obecním úřadě. Otec Josef se stal kapelníkem městské dechovky. Vypukla 1. světová válka a otec a syn narukovali. Za čas války se otec seznámil s Antonínem Vrbou, tajemníkem České besedy Daruvar, a po válce se rodina Knytlova přistěhovala do Daruvaru. Daruvarská beseda tak získala nové uvědomělé, kulturně vyspělé a především obětavé členy a nositele kulturní činnosti. Josef ml. měl ještě dva mladší bratry a dvě sestry, všichni byli hudebně velice nadaní a v besedě aktivní. Syn Josef nastoupil v roce 1921 na úřednické místo do Československé banky v Daruvaru a v roce 1929 po přesídlení centrály do Záhřebu se stal ředitelem bankovní filiálky až do znárodnění v roce 1945. V poválečném období až do důchodu pracoval v podniku Vinalko.

Začátkem dvacátých let otec Josef se syny Josefem a Bohuslavem založil v Daruvaru hudební školu a první českou kapelu. Naučili hodně dětí hrát na klavír a na housle.

Po příchodu do Daruvaru se celá rodina zapojila do besední práce, Josef ml. nejvíce. Ze svého 65letého životního věku plných 45 let věnoval kulturnímu rozvoji České besedy Daruvar a české menšině vůbec. Měl vždy dobrý nápad, který dovedl prosadit a své spolupracovníky přesvědčit. Každý návrh se snažil zdárně realizovat. Silné vlastenecké zaujetí, pevná vůle, vytrvalost, svědomitost, důslednost a důkladnost charakterizovaly Josefa Knytla. Byl iniciátorem pořádání prvních občínských slavností v roce 1925, k nimž připravil program. Dal tak podnět k pořádání našich tradičních občínek nebo dožínek, největší kulturní akci české komunity v Chorvatsku.

Snad největší a nejvýznamnější úspěch dosáhl Josef Knytl v divadelnictví. Divadlo bylo jeho největší láskou. V knize čestných členů České besedy Daruvar je zapsáno, že Josef Knytl do 2. sv. války vystoupil v různých divadelních hrách dokonce 87krát. Současně i režisoval, upravoval scénu, zkrátka řídil vše. Byl režisérem dokonce 30 různých divadelních her. Největší oblibu si získaly operety *Z chaloupek pod horami*, *Vesnice zpívá*, *Na tý louce zelený*, *Sládky*, *Rusalka*.

Na divadlo se díval jako na školu života, která nejvíce přispívá k posilování národnostního uvědomění, zkvalitnění vyjadřování se v českém jazyce, mravní výchově. Proto divadlu věnoval mimořádnou pozor-

nost. Podnítil organizování divadelních kurzů, obsahlá pojednání o divadelním ochotnictví v *Jednotě*, soustěž divadelních souborů, založení Matice divadelního ochotnictví na úrovni menšiny, kde konal funkci tajemníka. Byly to zlaté časy menšinového divadelnictví. Z dnešního hlediska snad legendární. Je fascinantní, jak Josef Knytl dovedl s 80členným divadelním a hudebním souborem po celé měsíce, snad každodenně, nacvičovat operety – mluvenou, hudební, pěveckou a taneční část. Vyřešit scénu, kos-

týmy, maskování... Obdivuhodné, v té době (50. léta minulého století) snad samozřejmě, chtělo-li se dosáhnout kvality přednesu. Jen málo rodin mělo rádio, o televizi ani zdání, občas se šlo do místního biografu. Divadlo nemělo žádnou konkurenci. Není divu, že bylo do roka několik premiér, řada repríz a různých jiných zábavných programů.

Josef Knytl vedl v besedě také pěvecký kroužek a spolu s bratrem Bohuslavem založil městský pěvecký sbor, který zaznamenal pozoruhodné úspěchy. Mnohé generace

Sládky, fotka z roku 1962

vedl v lásce k české písni, k hudbě. Po otevření daruvarského gymnázia řádně organizoval a nacvičoval slavnostní koncerty na vysoké umělecké úrovni.

Josef Knytl byl v roce 1952 iniciátorem a organizátorem sletu školní mládeže pod názvem *Jaro naší menšiny*. Až do posledního dne svého života chodil do mateřské školy a malým „mravencům“ dával první hudební vědomosti. Naše jaro se pořádá podnes a přerostlo v přehlídku naší školní mládeže v taneční, divadelní, literární a výtvarné dovednosti.

Láska k české knize u Josefa Knytla nikdy neutuchala. Miloval českou knihu a snažil se i jiným vštípit lásku ke čtení, k mateřskému jazyku. Nedělní dopoledne strávil v besední knihovně považoval za odpočinek. Rád si povídal s knihovníky, s krajanů, s dětmi o přečtené knize, o životě. Velice úspěšně, dokonce houževnatě, propagoval knihu. Stal se velice úspěšným vedoucím knižní služby *Jednota*. Při vši aktivitě pamatoval i na dokumentaci. Právě jemu patří zásluha, že má daruvarská beseda album

Česká mateřská škola v Daruvaru nese jméno Ferdý Mravence, malý žáčky této školy, kterým předával první hudební vědomosti, Josef Knytl nazval „mravenci“.

fotografií snad všech besedních podniků do 2. světové války, jakož i album všech tisknutých plakátů a oznámení. Velice důležité svědectví doby.

Josef Knytl se nikdy nechlubil s tím, co udělal. Byl velice skromný. Často říkával: „Všechna sláva, jako polní tráva.“ Svou činnost považoval spíše jako povinnost. V každé práci byl neúnavný. Vlastnil výjimečnou schopnost podnikat i ty nejpohodlnější. Jezděl s ostatními uvědomělými krajanů na venkov povzbudit, často vyburcovat zapadlé krajanů. Pomáhal zakládat besedy, jednotlivé kroužky, rozvíjet činnost, posilovat vlastenectví. Pracoval, pracoval, neúnavně pracoval. Plánoval, vymýšlel akce, způsob podnikání, odpovědí na každou otázku, cestu, jak na to, pro dobro české menšiny. A tak věrně až do předčasné smrti 23. 4. 1963, do 65 let.

Zaseté zdravé semě po tolika generacích přináší plody. Kolik besed, kroužků, dožínky, *Naše jaro*, divadlo, operety, folklor, hudba, píseň, vydavatelská činnost, školy, školky, mateřská řeč, knihovny apod. Žijí, rozvíjí se.

Na rodinném domě rodiny Knytlových stojí pamětní deska a jedna ulice v Daruvaru nese jeho jméno. Daruvarská Česká beseda mu v lednu 2019 věnovala celovečerní upomínkový program pod názvem *Hudba, divadlo, tanec... nesmazatelné stopy Josefa Knytla*. Právě tímto programem Česká beseda Daruvar vyjádřila srdečný dík Josefu Knytlovi a všem jeho spolupracovníkům za vše, co pro českou menšinu vykonali. Josef Knytl za sebou zanechal nesmazatelné stopy. Jak se odvděčit takovým osobnostem? Tichou vzpomínkou? Nejlépe pokračováním v jejich díle – divadlem, hudbou, folklorem, četbou...

Pozn.: Jednotlivé údaje ze života rodiny Knytlů jsou čerpany z *Knihy čestných členů Čs. besedy Daruvar*.

Krajanský pohár aneb Banát nemá hranic

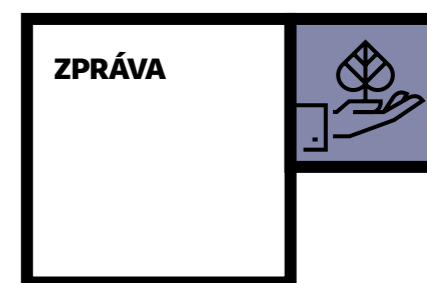
Stanislav Havel / krajanská komunita Bela Crkva, Srbsko

Banát nemá hranic je nové motto českých krajanů v Banátu. Snahou je, aby čeští krajané na obou stranách Dunaje více spolupracovali, družili se a lépe se znali.

První ročník *Krajanského poháru* se uskutečnil v září 2018 v rámci oslav *Dne českého jazyka* ve Svaté Heleně v Rumunsku. Druhý ročník se konal 23. února 2019. Na fotbalový turnaj přijeli tentokrát do srbské Kruščice Češi z rumunského Gerníku (proslaveného Pavlem Nedvědem, který zde má své příbuzné), belocerkverská Škola Plus s několika slovenskými fotbalisty, Česká beseda Bela Crkva a domácí Kruščice sestavila dvě družstva. Setkání otevřela předsedkyně České národní rady v Srbsku Ljiljana Stehlik, zazněly státní hymny České republiky, Rumunska a Srbska. Samotné sportovní zápolení se neslo v přátelském duchu. Krajanský pohár si vybojovali mladí fotbalisté

z Gerníku, kteří ve finále porazili Českou besedu Kruščici. Bronz si zavěsila na krk Česká beseda Bela Crkva. Bramborovou medaili dostala Škola Plus z Bele Crkvi. A pátý byl druhý tým České besedy Kruščice. Po turnaji proběhla společná večeře v Českém domě, vyhlášení výsledků, hráči se zvěčnili na strom krajanského přátelství. A večer všechny roz-tancovala krajanská zábava s českou kapelou Jarka Bodnára.

Akce se velmi vydařila a nutno jen poznamenat, že na turnaji byla pro mladé Srby, Rumuny, Slováky a Čechy dorozumivacím jazykem čeština. **Děti viděly, že učít se český jazyk má smysl a že to může být zábava.**

Leonora Janotová

Leonora Janotová se narodila 14. 11. 1947 v Lipovci, nedaleko Daruvaru. Studovala na české základní škole a v českém oddělení gymnázia v Daruvaru. Po absolvování studia češtiny a třídní výuky na pedagogické akademii nejprve působila na českých školách na Daruvarsku a poté se stala ředitelkou České školy Komenského v Daruvaru.

Již jako mladá venkovská učitelka se zámala o kulturně-osvětový život krajanů, v roce 1988 byla zvolena předsedkyní *Svazu Čechů a Slováků v Republice Chorvatsko*.

Řadu let vedla učitelkou odbornou radu, podílela se na vypracování učebních osnov pro české školy v Chorvatsku a na vydání českých učebnic. Aktivně se zúčastnila seminářů a setkání učitelů národnostních menšin, pracovních schůzí v organizaci Rady Evropy o činnosti a problematice národnostních menšin Evropy. Byla organizátorkou seminářů učitelů a vlastivědných pobytů žáků sedmých tříd českých škol Chorvatska v České republice.

Na začátku občanské války (září 1991) se svými spolupracovníky organizovala odjezd žen a dětí z ohroženého území (celkem 1 500 osob) do České republiky, kde v sedmi rekreačních střediscích byla pro všechny žáky (7–18 let) zajištěna výuka. Během války spoluorganizovala dovoz a rozdělení humanitární pomoci z ČR (léky, sanitní materiál, potraviny a stavební materiál).

V roce 1992 organizovala v Daruvaru významné sympozium u příležitosti 400. výročí narození Jana Amose Komenského, kterého se zúčastnili přední chorvatští a čeští kome-niologové.

Podílela se na mnoha akcích – českých dožínkách, přehlídkách divadelních a folklorních souborů, dechovek, pěveckých sborů, dětském festivalu *Naše jaro* aj.; koordinovala vydavatelskou činnost časopisu *Jednota*.

Snažila se udržet důležité postavení a úlohu českého školství v Chorvatsku, a proto intenzivně spolupracovala s institucemi a orgány v ČR.

Leonora Janotová je držitelkou státní medaile ČR za organizování českého školství u příležitosti 400. výročí narození J. A. Komenského, státního vyznamenání Chorvatska – *Red hrvatskog pletera* za mimořádné zásluhy o rozvoj demokratických vztahů a o národní pokrok. Obdržela vyznamenání *Plaketa Tihomir Trnski Bjelovarsko-bilogorského županství*, erb města Daruvar za celoživotní dílo. Ministr školství Chorvatska ji povýšil na učitelku-rádkyni za vynikající činnost ve školství, na základě rozhodnutí prezidenta Václava Havla dostala státní vyznamenání *Za zásluhy o Českou republiku 3. stupně*, Československý ústav zahraniční jí udělil *stříbrného pamětního lva* a Parlament ČR *stříbrnou pamětní medaili „T. G. Masaryk“ za celoživotní obětavou práci ve prospěch české menšiny v Chorvatsku*. Za zásluhy v oblasti školství a rozvoje demokratických vztahů byla odměněna Cenou Jana Masaryka *Gratias Agit*.

Nástup týmů, slavnostní zahájení turnaje za zvuku hymny české, srbské a rumunské

Nástup kapitánů týmů – z Kruščice, Bele Crkve a Gerníku

Nejllepší rozhodčí krajanského turnaje

Sladká odměna po dobrém výkonu

Lenka Horňáková-Civade se studenty češtiny a českou lektorkou během setkání na univerzitě v Aix-en-Provence

Beseda Lenky Horňákové-Civade v univerzitní knihovně v Aix-en-Provence

Čeština je vzácná perla, a ty se musí chránit

Kateřina Malečková / lektorát Aix-en-Provence, Francie

Pro přemítání o životní cestě a tvorbě české spisovatelky a malířky Lenky Horňákové-Civade nemůže být lepšího místa než zastrčená kavárna pod platany na francouzském jihu. V poklidné uličce zalité sluncem to příjemně šumí, ve vzduchu se mísí vůně kávy, čerstvého křupavého pečiva, marseilleského mýdla a provensálských bylinek. A právě s tímto světem je spisovatelka, jež zde léta žije, často spojována.

Českému čtenáři svými romány a povídkami zprostředkovává takřka jihofrancouzskou pohádku. V její prvotině **Provence jako sen** (2010) s ní prožíváme odchod z Paříže, každodenní radosti i starosti s polorozpadlým zámečkem na venkově, který se s manželem všemožně snaží opravit a vdechnout mu nový život – smějeme se morálce francouzských řemeslníků, a zároveň spolu s autorkou úpíme, radujeme se z maličkostí v podobě lahodného domácího kozího sýra, sníme o vůni divoce rostoucí levandule, tymiánu a rozmarýnu.

Na stránkách knihy **Lanýže** (2011) se s ní do zádumčivého pochoří Luberon vydáváme na lov vzácných hub a ona nám za odměnu poodhaluje roušku tajemství světa sběračů tohoto černého zlata. Typickou atmosféru francouzských bister, kaváren a kavárniček

pak poznáváme při četbě **Pohlednic z kavárny** (2015): „Nejste ani venku ani uvnitř, tak někde mezi. Sedíte a nemáte nic na práci, ale nemůžete říct, že neděláte nic. Děje se tu spousta věcí, dají se zde potkat zajímavé osoby, příběhy a situace.“

Jsem Češkou a nikdy jí nepřestanu být

Počátky svého života ve Francii, které inspirovaly i její první literární počiny, líčí Lenka Horňáková-Civade jako léta absolutního okouzlení, objevování a radosti. Mladá slečna se ocitá po pádu železné opony v pohádkové zemi zakázaného ovoce, která má podobu svobody, v království umění a nových možností. „Cestování, Francie, to

všechno mělo pro mě auru nedosažitelnosti,“ vzpomíná spisovatelka, „a najednou mi spadla svoboda a netušené možnosti do klína. Žila jsem s pohledem upřeným dopředu, pohlčená tím, co jsem objevovala, co bylo jiné, zvědavá na to, co na mě čeká a co ještě neznám. Nedělala jsem žádné soudy a poměrování hodnot, jak a co bylo předtím. Reflexe a srovnávání s mou dřívější zkušeností a s rodnou zemí přišly až o něco později.“

Autorčin pohled na svět a na život zásadně změnily první studijní a pracovní zkušenosti, a zejména příchod vlastních potomků. Nejenže přehodnotila svoje priority v každodenním rodinném životě ve Francii, ale svého vývoje se dočkalo i její češství. „Když se narodily ve Francii moje děti, znamenalo to pro mě určité zapouštění kořenů na novém území a zároveň uvědomění si svých vlastních kořenů a nutnosti jejich předávání. Bylo jasné, že budu mluvit na děti česky. Právě jazykem předáváme daleko víc než jen jazyk samotný. Objevila jsem, že jsem Češkou a nikdy jí nepřestanu být, i když francouzské prostředí, kultura a jazyk mi hodně dávají a hodně z toho přijímám. Bylo důležité, aby děti měly kontakt s mou zemí, znaly české pohádky, kuchyni, krajinu, architekturu a tak dále. Tehdy přišly i hlubší úvahy: Co vše v sobě neseme, a hlavně jak se děti vlastně vychovávají ve dvou kulturách? Měla jsem obrovskou výhodu, že jsem mohla jezdit do České republiky, jak se mi „zachtělo“, a přátelé a rodiče jezdili také k nám. Žila jsem

v těch krásných podmínkách svobodného pohybu, nebyla jsem nikdy nucena svůj původ nebo jazyk zapírat, před někým ho schovávat nebo se za něj stydět. To byly samozřejmě úplně jiné podmínky, než jaké zažívali emigranti několik let předtím.“

V roce 2013 spatřila světlo světa česky psaná kniha **Prioritaire. Praha – Paříž**, která vzešla z korespondence Lenky Horňákové-Civade s francouzskou spisovatelkou Anne Delaflotte-Mehdevi, tehdy žijící v Praze. V tomto epistolárním románu z let 1993–2011 nejde pouze o přátelskou výměnu dopisů dvou žen objevujících a budujících vlastní život v novém evropském kontextu, ale i o hlubší poznávání země té druhé. Kniha vyšla v roce 2014 i ve francouzštině.

O tři roky později nastává v autorčině tvorbě obrat. Nebo jde pouze o přirozený vývoj? Další román vychází u francouzského nakladatele *Alma éditeur* a je psán francouzsky. Ovšem nemění se pouze jazyk, změny doznala i tematika. Mohlo by se zdát paradoxní, že poté, co autorka ovládla dokonale francouzský jazyk a našla svoje místo ve francouzské společnosti, se v ní začaly více ozývat české kořeny a ona pocítila potřebu svou českou zkušenost verbalizovat.

První francouzsky psaný román **Giboulées de soleil** (v českém překladu **Marie a Magdaleny**, 2017) byl pro autorku vskutku průlomový, získal totiž navíc také ocenění *Prix Renaudot des lycéens*. Je pochopitelné, že prestižní cena poutá pozornost médií, a tudíž i dalších čtenářů. Lenka Horňáková-Civade si tohoto významání považuje o to víc, že vzešlo ze studentské poroty: „Jsou to mimořádní čtenáři, nemají žádný filtr, nezajímá je, jestli je autor neznámý nebo slavný, jestli je nakladatelství velké nebo malé. Čtou příběh, a ten je buď osloví, nebo neosloví. Potěšilo mě, že se vydali na „neznámé území“, protože o Československu se toho ví obecně málo. Přišlo mi to od nich skoro odvážně.“

Mohlo by se zdát paradoxní, že poté, co autorka ovládla dokonale francouzský jazyk a našla svoje místo ve francouzské společnosti, se v ní začaly více ozývat české kořeny a ona pocítila potřebu svou českou zkušenost verbalizovat.

Skutečnost, že je román oceněn studenty, má jakýsi punc ryzosti.“

V jednu chvíli jsem měla pocit, že jsem jedním z nejlepších učitelů českých dějin ve Francii

Setkání se studenty považuje spisovatelka za oboustranně velmi podnětné: „Doufám, že v nich setkání probouzí zájem o literaturu, že je přivádí ke čtení. Bylo by skvělé, kdyby debata motivovala třeba jen jednoho studenta, který běžně nečte, aby sáhl po knize a přečetl si nějaký román.“ Mnohdy při setkáních čelí dotazům týkajícím se nejen svých knih, ale i pohnuté české historie 20. století. Spisovatelka tak často dokresluje obraz československých dějin nastíněný v románu *Giboulées de soleil*: „V jednu chvíli jsem měla pocit, že jsem jedním z nejlepších učitelů českých dějin ve Francii. Musela jsem vyprávět, rozvíjet a upřesňovat věci, protože román není knihou dějin, a ani jí nechce být. Zvědavost studentů je motivující a mě těší jim představit a přiblížit historii mé země.“ Lenku Horňákovou-Civade můžete potkat v roli spisovatelky nejen ve školách, ale i v knihovnách a knihkupectvích, přijíždí na pozvání různých spolků, nevyhýbá se ani méně obvyklým místům, a tak několikrát zavítala do věznice. Ač se spisovatelka ani v nejmenším nestrání kontaktu se svými čtenáři, přiznává, že zároveň rozumí i filozofii francouzského spisovatele českého původu Milana Kundery, který své publikum už přes třicet let nespátl: „Ano, ideální by byla společnost, kde by texty žily samy o sobě, aniž bychom znali jméno autora,“ souhlasí autorka, „on (Milan Kundera) má pravdu v tom, že text musí stát sám o sobě. Čistě literaturu skrz autora ji deformuje. Jakmile o autorovi něco víme, známe něco z jeho rodiny, z jeho okolí, čteme román i skrz mížku jakýchsi „předznaností“. Na druhou stranu,“ podotýká, „on byl učitel, takže dlouhou dobu byl v pozici toho, kdo sděloval věci a kdo předával. Já tuto učitelskou kariéru za sebou nemám,“ směje se Lenka Horňáková-Civade a neopomíná vyzdvihnout přínos slavného krajana a etablovaného spisovatele, který letos oslavil 90. narozeniny. „Milan Kundera otevřel dveře středoevropské literatuře. Vykonal tím buditeleskou a osvětovou činnost, protože předtím se na francouzském a západním trhu spousta středoevropských autorů vůbec nečetla. Pomohl tomu, že je tady čtenáři vůbec objevili. A s nimi i historii střední Evropy, současnou i tu hlubší. Za to kloubok dolů, a to nemluvíme o jeho vlastní literární tvorbě! Nikomu nikdy nestínil, to hluboce obdivuji.“

Čeština je vzácná perla, a ty se musí chránit

Lenka Horňáková-Civade žije neustále v dvojjazyčném prostředí. Pohybuje se mezi Českou republikou a Francií.

Měsíc mateřského jazyka v Žytomyru

Eva Řezníčková / krajanská komunita Žytomyr, Ukrajina

V ukrajinském Žytomyru se děti našich krajanů učí češtinu nejen ve školních lavicích, ale i formou zábavných her. Pokud vás zajímá, co je to HOLARIA, kde se lidé zdraví SAJONÁRA a jak to všechno souvisí s výukou češtiny v Žytomyru, přečtěte si tento článek.

Ve čtvrtek 21. února 2019 se v obou místních krajanských spolcích pořádaly vzdělávací akce *Hrátky nejen s češtinou*, které mají prohlubovat především vztah k českému jazyku. Akce se zúčastnili rovněž zájemci ze skupin dospělých. Žáci se ve zdejších školách učí kromě ukrajinštiny především polštinu a ruštinu, někde mají povinně angličtinu nebo němčinu, na výběrových školách je dalším jazykem francouzština.

Děti jsem rozdělila do skupin. Na stanovištích plnily úkoly, které prověřily jejich vědomosti z češtiny. Pro nejmenší děti, které s výukou letos začaly, byla připravena písmena. K písmenům vymýšlely slova, která zástupci zapisovali, ostatní děti malovaly k písmenům obrázky. Sestavily celou českou abecedu a zhlédly výukový program *Zábavná školička*, kde si procvičovaly paměť a pozornost s pexesy a písmeny. Starší děti vyplňovaly pracovní listy se zaměřením na logické myšlení a pravopis, luštily křížovky a osmisměrky, hádaly hádanky. Pro všechny zúčastněné byl připraven AZ kvíz.

V závěru jsme si povídali o jazykové různosti ve světě a přečetli příběh *Babylónské věže*. Úkolem bylo vysvětlit, proč místo jedné společné řeči začali lidé najednou mluvit různými jazyky a proč ti, kteří mluvili stejnou řečí, odcházeli společně žít do jiné části země.

Zábavné odpoledne jsme zakončili nácvikem pohybové hry *Hádej, kam teď letíme*. Nejprve se děti rozletěly do Ameriky, kde sice nemají knedlíky, ale pozdravily se s kamarády *Good morning, boys and girls*, následovalo Rusko s tanečkem *O, kalinka maja*, Japonsko se suši a pozdravem SAJONÁRA, Rakousko s valčíkem HOLARIA, HOU a pozdravem JUCHÚ. Poslední „přistání“ bylo ve spolku se známými českými pozdravy a tancem v rytmu polky.

Vyhodnocení a slavnostní vyhlášení vítězných týmů a převzetí diplomů a cen bylo v neděli 3. března 2019, kdy Žytomyrský spolek volyňských Čechů navštívil tiskový mluvčí Velvyslanectví ČR v Kyjevě David Mašek. Na setkání děti předvedly, co se z českého jazyka v tomto školním roce naučily.

Nácvik divadelního představení

Výuka češtiny v Žytomyru

Lenka Horňáková-Civade (1971)

Narodila se a vyrůstala v Prostějově, v Praze vystudovala VŠE a začala se studiem na FF UK. Při svých cestách se seznámila se svým budoucím manželem a usadila se na jih Francie. Na pařížské Sorbonně vystudovala výtvarné umění, kterému se věnuje aktivně: její kresby, akvarely a olejomalby jsou zastoupeny ve sbírkách v Austrálii, USA

i v Evropě. Od roku 2010 vydává česky psané knihy, v roce 2017 vyšel její první francouzsky psaný román.

Získala francouzské prestižní literární ceny *Prix Renaudot des Lycéens* a *Prix Littéraire Richelieu de la Francophonie*. Její francouzské knihy vyšly v autorčině vlastním překladu i v češtině.

Svoje zatím dva francouzsky psané romány dokonce přeložila do češtiny. Jak sama říká, kdyby román původně vznikl v češtině, byla by to jiná kniha. Každý jazyk má svoje prostředky a svůj svět možnosti. „Sebepřekládání“ ji zatím naplňuje a ona dodnes ráda drží nad svými knihami ochrannou překladatelskou ruku. Zajímalo by ji ovšem, jaký autor by se z ní stal, kdyby se překladu ujal někdo jiný. I když spisovatelka dnes vládne oběma jazyky, při svém příchodu do země galského kohouta neuměla francouzsky ani slovo. Francouzštinu však chtěla ovládat, úplně se jí tedy odevzdala, ponořila se do ní „hlavou, srdcem, ušima“. S rozkoší popisuje, jak mohla postupně vnímat drobné jazykové rozdíly, rozličné jazykové vrstvy, sledovat, jak se kdo vyjadřuje, jak skládá věty. „Bylo to jako by se postupně odhrnovaly závoje, a já jsem čím dál jasněji viděla před sebou novou krajinu, která je nekonečná.“ Svůj osobní příběh s poznávaním jazyka sdílí i při setkáních se studenty. Dává jim tak naději, že není nemožné dokonce ovládnout cizí jazyk. Snaží se jim rovněž vštípit lásku k vlastnímu jazyku: „Někdy je z francouzštiny dělán velký bubák, i pro francouzské děti a žáky. Říkám jim, aby se svého jazyka nebáli a nebáli se v něm dělat chyby. Samozřejmě, že také dělám chyby, a někdy jsou opravdu kreativní. Z chyb se dá poučit, a také díky nim vytvořit nový obraz nebo výraz. To je takový moment, kdy i učitelé zpozorní,“ uzavírá s úsměvem a dodává, že je zastáncem českého přísloví *Kolik jazyků umíš, tolikrát jsi člověkem*, jež ve Francii není moc známé: „Není to tedy tak zatížené jako u nás. Myslím, že naše schopnost cestovat z jedné kultury do druhé právě skrz jazyk je hodně silná a že si ji dostatečně neuvědomujeme. Je to dědictví a bohatství středoevropského území. To je naše silná stránka. Musíme si ji pěstovat.“

o vzácnosti: „Čeština je vzácná perla, a ty se musí chránit a pěstovat. Ta perla je součástí evropské kultury. Nelze vyčleňovat a přehlížet cokoli, co je její součástí, byt by to bylo jakkoli malé. Nelze poukazovat na ‚malost‘ jazyka jenom proto, že jím mluví jen 10 nebo 12 milionů lidí. Ta součást je stejně důležitá jako ta vzácnost. To je přesně to, co si musíme my Češi uvědomit: jsme součástí, patříme do celku, který se jmenuje Evropa, jsme v soukolí, a když se jakékoli kolečko nebo hřebíček z té mašiny vyndá, tak to prostě nefunguje, nebo to funguje špatně.“

Hrdinství za stolem

Na počátku letošního roku Lenka Horňáková-Civade představila čtenářům a médiím v České republice svoji knihu *Grófka* (2019), jež vyšla nejprve ve Francii pod názvem *Une verrière sous le ciel* (2018). Autorka v ní prostřednictvím románové hrdinky Any popisuje rozhodnutí člověka zavřeného za železnou oponou podniknout cestu ke svobodě. Kniha sklídila opět uznání francouzských čtenářů i kritiky a její úspěch je korunován cenou *Prix Littéraire Richelieu de la Francophonie*, která je udělována každé dva roky nejlepšímu románu ve francouzštině napsanému nefrancouzským autorem.

Lenka Horňáková-Civade mezitím narazila v Marseille na další inspirativní český osud a silný životní příběh, a tak se zrodil podnět pro nový román. Opět psaný francouzsky a opět se zásadním českým tématem. Zcela namísto bude dokonce označení vlastenecký román, i když to nebyl původní autorčin záměr. Ústředním hrdinou je český úředník Vladimír Vochoč, konzul v Marseille, který si zachovává i ve vyhrocené době druhé světové války svůj morální, etický a zodpovědný přístup. „Ze studia jeho života jsem zprvu získala pocit, že byl především právníkem ve službách republiky, státu. Mohl zůstat obyčejným úředníkem, ale historický kontext mu připravil neobyčejné

situace, v nichž se nejen s rázím v ruce a z kancelářským stolem zachoval jako hrdina. Čím víc jsem ho poznávala, tím víc mě překvapoval. A když jsem si ho náhle představila a slyšela ho, jak recituje československou ústavu coby báseň, stal se toho okamžiku pro mě románovou postavou,“ vysvětluje spisovatelka, „je příkladem hrdinství, ale i lidství. Na jeho ‚hrdinnou obyčejnost‘ můžeme být hrdí: my nemáme velké hrdiny, jako je například Cyrano. My máme spíše antihrdiny jako například Švejka. Ovšem máme i velké osobnosti, jako jsou Hus nebo Komenský, a třeba budeme mít i Vochoče, který i přes své hrdinství upadl téměř v zapomnění a široká veřejnost ho nezná.“

Lenka Horňáková-Civade je přesvědčena o tom, že tento příběh je univerzální, platný v každé době a společnosti. Netýká se jen československo-francouzské historie. Autorka chce svůj nový román, který vyjde pod názvem *La symphonie du Nouveau monde* v srpnu 2019 ve Francii, dopřát i českému čtenářstvu, a tak už přemýšlí nad českým překladem. Zdá se, že nakonec i tento román přeloží sama. „Asi mě ještě ovládá nějaký literární mateřský pud,“ uzavírá pobaveně.

Mezitím už však nastal čas k odchodu, dokonce i legendami opředené francouzské kavárny někdy zavírají.

Pozn.: V příspěvku je využit žurnalistický přepis mluveného slova.

Bibliografie v češtině

HORŇÁKOVÁ-CIVADE, L. (2010): *Provence jako sen*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny.

HORŇÁKOVÁ-CIVADE, L. (2011): *Lanýže*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny.

HORŇÁKOVÁ-CIVADE, L. – DELAFLOTTE MEHDEVI, A. (2013): *Prioritaire. Praha – Paříž*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny.

HORŇÁKOVÁ-CIVADE, L. (2015): *Pohlednice z kavárny*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny.

HORŇÁKOVÁ-CIVADE, L. (2018): *Marie a Magdalény*. Praha: Argo.

HORŇÁKOVÁ-CIVADE, L. (2019): *Grófka*. Praha: Argo.

Lenka Horňáková-Civade mezitím narazila v Marseille na další inspirativní český osud a silný životní příběh, a tak se zrodil podnět pro nový román. Opět psaný francouzsky a opět se zásadním českým tématem.

Autorka si také vzpomíná na povzdech jedné francouzské studentky, která se rozhodla učít česky, protože se často setkává s nepochopením svého okolí. Lenka Horňáková-Civade ji tehdy povzbudila slovy

Krešo Marić před nejstarší částí pivovaru

Krešo Marić – duše daruvarského pivovaru

Bohdana Pěva Šolcová / krajanská komunita Daruvar, Chorvatsko

Jedním z osobitých prvků života mnoha Čechů, chápaným jako pevná součást české kultury, je pivo. Vaření a konzumace piva má v české kultuře více než tisíciletou tradici a není pochyb, že také budoucnost (přestože podle výzkumů vypili v loňském roce Češi piva nejméně za posledních padesát let). Vztah mezi českou kulturou a pivem je vnímán jako samozřejmý a typický.

Nejen divu, že Češi, kteří se v 19. století přistěhovali do Slavonie¹, s sebou přinesli také pivní kulturu. Chorvatsko nebylo a není zemí s dlouhou pivní tradicí jako Česko nebo Německo. I když se nabízí, že první pivovar na Daruvarsku², kam

přistěhovalci nejvíce přicházeli, založili Češi, ve skutečnosti to byl majitel panství, hrabě Izidor Janković, potomek zakladatele města hraběte Antuna Jankoviće, a stalo se tak přímo v Daruvaru v roce 1840. Šlo o malý pivovar určený především pro potřeby zámku Jankovićů, ale také obyvatelům města a okolí. Tehdy ročně vyprodukoval pouze 500 hektolitřů piva (v roce 1998 však rekordních 255 000 hektolitřů, a v současné době asi 40 000 hektolitřů).

Roku 1893 koupili pivovar měšťané Pollak, Crner a Dobranovič, kteří pivovar modernizovali a začali vařit pivo pod značkou

Staročeško zimsko, točené z dřevěného sudu. Přípravy receptury piva a technologie vaření se samozřejmě ujali čeští přistěhovalci. Užité značky Staročeško (pro všechny druhy piva, která se v pivovaru vařila) bylo velmi dobrým marketingovým tahem nových majitelů – dobře věděli, že **české pivo má dobrý zvuk a pohlíží se na něj jako na jedno z nejlepších na světě**. Nabízeli jej především lázeňským hostům a další cílovou skupinou byli čeští přistěhovalci v Daruvaru a okolí.

Staročeško je nejstarší značkou piva na celém území Chorvatska a Pivovar Daruvar, jeden ze symbolů města, je nejstarším

pivovarem v Chorvatsku. Pivovar navíc sídlí od doby svého založení po současnost na stejném místě, což dokazují dobové litografie a staré katastrální mapy. Navzdory třem válkám, které se Daruwarem prohnaly, funguje pivovar bez přerušení. Ještě dnes jsou na průčelí hlavní budovy patrné stopy po granátech, které sem padaly v 90. letech 20. století během Chorvatské války za nezávislost. Život pivovaru se již od počátku jeho vzniku prolínal s životem Daruvaru. Díky tomu se v daruvarských ulicích rozsvítilo veřejné elektrické osvětlení již v roce 1907, o půl roku dříve než v Záhřebu. Pivovar totiž pořídil zařízení na výrobu elektřiny a učinil z něj svou vedlejší činnost. Projevilo se to i ve změně oficiálního názvu pivovaru – vznikl Daruvarský akciový pivovar a elektrárna.

Již od roku 1992 je duší pivovaru **Krešo Marić. Je předsedou Sdružení malých nezávislých pivovarů Chorvatska a sládkem, který udržuje tradici vaření piva podle tradičního českého způsobu, sládkem, kterému se podařilo vybudovat respektovanou značku piva Staročeško, zakladatelem a organizátorem veletrhu nezávislých pivovarů nazvaného Craft Beer festival a v neposlední řadě také nositelem ocenění Osobnost roku 2016, které uděluje Chorvatský turistický svaz. Je znám také tím, že právě on uvařil první chorvatské pivo s konopím.**

Krešo Marić je čtvrtý člen jedné rodiny, jejíž tři generace v pivovaru pracovaly. „V pivovaru pracoval dědův bratr z maminy strany a jeho syn, tatínkův bratr a já,“ potvrzuje Krešo. „Ale podle rodinných vyprávění tu možná pracoval někdo z našich i dřív. To by se ale muselo zjistit. Z maminy strany – tedy české – strany mé rodiny v pivovaru pracoval můj prastrýc Věna Orct, který byl podle dochovaných záznamů o dělnících zaměstnán 3. října 1948. Našel jsem to ve starých knihách, které se našly v pivovaru. Jestli tu pracoval také jeho otec, nevím. Takový záznam se nedochoval. Po strýci Věnovi nastoupil jeho syn Marian. Česká větev mé rodiny se přistěhovala z Čech do Daruvarského Brestova. Z tatínkovy – tj. hercegovské – strany mé rodiny pracoval v pivovaru od roku 1962 můj strýc Vladimír Marić, který byl jedním z prvních studentů pivovarnictví v Záhřebu. Po dvou letech však odešel zpět do Záhřebu, kde založil katedru pivovarnictví na potravinářské fakultě.“

Pivovarnictví se v Chorvatsku studuje jeden rok v rámci studia na Fakultě potravinářské a biochemické technologie v Záhřebu. „Na fakultě jsem začal studovat v roce 1987 a během studia jsem dělal praxi v daruvarském pivovaru. Postupně mi pivovarnictví začalo přirůstat k srdci. Pivovar je v centru města a lidé ho mají v lásce. Když jsem byl malý kluk, moc rád jsem rybařil u řeky. Vedle pivovaru teče řeka Toplice, kam jsem chodil, ale tehdy tam byla divočina. Z pivovaru bylo slyšet, jak se tam pracuje, jak se plní láhve, jak přijíždějí nákladáky... A hlavně to z pivovaru nádherně vonělo. Když byla zima, tak jsme si z přepravek na pivo vyráběli brusle. Ufrazali jsme vršek basy a zbylo nám dno. To jsme si připevnili na boty

a mohli jsme se klouzat. Když jsem byl malý kluk, pracoval tu strejda a dědův bratr, ale do pivovaru jsem nechodil. A když jsem byl středoškolačk, zajímalo mě víc pivo než pivo. Nemůžu říct, že by mě pivovar jako malého kluka nebo mladíka kdovíjak zajímal. Až když jsem tady přišel pracovat jako inženýr, cítil jsem, že jsem našel své kořeny.“

Krešo Marić začal v pivovaru pracovat ve válečném roce 1992. Po ukončení studií na Fakultě potravinářské a biochemické technologie v Záhřebu krátce pracoval ve farmaceutické společnosti, v níž se zabýval genetikou. Táhlo ho to však do rodného města a do pivovaru.

„Když jsem přišel do pivovaru, první rok jsem prošel všemi fázemi výroby piva: varny, fermentace, plnění... Všechno mě moc zajímalo. Snažil jsem se přimět dělníky, aby dělali všechno to, co jsem studoval. Chtěl jsem, aby se to uplatnilo v technologii, aby se pivo vařilo, jak má. Ale jeden dělník, pan Vončina z Končenic, mi tehdy jasně řekl, že nevím o pivu všechno, přestože jsem inženýr. Prý uvaří pivo tak, jak jsem řekl, ale nebudu vědět, co se s ním bude dít a jaké bude. Zavola jsem si strejdu a ptal se ho, co mám dělat. ‚Ty jsi inženýr, ale nejdřív by sis dva tři roky měl udělat řemeslo tady v pivovaru. Až budeš vědět, co vědí lidé v pivovaru, pak z tebe bude skutečný inženýr a můžeš začít něco dělat.‘“

Receptura piva se dříve nezaznamenávala. Znal ji pouze vrchní sládek, který ji pře-

dával svému následovníkovi. „V roce 1995 jsem sepsal první technologii výroby piva Staročeško. Našel jsem recepturu, přidal něco svého, a tak jsme začali vařit pivo. Ale pivovar měl v devadesátých letech, během války, těžké časy. Po válce do Chorvatska přišly velké společnosti, které začaly pivovary a distribuční sítě kupovat. V roce 1995 jsme tedy vařili 255 000 hektolitřů, ale později, v roce 2008, kdy jsme museli ohlásit bankrot, jsme vařili už jen 80 000 hektolitřů. Když jsme v roce 2010

Nemůžu říct, že by mě pivovar jako malého kluka nebo mladíka kdovíjak zajímal. Až když jsem do pivovaru přišel pracovat jako inženýr, cítil jsem, že jsem zde našel své kořeny.

z bankrotu vyšli, vařili jsme jen 2 000 hektolitřů. Pivovary s takovou produkcí by v Německu, Anglii nebo Belgii zavřeli. Ale my všichni v pivovaru jsme se tenkrát rozhodli, že chceme pivovar zachovat, chceme pokračovat, aby tady v Daruvaru byl i nadále. V roce 2004 jsme byli pracovníci pivovaru a zároveň jeho akcionáři. Do roku 2008 jsem pracoval ve funkci technologa, takže jsem přemýšlel, kde koupit lacino suroviny, abychom uvařili laciné

pivo. Ještě jsem nebyl sládek.“

V roce 2010 se lidé v pivovaru vzchopili a začali takříkajíc od nuly. Novým vlastníkem pivovaru se stala společnost Kufner. „V roce 2010 jsme přemýšleli, kterým směrem se pivovar má vydat a jaké pivo bude vařit. Rozhodli jsme se pro koncepci sezonních piv – Staročeško bylo jarní, letní, zimní... Vyrobili jsme nová piva a začali rozšiřovat sortiment.“

V roce 2012 představil pivovar první nové značky: Staročeško zimsko, crveno, bock. „V roce 2012 bylo výročí 120 let značky

Pivovar Daruvar, 1947

Staročesko a vyrobili jsme speciální pivo Staročesko original podle staré receptury, kterou jsem našel. Chtěl jsem uvařit pivo, jaké se kdysi pilo v Daruvaru. Ale nakonec jsme museli 90 % výstavy toho piva prodat za poloviční cenu, protože ho lidi nechtěli pít.“

V posledních letech se ze Spojených států do Evropy šíří trend craft piva. Spotřebitelé chtějí ochutnat také něco jiného než „pouhý“ světlý ležák, a tak hledají piva, která mají výjimečnou chuť a byla vytvořena v limitované edici sládkem, který rád experimentuje.

„V roce 2014 začal v Chorvatsku craft boom a já jsem si řekl, že takové pivo bych rád vařil. Moje opravdová láska k pivu začala právě v roce 2010, kdy jsme začínali znovu. V roce 2013 jsem vyrobil první speciální pivo, které nemělo jméno, a tak jsem ho pojmenoval Pátý element. Nechal jsem se inspirovat stejnojmenným filmem. Moje koncepce byla taková: každé pivo má vždycky čtyři základní složky – slad, chmel, voda a kvasinky. A tyto složky ozvláštňuje pátý element: příchuť, tradice, láska nebo člověk, který pivo vytváří. Za tři měsíce jsem vymyslel další pivo. V roce 2014 jsme začali pivní linii Pátý element a teď máme 14 druhů piva a prodej našich piv stoupá. Lidi se naučili, že piva můžou být různá. Že Staročesko nemusí být jenom světlý ležák podobné chuti jako jiné pivní značky.“

V roce 2005 výzkumná agentura Nielsen zjistila, že pivo Staročesko zná jenom 5 % lidí ve věku od 18 do 30 let, kdežto lidé ve věkové kategorii 30 až 50 let již 40 %. „Dostat pivo do velkých řetězců je problém. V 90. letech bylo ve Slavonii spousta malých obchodů, jenom v Daruvaru jich bylo padesát. V našem městě tehdy ještě nebyl Interspar, Lidl, Billa a KTC, proto se asi 90 % piva nabízelo v malých obchodech. Nyní prodáváme pivo do Kauflandu. Přivezeme ho do centrály, odkud ho rozvezou. V kterém obchodě skončí, nevíme.“

Daruvarský pivovar byl po válce znárodněn a pivovarnictví se v období socialismu nepříkládala velká váha, za významný byl

považován pouze těžký průmysl. Podle právnění zaměstnanců pivovaru se na konci 50. let začal rozvíjet Dalit³, do něž byl převáděn veškerý zisk z pivovaru. Tak tomu bylo do 80. let. „Teprve v roce 1988 zůstal profit v pivovaru. V roce 1990 byly zakoupeny v Chotěboři v Čechách první stroje do lahvárny. Některé stroje byly z Dalitu, ale etiketovačka, plnič a podavač do přepravky byly z Chotěboře. Do roku 2004 se do pivovaru hodně investovalo, takže se zvýšila kapacita a zlepšila technologie.“

Dalo by se předpokládat, že pivovar během Chorvatské války za nezávislost přerušil svou činnost. „V roce 1991 a 1992 byla válka, ale pivovar stále pracoval, stále se vařilo, byl však problém s odbytem piva, protože asi 30 % lidí, kteří pili Staročesko, z Daruvaru odešlo. Byli to především Srbové, kteří tu žili po několik generací, pracovali tu a pili Staročesko. Místo nich přišli Chorvati z Bosny nebo z Vojvodiny, ti ale Staročesko nepili, protože jako Chorvati pili chorvatská piva Ožujsko nebo Karlovačko. Přišli jsme tehdy o odbyty také v jiných místech, odkud lidi během války a po ní odešli. Po válce bylo také problém jméno značky Staročesko. Všechno totiž muselo být po válce chorvatské, a Staročesko nezní moc chorvatsky...“

Každý rok udílí Chorvatský turistický svaz ocenění „Člověk – klíč úspěchu“ těm, kteří se zasloužili o rozvoj turistiky v Chorvatsku. Osobností roku 2016 se stal právě sládek Krešo Marić. „V roce 2014 jsem začal dělat craft piva a pomáhal jsem malým začínajícím pivovarům. Ve stejném roce jsme uspořádali první craft festival v Daruvaru, jmenuje se Den nezávislosti. Už předtím jsme u nás v pivovaru pořádali Dny piva, na kterém se ochutnávalo pivo a kde hrály kapely. Přicházeli lidé, kteří s vařením piva začínali, neměli trh, neměli nic, a tak u nás prodávali své pivo a návštěvníci měli možnost seznámit se s jejich produkcí. Tak vlastně vznikl craft festival Den nezávislosti. Turistické sdružení mě proto kandidovalo na ocenění Osobnost roku. Je to na celochorvatské úrovni.“

První a jedinou chmelnicí v Chorvatsku byla na přelomu tisíciletí chmelnice Gregurovac u Križevců. Plodila chmelové šišky pouhých deset let, jelikož pivovary se zahraničním vlastníkem nakupovaly chmel mimo Chorvatsko. Zemědělské družstvo tedy nemělo odbyty, zastavilo pěstování chmele, chmelnici přeoralo v kukuřičné pole a zbytek úrody zaoralo. Tak se tato chmelnice stala první a poslední chmelnicí v Chorvatsku. „V roce 1999 jsme jako pivovar začali podporovat vybudování chmelnice v Gregurovci u Križevců. Až do roku 2008 jsme nakupovali chmel jenom tam, pak ale šla naše produkce piva dolů, takže jsme nepotřebovali nakupovat tolik chmele. Rok 2008 je rokem, kdy skončilo pěstování chmele v Chorvatsku. Když jsem přišel do pivovaru, všechny jugoslávské pivovary nakupovaly chmel ve Slovinsku. My teď také nakupujeme ve Slovinsku. V roce 2012 jsme se rozhodli, že Staročesko musí být vařeno z českého chmele, aby mělo českou chuť, a tak jsme začali nakupovat žatecký červeňák. Ale v roce 2013 jsme ho nemohli koupit, protože nebyla velká úroda a hodně si ho nakoupil Budvar, Prazdroj a korporace. V roce 2015 jsme se tedy rozhodli pro chmel ze Slovinska. Koupit speciální věc, jakou je červeňák, je problém. Proto teď vaříme ze slovinského chmele. Pro pivo Pátý element kupujeme americký druh chmele, který je specifický, tady v Evropě se nedá vypěstovat.“

Daruvarský pivovar je jediným pivovarem mimo Českou republiku, který vyrábí pivo podle tradiční české technologie. Sládek Krešo Marić se významným způsobem zasloužil o udržování kontinuity tradičního způsobu výroby piva a rozšíření povědomí o daruvarském pivovaru a jeho vlajkové značce Staročesko.

„Myslím, že posledních pět let bylo pro mne jako dvacet pět let života... Kvůli tomu, co všechno se tu v pivovaru udělo. Když vidíte, že velké věci můžou vzniknout z něčeho, máte nádherný pocit. Jsem šťastný, že jsem byl součástí procesu, během něhož se podařilo něco dokázat. Můj příběh o pivu začal v roce 1995, kdy jsem psal první technologii výroby piva, ale tehdy to bylo spíš inženýrství, nebylo u tolik lásky k pivovaru a lidem. Teď jde u mě hlavně o tu lásku. Jsem rád, že jsem přečkal těžké časy pivovaru. Daruvarský pivovar má totiž svou hodnotu. V roce 2020 budeme slavit 180 let výročí založení. Na jeho historii jsme my lidé z pivovaru i lidé z Daruvaru velmi pyšní.“

Pozn.: V příspěvku je využit žurnalistický přepis mluveného slova.

³ Dalit čili Da(ruvarská) I(jevaonica) i t(vornica) – slévárna a továrna na výrobu strojů založená v Daruvaru Franzem Effenbergerem z Liberce, výroba začala v roce 1907, po 2. světové válce byla továrna znárodněna. V roce 1954 se stal ředitelem továrny Adolf Hašpl, chorvatský Čech, který továrně zasloužil celý svůj produktivní věk. Ještě v 80. letech minulého století byl Dalit největší továrnou v kraji, která zaměstnávala 1 800 pracovníků. Po občanské válce v 90. letech minulého století začala továrna skomírat a dostala se do konkurzu.

Program Hlávkovy nadace na podporu studentů-krajanů

Jiří Hasil / Filozofická fakulta Univerzity Karlovy

Nejstarší česká **nadace Nadání Josefa, Marie a Zdeňky Hlávkových** byla založena 25. ledna 1904 významným českým architektem, stavitelem, podnikatelem, památkářem a především mecenášem Josefem Hlávkou (1831–1908).

Hlávkova nadace projektovala či postavila 150 významných staveb ve Vídni (Dvorní opera, Arsenal, bankovní i činžovní a obchodní domy, šlechtické paláce) i v Praze (Zemská porodnice, blok vlastních činžovních domů na Novém Městě pražském mezi ulicemi Vodičkovou a Jungmannovou) a v Černovicích (dnešní Ukrajina; biskupský areál řeckokatolické církve, dnes zapsaný na seznamu Světového kulturního dědictví UNESCO, nyní v něm sídlí Národní univerzita Jurije Fedkoviče). Ve Vídni je Hlávkova vnímán především jako stavitel mnoha významných budov, na Ukrajině je považován za výsostného architekta a umělce, v Česku si nejčastěji Hlávkova připomínáme v jeho roli mecenáše české vědy, kultury a vzdělání. Hlávkova se věnoval též činnosti památkářské a stal se největším českým mecenášem, zasloužil se o založení České akademie císaře Františka Josefa pro vědy,

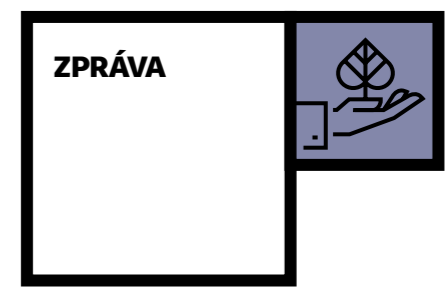
lingvistiky, slovesnosti a umění v Praze a Národohospodářského ústavu. Podporoval významné české umělce a jejich tvorbu. Postavil v Praze koleje pro talentované české studenty a ke konci svého života založil nadaci Nadání Josefa, Marie a Zdeňky Hlávkových, které odkázal veškerý svůj majetek.

Nadání Josefa, Marie a Zdeňky Hlávkových vyhlásilo program na podporu studentů-krajanů, kteří nastoupí ke studiu na veřejných vysokých školách v Praze v akademickém roce 2019/20.

magisterského či doktorského studijního programu vyučovaného v českém jazyce v prezenční formě studia, a to ve standardní době studia bez ohledu na jeho oborové zaměření. Program podpory studentů-krajanů obsahuje bezplatné ubytování v Hlávkově koleji v Praze po standardní dobu studia, příspěvek na pořízení předepsaných studijních pomůcek a úhradu cestovních nákladů jedné cesty z místa bydliště do Prahy a zpět v akademickém roce. Na základě dohody Nadání s příslušnou vysokou školou bude studentovi poskytnuto stipendium v souladu s vnitřními předpisy této školy. Nadání může též poskytnout studentovi zvláštní odměnu za vynikající studijní výsledky. Podmínkou pro zařazení studenta do programu je jednak přijetí ke studiu a úspěš-

né plnění studijních povinností a jednak doložení problematického sociálního zázemí rodiny studenta, které neumožňuje finanční krytí jeho nákladů na studium (čestné prohlášení o nemajetnosti). Zájemci o tuto formu podpory získají více informací na webových stránkách Nadání Josefa, Marie a Zdeňky Hlávkových. Věřme, že program Nadání bude poskytovat podporu studentům-krajanům i v příštích letech. Záštitu nad tímto programem podpory respektujícím zásady zakladatele Nadání pro poskytování podpory českým nemajetným studentům převzalo Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy České republiky. ■

Nadaci spravuje správní rada v čele s jejím předsedou, předním českým ústavním právníkem, profesorem Václavem Pavlíčkem. V roce 2019 správní rada Nadání Josefa, Marie a Zdeňky Hlávkových uveřejnila program podpory studia studentů-krajanů trvale žijících v zahraničí na veřejných vysokých školách se sídlem v Praze s nástupem do studia v akademickém roce 2019/20. O podporu mohou žádat studenti-krajané, kteří byli přijati do bakalářského,

ZPRÁVA

Magisterského či doktorského studijního programu vyučovaného v českém jazyce v prezenční formě studia, a to ve standardní době studia bez ohledu na jeho oborové zaměření.

Program podpory studentů-krajanů obsahuje bezplatné ubytování v Hlávkově koleji v Praze po standardní dobu studia, příspěvek na pořízení předepsaných studijních pomůcek a úhradu cestovních nákladů jedné cesty z místa bydliště do Prahy a zpět v akademickém roce. Na základě dohody Nadání s příslušnou vysokou školou bude studentovi poskytnuto stipendium v souladu s vnitřními předpisy této školy. Nadání může též poskytnout studentovi zvláštní odměnu za vynikající studijní výsledky. Podmínkou pro zařazení studenta do programu je jednak přijetí ke studiu a úspěš-

né plnění studijních povinností a jednak doložení problematického sociálního zázemí rodiny studenta, které neumožňuje finanční krytí jeho nákladů na studium (čestné prohlášení o nemajetnosti). Zájemci o tuto formu podpory získají více informací na webových stránkách Nadání Josefa, Marie a Zdeňky Hlávkových. Věřme, že program Nadání bude poskytovat podporu studentům-krajanům i v příštích letech. Záštitu nad tímto programem podpory respektujícím zásady zakladatele Nadání pro poskytování podpory českým nemajetným studentům převzalo Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy České republiky. ■

Záštitu nad tímto programem podpory respektujícím zásady zakladatele Nadání pro poskytování podpory českým nemajetným studentům převzalo Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy České republiky. ■

Zdroje

Hlávkova nadace [online]. Cit. 2019-05-17 <<http://www.hlavkovanadace.cz/>>.

Veřejná výzva. Hlávkova nadace [online]. Cit. 2019-05-17 <http://www.hlavkovanadace.cz/verejna_vyzva_2019.php>.

Hlávkova nadace - Univerzita Karlova [online]. Cit. 2019-05-17 <<https://cuni.cz/UK-4173.html>>.

Češi ve Slovinsku

Tadeja Jereb, Tena Šokman, Bety Uršič, Aleš Zrimšek
úvod Zdeňka Kohoutková / lektorát Lublaň, Slovinsko

Druhý semestr akademického roku 2018/19 se na katedře českého jazyka a literatury Lublaňské univerzity nesl v duchu tématu časopisu *Krajiny češtiny – Češi v zahraničí*. Lektorka českého jazyka a literatury Zdeňka Kohoutková ale téma trochu upravila a se studenty se zaměřila na Čechy ve Slovinsku.

V hodinách lektorských cvičení se studenti ponořili do historie, četli články o významných Čechách, kteří působili na slovinské půdě, podívali se na dokument o českých architektch v Lublani, zjišťovali informace o spisovatelích, inženýrech či umělcích, kteří část života prožili na území dnešního Slovinska. Na závěr měli za úkol studenti všech ročníků napsat příběh, dopis či rozhovor o Čechách, jejichž život byl spojen se Slovinskem. Odevzdaný článek se musel zakládat na pravdivých událostech, ovšem při tvorbě prokázali studenti vysokou míru fantazie.

František Čáp ve Slovinsku

Tadeja Jereb

Dobrý den, dovolte mi, abych se vám představil: jsem František Čáp, česko-slovinský režisér. Narodil jsem se v roce 1913 a do roku 1948 jsem žil a působil v Česku. Moje kariéra byla nejdřív udusená nacistickým režimem, pak komunismem. Zjistil jsem, že v Česku už nebudu moct vytvářet filmy, tak jsem se rozhodl, že se přestěhuju někam jinač. Nejdřív jsem jel do Německa, pak jsem se usadil v Slovinsku, přesněji v Portoroži – tam, kde je moře. Právě to moře mi na počátku dávalo inspiraci, v Piranu zase výhled z hradeb mně připomínal Prahu.

V roce 1953 přišel můj první větší úspěch – natočil jsem film *Vesna*, který byl v Slovinsku moc oblíbený! Dokud jsem byl úspěšný, měl jsem také peníze, ale nemůžu zato, že jsem s nimi vůbec neuměl. Zval jsem své kamarády na večírky a žil jako aristokrat. No, to znamená, že se mi nic nepodařilo ušetřit...

Pak jsem dělal jenom příležitostné práce, choval jsem slepice, prodával vajíčka a pronajímal byty v Portoroži turistům. Moc úspěchu v byznysu jsem neměl, jak vidíte. Byl jsem spíš romantik, který se nestaral o peníze. A možná, že to byla také vina toho, že jsem neuměl dobře slovinsky a z toho jsem měl problémy, že mi lidé ne-

rozuměli. A nerozuměli mi také z důvodu, že jsem by homosexuál. V tom období byla homosexualita pronásledována, mohl bych skončit i ve vězení. Ale stejně jsem se oženil, avšak můžete si představit, že to nebylo manželství z lásky. Svoji manželku ldu jsem si ale moc vážil, byla má dobrá přítelkyně.

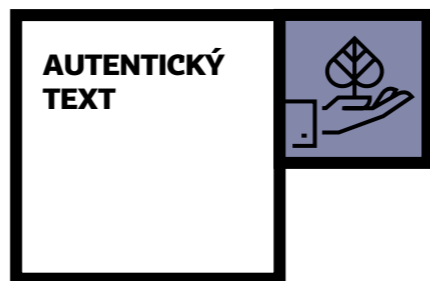
V posledních letech svého života jsem žil jako samotář a všichni na mě zapoměli. Tušil jsem, že se nemůžu vrátit ani do Česka. Zemřel jsem v roce 1972 v nemocnici. Nikdo ještě do dneška neví, co se se mnou přesně stalo... Možná jsem ze smutku vypil celou láhvičku, možná, že jsem naprosto usnul. Pohřben jsem na hřbitově v Piranu, odkud mám krásný výhled na moře. Aspoň něco!

To byl můj život v Slovinsku, šťastný i smutný... ale alespoň jsem tady zanechal svou stopu a značně zapůsobil na slovinský film. Dokud se budu lidé rádi dívat na film *Vesna*, budu stále žít i já.

Pohádkové Slovinsko

Tena Šokman

Kdo ještě nezná slovinské pohádkové hrady, skrytá místečka, krásné hory, bistré řeky a tajemné jeskyně, neví co zmešká. O tom všem, ale i mnohem více můžete přečíst v knize *Pohádkové Slovinsko* Aleny Vorličkové. V ní Alena píše o svých zkušenostech ve Slovinsku a se Slovinci. Říká jí *Netradiční průvodce ve formě e-booku pro rodiny s dětmi i bez nich*, protože jsou v knize obsaženy příběhy a pohádky k jednotlivým místům, které nikde jinde nenajdete. Mnoho Čechů doposud navštívilo Slovinsko a stojí za zmínku, že mnoho z nich zanechalo nesmazatelnou značku a ovlivnilo Slovinsko, jak ho známe dnes. Jednalo se většinou o architektky, vojáky, průmyslníky (např. skláři), ale Alenu se Slovinskem spojuje něco blížíší – láska ke Slovinsku. Je zamilovaná do jeho kultury, kuchyně, domácích lidí a jejich pohostinnosti. Toto je přesně téma její knihy, s četnými tipy na návštěvu ve Slovinsku,

například co vyzkoušet na jídle, kde spát, co navštívit atd. Alena se snaží získat informace méně známé, a tím i zajímavější příběhy o skrytých a tajemných místech Slovinska. Jedním dvěma kliknutími našla autorku na internetu a hned ji kontaktovala. Teď už jsou kamarádky, jedna druhé ukazují skryté poklady svých zemí a spolupracují na ním oběma milých, jednou víc literárních, jindy spíš turistických projektech. Jako své nejoblíbenější místa Slovinska považuje jezero Bohinj, i když už dávno není utajené, půvabné přímořské městečko Piran a ještě neobjevené městečko Škofja Loka a jeho okolí plné pohádek. Škofja Loka jí připomíná Český Krumlov, ale bez turistů. Její kniha má velký úspěch a je velmi hrda na ní. Vždy, když navštívila své slovinské přátele, vzali ji na nějaká nová místa, o kterých vyprávěli spoustu příběhů. Všude si brala prospekty a zapisovala si informace do velkého sešitu. V té době v Česku nebyl žádný průvodce Slovinskem, tak půjčovala svůj sešit přátelům, cestoval několikrát do Slovinska a zpátky. Kolik miluje Slovinsko vypráví i faktum, že napsala i další knížky týkající se slovinské kultury, které většinou vydala sama. Když se jí zeptali, co si myslí o česko-slovinských vztazích, řekla, že jí česko-slovinské vztahy nepřestávají udivovat. Dozvídá se, kdo z českých osobností žil a působil ve Slovinsku a naopak. Sama se ve Slovinsku cítí jako doma. Překvapuje jí, kolik je smíšených manželství a určitě vidí budoucnost v udržování dobrých vztahů.

Josef Váchal

Bety Uršič

Soča, 1917

Milá Anno! Dnes ti nebudu psát o hřmění granát nebo o hladu, taky ne o výkřikách, pro které občas nevím, zda jsou ozvěny z dálky nebo odraz mé vlastní bolesti. Uvědomil jsem si, že nemá smysl psát o věcech, které si člověk nedokáže představit, pokud je nezažil sám.

Místo toho ty posílám výkresy vesnice, ve které jsem našel útočiště. Tady jsem potkal několik slovinských vojáků. Nemluvíme stejným jazykem, ale můžeme si porozumět. Jeden z nich mi půjčil knihu slovinského básníka Simona Gregorčiče, který psal o řece Soči a o válce dlouho předtím, než tato krutost začala. Přeji si, abych se já

také mohl podívat na řeku a vidět její krásu, bez krve mých padlých bratrů.

Krasna si, bistra hči planin,
Brdka v prirodni si lepoti,
ko ti prozornih globočin
nevihte temne srd ne moti —
krasna si, hči planin!...
Nad tabo jasen bo obok,
krog tebe pa svinčena toča
in dež krvav in solz potok
in blisk in grom — oh, bitva vroča!

Pokusím ti poslat obrázek řeky a hor s příštím dopisem. Také musím omluvit své hloupé sliby, které jsem napsal v prvních písmenech, když jsem slíbil, že budu doma do konce roku a že se vrátím bezpečný a zdravý. Teď jsem si uvědomil, že je prostě hloupé počítat týdny dokud se znovu nesetkáme a že jsou moje jediné zbytky klidu jenom vzpomínky na dny, které jsme strávili spolu. Teď si nejsem jistý, že můžu slíbit, že se vůbec vrátím domů.

Piš mi hodně, že můžu vzít tvoje dopisy zpět do frontové linie se mnou a pošli tvůj obrázek, takže nezapomenu na tvoji krásnou tvář.

s láskou,
Josef Váchal

Jednoho březnového dne roku 1939

Aleš Zrimšek

Mrazivá noc se pomalu táhla k novému dni. Ačkoli se nad Lublaní držela hustá mlha, několik slunečních paprsků proniklo i do bytu Josipa Plečnika. Zatímco se ostatní věnovali ranním záležitostem, Plečnik znepokojen seděl u rozhlasového přijímače. S cigaretou v ústech ladil přijímač a podařilo se mu najít přesnou vlnovou délku pražského rádia. Viditelně zneklidněný hlasatel přečetl veřejnosti: »Vůdce přijal dnes českého presidenta dr. Háchu a ministra zahraničí dr. Chvalkovského na jejich přání v Berlíně v přítomnosti říšského ministra zahraničí Ribbentropa. President českého státu prohlásil, že klade osud českého národa a České země s plnou důvěrou do rukou Vůdce Německé říše. Vůdce přijal toto prohlášení a rozhodl se, že přijímá český národ pod ochranu Německé říše a že mu zaručí autonomní vývoj národního života a jeho vlastní svébytnost...«

Plečnik zhrozen vypnul přijímač. V bezpeči velkého křesla přemýšlel o osudu Čechů a Slováků. Co znamená nenadálá okupace pro jeho dobré kamarády a známé v Praze? Za chvíli přemýšlení ho napadlo tušení o opětovném zápasu evropských národů. Setřásl to, až když v předsíni najednou zazvonil telefon.

»Prosím?« stísněně zvedl sluchátko a ohlásil se. »Ano, tady Plečnik.«

Na druhé straně uslyšel známý chrapotivý hlas.

»Ach, vy, pane Hráský! Ano, přijedu.«
Téměř by zapomenul na dlouho očekávanou návštěvu českého kamaráda. Rychle se oblékl a autem odjel Resslovou ulicí na hlavní nádraží. Tam ho čekal Jan Vladimír Hráský, který mu pokynul novinami. »Pane Plečniku!«

Jejich setkání bylo opravdu srdečné. Velmi oslaben Hráský si přál, aby naposled mohl vidět Lublaň.

»Jsem moc rád že vás vidím,« vesele pozdravil Plečnik drahého hosta.

»Ja také,« objal ho Hráský.

O jednu hodinu později už snídali na zahradě oblíbeného hostince blízko Lublaňky. »Ještě vzpomínáte, inženýre Hráský, jak jste tady pracoval?« zeptal se Plečnik svého o 15 let staršího kolegy a nalil mu kávu do šálku.

»Jak bych na to mohl zapomenout?« usmál se Hráský. »Přežil jsem zde téměř desetiletí a půl. Od roku 1884, když jsem byl jmenován městským inženýrem, až do roku 1897, když jsem se vrátil do Prahy a stal se tam profesorem kulturního inženýrství na Císařské a královské české vysoké škole technické. V roce 1889 jsem byl pověřen stavbou Lublaňské opery. Na tomto projektu jsem spolupracoval s architektem Antonem J. Hrubým z firmy Fellner a Helmer.«

»Všechny projekty tady se vám opravdu podařily. Ale Lublaňská opera a rektorát univerzity jsou nejkrásnější,« řekl Plečnik. Jeho pochvala se Hráskému moc líbila, proto mu ji opětoval.

»Vaše adaptace Pražského hradu je velmi důmyslná a projekt kostela Nejsvětějšího Srdce Páně na Vinohradech je majestátní.«

»Domnívám se, že jste to ještě neviděl,« ukazuje mu Plečnik nové Trojmostí. »Kamennému obloukovému mostu arcivévody Františka Karla Rakouského, který už znáte, jsem přidal dva pěší mosty.«

»Krása,« byl nadšen Hráský. »Vidím, že jste účinně zlepšil průchodnost po mostě. Čím se nyní zabýváte?«

»Věnuji se zdejší Národní a univerzitní knihovně.« Plečnik se podíval na kostelní hodiny. Den rychle utíkal.

Byl už večer, když se rozhodli, že půjdou do kavárny v novém mrakodrapu. Lublaňský »Nebotičnik«, to vám byla budova! V roce 1933, když byla dostavěna, platila za nejvyšší ve Střední Evropě a na Balkáně.

K společnosti u stolu se pomalu přiblížili dva muži a starší z nich řekl:

»Promiňte, slyšeli jsme, že rozmlouváte v češtině. Jsme čeští režiséři. V minulých dnech jsme navštívili naše kolegy ve Slovinsku a zítra ráno se vracíme do Prahy.«

Teď se osmělil i mladší: »Já jsem František Čáp a to je můj kamarád Václav Krška.«

»Těší mě,« první řekl Plečnik a potom i ostatní.

»Už dlouho pracujete jako režiséři?« zajímal se Hráský.
»Já jsem už od mládí rád hrával a režíroval ochotnické divadlo,« povídal Krška.
»Napsal jsem knihu *Odházeti* s podzi-

mem, kterou budeme s Františkem už letos natočit v okolí Písku.«

»Já jsem si před několika lety zahrál studenta gymnázia ve filmu *Před maturitou*. Nyní budu režírovat film a Václav bude poprvé pracovat jako pomocný režisér,« objasnil Čáp.

»A jak se vám líbí v Lublani?« zaujímalo Bloudka.

»Krásné město, včera jsme šli k moři. František zůstal na pláži, ale já si rád zaplavu,« řekl Krška.

»Vy byste mohli pomoci Slovincům u natáčení filmů,« navrhl jim Plečnik. »Abychom konečně natočili zvukový celovečerní hraný film, na který už dlouho čekáme.«

»Už jsme o tom rozmlouvali se zdejšími kolegy. Byl bych rád, kdybych mohl pracovat i ve Slovinsku,« řekl Čáp.

Ze sousedního pokoje stále zněla hlasitá hudba, která byla najednou přerušena českým hlasatelem. »Na Pražský hrad ve 19 hodin a 15 minut přijel Adolf Hitler, aby podepsal výnos o Protektorátu Čechy a Morava, kterým ukončí existenci samostatného českého státu.« Všichni vešli do pokoje a tiše poslouchali mimořádné zprávy.

»Státní prezident dr. Hácha dorazil vlakem z berlínského Anhaltského nádraží až v 19.30 – jeho vlak byl schválně zpožděn, aby ho Adolf Hitler mohl uvítat na Pražském hradě. S kancléřem přijeli do Prahy i další vysocí funkcionáři Třetí říše. Hitler bude trávit noc na Pražském hradě.«

Česká katolická misie v Brookfieldu je vzácným místem setkávání, Josef Hasil je jejím nejstarším členem

Pětadevadesát dobrodružných let Josefa Hasila, Krále Šumavy

Marie Štěpánová / lektorka, Filozofická fakulta Univerzity Karlovy a Česká zemědělská univerzita

Medailon z posledních rozhovorů¹ s patrně nejnámějším nepolapitelným šumavským převaděčem, který letos šťastně oslavil „královskou“ pětadevadesátku. Tohoto neohroženého, drobounkého a hluboce věřícího agenta chodce, který do svobodného světa dopomohl řadě lidí, režim pronásledoval, vyslychal a věznil, zavraždil mu bratra a mstil se celé jeho rodině a okolí.

Zázemí v Zábrdí: sedmé z osmi dětí

Šumava, která zůstává v srdci pamětníka bezmála století od narození. – Osm dětí, které opustil jejich otec. – Tvrdá práce a mnohé zkoušení. – Sourozenecká soudržnost, odpuštění a náklonnost, které přetrvávají navzdory krutým ranám osudu věčně. Takové bylo v pár slovech dětství Josefa Hasila, narozeného 8. února 1924 v Zábrdí na Prachaticku. „Maminka se starala, jak jen mohla. Museli jsme jí pomáhat – šli jsme sloužit. V pěti letech jsem musel jít do vedlejší vesnice pást husy. Kdybych chtěl utéct, tak bych ani netrefil domů.“²

Totální nasazení v Bavorsku: práce v troskách

Ročník 1924 byl „obětovaný Německu“, zmiňuje Josef Hasil, kterému se podařilo odejít do Pasova. „Kdybych byl neutekl, musel bych jít do německých podniků, které byly bombardované. Ale já jsem se tomu vyhnul. V Pasově nebombardovali, až ke konci války, a to už jsem byl doma.“ Ve válečném Bavorsku betonoval zákopy, stavěl koleje, v rozmetaném Schweinfurtu pracoval v troskách: „Dali nás do továrny, kde se dělala všechna ložiska na letadla, tedy důležitá věc pro válečné účely.“ Pamětník se během totálního nasazení ocitl ve vězení – mezi hromadou šťenic, a to kvůli absenci z důvodu nemoci.

¹ Vzhledem k pokročilému stáří respondenta i přání rodiny se jednalo o vůbec poslední povolené snímané rozhovory s touto exilovou legendou.

² Citace jsou, pokud není uvedeno jinak, z několika – průměrně dvouhodinových – polostrukturovaných biografických rozhovorů Marie Štěpánové, autorky textu, s Josefem Hasilem v sídle České katolické misie v Brookfieldu v Illinois. Natočeny byly mezi říjnem 2017 a dubnem 2018. Jelikož se nejedná o text jazykovědně zaměřený, je využit žurnalistický přepis mluveného slova.

Bratři Hasilovi jako partyzáni odzbrojující Němce

Poslední válečné měsíce prožil ukrytý v Pošumaví a společně s bratry se stal partyzánem. Ustupující Němce, kradoucí kola, se snažili přimět, aby se vzdali Američanům. „To byla ta skupina partyzánů: zbraně v ruce, vždy připraveni střít. Šťastí, že se to nestalo, jinak by nás ti Němci rozstříleli, jak se na to dívám dneska.“ Odzbrojováním patrně předešli větším konfliktům v okolí. „Můj bratr, který utekl z Německa, z Magdeburku, dovedl dobře mluvit německy. A on jim povídá: ‚Vždyť jste prohráli válku, tak nemusíte krást, německá armáda nekrade.‘ Nakonec ta kola vraceli majitelům a zachránili tak celou vesnici, jinak by došlo na střelení a byli by určitě mrtví.“ Němce se snažili přimět k vyslechnutí zpráv a kapitulaci: „Bratr jim řekl: ‚Pojďte si poslechnout rádio, jak to vypadá.‘ Tak šli poslouchat k nějakému sedlákovu a tam hlásili, že německá armáda se vzdává, aby se vzdali.“

Příchod Američanů – benzín za máslo a vajíčka

Osвобоzením přicházela – bohužel jen nakrátko – radost a úleva. Oslavovalo se. Američtí vojáci si s lidmi ze Zábrdí a okolí vyměňovali benzín za máslo a vajíčka. Josef Hasil též vzpomíná: „Ve Vimperku bylo skladiště. Tam zastavila všechna německá armáda, co už ustupovala. Tam už byli Američani. Všechny zbraně, co už Němci nesměli mít, a všechny cary/káry byly zabavené. Američani je odvezli do těch strmých skal a strání, tam všechna ta auta ničili, všechno to padalo na hromady. Rozbili všechno.“

Josef Hasil vzpomíná na vězení na Pankráci: „Když jste přišla do dveří, tak vás hned někdo kopnul, dostala jste ránu do břicha, do nohou a už to lítalo. Nevěděla jste, kdo vás bije.“

Od pohraničnicka k převaděči

Během tří let mezi dvěma totalitami zahájil vyučený bednář Josef s partyzánskou knížkou po abstrakci policejní školy v Protivíně profesní dráhu u Sboru národní bezpečnosti. Jeho povýšení blokovala kriminální minulost jeho otce. Toho naposledy viděl jako pětiletý. Teď k němu však musel pro vymazání trestu. „Já jsem se mu nedal poznat, že jsem jeho syn. Sice mi bylo těžko u srdce, skutečně těžko. On ale mou matku, ani nechci povídat, v ožralosti bil.“

Jako pohraničnicka ve Zvonkové Josef nechával již brzy po komunistickém puči projít do svobodného světa množství skupin: „Když jsi někoho viděla, tak jsi ho měla chytit. Tak jsme je nechytli. A nechali jsme je být a vůbec jsme je nekontrolovali.“ Na německo-česko-rakouském pomezí aktivně pomáhal lidem v nouzi. Esenbák byl tedy zároveň převaděčem. „Problém byl, že jsem neposlouchal to, co chtěli.“

Osudný zimní přechod a následná zrada

Vříjnu se jeden komplikovaný útěk „za kopečky“ nenadále zvrtnul. „Já v ten den měl službu u útvaru na hranici a já na tu službu nešel. Oni si nabrali kufry a nemohli je unést a my pitomci jsme jim chtěli pomoci, tak jsme jim je nosili a sami jsme se unavili taky. A byl sníh, to bylo na Šumavě to nejhorší.“ Kombinace mlhy, oslepující vlnice, zatížení, neznámého terénu i přechodu „za čáru“ v pracovní době – to byly některé z faktorů, které zapříčinily, že společně s esenbáckým kolegou Zdeňkem Vyletou byli při návratu zpět do služby v pohraničí zadrženi. Vyčerpaná dvojice narazila na zdánlivého německého civilistu. Vyleta s ním odešel s vidinou, že zůstane na Západě, avšak Hasil se chtěl vrátit za snoubenkou Marií Vávrovou do Československa. „Tak jsem to vzal přes louku nahoru do lesů zpátky do Čech. Já nevěděl, že je to finančník, Vyleta taky ne. Když přišli kus dál, tak tam byla stanice. Vyletu tam dotáhl, oblékl si uniformu, vzal si flintu a šel chytit mě, protože si myslel, že mi nadběhne. Tak nenadběhnul. Já jsem šel do toho kopce, dýchal jsem jako pes. Už jsem nemohl. A když jsem šel, tak se mi tak točila hlava, že jsem se musel opírat nohou, abych nepadnul.“ S finančníkem se však potkal znovu: „Když jsem přišel na cestu, tak vyskočil a namířil na mě. Řekl mi: ‚Ruce vzhůru!‘ Německy. Já dělal, že mu nerozumím. Měl jsem služební pistoli, tak mi ukazoval na opasek, abych si ho sundal s flintou. Tak jsem ho pomalu rozepínal a po očku jsem ho pozoroval, kde je a kde má hlavně flintu. Udělal jsem skok, chytnul jsem mu tu flintu a strhnul jsem ji zpátky ode mě, pak jsme se o ní třikrát přetahovali. Strčil jsem ho tou flintou a on spadl ze strání. Já mu německy říkám: ‚Proč jsi tak pitomej, proč mě nenecháš. Já ti nic neudělám.‘ Ještě dnes vidím, jaký měl strach, ty oči měl venku.“ Po stělbě do vzduchu Josef vyklepl zásobník a ztratil se. Malátný šplhal do kopce, motala se mu hlava, v lese zbraň odhodil. Na chvíli si lehl u silnice a rozmyslel, že útvar je příliš daleko – bude muset chytit vlak. Po souboji byl zničený a žíznlivý. V domku u cesty poprosil o vodu a vyčerpaním zde usnul.

Hostitel, rumunský reemigrant Josef Marok, nelenil a příslušníka udal. Policie Hasila svlékla, našla u něj cizí zásobník, přivázala ho řetězy k posteli a zavlekla ho další den k výslechům StB. Přes Český Krumlov, České Budějovice a Tábor se dostal do vojenské věznice na Hradčanech. „Loretánské zvonky jsem slyšel každý den.“

„Tam jsem dost zažil, když mě přijímali, nedostal jsem bití, ale málo scházelo. Ten esenbák, co mě přebíral od hildky, která mě tam přivezla, mně vynadal, lidi zlatý. Ten mi dal

Z esenbáka převaděčem, tzv. Králem Šumavy. O vzniku stejnojmenného propagandistického filmu se Josef Hasil dozvěděl mnohem později

všechna špatná jména: ‚svine, zrádce‘ a tak dále. To jsem musel poslouchat a jen říkat: ‚Jo, jo.‘ Potom na mě natáhl ruku a chtěl mi ji vlepít, ale pak si to rozmyslel. Asi si říkal: ‚Kdybys nebyl esenbák, tak ti ji tady dám.‘ Ani Zdeněk Vyleta nešel trestu. Poté, co byl úředně převeden zpět do socialistického Československa, zakusil krutá mučení. Jako jediný syn z lépe situované rodiny však nebyl na strádání připraven tak jako odmala zkušený kolega. Oba zažívali hladovění, avšak Hasil dokázal ušetřit kousek chleba pro případ, že by další již nepřišel, či svému spoluvězni, který brečel hladu, nabízel část svého přídele.

Pankrác, Bory... „Čekal jsem každý moment, že se ve věznici otevrou dveře a přijdou pro mě.“

Na Pankráci oba čekaly výslechy. „Tehdy si pozvali Vyletu do místnosti na policejním ředitelství. Zavázali mu oči. Když jste přišla do dveří, tak vás hned někdo kopnul, dostala jste ránu do břicha, do nohou a už to lítalo. Nevěděla jste, kdo vás bije. A všechny ty příjemné věci vám při tom povídali, to si dovedete představit. Teď jsem Vyletu viděl: zuby rozbité a vyražené, několik týdnů nemohl mluvit a všechno ho bolelo. Tak já jsem čekal každý den, kdy to přijde na mě, to bití, kdy mě zavolají. Ale nevím proč, zaplat Pán Bůh, mě nakonec nezabili tak jako jeho.“ Na praktiky StB, v mnohém podobné těm předešlým nacistickým, Josef Hasil vzpomíná: „Jak jste se do něčeho zapletla a dostali vás do rukou, tak vás honili z místa na místo. Vyšetřování, věznice. Chtěli vědět, s kým jste pracovala. A když jste jim nic neřekla, tak vás zbili, zkopali. Některým zavázali oči, některým svázali ruce a odvezli je do Prahy, tam na policejní ředitelství. V celách, kde vyšetřovali vězně, je tloukli. Měli zavřené oči, že ani nevěděli, kdo je tlouče. Někteří byli tak hrozní, že vás mučili, pověsili do výšky, pustili vás dolů. A když jste zase nemluvila, tak ještě jednou.

S úsměvem na tváři po 95 letech plných zvratů, bolesti i naděje

Co vám mám povídat, jako mužskému vám začali mačkat na přirození varlata, to byla hrozná bolest. A když jste ještě nemluvil, tak to opakovali. A nedali vám jíst, tak vás trápili. Já jsem neprožil to nejhorší, ale můj kamarád prožil to bití, to zavázání očí, ten mně to vyprávěl, co všechno s ním dělali. "O to horší, že v mučitelé rozeznal přítele z mládí.

„Dopisy psané na oprátce“ i na smrt odsouzený generál Píka

V cele narazil pětadvacetiletý Josef i na mladíka, drogistu, který se před popravou ve vykonstruovaném procesu loučil dopisy s rodiči i svou milou. „Mluvit jsme spolu nemohli. Toho oběsili pro nic za nic. Soudce Vaš ho odsoudil k trestu smrti, žádná pomoc, žádná milost neexistovala. To bylo předem udělané, kdo bude oběšený, kolik mají dát ty tresty. To přicházelo z toho komunistického centra, ty rozsudky.“ Obávaný soudce Karel Vaš byl zodpovědný též za justiční vraždu Heliodora Píky – toho Josef Hasil ze své cely vídal, jak pochoduje po pankráckém dvoře. Sám Hasil dostal od Vaše za „zločin úkladů proti republice“ devět let žaláře. Za to, že se „spojil k úkladům a nenastoupil do občudzkové služby – politické pohnutky.“³ Ve vězení Josef potkal i bodré Moraváky a několik vězňů, kteří neušli oprátce. Za mřížemi bylo v té době též několik letců RAF.

Nucené práce v trestaneckém táboře a plány na útěk

„Na práci nás odvezli napřed do Plzně na Bory a potom do Dolního Jiřetína do dolů, to už jsme měli po soudu.“ Tři lidé tam zrovna při důlní činnosti zahynuli. Sám napojoval a rozpojoval linky vyváženého uhlí: „To bylo zodpovědné, těžké a nebezpečné.“ Se spoluvězněm Antonínem Vítkem, bývalým vojákem, zkoušeli napláňovat útěk, avšak nebyli první, kdo objevil slabé místo: „Den před námi tam utekl nějaký štábní kapitán Černý. Oni nás přešli, byli rychlejší.“

Později však zjistili, že převoz mukulů z dolů probíhá na dvě etapy: „Tak nás dali do místnosti, ta byla hlídána stráží s flintou, jak jim říkali. Hlídka tam jeden od dělníků, od komunistů. Stál u dveří a dával pozor, aby někdo neutekl, než přijede to auto. My jsme to vystihli a říkali jsme: „Musíme riskovat.“ Tak jak první odjeli, byl jsem s Tondou domluvený a řekl mu: „Hele, Tondo, já tam skočím ke dveřím, otevřu je a vyhltnu ven. A ty za mnou, tak jedinež utečem.“ Ale brali jsme si taky riziko, protože tam někdy venku hlídali esenbáci a měli psy. Ale tohle náhodou vyšlo, esenbáci tam nebyli, psi tam taky nebyli. A já vyhltnul ze dveří ven a Tonda řekl, ten strážce se tak leknul, že tam nechal stát flintu. A vyběhnul ven a křičel na nás (jak jsme se pak dozvěděli od jiných, co utekli): „Mladenci, ne-utíkejte, já to na vás neřeknu.“ Řekne, neřekne, my už jsme byli pryč – u zdi, u té vysoké hradby. Tu jsme přelezli a za ní byla cesta.“

Uprchlí vězni klíčují mezi světy; v nouzi se jim dostává pomoc

Úprk byl vyčerpávající – naštěstí i pro pronásledovatele. Vězni v měsíci zalité důlní krajině těžko hledali stín. Cestu zvolili naštěstí nepředvídatelnou: ostatní totiž prchali „logicky“ přímo do východního Německa. „Některé z nich chytli. Přivezli je druhý den, svázali do kozelců. Kopali do nich, bili je a pak je odvezli do kriminálu a byli za to souzeni a dostali nové tresty.“ Zamířili do žatecké oblasti, kde Tonda před zatčením pracoval u armádního letectva. Ještě z posledního kopce se ohlédl na lágr, z něhož se ozývaly budovatelské písně k výročí sovětského „osvobození“. Bylo 9. května 1949.

U žatce vyhledali Tondovu slečnu, avšak již bývalou. „Když jste nějakou dobu v kriminále, tak holka na vás nebude čekat. Když jsme tam přišli, ona měla někoho jiného, tak zavolala sedláka. Ten byl dobrý, ten nám dal bochníček chleba, tak jsme měli co jíst. My jsme se schovali v nejbližší vesnici, tam jsme počkali přes den. Tam byl hřbitov a kostelík, to bylo prázdné, nikdo tam nechodil.“ Museli se dostat přes letiště. Bylo nutné neustále se vyhýbat kroužícím reflektorům. Při úprku směrem k Plzni již byli prchající mokří a unavení a plní puchýřů. Natrefili na domek v lese. „Tak já jsem řekl Tondovi: „Tondo, tady počkej za těmi dvěma.“ Bylo ráno, tak před sedmou hodinou. Jen jsem otevřel dveře, tak tam je ženská jako vy. Já jí říkám: „Nezlobte se, my nejsme žádní zločinci, já jsem u SNB, utekl jsem z vězení, zavřeli mě jen proto, že jsem převáděl lidi přes hranice.“ A ona povídá: „Jé, pojdte dál, my máme syna a on chce taky utéct a my nevíme, jestli to už

udělal nebo ne.“ A hned tam byl hajný, přišel za ní a říkal: „Pojdte dovnitř, nebojte se nic.“ Hrozně nám pomohli, ošetřili nohy nějakým olejem, co mají na zvířata, pořádně umyli, dali nám jídlo a počkali jsme do večera. A večer jsme se domluvili, hajný říkal: „Já tady mám místo v lese, kde budete schováni, o něm vědí jen cikáni, oni tam chodí rodit.“ Dali nám nové boty, jídlo a v noci nás tam odvedli. Mezitím jsme se domluvili, kdyby mohli uvědomit někoho z mého kraje.“ Dali vědět oklikou prachatickému pekaři, bratrovi Jarovi. „Hned to vyřídili s bratrem Bohumilem, že sjedou k tomu hajnému. Přivezli šaty, boty, prostě nás vybavili. Na hlavu jsem měl klobouk nebo rádiouku a byli jsme připraveni vyrazit ven. Koupili nám jízdenku na autobus. Taky se někdy stane, že jdou kontroly, to jsme museli hlídat. Bratr Bohouš nám koupil jízdenky, sedli jsme si na autobus a jeli jsme do Plzně. Já si první sedl k šoférovi, Tonda si vlezl dozadu, abychom měli kontrolu. Jinak bychom se museli toho šoféra nebo esenbáka, který by to kontroloval, nějakým způsobem zbavit, s tím jsme museli počítat, ale všechno dobře dopadlo.“ Dorazili k Plzni, kterou pěšky přešli, a u Strakonice vyskákali z vlaku a mířili k Josefově rodné hroudě, kde setrvali asi měsíc, než odešli do Německa.

„Panenko Maria, jestli dělám dobře, chraň mě, a jestli ne, ať mě třeba zabijou!“

Jako uprchlíci byli po „screeningu“ zařazeni do lágru Murnau. S bratrem Bohumilem se přihlásili k CIC (Counterintelligence Corps), americké zpravodajské službě. Při přechodech na východ si postupně vybudovali – zejména na Prachaticku – celou síť spolupracovníků, stýkali se i s odbojáři z lidové strany v Pisku (odbojovou skupinou Třetí osvobodovací boj) – dozvěděli se tak kupříkladu o uvěznění Rudolfa Slánského. Josef Hasil, nazývaný komunistickým aparátem pro svou nepolapitelnost „Král Šumavy“, pomohl při svých cestách pro zpravodajské informace sjednotit též jednu rodinu – uprchlíkům z lágrů převáděl příbuzné. Režim ho chtěl živého, či mrtvého. „Chodili jsme do Čech jako spojky. Tam si mysleli, že budeme připravovat lidi, že udělají povstání, že porazí komunisty, a pak všechno padlo, komunisti všechno zavřeli.“

V nebezpečí „Králi Šumavy“ velmi pomáhala víra. „Já se hlavně modlím k Panně Marii, to je moje ochránkyň. Když jsem chodil do Čech, tak jsem se modlil: „Panenko Maria,

³ Dočteme se tak v trestním listu Josefa Hasila z 2. 2. 1949.

jestli dělám dobře, chraň mě, a jestli nedělám dobře, ať mě třeba zabijou!“ Vždycky mi pomohla a zůstal jsem naživu.“ Josef Hasil využíval své drobné postavy (162 cm) i perfektního sluchu: „Já měl tu výhodu, že jsem slyšel opravdu velmi dobře, to bylo moje štěstí při tom převádění. Já slyšel, jenom se něco malounko šustlo, a hned jsem věděl, kde je hlídka, a obešel jsem ji. Oni někdy kouřili, to bylo snadné zjistit.“

Bratr zastřelen, rodina vyslýchána

Za železnou oponu přešel i Hasilův bratr Julius. Pomáhal i dalším uprchlíkům. „Převlel tam nějakou rodinu z Prahy, nějakého inženýra, a myslím, že tam byly i děti.“ Další z bratrů – Bohumil, který po válce sbíral v okolí Českých Žlebů dobytek po Němcích, znal při ilegálních přechodech tamní terén. Když chtěl však převést vlastního syna, byla jeho mise tajným komunistickým agentem zrazena. „Oni už tam čekali týden předem. Už dělali hlídky. Dříve chodili třeba jenom dva a teď už čtyři a jinak rozdělení, čekali, že přijdeme. A bratr měl tu smůlu, že na ně zrovna narazil. On mís-to toho, aby byl u mě, tak se vzdaloval. Byl tak asi padesát metrů ode mě, když jsem slyšel střelbu. Já nevěděl, že je tak daleko. Narazil přímo na ně, tam ho zastřelili. Já střelil taky, ale věděl jsem, že mu nemůžu pomoci. Granáty jsem nehodil, nemohl jsem, ale z automatu jsem střelil na tu stranu. Když nevidíte, tak střelíte jen tím směrem, ale nikoho nevidíte, tak mu nemůžete pomoci. To nebylo žádné křičení: „Stůj!“, ne, to byla jen palba, slyšela jste samopal. Já jenom doufal, že se vrátí, ale nevrátil se už.“ 13. září 1950 Bohumila zasáhlo devět kulek.⁴

V důsledku činnosti bratrů Hasilových se komunistická zvůle pomstila na stovce osob, tvrdě i na zbytku široké rodiny. „Dozvěděl jsem se, že je všechny zavřeli – i moji maminku – a drželi ji v Českých Budějovicích půl roku až do mého soudu. Před tím soudem ji pustili, aby to nevypadalo tak blbě, že tam drží tak starou ženskou. Matka za nic nemohla, ani nikdo jiný. V té době já už byl v Německu. A tam se mluvilo, vždycky někdo něco prozradil. A to bylo nejhorší. Komunisti už to měli zajištěné, všude byli zrádci. Věděli, kdo je proti nim, takže se zavíralo.“

Utrpení bratrů a sester trápí Josefa Hasila více než ostatní. Sourozenci však – ačkoliv zažili muka za mřížemi i na práci v Pardubicích – „malému“ bratrovi nic nevyčítali. Psychické útoky v mnohém předčily ty fyzické: „Hrozně s nimi zacházeli. Týrali je tím, že jim nadávali – takovými jmény: „Vy kurvy! My jsme nikdy nikomu nic neudělali a od mládí jsme pracovali, každý někde jinde u sedláka. A ti jim hrozně nadávali: „Vy svině, kurvy, nechcete dělat!“ Nebyli jsme takoví zločinci, jaké z nás dělali. Důležité bylo, že je nebili. Jinde dostali takové bití, že člověk nemohl uvěřit, že to dělali naši lidé. Bože, odpusť jim všechno.“

Přátelé Josefa Hasila z řad exulantů: mj. František Schultz (dole), který jako hoch utíkal jen ve skautském stejnokroji, později veterán z Koreje; Karel Chrobák (nahore), vězněný salesián; Růžena Tornilová (dáma v modrém), parašutistka, jejíž manžel Vladimír Krman komunistům uletěl

Život za oceánem: Od oškrabování ledových kostí k Havlově medaili za statečnost

Zahraniční složky byly nakonec v plánuvaný puče neúspěšné, rodina skončila v base – včetně té potenciální budoucí (rodiče Vávrový čekal kriminál, těhotná Marie, která se opakovaně neodhodlala s Josefem odejít, měla po propuštění sloužit jako vějička), železná opona se stávala se svým ostnatým drátem stále neprostupnější, mnoho kolegů bylo prozrazeno a chyceno. Josef Hasil zvolil roku 1954 odchod do zámoří. V New Yorku se setkal s lidmi, které kdysi dostal do bezpečí západního světa. Se dvěma přáteli se vypravil za bratrem do kanadské Alerty. Na novém kontinentě začínal jako řezníkův pomocník oškrabováním zmrzlých kostí a po mnohých peripetiích se uchytil jako kreslič v korporaci General Motors.

Mezi Čechoameričany v chicagské Plzni se na tancovače seznámil s Eliškou (roze-nou Pokornou), rodačkou z Moravských Kninic, emigrantkou z roku 1938: „Před válkou, když Hitler zabíral Sudety, tak ten den se dostala do Ameriky. A pak už nemohla zpátky.“ Vyženil tři dcery, avšak vlastního syna Josefa Vávru potkal poprvé až po půl století. Do rodné země se vydal až po zrušení svého trestu – po revoluci. S maminkou Rosálií Hasilovou (roz. Turkovou) se už neshledal. V roce 1972 ji pohřbíval mladý kněz Miloslav Vlk. Ten byl za to potrestán.

Ve výrazné krajské enklávě v Chicagu i po mnoha desetiletích v exilu „Král Šumavy“ vzpomíná na svůj kraj, čte doma české knihy a noviny, sleduje českou televizi, pochutná si na českých pokrmeh a účastní se kra-

janských oslav, a to vše často v chicagské české katolické misii, jejímž je aktuálně vůbec nejstarším členem. V anglofonním světě mu pomáhala jeho milovaná manželka. „Byla taková pěkná a tak milá ženská. Hrozně mně připomínala moji sestru Žofinku. To byl takový zlatý člověk. Chytrá byla, moc chytrá.“ Roku 2001 se Josefu Hasilovi dostalo cti: obdržel od prezidenta Václava Havla medaili Za hr-dinství.

Lidé mají mít srdce!

Víra byla klíčovým prvkem života Josefa Hasila: „Já jsem se modlil každý den. Prosil jsem kdysi Pána Boha, aby mě ušetřil bití. Hlavně jsem se modlil k Panně Marii: každý den za moji maminku a za Elišku, manželku. A za všechny, kterým jsem svou činností ublížil.“ Patrně jeden z největších hrdinů moderních dějin, který vzhledem k vysílení a nemoci poskytl poslední rozhovor, Čechům vzkazuje: „Hlavně zdraví ať jim všem slouží, to jim přeju nejvíce ze všeho. A ať se mají lidi rádi, to všechno chci, aby bylo v Čechách. Mít se rádi. Lidi mají mít srdce, já říkám. Srdce!“⁵

Zdroje

Nahráná interview Marie Štěpánové s Josefem Hasilem (*8. 2. 1924) v České katolické misii v Brookfieldu od říj-na 2017 do dubna 2018.

Archiv obce Zábřeh [online]. Cit. 2019-04-24. <<https://digi.ceskearchivy.cz>>.

Po stopách třetího odboje: Král Šumavy (2011) [online]. Cit. 2019-04-24. <www.ceskatelivize.cz>.

⁴ Hledáním a zajištěním důstojného označení hrobu Bohumila Hasila se již od dob socialismu zabývá bývalý lidovecký ministr kultury a šéf Ústavu pro studium totalitních režimů Daniel Herman.

⁵ O poznání rozsáhlejší a umělecky propracovanější verze životního příběhu Josefa Hasila je autorkou připravena pro Post Bellum – Paměť národa – Příběhy 20. století.

Monitoring 2019 aneb Dvě krajanské komunity – rozdíly a shody

Olga Vlachová
Dům zahraniční spolupráce

V roce 2019 se v rámci pravidelných monitoringů do míst působení učitelů u krajanů vydali představitelé MZV a DZS do Chorvatska (15. až 18. květen) a Rumunska (4. až 8. červen).

Co mají společného rumunský Banát a chorvatský Daruvar? Jistě mnohé, tato místa jsou si teritoriálně blízka a leží v zemích Evropské unie. Z našeho pohledu je ale důležité něco jiného – v obou zemích žijí početné skupiny našich krajanů a obě destinace jsou tradičními a nejstaršími místy, kam jsou vysíláni učitelé češtiny v rámci *Programu podpory českého kulturního dědictví v zahraničí*. Do Chorvatska byl první učitel vyslán už v roce 1997 a do Rumunska o rok později.

V Banátu v nádherných horách nad Dunajem uprostřed divoké přírody, kde je život lidí i v jednadvacátém století velmi

tvrdý, naši učitelé se samozřejmě zvládají leckdy dobrodružně dojíždění do odlehklých vesnic, ve kterých vedou hodiny češtiny. Za nepříznivého počasí je auto nahrazeno povozem taženým koňmi, v zimě jsou dopravní prostředkem lyže a v létě zase kolo. Jakmile napadne více sněhu, je pro ně cestování po rozbitých cestách plných serpentín nemožné. Kromě toho na mnohých místech nemožnou využívat moderní technologie, protože tam chybí pokrytí mobilním signálem. Přes všechny obtíže učitelé neztrácejí optimismus a kromě výuky a mimoškolních činností (např. olympiády v českém jazyce, vydávání časopisů *Okénko* či *Eibenthálské období*)

ZPRÁVA

v zimě pořádají též lyžařské zájezdy a společné bruslení, v létě pak turistické výlety po okolí a dětské tábory.

V lázeňském městě Daruvar v centrálním Chorvatsku žije velká česká komunita, která vydává krajanské časopisy *Jednota* a *Koutek* (pro děti), má vlastní rozhlasové vysílání v češtině, pořádá dožínky, divadelní soutěže a bezpočet slavností, festivalů, přednášek, dále zájezdy do ČR pro učitele a žáky 5., 6. a 7. tříd základních škol, zapojuje se do aktivit programu Erasmus+. V tom všem jim pomáhají naše učitelky, které vyučují češtinu nejen na školách v Daruvaru a okolí (počítají mateřskými školami v Končenicích a Daruvaru a daruvarským gymnáziem Konče), ale cestují např. až do Rijeki a Virovitice, kde v Českých besedách vedou zájmové kroužky češtiny pro děti i dospělé.

V aktuálním školním roce ve vesnicích a městečkách Svatá Helena, Gerník, Nová Moldava, Eibenthal, Ešelnice, Oršava působí **Kateřina Rohálová** a **Vladimír Kovář**. V Daruvaru a početných okolních obcích pracuje **Naděžda Sviderková** a **Bohdana Pěva Šolcová**. Kromě zmiňované výuky češtiny a českých reálií na různých typech škol a v kroužcích mimo vyučování naši učitelé pořádají kulturní a sportovní akce, vypomáhají místním divadelním, hudebním a tanečním sou-

borům, věnují se korekturám pro krajanské časopisy nebo tyto časopisy sami vydávají, vystupují v rádiu, spoluorganizují různé soutěže, přednášky, návštěvy českých spisovatelů a hudebníků, připravují žáky na studium v ČR, publikují na webu i v tištěných médiích články o svých destinacích¹. V minulém roce např. Bohdana Pěva Šolcová v projektu *Češi ve světě, příběhy*² zachytila historii místních Čechů.

Během naší monitorovací cesty jsme měli možnost seznámit se s rozličnými činnostmi učitelů a s podmínkami, ve kterých žijí. Zhlédli jsme výuku českého jazyka ve školách i mimo ně, pobesedovali s učiteli a s řediteli škol a zeptali se jejich žáků na motivaci ke studiu češtiny a na plány do budoucna. Potvrdilo se nám, že ačkoliv krajanské komunity v Chorvatsku a Rumunsku se od sebe v mnohém liší (rozdílné jsou např. jejich životní podmínky), mají též mnoho společného – snahu o zachování češtiny.

Závěrem je třeba ocenit práci a nasazení učitelů a poděkovat předsedům krajanských komunit, ředitelům škol a všem krajanům za jejich péči o český jazyk a kulturu. Díky všem těmto lidem má čeština v Rumunsku a Chorvatsku své pevné místo, i když je jazykem, kterým v obou zemích mluví „jen“ české menšiny. ■

Pozvánka na křest 4. dílu projektu *Češi ve světě, příběhy*

Divadelní představení *Václav mezi lidojedy*, ZŠ Lipovec

¹ Aktuální zprávy ze všech destinací, kde působí učitelé vyslaní ke krajanům, jsou k dispozici na *Dům zahraniční spolupráce* [online]. Cit. 2019-05-21. <<https://www.dzs.cz/cz/program-podpory-ceskeho-kulturniho-dedictvi-v-zahranici/aktualni-deni-v-destinacich/>>.

² Všechna čísla projektu *Češi ve světě, příběhy* naleznete na *Dům zahraniční spolupráce* [online]. Cit. 2019-05-21. <<https://www.dzs.cz/cz/program-podpory-ceskeho-kulturniho-dedictvi-v-zahranici/cesi-ve-svete-pribehy/>>.

Výuka Kateřiny Rohálové, základní škola, 4. a 2. třída, Svatá Helena

Nácvik tanců, Gerník, Kateřina Rohálová

Divadelní představení *Sněhurka a sedm trpaslíků* ve Svaté Heleně, Kateřina Rohálová

Výuka češtiny v Ešelnici, Vladimír Kovář

Výuka češtiny Bohdany P. Šolcové v mateřské škole v Končenicích

Výuka Naděždy Sviderkové v mateřské škole v Daruvaru

Juan Pablo v Praze

Pražský syndrom

Radka Návarová / krajanská komunita Buenos Aires, Argentina

V létě 2019 vyšel v České republice první román **Juana Pabla Bertazzy** (1983), argentinského spisovatele, autora básnické sbírky *Na prahu Prahy*, novináře, studenta češtiny a nadšence pro vše české.

Také nová kniha Juana Pabla Bertazzy si nese Prahu už v názvu. **Pražský syndrom** je psán formou deníkových záznamů Argentince Rodriga, který přijíždí pracovat jako průvodce do Prahy, ač o ní vůbec nic neví a nikdy předtím tam nebyl. Román se dotýká mnoha témat, a jedním z nich je právě rostoucí turistický ruch a nepřilíhající erudovaní průvodci. Český čtenář má možnost pohlédnout na Prahu a Česko očima Argentince, některé postřehy a vjemy asi nepřekvapí, ale jiné – od typicky českých gest až po český pohled na politiku – pro něj mohou být zajímavé. Češi v románu rozhod-

ně nepůsobí jako nejsympatičtější národ, ale Rodrigova fascinace Prahou je trvalá a hlavní hrdina ani na chvíli nepomyslí na odjezd. Neodradí ho dokonce ani propuknutí záhadné epidemie, tzv. pražského syndromu – některým obyvatelům Prahy se totiž na čele objevují čísla, která předpovídají datum jejich smrti. A navíc existuje ještě jeden důvod, aby neodjížděl – počínající vztah s českou kolegyní.

Česko-argentinský příběh, ve kterém nechybí skoro až absurdní dialogy, humor a nadhled, vychází v nakladatelství *Novela Bohemica* v překladu autorky tohoto textu.

Rozhovor s Juanem Pablem Bertazzou¹

Váš první román vyšel v únoru letošního roku. Jaké jsou v současné době v Argentíně možnosti vydat prvotinu?

Je to složitá doba plná protikladů, jak už to tak v období krizí bývá. Říkám „plná proti-

¹ Krajiny češtiny č. 10, str. 92. *Dům zahraniční spolupráce* [online]. Cit. 2019-05-20. <[https://www.dzs.cz/file/6690/Krajiny%20cestiny%20c.%2010_2018%20\(1\).pdf](https://www.dzs.cz/file/6690/Krajiny%20cestiny%20c.%2010_2018%20(1).pdf)>.

kladů“, protože výrazný pokles prodeje knih a zájmu o ně v posledních letech komplikuje možnosti publikování, ale zároveň se objevují nové alternativní cesty. Existuje relativně hodně malých nakladatelů, kteří jsou ochotni za vynaložení značného úsilí, a někdy taky času (který pro autora znamená dlouhé čekání), docenit kvalitu textu, aniž by přihlíželi ke komerčnímu potenciálu samotného textu nebo jména autora.

Jak tomu bylo ve vašem případě?

Pracuji jako editor pro jeden z největších vydavatelství domů v zemi, tam jsem publikovat nechtěl. Rozhodl jsem se proto publikovat v menším, ale prestižním nakladatelství jménem *Adriana Hidalgo*, které vydává výjimečné autory (Giorgio Agamben, Hebe Uhart, Marcelo Cohen, Rodolfo Rabanal)². Měl jsem štěstí, bylo to první nakladatelství, kam jsem román poslal, a hned jsem dostal kladnou odpověď. Navíc mám slabost pro náhody, a tak se mi zamlouval i fakt, že první recenze, kterou jsem napsal jako novinář kulturní rubriky, se týkala knihy Andrease Maiera vydané právě tímto nakladatelstvím.

Mohl byste prozradit, co vás inspirovalo k nápadu s datem úmrtí na čele?

Měl jsem v hlavě různé náměty, ale nejvíce mne zaujala otázka, kterou jsem si položil, když jsem šel čtvrtí San Telmo do práce: Co by se stalo, kdybychom se z nějakého důvodu dozvěděli předem datum úmrtí svých blízkých nebo všech lidí vůbec? Jak by se naše vztahy proměnily? A k jakým změnám by došlo ve společnosti? Ten nápad se mi líbil, ale zdálo se mi, že bude těžké převést ho do románu, zdálo se to příliš abstraktní a vzdálené.

Jak jste se dostal k tématu turistického ruchu a průvodců v Praze? Máte dojem, že se Praha v tomto liší od jiných turistických měst?

Hledal jsem konkrétní dějovou linku, a práce průvodce v Praze se mi přesně hodila. Jestli mám správné informace, brzy dojde k zásadním změnám, ale dosud turističtí průvodci v Praze nepotřebovali oficiální licenci, a to mne překvapilo. Využil jsem toho v románu, poskytuje to totiž příležitost k mnoha omylům a chybám, které jsou ve své podstatě základem literatury. Samozřejmě, že to není jediné město na světě, kde tomu tak je. Nejsem si však jistý, zda existuje nějaké jiné tak výrazně turistické město jako je Praha. Právě tento protimluv – turistické město, které nijak nereguluje práci průvodců – se mi líbil. Důležitý byl také fakt, že díky dvouměsíčnímu stipendiu, které jsem získal v rámci projektu *Praha město literatury*, jsem měl možnost téma důkladně zkoumat přímo na místě, čehož si v procesu psaní moc cením.

² Současní argentinstí i světoví autoři těší se velkému ohlasu čtenářů i kritiky.

Objevuje se v románu něco, co bude podle vás jen stěží pochopitelné pro české publikum?

To může těžko posoudit. Obecně vzato je jasné, že zmiňuji věci, které mohou být překvapivé nebo naopak nepostřehnutelné, případně ne úplně srozumitelné. Například: Fascinující zážitky, který protagonista prožívá během cesty výtahem páternoster v YMCE. To je absolutně mimo argentinský kulturní kontext, ale na českého čtenáře to možná bude působit přehnaně.

A naopak, co pro vás není tak úplně pochopitelné v české kultuře a realitě?

Rozhodně se musíme přizpůsobovat tomu, jak u vás probíhá první kontakt s neznámým

cizincem. To je něco, co se snažím ukázat na začátku románu, přehnaně, ale snad i vtípně. Samozřejmě, že je nespravedlivé zobecňovat, ale opravdu jsem měl dojem, že někteří Češi jsou při prvním kontaktu s cizincem značně nedůvěřiví. Zároveň musím říct, že jsem si našel v Praze spoustu kamarádů během relativně krátké doby. A myslím si, že ta česká prvotní nedůvěra může být v mnohem upřímnější než naše proslulá jižanská vstřícnost.

Myslím si, že ta česká prvotní nedůvěra může být v mnohem upřímnější než naše proslulá jižanská vstřícnost.

Také mě překvapila přesnost a efektivita městské hromadné dopravy, protože ostře kontrastuje se situací

v Argentíně. V románu je scéna, kdy se kvůli nehodě doprava mírně zpozdí a pasažéři jsou tím pobouřeni. Kdyby byli v Buenos Aires, museli by se nejspíš zbláznit.

Jedná se o vaši druhou knihu, jejímž tématem je Praha. Připravujete další projekt na české téma?

Ano, mám chuť pracovat na knize, která by časově předcházela *Pražskému syndromu*, ukázala by kulturní šok z druhé strany. Ještě o tom nechci moc mluvit, ale rád bych pojednal téma Čecha nebo Češky, kteří žijí v Buenos Aires, městě chaotickém a syrovém, ale zároveň plném podnětů.

Na čem teď pracujete?

Píšu esej o Dylanu Thomasovi, velšském básníkovi, kterého považuji za jednoho z nejdůležitějších ve dvacátém století a který patří k mým oblíbeným autorům. Měl jsem možnost se podívat do Walesu a navštívit místa, kde Dylan Thomas žil a odkud čerpal inspiraci. To vše bych chtěl s velkým respektem představit ve své esej. Mimochodem připomeňme, že jediný hudebník, který získal Nobelovu cenu za literaturu, si vypůjčil jeho jméno a proslavil se pod ním po celém světě. A ještě jedna náhoda – Praha je v mé práci všudypřítomná – Dylan Thomas navštívil Prahu pracovně v roce 1949, čtyři roky před svou smrtí, a protože byl pozván komunistickou vládou, později mu to téměř znemožnilo vstup do Spojených států.

Pozn.: Ze španělštiny přeložila Radka Návarová. ■

Nad ilustracemi

Juan Pablo Bertazza

Pražský syndrom

(ukázka)

Středa 5. července
Včera jsem špatně spal.
Chvilími je mi dobře – dokonce cítím euforii –, ale někdy se sám sebe ptám, co vlastně v Praze dělám.
Ivan se ozval s několika zprávami, vypadá to, že všechno zvládá.
Včera jsem strávil poslední noc v hotelu. Sehnali mi pokoj na Barrandově, za dobrou cenu, dost daleko od centra, ale v bytě, který bude dva měsíce prázdný, protože majitelé jsou na cestách.
Dnes v poledne pro mě přijel taxík, abych se přestěhoval, a někdy mezi půl čtvrtou a pátou jsem se měl dostavit na Starý židovský hřbitov a sejít se tam s kolumbijským průvodcem jménem Mario Gabriel Roa, abych se konečně dozvěděl něco o té své práci.

I když mi Ivan mail poslal v devět večer, dostal jsem se k němu, až když jsem se vrátil domů z hospody.
Noci v Praze, i v létě, na člověka padnou jako skříň. Šel jsem si lehnout pozdě, dlouho po tom, co jsem si udělal zápisky ze včerejška, a mám z toho nepříjemný pocit: psaní ve mně totiž vyvolává potřebu jít hned spát.
Jako by všechno, co se stane potom, mi zmizelo z paměti, protože jsem si to nezapsal.
Když jsem si včera vyčistil zuby a začal jsem postupně zhasínat všechna světla v místnosti, měl jsem pocit, že se tam ukradl přízrak.
Neviděl jsem a neslyšel nic zvláštního. Jen jsem cítil, že hotelový pokoj je obsazený. Naštěstí se tam nemusím vrátit.
Nechal jsem celou noc rozsvícené světlo. Teprve když jsem uslyšel první zpěv ptáků

a slunce prostupovalo závěsy, uklidnil jsem se a podařilo se mi na chvíli usnout.
Probudil jsem se kolem jedenácté, ale cítil jsem se malátně, nepříjemně, bez energie na cokoli. Rozhodl jsem se zůstat ještě chvíli v posteli, ta chvíle trvala asi tak hodinu a půl. Šel jsem se umýt, a když jsem stál ve sprše, uslyšel jsem zvonit telefon. Z recepcce mi dávali vědět, že pro mě přijel taxík.
Vylezl jsem mokrý, všechno jsem si co nejlíp nachystal, a než jsem odešel z pokoje, napil jsem se trochu pomerančového džusu nějaké divné značky.
I když vchod do budovy vypadá celkem nenápadně, byt, kam jsem se přestěhoval, je velký a útulný. Do centra to mám daleko, ale na tramvajovou zastávku Chaplinovo náměstí jen pár metrů. Tu trasu mám rád,

nejdřív kus cesty mezi obytnými budovami a supermarketem Billa, pak po schodech dolů na zastávku, kde se čeká jen chvilku. Navíc je v tramvaji vždycky volno, můžu si sednout a koukat z okna na různorodé tváře, které skýtá město. Protože až konečně začnu pracovat jako průvodce, myslím, že mezi vysvětlováním a dalším vysvětlováním budu říkat tohle: kouzlo Prahy částečně spočívá v tom, jak je její rozmanitost sourodá. Je tady od všeho něco, ale všechno se zdá mít nějaký společný rys.

Zastávku nebo dvě od místa, kde nastupuju, se tramvaj noří do tunelu, ten přechod ze světla do tmy se mi moc líbí.

Dneska jsem vystoupil na náměstí někde na Malé Straně (myslím, že to znamená malé město) a hned jsem pochopil, že tam se moje schůzka nekoná.

Tohle město má tolik zákoutí, že někdy je strašně těžké zapamatovat si, jak se odněkud vrátit, ale zároveň tě vždycky správně vedou uličky.

Vešel jsem do parku s geometrickými záhony a trávníky.

Nejdřív jsem uviděl kašnu se sochou uprostřed a potom v jedné stěně něco jako jeskyni s krápníky, které vytvářely vtipné obličejky, a dokonce i zvířata.

Vzápětí jsem si na konci cesty lemované mytologickými sochami všiml budovy senátu a v pozadí jsem uviděl Hrad, ten Hrad, který tu vykukuje odevšad.

Cestou z parku jsem si prohlížel právě pořízené fotky a ukázalo se, že v té ulici je wifi: přišla mi zpráva od táty, ptal se, jestli mi může zavolat.

Bohužel jsem mu nemohl říct moc podrobností o práci: řekl jsem mu, ať je v klidu, že se všechno vyvíjí dobře. Ale když se mě ptal na konkrétní věci ohledně peněz nebo pracovní doby, nezbylo mi nic jiného než změnit téma. Sice bylo ještě brzo, ale využil jsem připojení k internetu, abych si našel, jestli jsem více méně blízko židovského hřbitova, a zjistil jsem, že musím přejít Karlův most.

V jedné z věží, které jsou na koncích mostu, jsem uviděl otevřené dveře a vešel jsem. Dřevěná schodiště vede až úplně nahoru, odkud se mi naskytl další neuvěřitelný výhled na město: Karlův most, Týnský chrám, což je ten, který je jakoby zakrytý jinými stavbami, a samozřejmě Hrad.

Ten výhled na mě udělal takový dojem, že jsem tam zůstal a fotil jsem snad hodinu. Choval jsem se jako moji budoucí klienti.

Ze všech těch fotek se mi líbí zvláště jedna. Ne kvůli té fotce samotné, ale kvůli tomu, na co myslím teď, když se na ni dívám: jsou tam vidět dvě mouchy a v pozadí nezaostřeně červené střechy, pro město charakteristické. Když to trochu přiblížím, je vidět pavučina natažená přes celý obrázek. Právě to mě zaujalo: fakt, že tohle město je jako obří pavučina, která proměňuje spoustu svých turistů v hmyz. Jsou to skutečné pavučiny na sloupech pouličního osvětlení, na bankomatech, na cedulích se jmény ulic, na lampách, na mřížích, na oknech, na dveřích a na poštovních schránkách. Ale taky jsou tu pavučiny

symbolické, v zašmodrchané hře světél na ulicích, v pletenci kabelů tramvajů, v zamotané síti ulic. Přemýšlím, jestli se pomalu neproměňuju v hmyz chycený v pražské pavučině. Už to zase vypadalo, že dorazím na schůzku pozdě. Přišel jsem ke vchodu na hřbitov a uviděl, že na vstup se stojí fronta. Zkoušel jsem vysvětlit pokladníkovi, že uvnitř na mě čeká člověk kvůli pracovní schůzce, ale už jak jsem to říkal, uvědomoval jsem si, jak směšně to zní. Nevěděl jsem, jak se bránit neústupně ženě, která mě nechce pustit dovnitř.

Zapltil jsem skoro dvojnásobek než za vstup do věže.

Polorozpadlé, zašlé náhrobky nahromaděné jeden vedle druhého vytvářely dojem zemětřesení. Mezi hroby s nápisy v hebrejštině a s obrázky znázorňujícími povolání nebožtíka – například ruce představovaly kněze – upoutal mou pozornost náhrobek úplně pokrytý papírkou.

Uprostřed hřbitova nedaleko zdi jsem uviděl další náhrobek, na němž leželo ještě víc složených papírků. Dlouho jsem si to prohlížel, až se objevila skupina Francouzů, kteří mě doslova převálcovali, protože mě někdo nechtěně štouchl batohem a já upadl. Nikdo se mi neomluvil. Když jsem vstával, slyšel jsem průvodce, jak jim říká, že na papírkách jsou prosby lidí k rabimu Löwovi, který je tu pohřbený.

Někdo se ho zeptal, kdo to byl: rabín ze šestnáctého století, který stvořil Golema, obra upláceného z vltavského bláta, jenž měl ochraňovat ghetto před antisemitskými útoky. Kvůli nedbalosti se však Golem vymkl kontrole a děsil vlastní lidi, až mu rabín musel vzít život.

„Legenda o Golemovi je jedna z nejslavnějších v tomto městě,“ shrnul to průvodce francouzsky. Všiml jsem si, že má na levém oku monokl.

To málo, co jsem si pamatoval z francouzštiny, mi stačilo, abych se průvodce zeptal, jestli se nejmenuje Mario Gabriel Roa.

Chvilku na mě mlčky koukal a pak přisvědčil. Ale místo aby ještě něco dodal, šel dál jakoby nic, jako by bylo normální, že na něj někdo narazí uprostřed Starého židovského hřbitova, zeptá se ho na jméno, a on si pak klidně odejde.

Roa se skupinkou Francouzů poodešel a já se dál díval na symbol lva vyrytý uprostřed náhrobního kamene rabího Löwa. Vedle jsem uviděl rabína s dlouhými vousy, jak se s Biblií v ruce modlí, obklopený svíčkami. Zdálo se, že ho nic nemůže vyrušit.

Vyšel jsem ze hřbitova a ocitl se v jakési patrové budově, kde byla výstava. Po pár minutách se tam objevil i průvodce, ale teď měl ve skupině mnohem míň lidí, doprovázel ho jen jeden francouzský manželský pár. Počkal jsem, až dokončí větu, a zeptal se ho, kolik umí jazyků.

„Pět,“ odpověděl španělsky.

Řekl jsem mu, že mě za ním poslal Ivan kvůli pracovní schůzce.

Usmál se na mě a přikývl, jako by si vyslechl zprávu sice zajímavou, ale ne dost na to, aby pokračoval v rozhovoru.

Měl jsem pocit, že na levé oko skoro nevidí. „Dáš mi na sebe telefon?“ zeptal jsem se. Dal mi číslo, které jsem přiřadil k novému kontaktu na whatsappu a v rychlosti ho uložil jako „Roa v Prase“ místo „Roa v Praze“.

„Zavolám ti zítra ráno a domluvíme se, kdy se sejdeme, jo?“
„Dobře, klidně,“ odpověděl mi, jako by dělal nějaký dobrý skutek, když přijme návrh, který jsem přitom vůbec nemusel dávat, protože se přece předpokládalo, že schůzka se uskuteční přímo teď a tady.

Přiblížil se ke mně ještě víc (levé oko se zdálo čím dál menší) a řekl mi, že tuhle prohlídku, kterou jsem právě přerušil, nedělal pro Husovu agenturu a že příště mám být trochu opatrnější.

Nechápal jsem, o čem mluví, ale odhadoval jsem, že vztah mezi Ivanem a tímhle týpkem nebude nejlepší. Ještě než jsem odešel, utrousil posměšnou poznámku, ve které se snažil parodovat argentinský přízvuk: „Co sis myslíš? Že seš v Kafkově románu?“

Nic jsem na to neřekl a vypadl jsem, naštěstí se mi podařilo najít záchod, chtělo se mi už hodinu, div jsem se nepochcal. Už podruhé jsem šel na údajnou schůzku zbytečně. Na ulici jsem potřeboval setřást ten nepříjemný zážitek, tak jsem procházel trh u hřbitova a koupil si knížku s pověstí o Golemovi, kterou mi vnutili za poloviční cenu.

Začal jsem v ní bezmyšlenkovitě listovat, až jsem se zastavil na odstavci s jednou pověstí. Rabi prý čas od času vychází z hrobu a postává venku vedle něho, aniž to kdokoli zaznamená. Nepsalo se tam, aniž ho kdokoli vidí, psalo se tam: aniž kdokoli zaznamená, že je to on. Nemohl jsem se ubránit vzpomínce na rabína s dlouhými vousy, kterého jsem viděl u vedlejšího hrobu, a pomyslel jsem si, že když si člověk něčím není jistý, vždycky si vybere tu logičtější možnost. Jako bychom z pouhé touhy po klidu vždycky vyloučili to, co nemá vysvětlení.

Přeběhl mi mráz po zádech.

Ilustrace Magda Androsová

Slyším češtinu a srdce mně bije radostí

Stanislav Havel / krajianská komunita Bela Crkva, Srbsko

Na podzim roku 1997 odjel do Srbska první učitel vyslaný na základě *Programu podpory českého kulturního dědictví v zahraničí*. V tomtež roce začal **Štefan Klepáček** pracovat pro českou komunitu. Jakých cílů zdejší krajané dosáhli a jak se změnil jejich život za více než dvacet let vám zprostředkuje Stanislav Havel, současný učitel vyslaný do Srbska, který Štefanu Klepáčkovi položil několik otázek.

Váš tatínek byl Čech, ale maminka Maďarka a u vás doma se mluvilo pouze srbsky. Sám jste začal pracovat pro českou komunitu až v pozdějším věku. Jak k tomu došlo?

Tatínek i jeho rodiče byli Češi. Ale u nás doma se muselo mluvit na přání otce pouze srbsky. V Bele Crkvi byla i česká škola, do které jsem se přihlásil, ale když tatínek zjistil, že je tam stejný učitel, který učil i jeho, tak mě ze školy odhlásil a já začal chodit do srbské školy. V Bele Crkvi byla v té době Česká beseda, ale tam byly jen zábavy pro dospělé. Marie Horvátová učila děti hrát české divadlo, ale tam směly chodit jen děti, které uměly výborně česky. A to já neuměl. Já mluvil česky jen u babičky.

Ale potkával jsem každý večer na rohu ulice kamarády, kteří chodili do České besedy v Bele Crkvi a oni mě poprosili, zda bych jim pomohl pozvednout místní Českou besedu, protože mám hodně kontaktů. Já souhlasil, ale řekl jsem jim, že mě musí poslouchat. (smích)

Zmínil jste „českou“ školu v Bele Crkvi. Česká škola byla nejen v Bele Crkvi, ale i v Českém Selu a Kruščici. První čtyři třídy

se vyučovalo v českém jazyce. Od páté třídy byla výuka v srbském jazyce. Dříve bylo v Banátu hodně Čechů a byla hanba nechodit do české školy. Jen já nemohl.

Začal jste pracovat pro českou komunitu v roce 1997. Jaké jste měl cíle?

Chtěl jsem založit Matici českou, protože původní „jugoslávská“ Matice zůstala v chorvatském Daruvaru. Matici vnímám jako hlavní orgán, který sdružuje Čechy po celém světě. Jel jsem zjistit situaci do Nového Sadu na oblastní sekretariát pro národnostní menšiny. Tam jsem dostal veškerou podporu, a dokonce mi pomohli napsat i stanovy. Matice tedy byla založena. Jen jedna věc mě trápila. Jako tajemník Matice české v Srbsku jsem neuměl česky. Na ambasádě se mnou mluvili srbsky nebo anglicky. Považoval jsem za nutnost naučit se česky. A také jsem chtěl, aby se český jazyk neztratil ze srbského Banátu. Požádal jsem tedy Velvyslanectví České republiky v Bělehradě o učitele českého jazyka. V roce 1998 přišel doktor Václav Štěpánek se svojí ženou učit češtinu. A od roku 2000 máme díky Domu zahraniční spolupráce učitele z České republiky.

Vím, že jste kromě Matice pomáhal i při zakládání českých besed.

Můj plán byl takový, aby hlavním spolkem Čechů v Srbsku byla Matice česká a pod ní by byly české besedy. Jediná beseda, která v srbském Banátu pracovala, byla v Bele Crkvi. V Kruščici byla Česká beseda založena sice v roce 1921, ale nic zvláštního se tam nedělo. S Josefem Veselím u něho doma v Kruščici jsme sepsali stanovy, obnovili činnost kruščické besedy a domluvili spolupráci. Podobně jsem pak založil Českou besedu v Českém Selu a v Gáji.

Co patří mezi hlavní činnosti českých besed?

Hlavní bylo, aby se učil v besedách český jazyk. Také jsme začínali s pravidelným nacvičováním českých folklorních tanců, vydávali noviny *List jižního Banátu* a založili rozhlasové vysílání v českém jazyce, které se jmenovalo *Setkání*. Kromě toho byly připravovány taneční zábavy, masopust, Kateřinský bál a další akce. Učitelé nám pomohli nacvičit české divadelní představení.

České besedy a matice tedy pracovaly dobře, ale vrchol vaší snahy měl teprve přijít.

V roce 2002 vyšel v Srbsku zákon, který upravoval vznik národních rad. Největší menšiny v Srbsku si začaly zřizovat své národní rady. Já se domluvil s tehdejší velvyslankyní České republiky v Bělehradě Juditou Štouračovou, že uděláme všechno proto, aby i česká komunita měla svoji národní radu. Bylo třeba sehnat tři tisíce podpisů, což bylo,

vzhledem k počtu českých krajanů v Srbsku, skoro nemožné. Ale nepolevili jsme a bojovali s tím. Národní radu se nám nakonec podařilo založit v roce 2010 a já se stal jejím předsedou.

Jaké jsou kompetence České národní rady v Srbsku?

Česká národní rada v Srbsku má postavení na vládní úrovni. V čele rady je předseda a místopředseda. Další součástí rady jsou její odbory, které mají na starosti vzdělávání, informování, kulturu a oficiální použití českého jazyka. Národní rada by měla pomáhat všem krajanům a podporovat český živel v Srbsku.

S oficiálním užitím českého jazyka a písma souvisel váš velký sen. Prozradíte, o co šlo?

Chtěl jsem zavést český jazyk do vzdělávacího školského systému v Srbsku. Byla to opět velká práce a úřadování, ale když jsem uslyšel školní zvonek, který svolával děti na výuku češtiny, sen se splnil a ten pocit byl krásný.

Za vámi stojí velký kus práce pro českou komunitu. Prozradíte, jak trávíte volný čas?

Pro krajanry pracuji rád. Ale nejlépe si odpočinu při poslechu české hudby. Nejraději poslouchám Vlastu Redla, Waldemara Matušku, Jaromíra Nohavici, Anetu Langerovou. To vydržím poslouchat třeba celý den.

Chtěl jsem zavést český jazyk do vzdělávacího systému v Srbsku. Byla to velká práce a úřadování, ale když jsem uslyšel školní zvonek, který svolával děti na výuku češtiny, sen se splnil a ten pocit byl krásný.

Při vaší práci jste se také setkával s významnými osobnostmi nejen z české politiky. Můžete jmenovat alespoň některé z nich?

Potkával jsem se s mnoha významnými lidmi. První významnou politickou osobností, se kterou jsem seděl u jednoho stolu, byl Pavel Dostál. Setkal jsem se i s Václavem Klausem či Milošem Zemanem. Důležité pro mě bylo mít dobré vztahy s představiteli katolické církve.

Tomu rozumím. Sám vidím, jak je víra pro české krajanry v Srbsku důležitá.

Je důležitá. Je to jeden z identifikačních prvků místních Čechů. Víru si přinesli naši předci z Čech. Kostely v Kruščici, v Gáji a v Českém Selu jsou možná posledními místy v Srbsku, kde je prvním jazykem čeština a celá liturgie je v českém jazyce. Češi si tyto kostely sami postavili a jsou na to hrdí. Teď pracujeme na tom, abychom dostali českého kněze.

1 V Kruščici a Gáji jsou katolické kostely svatého Václava a Českém Selu je katolický kostel svatého Jana Nepomuckého. Jen ve Velikém Središti je evangelický kostel pro malou evangelickou komunitu.

Štefan Klepáček (1950)

Český krajan narozen v Bele Crkvi. Předseda Matice české a místopředseda České národní rady. Vystudoval zahraniční obchod na ekonomické fakultě v Bělehradě. Pracoval jako finanční ředitel na Městském úřadě v Bele Crkvi. Od roku 1997 pracuje pro českou menšinu v Srbsku.

Štefan Klepáček založil Matici českou a obnovoval či zakládá České besedy v Kruščici, Českém Selu či v Gáji. Zasloužil se o vznik České národní rady. Podařilo se mu zavést český jazyk do školského vzdělávacího systému v Srbsku. Díky němu mají čeští krajané v srbském Banátu svůj rozhlasový pořad *Krajanka* na Rádiu Bela Crkva. Zasloužil se o příchod učitele českého jazyka do srbského Banátu.

Pracujete s Čechy v srbském Banátu, jezdil jste i do České republiky?

Poprvé jsem se do Prahy dostal pracovní v roce 1980. Zašel jsem do hospody U Švejka, sedím u stolu, slyším češtinu a srdce mně bije radostí. To byl velký zážitek. Pak jsme s Českou besedou Bela Crkva navštívili Dolní Němčí, Sloupnici, Starou Boleslav.

A jak vypadá česká komunita v Srbsku dnes?

Podle posledního sčítání z roku 2011 se udává, že v Srbsku žije asi dva tisíce lidí, kteří se hlásí k české národnosti. Ale já si myslím, že je nás více. Můj odhad je, že je zde přes tři tisíce Čechů. Nejvíce jich žije v Bele Crkvi, Kruščici, Českém Selu a v okolí. Ale česká sdružení najdeme v Bělehradě, Niši, Kragujevci, Pančevě, Novém Sadu, Vršaci a Sremu. Myslím, že většina sdružení funguje dobře.

Ustanovující schůze při založení České národní rady v Srbsku. Štefan Klepáček (druhý zprava)

Štefan Klepáček před první vyučovací hodinou českého jazyka ve škole v Kruščici

Společné setkání českých krajanů v Srbsku s velvyslankyní Juditou Štouračovou

Štefan Klepáček při zahájení prvního rozhlasového vysílání v českém jazyce na Rádiu Bela Crkva

Štefan Klepáček (muž s brýlemi) při jednání s českým velvyslancem Ivanem Bušniakem (první zprava) při zakládání Matice české

S barokní flétnou do světa

Rozhovor s hudebníkem Petrem Zejfartem

Jana Sovová / lektorát Udine, Itálie

Petr Zejfart je flétnista českého původu. Po absolutoriu Pražské konzervatoře a Akademie múzických umění v Praze vystupoval po celé Evropě jako sólový hráč i jako člen komorních souborů a orchestrů.

Petr Zejfart

Po svém odchodu do Itálie v roce 1984 pokračoval ve studiu zobcové flétny pod pedagogickým vedením P. Memmelsdorfa, K. Boekeho a M. Miessena. Má na svém kontě řadu koncertů s předními soubory staré hudby jako *Il Giardino Armonico*, *Europa Galante*, *Accademia Bizantina*, *Ensemble Zefiro* a *Epoca Barocca*, s nimiž nahrával pro společností Teldec a Virgin. Se souborem *Musica Concertina* natočil tři CD pro Supraphon.

Nejprve působil jako pedagog na konzervatoři v Rovigu. Od roku 1995 vyučuje na konzervatoři v Parmě, kde se zaměřuje především na komorní hru a hru v orchestru v rámci barokního až předromantického repertoáru. V roce 2009 založil v rumunské Oradei orchestr *Orchestra Posticum Iuventutis Internationalis* složený z mladých hudebníků od 15 do 20 let, se kterým pořádá pravidelné studijní a koncertní pobyty do Evropy.

Petr Zejfart se zabývá také stavbou historických klávesových nástrojů. Zhotovil např. kopii Naeserova varhanního pozitivu z roku 1734 a kopii Zellova dvoumanuálového cembala z roku 1728, na které hrál při zahajovacím koncertě barokního festivalu v kostele San Maurizio v Miláně Gustav Leonhardt.

Myšlenka na rozhovor s tímto špičkovým hudebníkem a pedagogem vznikla na základě našich dřívějších debat a úvah nad situací člověka dlouhodobě se vyrovnávajícího s jistou vykořeněností daleko od starého domova a snažícího se najít svůj modus vivendi v domově novém. Mé první setkání s Petrem Zejfartem a jeho česko-italskou rodinou sahá do roku 2012, kdy na lektorátu v Udine studovala češtinu jeho dcera Petra.

Jak se dnes díváte na svůj odchod do zahraničí? Co vás k němu tehdy vedlo?

Hudba mi už od studentských let pomáhala otevřít svět a poznávat, jak se žije jinde, mimo tehdejší uzavřený prostor. S orchestrem konzervatoře jsme sjezdili doslova půl světa. A pak jsem na konci studia pražské AMU obdržel stipendium na letní kurzy při *Accademia Chigiana* v Sieně, kde jsem ve třídě slavného flétnisty Severina Gazzelloniho v roce 1982 poznal svoji budoucí manželku, též účastnici kurzu. To byl zásadní obrat v mém dosavadním životě. Návrat ze Sieny byl dosti chmurný – v Československu mě čekal těžce nemocný otec a také rok vojny, naštěstí v Armádním uměleckém souboru v Praze. Má dívka za mnou přijela už za měsíc, bohužel už po otcově smrti, ale její přítomnost mě definitivně zbavila strachu z budoucnosti.

To, co se do té doby jevilo jako nepřekonatelná překážka, bylo najednou víc než na dosah. Odchod do Itálie se nám z mnoha důvodů jevil jako jediné nejlepší řešení. Mé legální vystěhovávání (v praxi ne právě jednoduché) přineslo spoustu nesnází, zejména mé rodině, pro kterou můj odchod znamenal zradu. Psychická rovnováha nás všech byla vystavena velkým zkouškám, což těžce

poznamenalo mé pozdější návraty do vlasti. Dnes, s odstupem let, když už to všechno dokážu posoudit s nadhledem, vyvstává naopak na povrch to dobré, a to jak v ryze osobní, tak i v profesionální sféře.

Vidím dnes naprosto konkrétně, jak obrovský vliv na mě ta radikální změna prostředí měla jako na hudebníka, a doufám i jako na člověka. Nevyhnutelný konflikt mezi starým a novým se postupně proměnil v novou sílu a stal se nevyčerpatelným zdrojem inspirace k širšímu pohledu na věci. A to je v hudbě a všeobecně v umění hodně podstatné.

A ptáte-li se, co mi dnes přináší nejvíce radosti při mých stále častějších návratech do Česka, tak je to právě fakt, že se už nemusím cítit vinen za svůj odchod a že mohu něco své zemi i vrátit.

Co bylo pro vás zpočátku nejtěžší?

Tak to je těžké téma. Kdo z nás, kteří žijí v cizině, odpoví na tuto otázku opravdu objektivně? Domnívám se, že ne zcela všichni. Ona je to složitá a choulostivá věc, změnit najednou všechno doposud zažitě. Příběh každého z nás má hodně variant a odstínů, které nejsou jen obrazem naší povahy, ale přímo či nepřímo ovlivňují náš osud. Můj příběh byl evidentně hrou osudu. Nebyl úplně běžné se ocitnout v Sieně, překrásném toskánském městě, a k tomu poznat osobu, která se za vámi přes všechna úskalí rozjede do Československa, aby vás krom jiného doprovodila k bráně nastávající roční vojenské služby. Pak přijela ještě čtyřikrát, takže mi vojna rychle utekla, a ještě jsem se k tomu naučil italsky!

V říjnu 1983 se mi pro ni podařilo zajistit stipendium na AMU ve třídě profesora Františka Čecha, mého učitele a flétnisty České filharmonie. Po sedmi měsících jsme se ale museli rozhodnout, co dál: zůstat spolu v komunistickém státě by pro moji budoucí ženu znamenalo automaticky ztrátu italského občanství, takže paradoxně byla přijatelnější verze mého vystěhování. Odejít z tehdejšího Československa nebylo vůbec snadné, a to ani legální cestou. Nechme stranou to nejbanálnější, tedy vše, co souviselo s úřady a kontrolou mé osoby příslušnými orgány v období před odchodem. To ani nechci popisovat. Co stojí za zmínku, je psychologický dopad toho všeho na člověka.

Občanství jsem si vykoupil. Na papíru to vypadalo hezky, ale ve skutečnosti to obnášelo mnoho záležitostí. Režimu se nás vystěhovalec podařilo posléze náležitě potrestat. A právě tyto okamžiky byly nejtěžší, ta ztráta identity. V nové zemi byl člověk skoro mimozemšťan a doma ani ryba, ani rak. To vás poznamená. A trvalo to dlouho i přes úžasnou podporu ze strany manželky

a jejich rodičů. Vše bylo pro mě velmi namáhavé, ale ještě víc pro moji ženu, která se v prvních letech musela srovnávat s mými reakcemi téměř na všechno kolem.

A pak jako zázrakem přišel rok 1989. Většina bariér se začala postupně hroutit a to, co jsem v malém zažil na vlastní kůži, se rázem rozšířilo po celé mé staré vlasti. Pro Československo to nebyl právě lehký přerod. Uvědomuji si to asi víc právě skrze svoji zkušenost. A tak se návraty do starého domova proměnily na cesty do druhého a vlastně nového domova, a to už bylo psychicky na úplně jiné rovině a byl to krásný pocit.

Režimu se nás vystěhovalec podařilo posléze náležitě potrestat. A právě tyto okamžiky byly nejtěžší, ta ztráta identity. V nové zemi byl člověk skoro mimozemšťan a doma ani ryba, ani rak. To vás poznamená.

Jednou jste se zmínil, že v Itálii se člověku ve vaší branži mohou nečekaně otevřít úžasné individuální možnosti – jak jste to myslel a co to konkrétně znamenalo ve vašem případě?

Musím předeslat, že Itálie je země plnou kontrastů. A ani v osmdesátých letech minulého století tomu nebylo jinak. Zpočátku mi bylo velikou záhadou, kde se ve

většině Italů bere taková frustrace hraničící s rezignací, jakmile přijde řeč na úroveň hudebního vzdělání v zahraničí. Naprosto jsem nechápal, jak se právě tato země, která byla kolébkou obrovského rozmachu na vědeckém i kulturním poli, může zmitat v takových nejistotách. Záhy jsem přišel na to, že všechna ta gigantická a geniální renesanční energie, jež vydala světu poklady skoro ve všech humanitních i vědeckých disciplínách, v této zemi jednoduše postupně odumřela a tak trochu usnula na vavřínech. Země se uzavřela sama do sebe. Svým způsobem došlo k něčemu podobnému i u nás, i když na zcela odlišných podkladech. Násilně uzavření hranic, a tedy omezení možnosti přiroze-

né výměny kulturních podnětů, způsobilo izolaci (spolu se sebeutvrzováním, že vlastně nemáme ostatním co závidět a že jsme soběstační).

Nicméně má pozice absolventa Hudební fakulty AMU zde byla považována za cosi výlučného. Přes všechny slabiny italské společnosti coby společenství je tato země hotovou pokladnicí co se týče individualit, v čemž spatřuji záblesky její pozoruhodné minulosti. Brzy jsem mohl na vlastní kůži poznat, co znamená ocitnout se zčistajasna pod vlivem mimořádně silných jedinců. Zkušenosti, které jsem si přinesl z českého hudebního prostředí, se naráz umocnily pod vlivem něčeho nového a bylo potřeba se tomu co nejrychleji přizpůsobit. V tom dnes vidím to největší obohacení, kterého se mi tehdy dostalo.

Obligátní otázka závěrem: jak se ve vaší rodině daří češtině?

Tohle bylo pro mě od počátku velmi bolestné téma a je tomu tak dodnes. Je zřejmé, že na počátku bylo vše okolo jazyka spojeno se snahou co nejrychleji se včlenit do italské společnosti. Vše, co souviselo s domovem a českým jazykem, tudíž představovalo určitý návrat zpět spolu s rizikem oplakávání a oprašování minulosti.

Tomu jsem tehdy nedokázal čelit a také to znamenalo, že jsem se v novém domově češtinu zřekl. Naše děti ji mohly zpočátku slyšet od mé maminky; ta ale bohužel předčasně odešla, a tak jim byla i tato možnost odepřena. Dnes mi samozřejmě moji jazykovou absenci oba vyčítají a já sám vidím, že jsem chyboval. Ale tehdy jsem to prostě nezahládl. Snažil jsem se to před čtyřmi lety dohonit s vnoučkem, ale ani tam se mi to nedařilo. Byl jsem pro něj takovým zvláštním dědečkem, který na něj kdovíproč mluví tím zvláštním jazykem. A tak abych ho neztratil, rozhodl jsem se nakonec pro italštinu. Myslím, že každý by si to měl vyzkoušet sám na sobě. Nebylo to vůbec jednoduché.

Cením si vaší otevřenosti a nejsem tu od toho, abych vaši čistě osobní volbu jakkoli soudila. Napadá mě ale, že třeba jako dědeček máte možnost vnukovi předat jiný „zvláštní“, zato univerzální jazyk – hudbu. Za tuto otázku jsem vám moc vděčný. S naším čtyř a půlletým vnoučkem Tomáškem prožívám úžasné chvíle a stále víc si uvědomuji váhu toho, co jsme jako děti v naší zemi prožili a jak silně byl u nás vnímán dětský svět a jeho dimenze. Toto téma by si zasloužilo samostatnou kapitolu, ale rád bych zde vystihl alespoň to nejpodstatnější.

Děti si zasluhují velkou péči. A přestože dnes máme teoreticky stále víc prostředků k navození ideálních podmínek pro jejich výchovu a růst, všímáme si, že nám chybí to nejpodstatnější – čas, koncentrace, klid a snad i někdy dostatek vůle. Posun hodnot v konzumní společnosti může mít za následek ztrátu pozornosti vůči dětskému světu, tomu ryzímu, čistému. Krajanka žijící v sousední zemi mi jednou na moji otázku na tamní kvalitu života odvětila: „Jo, jo, všechno je fajn, žijeme si v luxusu, jenom pro děti tady není místo..“

Tehdy v osmdesátých letech se mi její názor zdál extrémní, ale dnes se mi potvrzuje. Nevím, jak a co se u nás změnilo od dob mého dětství. Krtečkovská a křemílkovská epocha už asi pominula, ale o to úžasnější je teď pro mě pohled na rozzářené oči italských dětí při pohledu právě na tyto okouzlující, charizmatické a těžko nahraditelné figurky. Když k tomu připočteme kvalitu hudební kulisy a celkovou vysokou uměleckou úroveň, není k tomu myslím co dodat.

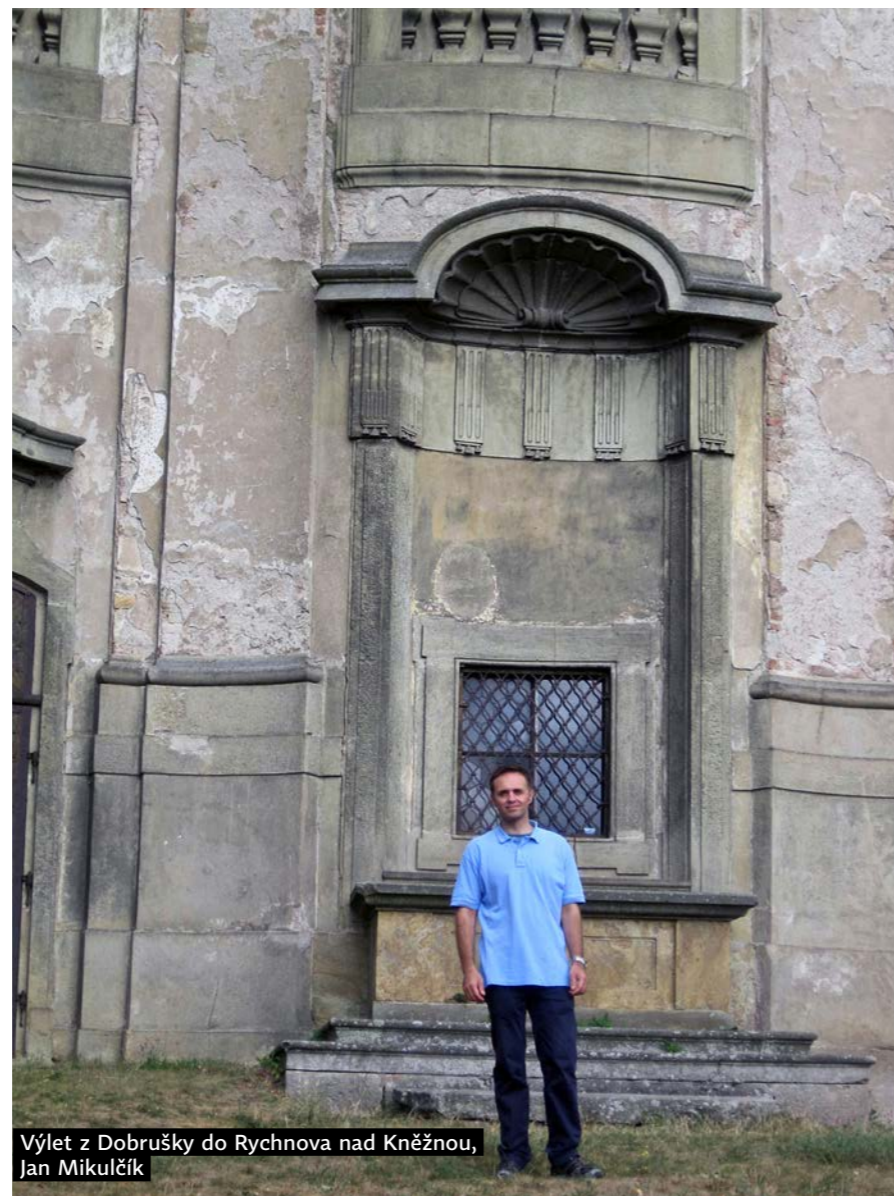
Jako bývalý člen Filmového symfonického orchestru (FISYO) v Praze mám k tomuhle světu asi ještě o něco blíž. Každopádně je to fantastický pocit vědět, že jsem si zřejmě ze své země přivezl hodnoty, které nepodléhají časovému omezení a které se přirozeně přelily do našich dětí a vnoučat a dnes mě inspirují třeba k tomu, že s malým malířským stojanem objíždíme s vnoučkem okolní hrady, anebo se posadíme na náměstí před katedrálou a malujeme si.

Nejde tu jen o malbu samu o sobě, ale o to kouzlo podílet se s ním na vnímání věci okolo nás. Svět i kolemjdoucí se najednou jeví úplně v jiném světle. No a s hudbou je to podobné. Nemyslím si, že bych si nyní předsevzal vést svá vnoučata k hudbě jako profesí, pokud by si to dřív nebo později výslovně nepřála (to jsem ostatně nedělal ani u svých dětí), ale to, o co mi jde, je předat jim jednoduše smysl pro krásu. A hudba je k tomu prostředkem snad nejpřímochařejším. Budeme si držet palce. ■

Krajanský vzdělávací program z pohledu studenta češtiny

Olga Vlachová / Dům zahraniční spolupráce

Jedním z nejlepších způsobů, jak představit aktivity *Krajanského vzdělávacího programu* (tedy letní kurz češtiny, kurz metodiky výuky češtiny jako cizího jazyka a semestrální studium bohemistiky na vysokých školách), je zeptat se krajanů na jejich zkušenosti se studiem češtiny v České republice. Zde jsou odpovědi studenta **Jana Mikulčíka** z Bavorska, který se intenzivně věnuje českému jazyku již bezmála 15 let.

Výlet z Dobrušky do Rychnova nad Kněžnou, Jan Mikulčík

Studenti letního kurzu češtiny pro krajany se z Dobrušky vypravili na Karlštejn

Večer národů v Dobrušce, vlevo Jan Mikulčík, vpravo vyučující Radka Alvarez

Aktivity kurzu metodiky v Praze

Kdy jste se začal zajímat o češtinu a proč je pro vás český jazyk tak atraktivní?

Jmenuji se Jan Mikulčík. Jsem z Mnichova v Německu. Narodil jsem se 16. 12. 1978, takže mi je 40 let. O češtinu se již zajímám celý život, neboť jsem vyrůstal bilingvně či dvojjazyčně (česko-německy/německo-česky). Mám rodinu a přátele nejen v Německu a v zahraničí, ale také v České republice. Pro mě je pravidelný kontakt s češtinou nutný, abych se cítil dobře, byl v rovnováze a byl zdravý.

Jakých aktivit v rámci Programu podpory českého kulturního dědictví v zahraničí jste se zúčastnil? Kolikrát jste byl na letním kurzu v Dobrušce a na kurzu metodiky výuky češtiny? Kolik semestrů jste absolvoval na FF UK v Praze?

V rámci *Programu podpory českého kulturního dědictví v zahraničí* jsem se zúčastnil jak letního kurzu v Dobrušce, tak kurzu metodiky výuky češtiny a rovněž studijního pobytu na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze. Na kurzu českého jazyka v Dobrušce jsem byl poprvé v létě roku 2005. Od roku 2009 do roku 2018 jsem navštěvoval letní kurz v Dobrušce jako samoplátce. Kurzu metodiky výuky češtiny jsem se zúčastnil v letech 2006, 2007, 2015 a 2017.

Studijní pobyt na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy jsem využil v letním semestru 2004/05 a v plném následujícím akademickém roce 2005/06 (zimní semestr 2005/06 a letní semestr 2005/06) a opět v akademickém roce 2018/19 (zimní semestr 2018/19 a letní semestr 2018/19).

Tudíž jsem absolvoval 5 semestrů na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze.

Vzhledem k tomu, že máte možnost srovnání, můžete uvést, kterou z uvedených aktivit preferujete?

Nemohu říct, jestli mám raději letní kurz češtiny v Dobrušce nebo kurz metodiky výuky češtiny či studijní pobyt na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze, poněvadž každá aktivita má své kouzlo a spíše na sebe navazují. Například semestrální pobyt na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze a také kurz metodiky výuky češtiny vyžadují dobrou znalost češtiny. Tedy je nutné své znalosti češtiny napřed zdokonalit a upevnit, třeba v letním kurzu češtiny a poté se zúčastnit studijního pobytu na FF Univerzity Karlovy v Praze a posléze se zúčastnit kurzu metodiky výuky češtiny.

Jak hodnotíte úroveň kurzu a semestrálních pobytů (jejich organizaci, učitele atp.)?

Všechny tři druhy aktivit (letní kurz v Dobrušce, kurz metodiky výuky češtiny, studijní pobyt na FF Univerzity Karlovy v Praze) a vše, co je s nimi spjaté, se nachází na nejvyšší úrovni. Dlouholetá praxe je vidět v naprosté profesionalitě.

Co vám dalo studium češtiny v České republice? Jak vás ovlivnilo?

Vedle zdokonalení a upevnění češtiny jsem našel přátelství a lásku lidí, kteří žijí nejen v České republice, ale i v zahraničí. Studium češtiny v České republice mě také ovlivni-

lo po profesní stránce. Přeji si vykonávat činnost, kde mohu používat svou znalost češtiny.

Jaké úrovně češtiny byste chtěl dosáhnout? Jaký cíl máte před sebou?

Přál bych si, aby se mi povedlo psát v češtině a překládat do češtiny na vysoké úrovni a ve vysoké kvalitě. Popřípadě bych mohl uvažovat o státní jazykové zkoušce speciální pro obor překladatelský.

Jakým způsobem získané znalosti využijete v praxi?

Získané znalosti češtiny mi umožňují se úplně přirozeně orientovat a pohybovat v českém mluvicím prostředí, což jsou samozřejmě také přátelé a rodina. Nabyté vědomosti češtiny chci opět aplikovat jak v konverzačních hodinách češtiny, tak kurzech češtiny na konkrétních základních, středních, reálných, učňovských školách a gymnáziích v Bavorsku, které nabízí češtinu. Rovněž budu podporovat jako technický asistent aktivně přípravu a organizaci česko-německých kulturních dnů československého kulturního klubu pro audiovizí v Mnichově. Dlouhodobým záměrem jsou činnosti, kde mohu používat svou znalost češtiny. Velice rád ve spolupráci s němčinou a krajanskými komunitami.

Pozn.:

Rozhovor byl veden písemnou formou. Jedná se o autentický text, chyby nebyly opravovány. ■

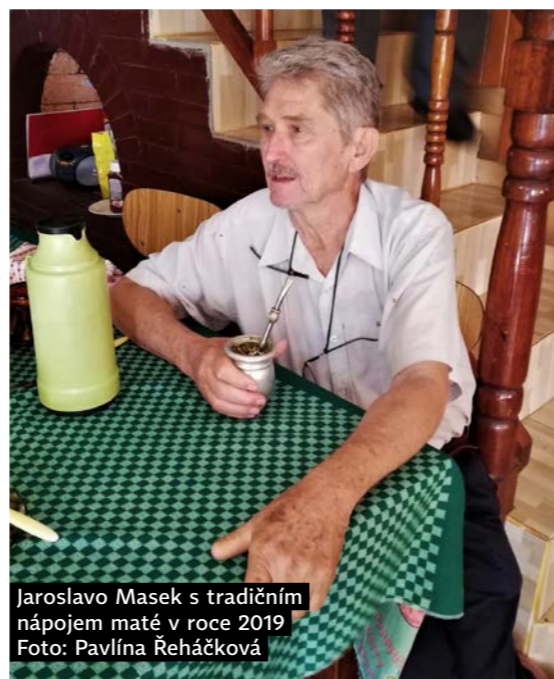

Jaroslavo Masek na svém poli sklízějící mandioku v roce 2015
Foto: Pavlína Řeháčková

S manželkou Ludmilou v roce 1966
Foto: archiv J. Maska

Jaroslavo Masek s tradičním nápojem maté v roce 2019
Foto: Pavlína Řeháčková

Jaroslavo Masek (Paraguay)

Pavlína Řeháčková / krajanská komunita Chaco a Itapúa, Argentina a Paraguay

V první polovině 20. století také Paraguay zaznamenala příjezd imigrantů z Evropy. Jedni z nich byli také rodiče krajana **Jaroslavo Maska**, který se narodil až v Paraguai. To se však na jeho „češství“ a vášni ke kultuře jeho předků nepodepsalo. O české kultuře, tradicích, historii i současnosti ví více než kdejaký český rodák.

Jeho otec Anton Mašek Kubiček (1901–1966), narozen v Chotěbuzi u Štětí, a matka Růžena Vaňková (1900–1976), narozena v Roudnici nad Labem, přišli do Paraguaye v roce 1936 se svými třemi dětmi (později se jim narodily další dvě), opustili rodnou vlast, která se po válce zmítala v ekonomické krizi, zanechali v ní s těžkým srdcem své příbuzné a rozhodli se začít nový život v daleké a divoké krajině, který se začal psát s nástupem na dopravní loď Monte Pascoal.

Po dlouhé cestě přes oceán a putování do vnitrozemí na ně čekal nedostatek základních potravin a pracovních nástrojů. S mačetou se snažili pokořit džungli, která se rozprostírala všude kolem. Budovali první jednoduché příbytky a učili se novému jazyku. Museli se konfrontovat s neznámými nemocemi a divokými zvířaty. I přes všechny nesnáze si vybudovali nový domov a po letech začali žít solidní život, ve kterém pak pokračovali jejich potomci, již Paraguayci, ale kusem srdce stále Čechoslováci.

Celou tuto unikátní historii Jaroslavo Masek popisuje ve své připravované knize *Mezi dvěma středozezemními srdci*.

Kdy přišla vaše rodina do Paraguaye a za jakých okolností? Odkud byli vaši rodiče?

Rodiče byli z Roudnice nad Labem, dům měli ve vesnici Nové Dvory a do Paraguaye odešli v roce 1936. Důvodem k odchodu byla velká ekonomická krize v té době a velká nezaměstnanost. Tatínka vypověděli z práce

v Roudnici, kde pracoval v Roudnických strojírnách a slévárnách, což byla firma nějakého Bechera. Takže se potom toulal po polích a statcích a hledal práci bez žádné jistoty. Potom se objevila reklama na cestu do Ameriky, a tak se společně s maminkou a mými třemi sourozenci, se sedmiletým, pětiletým a tříletým dítětem, vydali na cestu. V Paraguai jsme se potom narodili ještě dva. Bratr Jiřík v roce 1940 a já v roce 1943.

Jaké to bylo ocitnout se poprvé v zemi, kterou jste znal z vyprávění rodičů? Kdy jste se poprvé vydal do České republiky a která místa jste navštívil?

Poprvé jsem se vydal do České republiky v roce 1988, ještě za komunistů. To si ještě dobře pamatuji, jak to tam vypadalo. To, co vyprávěli naši rodiče, to byla zase úplně jiná doba. Vyprávěli, jaké to bylo za doby Rakouska-Uherska, když vyrostli, a jaké to bylo za první války a jaká byla krize před druhou světovou válkou. Maminka mi vyprávěla, jak pracovala u sedláků skoro jenom za jídlo, protože neměli ani plat.

Když jsem se vydal poprvé do Československa, tak jsem navštívil všechny příbuzné, bratrance a sestřenice a mou tetu, sestru maminky, která ještě žila. Navštívil jsem bratrance a sestřenice z maminy i tatínkovy strany na různých místech: ve Vrchlabí, v Ústí nad Labem, v Lounech a v dalších městech.

Příbuzní v Čechách věděli o naší rodině díky dopisům. Všichni jsme se znali dobře přes dopisy. V té době jsem mohl poznat 12 bratranců a sestřenic. Pokaždé, když tam jedu znovu, tak je jich méně. Když jsem tam byl naposledy, naživu byli 3 bratrance a jedna sestřenice.

V čem je podle vás největší rozdíl mezi Paraguai a Českou republikou? V čem jsou si naopak tyto země podobné?

Velký rozdíl je hlavně v tom, že tam je to moc pokročilé, tady máme ještě co dohánět, ačkoliv také dochází k velkému pokroku. Ale ještě je tady dost zaostalosti a hodně chudých lidí. Od té doby, co tam jezdívám, tam proběhly velké změny. Po skončení komunismu byla ta změna velká, protože to bylo předtím takové zanedbané. Když jsem tam jel po roce 1994, tak se vidělo všude hodně práce. Všude se stavělo a vše se opravovalo, ta změna byla opravdu velká v tu dobu. S každou další cestou vidím, jak to tam jde hodně dopředu. Ale jinak tady taky poslední dobou je velký rozvoj. Kdo měl možnost vidět Paraguay před 10 lety a teď, může vidět velké změny.

Zvyky jsou dost jiná. Zvláště co se týče vztahů v rodině. Řekl bych, že pro Paraguayce je rodina důležitější než pro Čechy. Rodina tu znamená všechno.

Podobáme se asi jenom v tom, že náš prapor a váš prapor mají stejnou barvu a taky obě země leží ve středozezemí. Česko je srdce Evropy a Paraguay je srdce Jižní Ameriky.

Toho se týká také název vaší knihy. Jaký byl hlavní důvod k tomu, že jste se roz-

hodl psát knihu o vaší rodině a všeobecně o československé imigraci do Paraguaye?

Je to již delší doba, co se zabývám psaním knížky, která bude doufám letos ukončena. Důvodem bylo to, že jsem začal dělat rodokmen naší rodiny a od té doby, co jsem začal jezdit do Čech, jsem zjišťoval různé informace o rodičích a dalších příbuzných. Začal jsem bádát a také mi napomohly dokumenty, které jsme potřebovali, když jsme si dělali české občanství. V dokumentech byly různé informace, kde se například narodili prarodiče a kde jsou pochováni. Začal jsem to spisovat a myslím jsem si, že by bylo dobré také zanechat něco na památku naší rodiny. Později jsem to rozšířil na celou imigraci, která sem přijela z Československa, a napsal jsem něco o celkové slovanské imigraci. Začal jsem bádát a využil to, co si pamatuju, a to, co jsem získal od starších lidí. Slovanů tady bylo moc. Ve

Naše prapory mají stejnou barvu, a taky obě země leží ve středozezemí. Česko je srdce Evropy a Paraguay srdce Jižní Ameriky.

do Ameriky, také to, co mi vyprávěla přímo ona, o cestě a prvních začátcích tady. Také jsem použil něco z vyprávění dalších přistěhovalců.

Používal jsem také hodně literatury, taky jsem četl texty z bádání Stanislava Kázeckého, který tady pobýval a napsal všechno o tom, co vyzkoumal. A taky z dalších knížek. Například z knih o poválečných utečencích, o fašistech, kteří tady pobývali. Také o diktatuře, která tady byla za Strossnera, a také jsem psal o komunistické diktatuře v Evropě, když tam panovala. Tak, jak to bylo tady, a to, co jsem věděl o době, která probíhala tam.

Co všechno se budeme moci dočíst ve vaší knize?

Píšu o počátku imigrace v Paraguai, ale i Argentině a Brazílii, o tom, co jsem se dozvěděl, a o různých vlnách imigrace. Již o českých jezuitích, kteří tady byli za redukce¹. Taky o českých farářích, kteří byli mezi prvními československými imigranty.

Také píšou o bývalém československém spolku v Carmen del Paraná, jak jsme ho ztratili a jak jsme ho znovu obnovili. O tom, jak jsme v roce 2002 založili slovanský spolek a v roce 2005 československý spolek. Protože po skončení diktatury máme znovu šanci se družít v různých spolcích a společně pracovat, obnovit tradice a historii našich předků. Také o nové generaci, o potomcích krajanů.

Také píšou o životě tady a dalších činnostech, o našich rostlinách a yerbě maté, která je pro Paraguayce velice důležitá.

Kolik času jste knize věnoval a kdy plánujete její vydání?

Intenzivně jsem začal psát před dvěma lety. Stojí mě to mnoho času, kterého moc nemám, protože máme moc práce na poli a s dobytčím, naštěstí mi pomáhá zeť a vnuk. Také se velmi starám o to, co se děje v našem městě Coronel Bogado. Navíc máme obchod, který vede manželka s mladší dcerou. Proto mi moc času nezbyvá. Mám zatím okolo 260 stran a v knize je navíc mnoho historických i současných fotografií. Přál bych si, aby letos kniha byla hotova.

Pozn.: Rozhovor byl veden ústně v češtině.

Antonín Mašek Kubiček a Růžena Vaňková, svatební foto z roku 1926
Foto: archiv J. Maska

Tříletý Jaroslavo Masek obklopený svou rodinou v kolonii Nueva Caucasia v roce 1946
Foto: archiv J. Maska

vesnici, kde jsme bydleli, bylo ve 40. letech 92 slovanských rodin a jenom 3 rodiny domorodců. Nejvíce tam bylo Bělorusů. Česká komunita se usadila hlavně v Carmen del Paraná a ve vesnici Fram, tam bylo nejvíce Čechoslováků. V té době, když tam přijeli, to byla ještě pustina, prales.

Materiály jsem sháněl od lidí. Mám mnoho fotografií, také fotografie ještě z Československa, které dovezli rodiče. Také jsem použil deník, který psala maminka při cestě

¹ Jezuité (1540 až 1773) zakládali v oblasti řeky Paraná samosprávné jednotky, jejichž centrem byly kláštery a cílem šíření křesťanství. Respektovali zvyky indiánů, naučili se jejich řeč a bránili je před kolonizátory.

J. A. Komenský v pracovně, Václav Nedbal, olej na plátně, 1911 – obraz z fondu Národního pedagogického muzea a knihovny J. A. Komenského, www.npmk.cz

Jan Amos Komenský

Učitel národů, světoběžník a průkopník moderních vzdělávacích myšlenek. Didaktická hra a její využití v jazykovém vzdělávání

Jiří Byčkov / lektorát Opole, Polsko

Letošní téma časopisu *Krajiny češtiny* se nese ve znamení *Čechů v zahraničí*, což samo o sobě otevírá široké spektrum příležitostí, jak si vhodnou a nenucenou formou přiblížit řadu našich slavných a významných osobností, které svým životem a dílem dalece přesáhly hranice své vlasti.

Knim nepochybně patří **Jan Amos Komenský**, latinsky Johannes Amos Comenius (28. 3. 1592 – 15. 11. 1670), pedagog, filozof a teolog, který během svého života vytvořil originální a různorodé dílo zahrnující filozofické spisy, didaktická a pansofická pojednání, jazykovědné učebnice, hymnologické sbírky i teosofické traktáty. Z uvedené bohaté tvůrčí činnosti komeniologové vyzdvihují zejména jeho systematický a univerzální vzdělávací systém založený na myšlence křesťanského humanismu (Novák, 1994, s. 74). Komenský je také považován za zakladatele moderní pedagogiky, díky čemuž se v široké laické i odborné veřejnosti hluboce zakořenilo přívlastko **učitel národů**.

Stručný přehled života a díla J. A. Komenského

Přesné místo narození J. A. Komenského dosud není jednoznačně prokázáno. Soudobé prameny a záznamy komeniologů uvádějí Uherský Brod nebo Nivnici¹, v úvahu připadá i Komňa (Stuláková, 2013), která dala rodině původ a jméno. Komenský prožil dětství v Uherském Brodě. V roce 1608 začal studovat na bratrské

¹ Jan Amos Komenský. *Katedra filozofie. Filozofická fakulta MU Brno* [online]. Cit. 2019-04-01. <<http://www.phil.muni.cz/fil/scf/komplet/komens.html>>.

škole v Přerově, kterou podporoval významný ochránce Jednoty bratrské Karel starší ze Žerotína. Zde získal znalost latiny a zároveň vědomosti otevírající možnost univerzitního studia. Komenský dosáhl na studiích velmi dobrých výsledků, tím si získal přízeň biskupa Jana Láneckého a byl vyslán do nasavské akademie v Herbormu (1611–1613) a na univerzitu v Heidelbergu (1613–1614). Studia v Heidelbergu ukončil teologickou disputací a z ní se vrátil přes Norimberk a Prahu na Moravu.²

Komenský žil v době třicetileté války, která z něho velmi brzy učinila emigranta, jenž se často musel ukrývat a také měnit své útočiště. Na svých cestách po evropských zemích (Polsko, Anglie, Uhry, Nizozemí, Německo, Švýcarsko) zanechal živou a nesmazatelnou stopu zejména díky svým didaktickým spisům, v nichž rozvíjel myšlenky všennápravu člověka a pansofie, kterou chápal jako filozofii univerzální životní moudrosti. Ze všech jeho děl stojí za pozornost především souborné vydání pedagogických prací a glos s názvem *Opera didactica omnia* (1657), *Janua lingvarum reserata* (1631), v němž zdokonalil jazykové vyučování a principy fungování jazykové paměti, *Orbis sensualium pictus* (1657), *Didactica magna* (1657), v níž položil základ školské výchovy a přístupnost vzdělání všem bez rozdílu pohlaví. *Informatorium školy mateřské* (1630) s příklady správné rodinné výchovy, výpravnu literární alegorii s názvem *Labyrint světa a ráj srdce* (1631) a *Kšaft umírající matky Jednoty bratrské* (1650), ve které Komenský psal o nelehké situaci emigrantů a jejich zmařeném návratu do vlasti po vestfálském míru (Machala, 1994, s. 76–77).

Význam a funkce hry v Komenského didaktické koncepci

Hra je fenomén, který se v ontogenezi člověka objevuje již od pradávna. První ucelené zmínky o hře se vyskytují již v antickém Řecku, kde její význam ocenil známý řecký filozof Platón, který ve svých *Zákonech* uváděl praktické rady, jak u malých dětí hru povzbuzovat (Sochorová, 2011). Při popisu významu a funkce hry ve vyučování nelze opomenout zřejmě nejznámější Komenského spis *Schola ludus*, doslova *Škola na jevišti* nebo též *Škola hrou*. Tento spis vznikl v době jeho působení v Blatném Potoce, kde se dramatické hry těšily velké popularity. Proto připravil pro žáky celkem osm divadelních her a nacvičil je s nimi. Žáci tedy předváděli rozhovor živé a neživé přírody, v jiné hře mladík hovořil s učeným filozofem, v dalších se předváděly způsoby vyučování, ukazovalo uspořádání společnosti apod. (Morkes, 2007, s. 12–13). Komenský prostřednictvím her zamýšlel předvádět dramatickou formou na jevišti všechno, co se

² Život J. A. Komenského. *Muzeum J. A. Komenského v Uherském Brodě* [online]. Cit. 2019-04-01. <<http://www.mjakub.cz/jan-amos-komensky?idm=36>>.

Lektor Jiří Byčkov připravuje prezentaci o češtině, Hlubčice

studenty probral za uplynulé čtvrtletí, a také se tím snažil o popularizaci školy jako instituce mezi veřejností. Hlavním cílem ale byla snaha o zopakování probraného učiva zábavnou formou a upevnění učební látky. V dnešním pojetí bychom mohli označit uvedené aktivity jako příklady aplikace dramaterapie ve výuce.

Efektivní způsob zapojení divadla, dramaticko-výchovných postupů, projektové výuky, veřejných prezentací do výuky cizích jazyků přináší *metoda jevištního tvaru*. Jedná se o lingvodidaktickou metodu aplikovanou ve výuce češtiny pro cizince, jejímž hlavním cílem je komplexní rozvoj řečových schopností a dovedností jinojazyčných mluvčích (Boccou Kestřánková, 2018, s. 63). *Metoda jevištního tvaru* vychází obdobně z předpokladu, že aktivity doprovázející přípravu a realizaci divadelního představení napomáhají trvalému osvojení řečových prostředků a dovedností, protože je v nich aktivována slovnice jazyková i mimojazyková. To znamená, že v činnostech je zastoupeno pochopení úkolu, skupinové hledání řešení a prožitek (Boccou Kestřánková, 2018, s. 65). Na obdobném principu je založena i *didaktická hra*, o níž krátce pojednáme níže.

Další z moderních a populárních technik, kterou je možné použít při výuce cizích jazyků, je *didaktická hra*. Pro dokreslení výše uvedených závěrů je součástí mého příspěvku právě konkrétní ukážka projektové vzdělávací techniky s využitím didaktické hry. J. Průcha, E. Walterová a J. Mareš ji v *Pedagogickém slovníku* definují následovně: „Didaktická hra je analogie spontánní činnosti dětí, která sleduje (pro žáky ne vždy zjevným způsobem) didaktické cíle. Může se odehrávat v učebně, v tělocvičně, na hřišti, v obci, v přírodě. Má svá pravidla, vyžaduje průběžné řízení, závěrečné vyhodnocení. Je určena jednot-

livcům i skupinám žáků, přičemž role pedagogického vedoucího má široké rozpětí od hlavního organizátora až po pozorovatele. Její předností je stimulační náboj, neboť probouzí zájem, zvyšuje angažovanost žáků na prováděných činnostech, podněcuje jejich tvořivost, spontaneitu, spolupráci i soutěživost, nutí je využívat různých poznatků a dovedností, zapojovat životní zkušenosti. Některé didaktické hry se blíží modelovým situacím z reálného života.“ (Průcha, 1998, s. 65)

Didaktická hra má na rozdíl od běžné hry stanovený didaktický cíl, zapojuje žáky interaktivně do vyučovacího procesu a přináší uvolnění, posiluje kreativitu, kooperaci a pozitivní atmosféru. Právě to je v dnešní době důležité, protože pro rozvoj kreativity podle mého názoru není ve vyučovacích hodinách příliš velký prostor. Podle L. Sochorové mohou žáci prostřednictvím her tvořivým způsobem řešit problémové situace. Pro školní vyučování z toho plyne závěr, že předpoklady jedince k tvořivosti se musí vhodnou formou posilovat a rozvíjet (Sochorová, 2011).

Praktická část

Popis projektové vzdělávací aktivity s názvem *Bohoušovy džiny ve výuce cizích jazyků*

V praktické části příspěvku si představíme konkrétní příklad využití projektové vzdělávací aktivity nazvané *Bohoušovy džiny* (Mazal, 2007, s. 137) ve výuce českého jazyka u polských studentů bohemistiky. Aktivita obsahuje prvky národnosti, hravosti, aktivizace a kooperace s podporou globálního myšlení v duchu Komenského didaktických zásad. Studenti bohemistiky, a nejen jí, se díky ní učí a zároveň si procvičují správné označení obyvatel

uvedených zemí (tvary maskulin, feminin), opakují si zeměpisné vědomosti určováním lokace konkrétních zemí na slepé mapě, připomínají si znalost kulturních a historických památek v těchto zemích a utváří si náhled na přerozdělování zisku a bohatství v tržním systému díky přiloženému grafu nákladů. Aktivita byla převzata z odborné publikace F. Mazala *Hry a hraní pohledem ŠVP* a modifikována pro jazykovou výuku. Vzdělávací aktivita je vhodná spíše pro studenty češtiny na jazykové úrovni B1 nebo B2 podle Společného evropského referenčního rámce. Časová dotace aktivity činí 70 minut.

Popis realizace projektové vzdělávací aktivity

Expozice a zahájení aktivity

Na začátku aktivity se zeptáme studentů v učebně (posluchárně), zda nosí džíny. Pokračujeme dotazem, zda přemýšleli o tom, z čeho se džíny skládají, z čeho se vyrábějí jednotlivé součásti, jak dlouhý je proces jejich šití (výroby). Iniciujeme brainstorming na toto téma. Následně položíme otázku, co znamená pojem globalizace, jak ho studenti chápou, co je typickým znakem globalizace a proč je důležitá znalost cizích jazyků. Studenti odpovídají svými slovy. Návrhy zaznamenáváme na tabuli (flipchart) a studenti je současně píšou do připravených pracovních listů.

Závěr vstupní části

Shrneme všechny odpovědi, okomentujeme je a sdělíme studentům, že nyní se budou zabývat jedním konkrétním „příběhem“ kalhot.

Realizace vzdělávací aktivity, organizační pokyny, pomůcky

Studenty rozdělíme do dvojic, trojic (jakoukoliv vhodnou metodou) nebo je necháme samostatně a rozdáme jim kopie textu, slepé mapy a atlasy, případně okopírované mapy světa, pracovní listy a pastelky.

Uložíme všem studentům následující úkoly:

1. Přečtete si pozorně následující text (viz příloha č. 1).
2. Vypište si všechny státy, které se v procesu výroby džín objevují.
3. Vybarvěte v přiložené mapě (viz příloha č. 2) různou barvou země, které dodaly suroviny, a země, z kterých probíhal nějaký proces přímo související s výrobou džín.
4. Vyjmenujte významné kulturní nebo historické památky spjaté s uvedenými zeměmi.
5. Napište ke všem státům názvy jejich obyvatel v mužském a ženském tvaru.
6. Doplňte názvy hlavních měst všech uvedených států a názvy jejich obyvatel.
7. Vyznačte v mapě šipkami cestu jednotlivých surovin či součástí.

Vyzveme dobrovolníky, aby své mapy představili.

Diskutujeme se studenty:

- Co jsme si na příkladu džín dokumentovali?

- Proč je do jejich výroby zahrnuto tolik zemí?
- Jaké to může mít důvody a výhody?
- Položíme všem otázku, aby se pokusili odhadnout, komu a v jaké výši v procentech podle jejich názoru putují zisky z prodeje džínů. Na odpověď poskytneme asi 7–8 minut.

Po seznámení s odpověďmi studentů představíme studentům graf (viz příloha č. 3).

Shrnující diskuse:

- Vyplývají z vašich zjištění nějaké obecnější závěry?
- Znáte nějaký jiný výrobek, na kterém by se dala propojenost dokumentovat?
- Napadají vás výhody a nevýhody (klady a zápory) takového propojení světa?
- Způsobuje tento fakt naopak někomu (někde) problémy? Kde a jaké?
- Je podle vás rozdělení zisků z prodeje spravedlivé?

Reflexe

Necháme studenty odpovídat na otázky: Co mě nejvíce zaujalo? Co mě nejvíce překvapilo?³

Shrnutí – přínos a smysl prezentované aktivity

V praktické části jsme podrobně popsali postup realizace projektové vzdělávací aktivity ve výuce českého jazyka u polských studentů bohemistiky. Její primární přínos pro výuku spočíval především v zapojení aktivizační didaktické hry, která motivovala polské studenty k vyšší iniciativě při řešení problému, podněcovala je ke kooperaci ve skupině (aktivitu lze modifikovat i pro jednotlivce, viz výše) a stimulovala jejich kognitivní procesy hravou formou. Studenti na jazykových úrovních A2 i B1 podle SERR museli díky ní používat úsudek a kritické myšlení, například při odhadu rozdělení zisku z prodeje. Podle D. Sitné je tento „analyticko-syntetický proces charakteristický vlastním objevováním, posuzováním, porovnáváním a začleňováním nových informací do již existujícího znalostního systému autonomním, individuálním rozhodováním o jejich využití nebo odmítnutí“ (Sitná, 2009, s. 9)

Studenti jazykové úrovně A2 i B1 dosahovali při hledání konkrétních zemí na slepé mapě přibližně stejných výsledků, což pochopitelně nesouvisí s dosaženou jazykovou úrovní, ale s všeobecným přehledem a s přesností mentální mapy (schematické vyjádření představy o geografickém prostoru), kterou jednotliví studenti mají ukotvenou ve svém vědomí. V případě pojmenování zemí, odvozování obyvatelských jmen a jejich přechýlených tvarů (feminin) v češtině již byl patrný rozdíl v gramatické správnosti ve prospěch pokročilejší skupiny B1. Pozitivní zjištění přinesla prezentovaná aktivita v oblasti vstřípení a uchování nových pojmů

³ HURDOVÁ, M. Bohoušovy džíny. *Varianty* [online]. Cit. 2019-04-01. <<https://www.varianty.cz/metodicke-listy/163-bohousovy-dziny>>.

v paměti. Studenti, kteří se aktivně zúčastnili projektové vzdělávací aktivity, si obyvatelské názvy i propria pamatovali a vybavovali mnohem lépe než ti, kteří se realizované aktivity nezúčastnili a tuto látku si osvojovali klasickou výukovou metodou (gramaticko-překládovou, přímou nebo komunikativní). Podle mého názoru je to zapříčiněno právě přítomností emocionální (prožitkové) složky v projektové výuce a v dramaticko-výchovných postupech.

Nespornou výhodou popsané aktivity je komplexní propojení získávaných znalostí z českého jazyka, zeměpisu, reálií a také posilování globálního myšlení. Prezentovaná projektová vzdělávací aktivita poskytla učitelům i studentům mimo jiné příležitost pro diskusi a zábavnou formou přiblížila studentům fenomén globalizace a propojenosti dnešního světa. Aktivizující metody vyučování jsou typické svým zaměřením na žáka nebo studenta, podporují kompetitivní i tvůrčí atmosféru, čímž přirozeně naplňují Komenského zásady aktivnosti a získávání vědomostí vlastní zkušeností a činností. ■

Příloha č. 1

Text pro žáky

Bohouš dostal k narozeninám od rodičů vysněné džíny. Podívejme se nyní na to, co se všechno muselo odehrát, než se džíny dostaly k Bohoušovi.

Víte, že džínovina byla poprvé vyrobena v 18. století jako látka pro pracovní oděvy?

- Džíny byly navrženy v **USA** (střih, design) americkou firmou.
- Džínovina byla vyrobena z bavlny vypěstované v **Beninu**, tkané a barvené v **Itálii** barvou, která byla vyrobena v **Německu**.
- Džínovina byla poslána lodí do **Tunisu**, kde se džíny usily.
- K drhnutí džínoviny se použily kousky pemzy z vyhaslého vulkánu v **Turecku**.
- Žip byl vyroben japonskou společností ve **Francii**.
- Na výrobu žipu byl použit mosazný drát vyrobený v **Japonsku**.
- Knoflíky byly vyrobeny z mosazi (slitina mědi a zinku), která byla vyrobena v **Německu**.
- Měď byla z **Namíbie** a zinek byl z **Austrálie**.
- Měkčí bavlna do kapes byla vypěstována a utkána v **Pákistánu**.
- Byly použity různé druhy nití na zapoštění džínů, které byly vyrobeny v **Anglii**, **Maďarsku** a tkány ve **Španělsku**.
- Polyesterová vlákna pro nitě byla vyrobena v **Japonsku** z ropy dovezené z **Kuvajtu**.
- Džíny byly usušeny a poslány přes moře do **Francie** a poté kamióny do **České republiky**, do **Prahy**, kde je Bohoušovi rodiče koupili.

Příloha č. 2

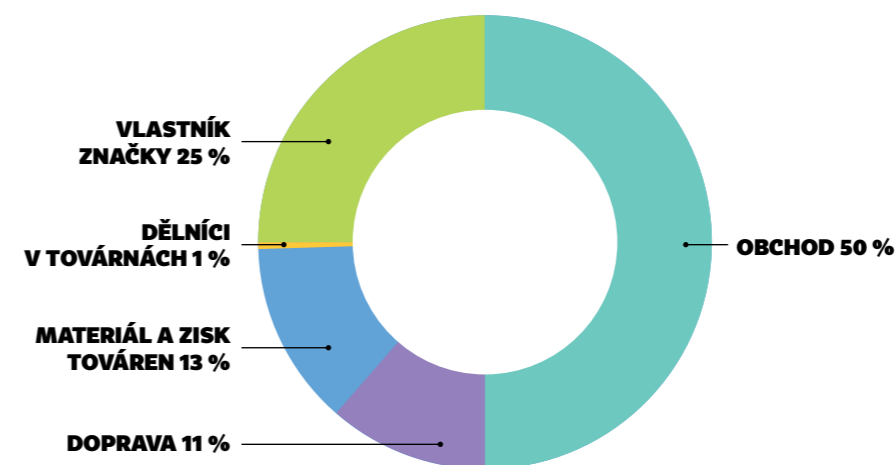
Slepá mapa světa⁴

Příloha č. 3

Graf zisků⁵

Kam jdou peníze, za které kupujete džíny.

⁴ Outline World Map Images (2009–2019) [online]. Cit. 2019-07-14. <<http://www.outline-world-map.com/political-white-world-map-b6a>>.

⁵ Vytvořeno na základě údajů a námětu z učebnice GALLAGHER, R. – PARISH, R. (2002): *Geog. 3*. Oxford: Oxford University Press.

Literatura a internetové zdroje

ČAPKOVÁ, D. (1991): *Jan Amos Komenský (1592–1670). Přehled života a díla*. Praha: Ústav pro informace ve vzdělávání, Pedagogické muzeum J. A. Komenského.

GALLAGHER, R. – PARISH, R. (2002): *Geog. 3*. Oxford: Oxford University Press.

BOCCOU KESTŘÁNKOVÁ, M. (2017): Metoda jevištního tvaru vyžadující kvalitativní přístup pro měření pokroku jinojazyčných mluvčích. Studie z aplikované lingvistiky / Studies in Applied Linguistics [online]. *Filozofická fakulta Univerzity Karlovy* Cit. 2019-05-17. <https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/97324/1520437_marie_boccou_kestrankova_63-87.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.

HURDOVÁ, M. Bohoušovy džíny. *Varianty* [online]. Cit. 2019-04-01. <<https://www.varianty.cz/metodicke-listy/163-bohousovy-dziny>>.

Jan Amos Komenský. *Katedra filozofie. Filozofická fakulta MU Brno* [online]. Cit. 2019-04-01. <<http://www.phil.muni.cz/fil/scf/komplet/komens.html>>.

KOMENSKÝ, J. A. (1951): *Didaktika česká. Didaktické spisy J. A. Komenského*. Praha: SPN.

KOMENSKÝ, J. A. (1948): *Vševýchova*. Praha: Státní nakladatelství.

KOPECKÝ, J. – PATOČKA, J. – KYRÁŠEK, J. (1957): *J. A. Komenský. Nástin života a díla*. Praha: SPN.

MACHALA, L. – GALÍK, J. (ed.) (1994): *Panorama české literatury (Literární dějiny od počátků do současnosti)*. Olomouc: Panorama.

MAZAL, F. (2007): *Hry a hraní pohledem ŠVP*. Olomouc: Hanex.

MORKES, F. (2007): Jan Amos Komenský – muž touhy. *Moderní vyučování: časopis pro nové programy v českém základním školství*, 13 (3), s. 12–13.

NOVÁK, A. (1994): *Dějiny českého písemnictví*. Praha: Brána.

PRŮCHA, J. – MAREŠ, J. – WALTEROVÁ, E. (1998): *Pedagogický slovník*. Praha: Portál.

SOCHOROVÁ, L. (2011): Didaktická hra a její význam ve vyučování. *Metodický portál: Články* [online]. Cit. 2019-04-01. <<http://clanky.rvp.cz/clanek/c/z/13271/Didakticka-hra-a-její-vyznam-ve-vyucovani.html>>.

SITNÁ, D. (2009): *Metody aktivního vyučování. Spolu práce žáků ve skupinách*. Praha: Portál.

STULÁKOVÁ, K. (2013): Záhada rodiště Jana Amose Komenského. *Uherský Brod, Nivnice, nebo Komňa? Dějiny a současnost*, 7, s. 34–36.

Outline World Map Images (2009–2019) [online]. Cit. 2019-07-14. <<http://www.outline-world-map.com/political-white-world-map-b6a>>.

Život J. A. Komenského. *Muzeum J. A. Komenského v Uherském Brodě* [online]. Cit. 2019-04-01. <<http://www.mjakub.cz/jan-amos-komensky?idm=36>>.

Německé titulky k filmu *Jára Cimrman ležící, spící*

Ctirad Sedlák / lektorát Lipsko, Německo

Představit zahraničním studentům „největšího světového spisovatele, vynálezce, malíře, fyzika, lyžaře a filosofa“¹ za posledních sto padesát let a neformálního vítěze ankety *Největší Čech*, tedy českého velikána **Járu (da) Cimrmana**, lze považovat za čestnou stavovskou povinnost lektora češtiny.

Na lipské slavistice se tradicí stala filmová řada, kterou iniciovala stálá lektorka češtiny Dagmar Žídková-Gunter a kterou v některých semestrech organizují či spoluorganizují také já. Do podzimního cyklu roku 2018 jsme zařadili film

¹ Citována je postava průvodkyně z filmu *Jára Cimrman ležící, spící*.

Jára Cimrman ležící, spící, jež považujeme nejen za vynikající filmové dílo, vybočující z mezí tzv. laskavého humoru, ale také za dobré uvedení do cimrmanovské tematiky pro neznalé. Film jsme promítli s německými titulky, které jsme vytvořili spolu se skupinou pokročilých, pracovních a velmi zaujatých studentů během letního semestru 2018. Projekce vzbudila – mj. právě díky faktu, že německou jazykovou verzi filmu připravili

naši studenti – velký zájem, posluchárna byla plná téměř do posledního místa, k naší velké radosti se pravidelně ozývaly poryvy smíchu, někdy pravda na jiných místech, než kde by se zřejmě smálo české publikum, a úspěšný byl v tomto ohledu i úvod k filmu pojatý dvěma studentkami formou cimrmanologického semináře. Během necelých dvou hodin tak posluchárnou prolétl plod sedmiměsíční intenzivní práce... Historie našich německých

titulků je však zajímavější než pouhá zpráva o promítnutí filmu.

Na Ústavu slavistiky Univerzity Lipsko se čeština a české reálie vyučují nejen ve filologických studijních programech Westslawistik a Westslawistik interkulturell, nýbrž i v „double-degree“ programu Mezikulturní komunikace čeština – němčina a v magisterském programu Slawistik. Vzděláváme tedy i budoucí překladatele z češtiny a translology. Překlad titulků, je-li pojat vážně, klade na překladatele zvláštní nároky.² Naši studenti museli porozumět obecné češtině, dobovým reáliím, tu a tam lehkým vulgarismům, vycítil stylové zabarvení germanismů typických pro dobu pozdního mocnářství, a museli vše převést do snadno čitelné němčiny, která hladce zprostředkovává kontakt mezi filmem a divákem tak, aby divácký vjem nebyl rušen. Často naráželi na rozdíly mezi svými německými idiolekty, často také na otázky pouhé ergonomie a pragmatiky, např. když bylo nutné danou repliku zestručnit, aby se dala rychle přečíst, ale zároveň nikdo nebyl ochoten rezignovat na adekvátnost překladu.

Překlad titulků k Cimrmanovi byl původně nápad Dagmar Žídkové-Gunter v rámci jejích cvičení k textové produkci pro studenty magisterského studia, já jsem se rád připojil se svým paralelním kurzem. Mohli jsme tedy na titulcích pracovat s týmiž studenty dvakrát týdně, samozřejmě vedle jiných aktivit, které byly předmětem našich cvičení. Než studenti začali s prací na vlastním překladu, bylo nutné postarat se o praktické záležitosti: získat soubor ve formátu SRT (byly k dispozici jen těžkopádné anglické titulky), zapsat z odposlechu české repliky jednu po druhé (práce na několik dní), opravit načasování titulků. O tyto technické věci jsem se staral sám, nechtěl jsem studenty rozptylovat a přidávat jim práci, samotné překládání jim beztoho zabíralo dost času. Později jsem se rozhodl vytvořit sdílený soubor v programu Google Docs, aby studenti mohli překládat ve svém vlastním čase, nezávisle na výtiscích od nás, a aby se jejich překlady zobrazovaly i ostatním. Tím se práce urychlila a přibližně dvě třetiny semestru vypadaly takto:

České titulky byly k dispozici v Google Docs jako prostý text. Každý účastník, tj. zapsané studentky magisterského studia a několik zájemců, kteří byli ochotni spolupracovat, přestože si cvičení nemohli zapsat ani nijak započíst, dostali e-mailem odkaz

Cimrmanologický seminář v podání Dua Sendeborg

Lipské studentstvo ve zatajeném dechem sleduje cestu divadelního vědce do Liptákova

na soubor v Google Docs, aby k němu měli přístup i bez přihlášení. V souboru byly poznámky, kterou pasáž je nutné přeložit do kdy, studenti během týdne překládali samostatně, takže pod každou českou replikou se postupně objevilo několik verzí překladu, vždy podepsaných jménem autora, a dvakrát týdně se konaly diskuse, střídavě s Dagmar Žídkovou-Gunter a se mnou. Diskuse byly často bouřlivé, někdy byla zpočátku zaujímana nesmiřitelná stanoviska, ale pokudže se povedlo najít řešení, se kterým souhlasili všichni. Největším kamenem úrazu byla kupodivu dosti nenápadná výměna replik mezi falešným Ferdinandem d'Este (Nývltem) a falešným Františkem Josefem (Macháněm): „Přečti si to!“ – „Přečti mi to sám, chlapče.“ Ukázalo se, že není zdaleka jednoduché rozhodnout, zda by císař pravil v němčině: „Lies es mir vor,“ nebo „Lies du es mir vor.“ Když průvodkyně v Muzeu peří říká o špalku na sekání dřeva: „Já na něm sekám,“ v psané němčině titulků tato stručnost nezni přirozeně ani jednoznačně, a tak bylo nutné zvolit mezi „Ich selbst hacke darauf“ a „Ich selbst

Projekce vzbudila velký zájem, posluchárna byla plná téměř do posledního místa, k naší velké radosti se pravidelně ozývaly poryvy smíchu, někdy pravda na jiných místech, než kde by se zřejmě smálo české publikum.

hacke darauf Holz.“ A samozřejmě nastaly i chvíle, kdy jsme si všichni uvědomovali, že němčina prostě nevyjádří všechny nuance, kterých je schopna čeština: „Ale ne abys ho uškrtil! Ty ho musíš jenom přiškrtil!“ Zde dostal Nývlit za úkol „nur etwas würgen“.

Objem materiálu k přeložení a nadšení, s nímž se studenti vrhali do diskusí nad konečnou podobou překladu, přispěly k tomu, že nám jeden semestr nepostačil a museli jsme se scházet i během prázdnin. Poslední úpravy, kde šlo už jen o zkracování replik kvůli lepší čitelnosti, a ne o jazykovou kompetenci německých rodilých mluvčích, jsme s Dagmar Žídkovou-Gunter provedli sami během několika sezení. Následovaly práce na formátování, např. proto, že háčky

v českých jménech dělaly potíže a nechtěly se zobrazovat v přehrávači. Načasování nakonec muselo být ještě doladěno. I těchto technických prací jsem se ujal sám.

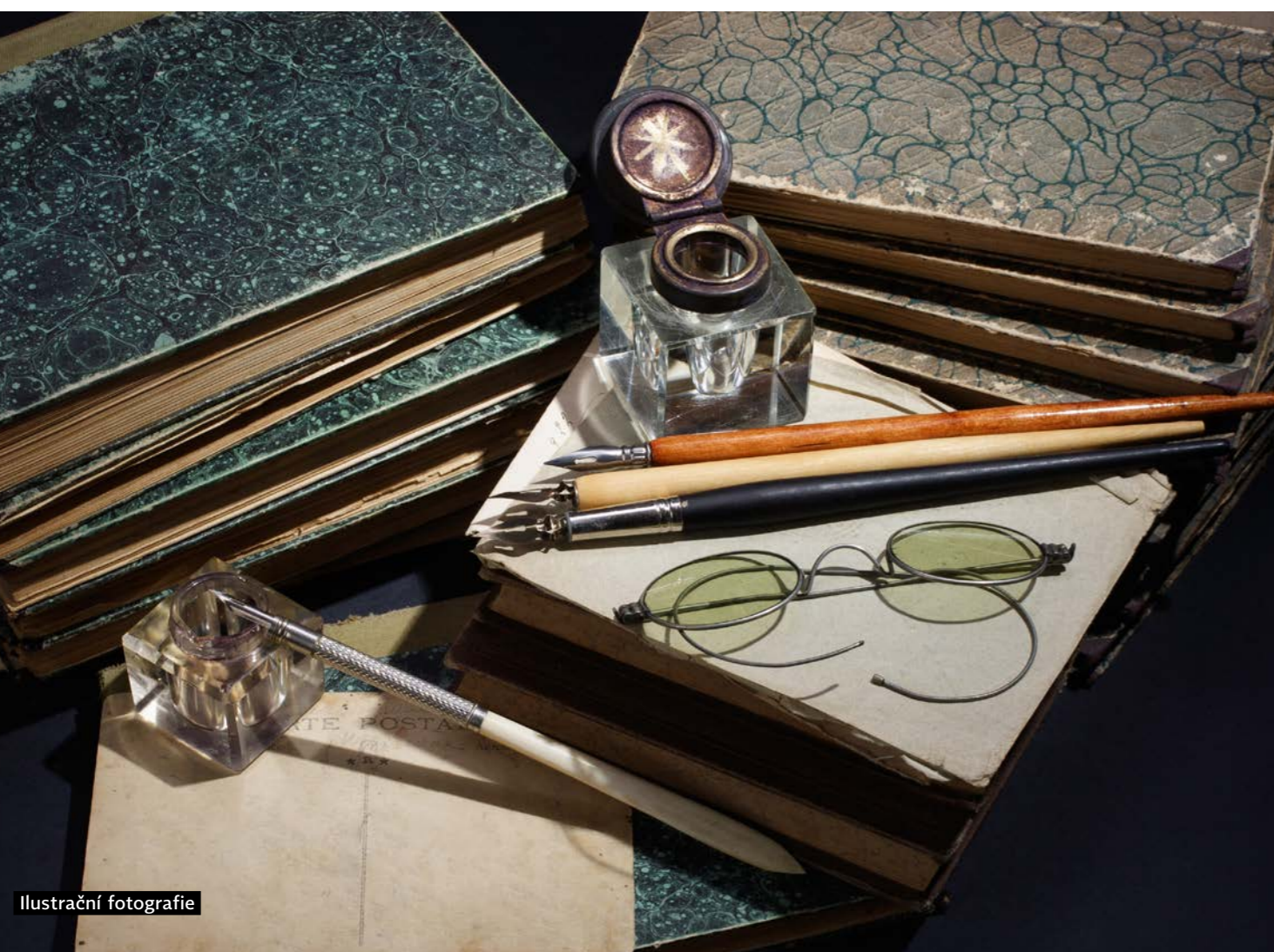
Jára Cimrman ležícího, spícího jsme zařadili do cyklu věnovaného českým oskarovým filmům pod názvem *Tři Oscary pro české filmy a jeden pro naše studenty*, pomocí plakátů, letáků, ústní reklamy a zapojení studentské samosprávy se podařilo udělat dobrou publicitu mezi studenty a lze předpokládat, že i translologické zaměření části našich studentů bylo motivací dostavit se na promítání a projevit respekt k práci spolužáků. Pointa č. 1: **o titulky projevili zájem Národní filmový archiv, který nám poskytl licence k promítání.** Touto dobou je už má k dispozici, takže, vážené kolegyně, vážení kolegové, pokud máte zájem promítnout film svým studentům, můžete se na NFA obrátit. Pointa č. 2: pro velký úspěch jsme se rozhodli v letním semestru 2019 pokračovat s další skupinou v překládání titulků, a dokonce zůstat ve svěrákovsko-smoljakovském světě, **na podzim tedy budou existovat německé titulky i k „c. k. detektivní komedii“ *Rozpuštěný a vypuštěný*.**

Literatura

KUFNEROVÁ, Z. et al. (2003): *Překládání a čeština*. Jinočany: H&H.

ŁUKASIEWICZ, M. (2017): *Pięć razy o przekładzie*. Kraków – Gdańsk: Karakter – Instytut Kultury Miejskiej.

ZALESKA, Z. (2016): *Przejęzyczenie. Rozmowy o przekładzie*. Wołowiec: Wydawnictwo czarne.

Ilustrační fotografie

Jana Sovová: Příběhy

Elisa Bin / Univerzita v Udine, Itálie

Jana Sovová přichází se svou básnickou prvotinou *Příběhy*, jejíž název na obálce už sám o sobě prozrazuje výpovědní ladění a epický ráz textů v ní obsažených.

Podstata jejího psaní tkví totiž v čiré touze vyprávět, vyprávět o sobě a o ostatních; každá báseň nabízí průřez, skrz který se dá jen odhadnout celý příběh; básniřčina vnímavost zaznamenává drobné detaily a nechává je vyvstávat a rozrůstat co do smyslu. To je „báseň, předobraz příběhu“, na jejíž reálné podstatě nezáleží, stejně jako není důležité, zda stěp snu, který si pamatujeme ze spánku, odpovídá skutečnosti, nebo ne: příběh prostě vznikl a rozrostl se v básniřčině vědomí, a tam mu náleží právo žít a vyvíjet se do samostatného textového útvaru.

Když básniřka píše „napadla mě“ báseň, jako by tím chtěla poukázat na své pojetí psaní; poezie jako intuitivní vcítění, poezie jako vážná hra, skrz kterou lze uchopit svět a osvojovat si jej s jeho lady i nelady.

V každém jednotlivém příběhu je skryta možnost nalézt zlomek sebe sama – básněni se totiž stává způsobem, jak postihnout vlastní poměr k věcem, jimiž je básniřka (a zároveň my, čtenáři) obklopuvána. Soucítící pohled, který upírá na svět, jí umožňuje vžívat se do různých stavů a spoluprožívat je s ostatními.

Sbírka se vyznačuje jistou mírou polyfoničnosti: básniřka promlouvá je občas zbrzděná útržky přímé řeči z úst postav pohybujících se v básniřčině lyrickém světě, jindy zase myšlenkami lyrického já, které rozdechávají rytmus básnického vyprávění. Důležitou úlohu hrají otázky. Příznačná je hojná přítomnost otazníků a nezodpovězených otázek, jež naznačují otevřenost příběhu a vybízejí čtenáře, aby si jej sám dotvořil či vyhodnotil. Zároveň navozují atmosféru vratkosti a nejistoty, svědčí o autorčině neustálém tázání a snaze nalézt co možná nejpříhodnější úhel nazírání na svět. Jako by celé sbírce vládlo očekávání prožívané adresátem básně *Cesta 1*, který se vypravil do lesa a narazil na srub, kde snad dostane jakousi bezcennou odpověď, anebo třeba klíč k porozumění světu a tvorstvu.

Přestože se jedná o autorčin pozdní debut, čtenáře zaskočí jeho pozoruhodná svě-

žest, místy prostoupená moudrostí, místy jemnou naivitou.

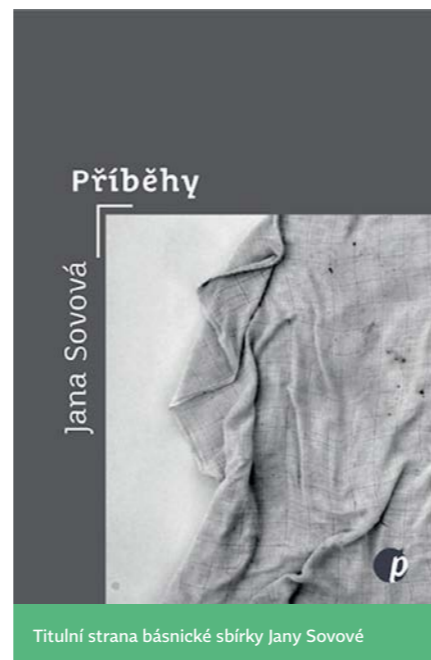
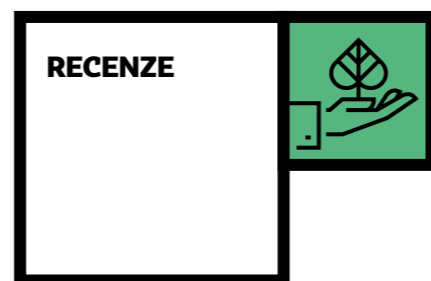
Sbírka je obsahově různorodá: nacházejí v ní místo uhrančivé texty, v nichž se ozývá touha souznění s přírodou a téma cesty a netušených možností vandrování; texty, v nichž se básniřka hrdinka vyrovnává s úskalími milostného vztahu, s nevěrou a s nemožností zapadnout do společensky vymezených rolí, ale i texty s civilní tematikou, zachycující všední prostředí a události jako čekárnu, školní besídku nebo výlet do hor.

Detaily zachycených situací často nabývají symbolického významu. To je případ textu *Vysoko*, v němž se zajímavým způsobem prolínají dvě roviny: naivní obraz rozvázaných tkaniček, připomínající každému z nás dětskou zkušenost, je tematizován v příčinu klopýtání a skýtá podnět k zamyšlení nad tím, jak si udržet rovnováhu, respektive nad nemožností předejít pádu: **Pohybujeme se v místech, / kde není radno klopýtnout / o lajdácky zavázané tkaničky. / Po jejich bedlivém zašněrování / je tedy nanejvýš pravděpodobné, / že k pádu dojde vinou / náhlého vychýlení z osy / v důsledku blíže neobjasnitelných / okolností.**

Autorčino psaní kolísá mezi jazykovou úsporností a hravějším způsobem využívání jazykových možností. Jazyk působí na čtenáře lehkým, svižným dojmem.

Intonace není zatěžovaná nadbytečným lyrismem, naopak je střídmá a soustředěná – autorka se nikdy neuchyluje k přepjatému a strojenému použití jazyka, a ani v nejemotivněji laděných verších nedává průchod rozbujelem emocím nebo patetičnosti. Jemnost básniřčina vidění je častokrát rozčeřena lehkou ironií; zejména básněmi pojednávajícími o lidských vztazích neprosvítá žádný přebytečný patos nebo sebelibost, nýbrž sebeironie, která lehce zastírá křehkost lyrického já.

Sémantická stránka textů je pestrá. V určitých místech totiž mírně civilní intonace přináší do básní zdánlivě nedůležité detaily, na nichž spočívá těžiště příběhu. Básniřka se tak nebojí používat výrazy jako

Titulní strana básnické sbírky Jany Sovové

„oteklé kotníky“, „škarpa“, „plyšové sedátko“, nebo zoologické či lékařské názvosloví jako „závojnkatky“ a „barvoslepost“.

Na závěr by se dalo říct, že celá sbírka se vlastně zakládá na pokorném přesvědčení, že za vším, za každým předmětem nebo žijící bytostí, stojí velký a ohromující příběh. Skrz velkolepý, ač lehký přehlédnutelný obraz fialy (snad nejpůsobivější z celé sbírky), jež „přijala svůj osud“ a vykvetla navzdory „nevzhledné městské škarpe“, lze spatřit básniřčinu důvěru v krásu a v její vykupitelskou sílu.

Literární zdroj

SOVOVÁ, J. (2018): *Příběhy*. Ostrava: Protimluv.

V oku žraloka Nový román Marka Tomana pomáhá chápat dějiny 20. století

Markéta Pilátová

krajanská komunita Rio Grande do Sul a Mato Grosso do Sul, Brazílie

Spisovatel, diplomat a novinář **Marek Toman** vydal opět zdánlivě historický román. Nazval ho *Oko žraloka* a jako v předchozích dvou knihách *Chvála oportunismu* a *Neptunova jeskyně* v něm pracuje metodou „dějiny, které se nestaly, ale mohly se stát“.

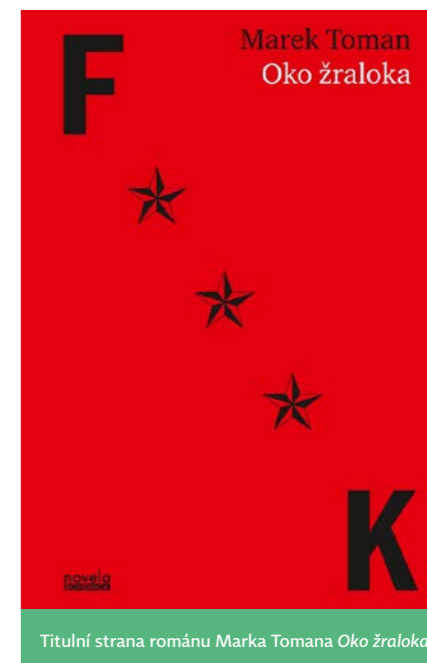
Zpracovává skutečné historické události i osudy postav a pak je beletristicky mění. Nečiní tak ale proto, aby vytvořil surreální, nebo zcela vymyšlený příběh, ale proto, aby mohly být dějiny, na základě pečlivě „vyzdrojované fikce“ (chcete-li lži), co nejpravději pochopeny. Dnes je možné Marka Tomana zařadit např. po bok současné velmi oceňované autorky Kate Atkinsonové, která také pracuje metodou, jíž sami historikové začali odborně říkat „kontrafaktuální historie“. V doslovu ke knize pak velmi osobně historik Petr Koura popisuje, jak spolupráce s romanopiscem může ovlivnit jeho odborné bádání v archivech a pohled na dějiny jako takové, nebo zcela změnit jejich chápání.

Román *Oku žraloka* je rozsáhlý a soustředí se prakticky na všechna období, jimiž prošlo Československo, až do devadesátých let. Ústřední postavou je František Tůma, na začátku nerudný a zahořklý muž, který pracuje ve skladu a o svých, zdánlivě vyběhnutých osudech poučuje mladičkému ignorantskému kolegu. Inspirací pro postavu Tůmy byl Jaroslav Klecan, někdejší „pobočník“ Julia Fučíka, kterého pak Fučík očernil ve své *Reportáži psané na oprátce* jako zrádce a toho, kdo mluvil při výsleších na gestapu. Aneb jak říká v knize Franta Tůma: „Kde je hrdina, tam musí být i zrádce.“ Přičemž „fučíkovská legenda“, o níž se učily děti v komunistických školách, měla také svou „fučíkovskou antilegendu“, která za komunistické diktatury kolovala mezi lidmi nezpracovanými oficiální ideologií. V téhle verzi byl zrádcem naopak někdejší komunistický novinář Julius Fučík, a v polovině 60. let dokonce vychází v deníku *Mladá fronta* článek nazvaný *Mirek nezradil*.

Marka Tomana jako spisovatele ale nezajímá, kdo na mučení zradil, nebo nezradil. Svou postavu Františka Tůmu pozoruje po-

malu a pečlivě od narození a klade si úplně jiné otázky. Nevšimá si tolik absurdity velkých dějin, které sadisticky válcují nepatrného jednotlivce. František Tůma je totiž jednotlivec, který dějinám pasivně nepřítakává, a snaží se do jisté, i když omezené míry určovat svůj osud sám. Ne vždycky se mu to ale daří tak, jak by si čtenář zrovna představoval, protože František je neustále ve vleku svého proletářského nemanželského původu a především vzteku na vyšší vrstvy, kterým chce často jen tak pro nic za nic a bez nějaké ideologické průpravy, čistě pro potěšení „plivnout do polívky“.

Kniha je objevná i z hlediska čistě historického, protože Marek Toman v ní vypráví příběh českého trampingu, který se od svých počátků ve 20. letech minulého století stával útočištěm levicově smýšlející mládeže, až se pak v poválečném období budování komunismu proměnil opět v mládežnické, tenkrát směrem napravo rebelující hnutí. František Tůma byl celý život trampem, jeho srdce doslova hořelo pro toulky přírodou a spaní pod hvězdami a stejně jako mnoho jeho kamarádů z trampingu se dobrovolně přihlásil jako dobrovolník interbrigadista do španělské občanské války, kde bojoval na straně republikánů. Tady Marek Toman alespoň částečně odpovídá na otázku, proč se stovky mladých československých mužů dobrovolně hlásily na jatka ve Španělsku. Trampové byli muži činu, chtěli se aktivně zasadit za ideály, jimž věřili, a skutečně zastavit Hitlera, protože tehdejší hesla hlásala, že „u Madridu se bojuje za Prahu“, a kdo jiný než trampové, kteří v té době nosili skutečné zbraně a uměli s nimi zacházet, by měl u Madridu mladé Československo bránit. Marek Toman se po stopách někdejších trampů vypravuje už několik let a ve starých trampských osadách i v archivech pátrá po

Titulní strana románu Marka Tomana *Oku žraloka*

jejich osudech. A dá se jednoznačně říci, že v kapitolách, v nichž vypráví o trampských osudech a postavách, je jako spisovatel nejpůsobivější.

Antihrdina František Tůma se ve Španělsku setká s fotografem Robertem Capou a jeho mladičkou kolegyní Gertou Tarou, ale i se stalinistickými čistkami a ztrátou ideálů. V okupovaném Československu se pak dává k odboji a pracuje v ilegality, kde dostává na starost „kecálistu a bohéma“ Julka Fučíka. Prochází tak několika dějinnými epochami, stejně jako předchozí Tomanovi hrdinové. V *Oku žraloka* se ale Marek Toman rozhodl, že průvodci čtenáře po historii už nebudou neživé předměty – Černínský palác, nebo socha Neptuna z Grébovky, ale živý člověk. A jistě udělal dobře, protože pokud by pokračoval s neživými entitami dál, možná by jeho příběhy ztratily původní originalitu. Ale příklon k živému hrdinovi vyžadoval autorskou odvahu, protože ať má postava, jak chce neuvěřitelné osudy, musí být uvěřitelná a ve své podstatě reálná. Přílišnému polopatismu se pak autor vyhnul neustálým znejsťováním Tůmových činů a rozhodnutí, jeho obojakosti a tím ho učinil uvěřitelným hrdinou. **Román *Oku žraloka* je knihou o uvažování lidí, kteří svůj oprávněný vztek na sociální nerovnost vložili do rukou „systému“ a komunistické ideologie. Přestože to byli za válečných časů v boji proti nacistickým okupantům bezpochyby hrdinové, stávali se z nich až příliš často přísluhovači totality. Dnes už nejde ani tak o to, tyto lidi odsoudit, jako spíš o to, pochopit jejich motivaci k neuvěřitelným činům, ať s kladným, nebo záporným znamením. A pochopení je základem k vyrovnávání se s vlastní minulostí.** A Marek Toman k tomuto tak potřebnému vyrovnávání svými romány bezesporu přispívá.

Literární zdroj

TOMAN, M. (2018): *Oku žraloka*. Praha: Novela Bohemica.

Nová cvičebnice České hláskosloví, slovotvorba a tvarosloví (Češko glasoslovje, besedotvorje in oblikoslovje)

Michaela Homar / absolventka bohemistiky na Filozofické fakultě Univerzity v Lublani

Zdeňka Kohoutková, lektorka českého jazyka a literatury na Filozofické fakultě Univerzity v Lublani ve Slovinsku, vydala v říjnu roku 2018 cvičebnici *Češko glasoslovje, besedotvorje in oblikoslovje* (České hláskosloví, slovotvorba a tvarosloví), určenou především studentům 1. a 2. ročníku bakalářského studia oboru český jazyk a literatura.

Cvičebnice obsahem, strukturou i didaktickým pojetím navazuje na učebnici Petry Stankovské *Češka slovnica za bohemiste* (Česká mluvnice pro bohemisty, 2009), čímž doplňuje výukové materiály ke cvičením připravené pro studenty českého jazyka v Lublani.

Vydáním této knihy vznikl ucelený soubor studijních materiálů – teoretických i praktických. Cvičebnice se z odborného hlediska i metodologického hlediska opírá o nejnovější poznatky bohemistiky a teorie výuky cizích jazyků. Je určena především začátečníkům do úrovně B1 Společného evropského referenčního rámce pro jazyky, s přesahem do vyšších úrovní.

Knihy je rozdělena do tří hlavních kapitol (hláskosloví, slovotvorba a tvarosloví), které se dále dělí na podkapitoly. Každá podkapito-

la začíná krátkým shrnutím teorie probírané látky ve slovinštině a odkazem na příslušnou kapitolu v učebnici Petry Stankovské. Následují nápaditá cvičení využívající zábavnou formu, cvičebnice je díky tomu velmi různorodá, hravá a kreativní. Na konci každé podkapitoly je uveden soubor kontrolních otázek a na konci každé kapitoly je zařazen materiál k souhrnnému opakování.

Cvičení jsou vytvořena především k procvičení jednotlivých jazykových jevů, ale přirozeně vedou studenty rovněž k upevnování slovní zásoby, se kterou se studenti seznámili během lektorských cvičení. Publikace vznikala dva roky, všechna cvičení testovali studenti v rámci jazykových seminářů. Cvičení jsou pochopitelně zaměřena také na jazykové jevy, které mohou být pro Slovinců náročnější.

Po formální stránce je publikace přehledná a graficky dobře zpracovaná. Texty, zejména ty uvedené v podkapitole *Česká nej*, jsou voleny tak, aby se studenti dozvěděli co nejvíce o České republice, jejích osobnostech, kultuře a přírodě. *Češko glasoslovje, besedotvorje in oblikoslovje* je přínosná publikace, a to nejen pro slovinské studenty, neboť jednotlivá cvičení lze s úspěchem využít obecně při výuce češtiny jako cizího jazyka.

Literární zdroj

KOHOUTKOVÁ, Z. (2018): *Češko glasoslovje, besedotvorje in oblikoslovje: Delovni zvezek*. Lublanja: Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani.

Křest cvičebnice Zdeňky Kohoutkové

Titulní strana publikace

Komplet učebnic české gramatiky pro slovinské studenty

Svatava Škodová

Ústav bohemistických studií, Filozofická fakulta Univerzity Karlovy

Ne všichni studenti češtiny pro cizince mají takové štěstí jako studenti slovinští, kteří mají k dispozici komplet jazykovědných učebnic sestávající z gramatiky, cvičebnice a samostatně pojaté skladby češtiny.¹

Autorskými texty jsou Petra Stankovská a Zdeňka Kohoutková, které působí na Ústavu českého jazyka na Filozofické fakultě v Lublani.

Petra Stankovská v roce 1996 dokončila studium latinského jazyka a českého jazyka a literatury na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy. V roce 2002 získala v oblasti slavistiky doktorský titul. Od roku 2000 působí na Ústavu slavistiky Filozofické fakulty Univerzity v Lublani (Oddelek za slavistiku na Filozofski fakulteti v Ljubljani), kde bakalářským studentům přednáší fonetiku a fonologii, morfologii, syntaxi, lexikologii a stylistiku (Stankovská, 2009).

Zdeňka Kohoutková absolvovala v roce 2012 studium českého jazyka a literatury na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity a v roce 2013 též studium slovinského jazyka a literatury. Od roku 2015 působí jako lektorka českého jazyka a literatury na Ústavu slavistiky Filozofické fakulty (Kohoutková, 2018).

Gramatika **Petry Stankovské Češka slovnica za bohemiste** je už ve svém názvu dedikována bohemistům, resp. studentům bohemistiky především v prvním a druhém ročníku bakalářského studia. Parametry vysokoškolské učebnice autorka systematicky uplatňuje jak v samotné koncepci učebnice, tak ve formulování její náplně.

Z hlediska obsahového pokrývá celou jazykovou škálu od nejnižšího plánu foneticko-fonologického, k němuž přidružuje i grafické zachycení; dále též morfematický

plán češtiny. Rozsáhlá část práce je věnována slovotvorbě a následně morfologii, resp. jednotlivým slovním druhům. Učebnice je zakončena kapitolou věnovanou syntaxi. V jednotlivých kapitolách autorka postupuje od úvodního představení tématu přes explanaci jednotlivých termínů, které jsou vysvětlovány slovinsky, avšak s paralelním uváděním české terminologie a bohatými jazykovými příklady. Ke každé kapitole je připojen stručný seznam doporučené literatury k tématu.

Učebnice **Zdeňky Kohoutkové Češko glasoslovje, besedotvorje in oblikoslovje** představuje praktické doplnění pro teoreticky pojatou učebnici Petry Stankovské *Češka slovnica za bohemiste*. Je určena především pro studenty českého jazyka na Filozofické fakultě v Lublani, tj. pro studenty, kteří se učí česky na základě slovinštiny. Cvičebnice se zaměřuje jak na ověření vybraných

teoretických znalostí získaných v uvedené gramatice, tak na praktické procvičování určitých jazykových jevů. K procvičování nevybírám všechny jazykové plány češtiny, ale soustředím se na procvičení fonetiky a také pravopisu v kapitole 1. Dále je zaměřena na poměrně podrobné procvičování tvoření slov podle jednotlivých slovotvorných typů v kapitole 2. Cvičebnice se uzavírá procvičováním analýzy gramatických kategorií plnovýznamových sloves. Na rozdíl od vlastní gramatiky se ve cvičebnici pracuje i na úrovni metajazyka většinou s češtinou, což otevírá možnosti užití této

Titulní strana Češka skladnja

Titulní strana Češka slovnica za bohemiste

publikace nejen pro slovinské rodilé mluvčí, ale i pro studenty bohemistiky jiných mateřských jazyků. Ve slovinštině jsou zde uváděny překlady instrukcí, ale také některé odkazy do gramatiky.

Poslední recenzovanou učebnicí je **Češka skladnja Petry Stankovské**, která navazuje na učebnici *Češka slovnica za bohemiste*. Česká syntax je zde budoucím bohemistům představena ve dvou teoretických koncepcích; autorka se jednak věnuje popisu syntaxe češtiny v rámci tradiční závislostní syntaxe, jednak ponechává prostor i pro pojetí syntaxe valenční, a to z toho důvodu, aby se budoucí bohemisté dobře orientovali v možných konceptech odborné bohemistické literatury. Celková koncepce učebnice ukazuje, že tato publikace je určena spíše pro teoretické studium, než pro praktický výcvik v českém

¹ STANKOVSKÁ, P. (2009): *Češka slovnica za bohemiste*. Ljublanja: Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani. KOHOUTKOVÁ, Z. (2018): *Češko glasoslovje, besedotvorje in oblikoslovje: Delovni zvezek*. Lublanja: Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani. Podrobnější informace o této cvičebnici naleznete na straně 88 *Krajín češtiny* č. 11. STANKOVSKÁ, P. (2013): *Češka skladnja*. Ljublanja: Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani.

jazyce, ačkoliv mnohá vysvětlení praktického rázu a četné jazykové doklady napomohou studentům v dalším zlepšování praktického užívání češtiny. V rámci jednotlivých kapitol teoretického charakteru jsou zabudována cvičení, v nichž studenti mohou vyzkoušet své porozumění teoretickým výkladům. Učebnice se snaží studentům zpřístupnit jak formální stránku syntaxe češtiny, tak výklady sémantického charakteru.

Závěrem je třeba zdůraznit, že komplet recenzovaných publikací představuje významný počín v rámci zahraniční bohemistické produkce, který by se mohl stát vzorem i pro další filologická pracoviště vychovávající bohemisty, jejichž mateřským jazykem není čeština.

Gramatika podává skvělý rozbor látky, učebnice, která ji doprovází, je doplněna metodickým zpracováním prezentované látky upozorňujícím na důležité informace a ilustrující problematiku na dostatečném množství jazykového materiálu.

Gramatika a cvičebnice jsou významným zdrojem znalosti pro slovinšské studenty, obzvláště pokud se prezentují pod vedením zkušených přednášejících.² ■

² Blíže o uvedených učebnicích viz též ŠKODOVÁ, S. – VOJVODIC, S. (v tisku): *Gramatika češtiny pro slovinšské bohemisty*. Bohemistika.

Projekt Czechoslovak Talks

Martin Nekola / koordinátor projektu Czechoslovak Talks

Projekt *Czechoslovak Talks*¹ byl založen v roce 2016 nadačním fondem *Dotek*, který stojí za celou řadou podpůrných aktivit v kulturní, sociální a vzdělávací oblasti. Zároveň se specializuje na rozvoj vztahů s krajanskými komunitami v zahraničí.

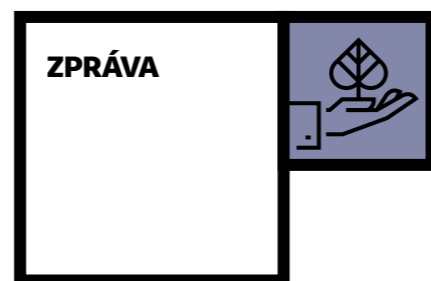
Cílem projektu je shromažďovat zajímavé životní příběhy Čechů a Slováků, kteří z různých důvodů a v různých obdobích opustili vlast a usadili se ve vzdálených končinách, často na druhém konci světa. Mnozí začínali doslova z ničeho a dokázali se vypracovat do vedoucích pozic, těšili se z vysoké autority a dobrého jména. Chceme vyprávět příběhy těchto lidí, chceme ukázat jejich odvahu a strastiplnou cestu, kterou mají za sebou. Osudy našich vystěhovalců, exulantů a emigrantů jsou nedílnou součástí moderních dějin, přesto široká veřejnost má o tomto fenoménu pouze kusé informace.

Na webových stránkách návštěvníci naleznou celou řadu inspirativních příběhů (česky a anglicky) a zároveň mohou sami přispět. Pokud znáte někoho z rodiny či přátel, kdo prožil v neklidných časech delší dobu mimo republiku a má chuť se podělit o své zážitky, těšíme se, že nás kontaktujete.

Abychom přilákali také mladší čtenáře, dali jsme dohromady komiksovou knihu *Čechoslováci ve světě*. Vyšla letos v dubnu v pražském nakladatelství *Albatros*. Jedná se o sedm inspirativních příběhů, které nás zavedou do Spojených států amerických, Kanady, Austrálie a jihoamerického Peru. Věříme, že svým atraktivním ilustrovaným pojetím kniha získá širokou oblibu. Již nyní také pracujeme na pokračování. Budeme vděční za jakékoliv nápady, náměty a jinou podporu. ■

¹ *Czechoslovak Talks* [online]. Cit. 2019-05-21. <www.czechoslovaktalks.com>.

Kontaktní e-mail: info@czechoslovaktalks.com.

Titulní strana publikace

Koordinátor projektu Martin Nekola s novou komiksovou knihou *Čechoslováci ve světě*

Evropský sbor solidarity

Anna Řeháková / Dům zahraniční spolupráce

Dům zahraniční spolupráce v roce 2018 úspěšně zahájil nový evropský program pro mládež **Evropský sbor solidarity**. Jedná se o iniciativu Evropské komise, která chce jejím prostřednictvím motivovat mladé lidi ve věku **18 až 30 let**, aby se zapojili především do dobrovolnických aktivit, a zároveň jim tak usnadnit vstup na pracovní trh.

Sbor solidarity nabízí čtyři základní typy aktivit, do kterých se mohou zájemci z členských států EU a z partnerských zemí přihlásit:

- dobrovolnické projekty,
- dobrovolnická partnerství,
- solidární projekty,
- stáže a pracovní místa.

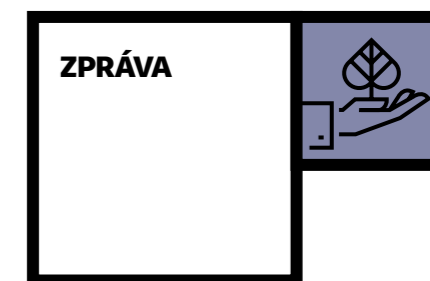
Dobrovolnické projekty jsou navazující aktivitou předchozí Evropské dobrovolné služby v programu Erasmus+.

V rámci dobrovolnických projektů a partnerství se mladí lidé mohou zapojit do dobrovolnictví, a to jak individuálně, tak v týmu (až 40 dobrovolníků v rámci jednoho projektu). Dobrovolníci mají příležitost pomáhat potřebným a podílet se v rámci projektu na každodenní práci organizací se zaměřením na děti a mládež, sport, informační a komunikační technologie a mediální gramotnost, kulturu a tvořivost, rozvojovou spolupráci, sociální péči, ekologii apod. Týmově se mohou podílet např. na záchraně památek kulturního dědictví, na péči o ohrožené druhy zvířat aj.

Cílem všech těchto projektů je pak posílení lidské solidarity a tolerance, podpora mladých lidí prostřednictvím rozvoje klíčových kompetencí (jazykových, sociálních, občanských apod.), získání dovedností a schopností užitečných pro jejich osobní, odborný a profesní rozvoj, a to neformální cestou.

Solidární projekty jsou aktivitou menšího měřítka, kterou realizuje skupina mladých lidí v minimálním počtu pěti osob. Tento typ projektu je především výzvou pro mladé lidi, kteří chtějí pozitivně ovlivnit své okolí, posílit vzájemné porozumění místní komunity, podpořit lokální občanský rozvoj, být iniciativní a inspirovat i ostatní okolo sebe. Solidární projekty se pořádají na národní úrovni, tedy na území země, kde byla finanční podpora schválena. V projektu se tak propojují jak národní, tak evropské hodnoty.

Projekty stáží a pracovních míst poskytují mladým lidem možnost získat nové dovednosti a pracovní zkušenosti v ČR i v zahraničí, které zlepšují jejich postavení na trhu práce. Jedná se o příležitost, jak získat zkušenosti a zároveň přispět k řešení významných sociálních problémů. Organizace z programových zemí EU, které se do těchto projektů zapojí, získají podporu při hledání a začleňování nových zaměstnanců a stážístů z ČR a z celé EU a skrze zapojeného

mladého člověka mohou načerpat novou motivaci a nový pohled na zavedené pracovní postupy. Pokud se rozhodnou přijmout člověka z jiné země, získají tak rovněž šanci vyzkoušet si práci v mezinárodním týmu.

Stáž má výukové a tréninkové prvky, pomáhá účastníkovi získat relevantní zkušenosti pro osobní, vzdělávací, sociální, profesní vývoj a rozvíjí jeho kompetence v oblasti aktivního občanství. Stáž nikdy nesmí být náhradou pracovního poměru. Stážistovi náleží kompenzace dle zákonů země, ve které se stáž odehrává.

Pracovní místo je placená práce s výukovými a tréninkovými prvky. Účastník dostává alespoň minimální mzdu země, ve které se práce odehrává. Pracovní místo je založeno na zaměstnanecké smlouvě, která může být na dobu delší než trvání projektu.

Rozpočet programu na období 2018–2020 činí více než 375 milionů eur, pro Českou republiku bylo v roce 2019 vyčleněno 103,3 milionu korun. V portálu Evropského sboru solidarity je zaregistrováno na 115 000 mladých lidí z celé Evropy, z toho 1 500 Čechů.

V rámci první a druhé výzvy odeslaly české organizace celkem 87 projektových návrhů s žádostí o finanční podporu, z nichž bylo schváleno 65 projektů.

Aktuální informace a podrobnosti o programu naleznete na našem webu. ■

Internetový zdroj

Evropský sbor solidarity. *Dům zahraniční spolupráce* [online]. Cit. 2019-05-21.

<<https://www.dzs.cz/cz/evropsky-sbor-solidarity/>>.

Zahraníční dobrovolníci se podíleli na volnočasových aktivitách v Mateřském centru Krůček Svítavy

Zahraníční dobrovolnice během workshopu, který připravila pro seniory Slezská diakonie

Láska Ptáka Oškliváka

Markéta Pilátová

krajanská komunita Mato Grosso do Sul a Rio Grande do Sul, Brazílie

LITERÁRNÍ
KOUTEK

Ilustrace Magda Andresová

Toho tukana jsem mu dala k narozeninám. Moc si ho přál. A moc ho miloval. A tukan si ho nepřál a nemiloval ho. Tukan miloval mě. Těžko říct, proč se ho ta tukani neopětovaná láska tak dotýkala. A pokaždé, když se chtěl tukana dotknout, tukan po něm svým zobákem, ostrým a zubatým jak pila, vyjel. Tukani jsou pěkné svině, mimochodem vyhazují menší ptáky z hnízd a žerou jim mladé. Tukan je masožravý převít. A toho našeho mám dodnes místo hlídacího psa. A dávám mu ovoce, vejce a granule pro psy. Po těch se může utlouct. Když uvidí někoho, kdo nemá v domě co dělat, vyjede po něm a dá mu ránu zobákem do hlavy. Spousta řemeslníků i moje služka by mohli vyprávět. Raději ale nikomu nic nevypráví. Kdo by chtěl někomu vykládat, jak dostal tukaním zobákem po kebuli?

Můj nebožtík manžel byl taky pěkný převít. Udělal mi sedm dětí. Milenku, kterou si pořídil, usadil v domě pár ulic od nás. Aby to neměl daleko. Zrovna na ty narozeniny, kdy jsem mu sehnala vytouženého tukana. On dostal tukana a já milenku. Musela jsem to snášet, dokud neumřel. Učila jsem ve škole a ze svého platu bych všechny děti neuživila a on by určitě neplatil alimenty. Vždyť říkám, převít. Jako ten jeho tukan. Na druhou stranu, život s manželkou, sedmi dětmi a milenkou ho stál hodně sil, a tak brzy natáhnul bačkory. Zdědila jsem velký dům, fabriku a šest hektarů pozemků. Milenka asi taky něco dostala, ale určitě ne tolik, co já. Takže prémie za zavírání očí a snášení lži a léta mizerného sexu. Ale zdědila jsem i toho tukana. Hned po pohřbu jsem se rozhodla, že ho pustím. Nikdy se mi nelíbilo, že ho nebožtík převít zavíral do sice ohromné, ale přeci jen voliery. Vzala jsem kleště a rozštípala drát, abych tukanovi udělala ve voliery díru. Myslela jsem si, že vyletí ven a už ho nikdy neuvidím.

Můj muž tukana pojmenoval Bonito, netuším proč, protože tukani nejsou hezcí, ale dost oškliví, s tím svým absurdním žlutým zobákem a směšným černým peřím, co vypadá jak frak, a pořád máte pocit, že ho ten zobák převáží dozadu a on sletí ze stromu jak přežralé mango. Měl by se spíš jmenovat Pták Ošklivák. Každopádně mu zůstalo Bonito neboli Hezoun. Bonito sice vyletěl dírou ven, ale rozhodně se neměl k tomu, aby letěl někam dál než k eukalyptům obklopujícím v půlkruhu můj dům. Sedl si na větev k hejnu jiných tukanů a vypadalo to, že se vespolek dobře baví. Klapali zobáky a možná mě ti ptáci oškliváci pomlouvali. Každopádně, když hejno odletělo, Bonito na stromě zůstal. Přemítavě klapal zobákem a pak se snesl k voliery. Dírou, kterou jsem mu tak pracně vystříhala, prolezl zase zpátky. Zamyšleně se procházel po podlaze voliery, zobnul si granulí, pak si sedl na bidýlko a usnul. Zjevně se neměl k tomu, aby si kdovíjak užíval svobody. Druhý den si opět zaletěl k eukalyptům, pokecal si s hejnem cizích tukanů a večer se vrátil do voliery.

Celou dobu jsem ale měla pocit, že mě zamyšleně pozoruje. A každý den k večeru, ještě než si zalezl do voliery, se začal proměnávat po dvorku. Sedl si na židli, někdy na stůl, ale nikdo tam nesměl být, ani služebná a ani náš zahradník, jen já. Když jsem byla na dvoře sama, Bonito se ke mně vždycky o něco víc přiblížil. Až jsem jednou seděla u zahradního stolku a pletla a Bonito si to hopkal a kolébal se na stolku. Pak sklonil tu svoji hlavu ztěžklou zobákem a já pochopila, že ten převít chce, abych ho pohladila po hlavě. Měla jsem trochu strach, že jakmile přiblížím ruku, sekne mě a budu mít o prst míň. Ale jak tak hlavu nakláněl a přiblížoval se, neodolala jsem a pohládila ho. Kdyby byl kočka, tak by určitě předl, ale Bonito potichounku klapal zobákem, bylo to jak neviditelný dětský mlýnek na potoce. Tichounké, spokojené klapklapklap.

Když je největší horko, sedávám u bazénu, upijím z ledové láhve limonádu s guaranou a už dávno se nebojím, že mě Bonito sekne zobákem. Nechávám ho sedat na rameno a klapat mi spokojeně u ucha. Cítím se s ním v bezpečí, vím, že kdyby mi někdo chtěl zkrivít vlasek na hlavě, Bonito ho uklove k smrti. Vzpomínám na všechny ty svátky s nebožtíkem manželem, kterého jsem si vzala prostě proto, že to byl pohledný synek fabrikanta a já chudá učitelka, které máma umřela na tropickou horečku dengue, a otec, který sem utekl z hor kdesi v Čechách, se zastřelil za krize ve třicátých letech. Musel spálit všechny svoje kávové plantáže nakoupené na dluh, protože kávu nikdo nekupoval. Kdyby nebylo stálé milenky, dalo by se naše manželství považovat za spokojené. Ale pro mě to byl potom, co jsem ji jednou potkala v kostele a viděla jsem, že proti té o skoro dvacet let mladší metrese nemá šanci, už jenom výhodný obchod.

Dnešní mladé emancipované ženské nade mnou ohrnují nos, nechápou, proč jsem vydržela všechno to ponižování. Když teď hledím Bonita po hlavě, tak mám pocit, že i díky němu. Je zvláštní, že dospělý mužský, který má peníze, milenku, manželku a sedm dětí, touží po lásce tak absurdního zvířete, jako je tukan. Ale on opravdu chtěl, aby ho Bonito miloval. Jako by se potřeboval ujistit, že dosáhne na světě všeho, čeho si zamane. I lásky tukana. A mě těšilo, že je Bonitovi úplně šumák. A že čím víc ho miluje a dává mu na kostičky nakrájené čerstvé masíčko, vejce a manga, Bonito se po něm akorát tím víc ohání zobákem. V tomhle byl Bonito vždycky mnohem menší srab než já. Bonito by se nebál nebožtíka manžela opustit, i kdyby s ním měl dětí třeba dvacet. Těch mých sedm má teď tolik potomků, že mi na všechny fotky nestačí celá zeď. Mám šestnáct pravnuků a v osmdesáti devíti letech víc energie než ve čtyřiceti. Hodně cestuju a nejraději k moři. Na sever, na pláž, kam jsem, když jsem vychovávala šest dcer a jednoho syna, neměla čas jezdit a jezdil tam nebožtík manžel s milenkou.

Ale na hrob mu chodím, to zase jo. Vždycky pěkně lopatkou odhrabu hromadu hmyzího nánosu a vypeju divoké orchideje, co se chytají na zažloutlý mramor náhrobku. Milenka sem samozřejmě ani nepáchne. Zato my dva s Bonitem se tady spokojeně stavujeme celkem často. **Pták Ošklivák mi sedí na rameni, a kdybych mohla, tak spokojeně klapu zobákem jako on.**

Básně

Jana Sovová / lektorát Udine, Itálie

Spací oddělení

Jedna paní
pořád spala, a z toho zas
bývala celé noci vzhůru,
až si jednoho dne řekla,
že by s tím měla něco dělat.
Jenže se zatím od té doby
neprobudila.

Ve snu

Díky, díky
za všechny ty palety barev
a malířské náčiní,
o kterém se mi do dneška ani nezdálo!

Teď nevím, jak ti šetrně sdělit,
že všichni, jak tu jsme,
se nad ránem rozplyneme.

Smiřuje mě s tím jedině to,
že stejný osud čeká
i oba děsivé ještěry,
co k nám už nějakou dobu
nahlížejí oknem
zpoza ručně háčkovaných záclonek.

Cesta

Přihodí se to nečekaně,
jenom co přejeď o jednu zastávku.
Stačí, abys cestou ze schůzky,
uondána vedrem
v přetopeném vagonu
procítla s trhnutím
na malém nádraží.
Výpravčí vrtí hlavou, ne,
dnes tudy zpátky už nejede nic.

Vydáš se pěšky nočním mrazem
cestičkou mezi ploty
s hlídacími psy.

Když máš už za zády
jejich štěkot
i poslední svítlny vesnických domků,
pospícháš k městu,
lekáš se reflektorů
projíždějících aut

a ocitáš se na hraně,
na hraně.

Pozn.: Básně dosud nebyly publikovány.

Letní škola slovanských studií v Olomouci slaví Kristova léta

Pavla Poláchová

ředitelka Letní školy slovanských studií Filozofické fakulty Univerzity Palackého

Letos v létě se nadšení a zapálení studenti češtiny všech věkových kategorií a všech jazykových úrovní sjedou do Olomouce už po třiatřicáté a my jsme se rozhodli obléct tomuto ročníku s magickým číslem 33 trošku jiný kabát.

Letní škola slovanských studií Filozofické fakulty Univerzity Palackého, která se letos koná od 20. července do 18. srpna, bude nově probíhat ve zrekonstruovaných prostorách Filozofické fakulty (na adrese Křížkovského 10). Studentům zde budou k dispozici moderně vybavené učebny, klidné studovny, odpočinková zóna propojená s parkánovými zahradami nebo nově otevřená kavárna, wifi v celé budově je už samozřejmostí.

Minulý rok se olomoucké letní školy zúčastnilo 97 studentů z 24 zemí, uvidíme, kolik se jich do hanácké metropole sjede toto léto. Čeká je jako vždy bohatý a rozmanitý program. Dopoledne je ve znamení intenzivní výuky češtiny (5 vyučovacích jednotek denně), odpoledne pak začíná volitelná část, kde si každý student může vybrat podle svého zájmu. V nabídce jsou přednášky (z umění, historie, hudby, českého jazyka, ekonomie), workshopy (překladačský, konverzační, gramatický, literární) nebo lekce jiných slovanských jazyků (ruštiny a polštiny) či kurzy korektivní výslovnosti. Nedílnou součástí LŠSS bude i filmový klub, pěvecký sbor či tradiční folklorní večer za doprovodu cimbálové muziky.

Novinkou tohoto ročníku je navázání spolupráce s univerzitními studentskými spolky. V kooperaci se studenty Univerzity Palackého jsme pro naše letněškolské studenty připravili například cyklozávod po olomouckých památkách, divadelní a pohybový workshop či dílnu zaměřenou na českou poezii. Věříme, že interakce mezi studenty UP a studenty LŠSS přinese své ovoce a obě strany si společně strávený čas užijí.

Na LŠSS budou studenti češtiny rozvíjet nejen duch, ale i tělo. Na účastníky nově čekají pravidelné lekce ranní jógy pod širým nebem, sportovní odpoledne či turnaj ve volejbale a ringu. Letošní nový kabát letní školy bude i tak trochu zelený. Rozhod-

Ilustrační fotografie

li jsme se nepoužívat žádné jednorázové plasty, zapojili jsme se do systému vratných kelímků *Půjčte si kelímek* (otockelimek.cz). Také jsme oslovili studentskou organizaci

Letošní nový kabát letní školy bude tak trochu zelený. Rozhodli jsme se nepoužívat žádné jednorázové plasty, zapojili jsme se do systému vratných kelímků.

Udržitelný Palacký a domluvili jsme pro studenty LŠSS možnost využívat Freeshop, a podpořit tak cirkulární ekonomiku (založenou na principu: *co se jednomu už nehodí, druhému může ještě dobře posloužit*).

Studenti nezůstanou během svého měsíčního pobytu jen v Olomouci, ale o víkendech budou poznávat krásy Moravy. Vydají se na jižní Moravu – do malebného Mikulova a do valtických vinných sklepů. Další víkend na studenty čeká baťovský Zlín a poutní místo Hostýn. Během třetího celodenního výletu se milovníci češtiny vydají na středověký hrad Sovinec, pokochají se krásou nedalekých

LETNÍ ŠKOLY
SLOVANSKÝCH
STUDIÍ

Rešovských vodopádů a odpoledne se budou plavit po vodní nádrži Slezská Harta, kde je v případě krásného počasí možnost i koupání.

Pevně věříme, že i letošní účastníci budou moci říct, že „LŠSS v Olomouci byla nejlepší zážitek během pobytu v České republice“, jak napsala naše japonská studentka Júki (časopis *Raz, dva, tři*; březen 2019, č. 1, s. 10). Těšíme se na setkání!

Internetový odkaz

Summer School of Slavonic Studies [online]. Cit. 2019-05-20. <<https://www.lsss.upol.cz>>.

63. ročník Letní školy slovanských studií

LETNÍ ŠKOLY
SLOVANSKÝCH
STUDIÍ

Svatava Škodová

ředitelka Letní školy slovanských studií Filozofické fakulty Univerzity Karlovy

Šedesátá třetí Letní škola slovanských studií je v roce 2019 orámována daty 26. července a 23. srpna. Mezi těmito čísly jsou umístěny čtyři týdny plné češtiny, české literatury, historie, hudby, výletů, vycházek, společného povídání, sdílení myšlenek a vzájemného poznávání studentů z téměř 40 zemí celého světa a jejich učitelů, přednášejících a průvodců.

Pro dopolední jazykové vyučování jsou studenti rozdělení do kurzů čtyř úrovní podle dosažených znalostí v češtině. Základní jazykový kurz je pro všechny studenty doplněn fonetickým výcvikem pod vedením profesionálních fonetiků. Pro pokročilé studenty jsou také připraveny semináře nabízející možnost prohloubení studia literatury, gramatiky nebo praktického konverzačního nácviku. Nedílnou součástí výuky pokročilých studentů je také tradiční přednáškový cyklus, během něhož si vyslechnou přednášky nejen z oblasti lingvistické, ale také literární, historické, hudební atp.

V odpoledních hodinách jsou připraveny návštěvy výstav a zajímavých praž-

ských akcí nebo si ve vybraných dnech budou studenti volit mezi *workshopy*, které v loňském roce sklidily velký ohlas. Pokračovat budeme v literárním *workshopu Praha z různých perspektiv*, který nabídne komentované procházky po literárních památkách Prahy. Připojíme k němu další „vycházkový *workshop*“ *Pražské legendy*, který studentům nabízí možnost absolvovat přednášky přímo v ulicích Prahy, na místech, jichž se přednášené téma dotýká.

K dispozici bude opět *korpusový workshop*, během něhož se studentům budou věnovat kolegové, kteří je naučí využívat *Český národní korpus* při studiu češtiny. V *divadelním workshopu* budou účastníci pomocí divadelních technik zdokonalovat svoje vyjadřovací dovednosti.

Pro večerní hodiny jsme připravili širokou nabídku akcí zahrnujících *klub českých filmů*, tematicky zaměřené *zpívání českých písní*, *večerní procházky* po Praze. A pokud by se někomu zachtělo protáhnout si tělo, bude se moci připojit k *beachvolejbalovému družstvu*, zacvičit si nebo zatancovat.

K vytvoření celkové přátelské atmosféry LŠSS přispívá také bohatý kulturní a společenský program.

K vytvoření celkové přátelské atmosféry LŠSS přispívá také bohatý kulturní a společenský program. Letošní účastníci se mohou těšit např. na úvodní koncert v prostorách Karolina, na oficiální přijetí Magistrátem hlavního města Prahy v historických prostorách Staroměstské radnice, ale také na pozvání od představitelů

Nadání Josefa, Marie a Zdeňky Hlávkových na návštěvu na Hlávkově zámku v Lužanech, kde se budou moci setkat se zástupci českého kulturního a vědeckého života. Kromě těchto nejvýznamnějších událostí čeká účastníky bezpočet komentovaných procházek a pravidelné víkendové výlety.

Letošní LŠSS je však spojena také s jednou smutnou událostí. Před deseti lety uprostřed LŠSS odešel její dlouholetý ředitel profesor Jan Kuklík, přední historik československých dějin a odborník na výuku češtiny jako cizího jazyka, který stál v jejím čele od roku 1989. Letos si připomeneme jeho památku. Věříme, že právě společenství mladých bohemistů, které se každoročně schází v Praze, je jedinečným pokračováním

odkazu profesora Jana Kuklíka, na které by byl hrdý!

Pokud se chcete dozvědět více o programu LŠSS a IX. symposia, najdete informace na našich webových stránkách a na Facebooku.

Internetové odkazy

Letní škola slovanských studií [online]. Cit. 2019-05-17. <<http://lsss.ff.cuni.cz/>>.

IX. mezinárodní symposium o češtině jako cizím jazyku [online]. Cit. 2019-05-17. <<https://symp-ubs.ff.cuni.cz/>>.

Letní škola slovanských studií – Hlavní stránka [online]. Cit. 2019-05-17. <<https://www.facebook.com/LSSSPraha/>>.

Studenti LŠSS na nádvoří Karolina

Letní školy slovanských studií 2019

Letní školy slovanských studií (dále jen LŠSS) jsou studijní kurzy pořádané několika veřejnými vysokými školami v České republice. Kurzy se konají každoročně v průběhu letních měsíců (červenec, srpen, září) a jejich délka se pohybuje od tří do čtyř týdnů v závislosti na náplni kurzu zvolené jednotlivými pořadajícími školami.

Kurzy jsou určeny pro zahraniční studenty, odborníky (pedagogy, překladatele, tlumočníky) a akademické pracovníky z oblastí bohemistiky a slavistiky. Svým širokým záběrem jsou však **otevřeny**

všem zájemcům o český jazyk, literaturu, dějiny a kulturu. V rámci svých vzdělávacích bloků nabízejí jednotlivé LŠSS kurzy českého jazyka rozličných úrovní, výběrové semináře zaměřené na studium české literatury, kultury a dějin, volnočasové aktivity zahrnující divadelní, hudební a taneční představení, exkurze, poznávací výlety apod. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR (MŠMT) nabízí téměř padesátí zemím 323 stipendií ke studiu na LŠSS, která spočívají v úhradě kurzového, ubytování a stravování a bezplatném vstupu

na kulturní aktivity pořádané v rámci LŠSS. MŠMT zveřejňuje nabídku stipendií k účasti na kurzech LŠSS prostřednictvím zastupitelských úřadů České republiky v zahraničí a na svých webových stránkách¹. Přihlášky kandidáti zasílají kompetentním orgánům partnerských smluvních zemí (většinou to bývá zastupitelský úřad, místní ministerstvo nebo jiná agentura). Termín je každoročně na začátku března (kompetentní orgán jej vždy upřesňuje). Zájemci se mohou na Letní školy slovanských studií přihlásit i jako samoplátci, kteří si hradí veškeré náklady sami.

Vysoká škola	Adresa	Termín	Kontaktní údaje
Ústav jazykové a odborné přípravy Univerzity Karlovy	Jiřího náměstí 1/8 290 01 Poděbrady	1. 7. – 26. 7. 2019	Vedoucí kurzu: Mgr. Ilona Mazůrková e-mail: ilca.mazurkova@gmail.com Tel.: +420 224 990 420 http://ujop.cuni.cz/kurz/letni-skola-slovanskych-studii?from=3
Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, Kabinet češtiny pro cizince	Arne Nováka 1 602 00 Brno	20. 7. – 17. 8. 2019	Ředitelka: PhDr. Eva Rusinová e-mail: eva@phil.muni.cz Tel.: +420 549 495 970 http://www.phil.muni.cz/kabcest/cs/letni-skola-slovanskych-studii.php
Univerzita Karlova, Filozofická fakulta	nám. Jana Palacha 2 116 38 Praha 1	26. 7. – 23. 8. 2019	Ředitelka: Mgr. Svatava Škodová, Ph.D. e-mail: svatava.skodova@ff.cuni.cz , lsss.praha@ff.cuni.cz Tel.: +420 221 619 255 http://lsss.ff.cuni.cz/
Filozofická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci	Vodární 6 771 80 Olomouc	20. 7. – 18. 8. 2019	Ředitelka: Mgr. Pavla Poláchová e-mail: LSSS@upol.cz Tel.: +420 776 267 676 www.lsss.upol.cz
Západočeská univerzita v Plzni, Ústav jazykové přípravy	Univerzitní 22 306 14 Plzeň	8. 7. – 26. 7. 2019	Kontaktní pracovníce: Bc. Daniela Kopřivová e-mail: dkoprivo@ujp.zcu.cz Tel.: 420 377 635 210 isls@ujp.zcu.cz www.isls.zcu.cz
Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Filozofická fakulta	Branišovská 31a 370 05 České Budějovice	18. 8. – 9. 9. 2019	Kontaktní pracovníce: Mgr. Barbora Poslušná e-mail: bposlusna@ff.jcu.cz Tel.: +420 387 774 801 http://www.ff.jcu.cz/lsss

Krajiny češtiny

ISSN 1804-3283

Redakce DZS

Mgr. Zuzana Šepsová, PaedDr. Olga Vlachová

Redakční rada časopisu Krajiny češtiny

Ing. Dana Petrova (DZS), předsedkyně redakční rady
Mgr. Ladislav Bánovec (MŠMT)
doc. PhDr. Božena Bednaříková, Dr. (FF UP)
doc. PhDr. Ivana Bozděchová, CSc. (FF UK)
PhDr. Jiří Hasil, Ph.D. (FF UK)
Ing. Jitka Morčušová (DZS)
Mgr. Dana Hůlková Nývtová, Ph.D. (ÚJOP UK)
PhDr. Eva Rusinová (FF MU)
Mgr. Zuzana Šepsová (DZS)
PaedDr. Olga Vlachová (DZS)

Externí odborní hodnotitelé příspěvků

Mgr. Darina Hradilová, Ph.D. (FF UP)
PhDr. Květoslava Musilová, Dr. (PdF UP)
PhDr. Jiří Nový, Ph.D. (FF UP)
Mgr. Jindřiška Svobodová, Ph.D. (FF UP)
PhDr. Lea Vyskočilová (FF MU)
Mgr. Lenka Németh Vítová, Ph.D. (UAM Poznaň)

Sazba a grafická úprava Hedvika Člupná
Ilustrace Magda Andresová
Vydává © Dům zahraniční spolupráce

Autorské příspěvky nemusejí vyjadřovat názory redakční rady. Za věcný obsah odpovídá každý autor sám. V zájmu sjednocení pravopisné a grafické podoby časopisu jsou texty upraveny podle současných Pravidel českého pravopisu, podrobnější informace jsou souhrnně uvedeny v pokynech pro příspěvatele na webových stránkách DZS: www.dzs.cz/cz/program-podpory-ceskeho-kulturniho-dedictvi-v-zahranici/krajiny-cestiny-dokumenty/.

¹ Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy [online]. Cit. 2019-10-05. <<http://www.msmt.cz/mezinarodni-vztahy/letni-skoly-slovanskych-studii>>.

Facebook

www.facebook.com/dumzahranicnispoluprace
www.facebook.com/erasmusplusCR

Instagram

www.instagram.com/dzs_cz

Twitter

twitter.com/dzs_cz

LinkedIn

www.linkedin.com/company/dzs_cz

YouTube

bit.ly/DZStube

Dům zahraniční spolupráce (DZS)

Na Poříčí 1035/4
 110 00 Praha 1

☎ +420 221 850 100
 @ info@dzs.cz

www.dzs.cz
www.naerasmusplus.cz

PROGRAM PODPORY
ČESKÉHO
KULTURNÍHO
DĚDICTVÍ
V ZAHRA NIČÍ

